Republica Moldova

GUVERNUL

HOTĂRÂRE Nr. ___
din __-__-2026

pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 260/2025 cu privire la aprobarea Agendei de reforme aferente Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027

În temeiul art. 6 pct. 4 din Acordul de facilitate dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană privind modalitățile specifice de punere în aplicare a sprijinului acordat de Uniunea Europeană în cadrul Mecanismului de Reformă și Creștere pentru Republica Moldova, ratificat prin Legea nr. 98/2025 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2025, nr. 257-260, art. 296) și în scopul realizării Deciziei de punere în aplicare a Comisiei Europene din 23.06.2026 de modificare a Deciziei de punere în aplicare C(2025) 2918 de aprobare a Agendei de reforme în cadrul Mecanismului de reformă și creștere pentru Moldova, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Anexele la Hotărârea Guvernului nr. 260/2025 cu privire la aprobarea Agendei de reforme aferente Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2025, nr. 215-222, art. 256) vor avea următorul cuprins (se anexează).

2. Prezenta hotărâre intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Prim-ministru **VASILE TOFAN**

Contrasemnează:

Viceprim-ministru
pentru integrare europeană Cristina GHERASIMOV

Viceprim-ministru,
ministrul dezvoltării
economice și digitalizării Claudiu-Iulius-Gavril NĂSUI

Ministrul finanțelor Victoria BELOUS

Anexă la
Hotărârea Guvernului nr.___/2026

Agenda de reforme
aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova
pentru anii 2025-2027

CUPRINS

PARTEA I: OBIECTIVELE ȘI CONSECVENȚA AGENDEI DE REFORME

1 PRINCIPALELE PROVOCĂRI 9

COMPETITIVITATEA ECONOMICĂ / DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT 11

CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCTURĂ DIGITALĂ 13

GUVERNANȚA ECONOMICĂ 15

CAPITALUL SOCIAL 18

SECURITATEA ȘI EFICIENȚA ENERGETICĂ 24

VALORI FUNDAMENTALE 25

IMPACT 27

2 OBIECTIVELE AGENDEI DE REFORME 29

3. CONSECVENȚA CU CADRUL GENERAL DE POLITICI 30

4. PRIORITĂȚI ALE POLITICILOR CHEIE 38

4.1 SECTOARE FUNDAMENTALE 38

4.2 TRANSFORMAREA DIGITALĂ ȘI ASPECTE DE SECURITATE DIGITALĂ 38

4.3 EDUCAȚIE, FORMARE, OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI OBIECTIVE SOCIALE 39

4.4 PRINCIPIUL „NU PREJUDICIA ÎN MOD SEMNIFICATIV” 40

5. INTEGRARE 40

PARTEA 2: DESCRIEREA DOMENIULUI DE POLITICI ȘI A REFORMELOR CONEXE 41

1. DOMENIUL DE POLITICI 1: COMPETITIVITATEA ECONOMICĂ / DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT 41

SUBDOMENIUL 1.1: MEDIUL DE AFACERI 41

SUBDOMENIUL 1.2: COMPETITIVITATEA SECTORULUI DE AFACERI 43

SUBDOMENIUL 1.3: ACCES LA FINANȚARE ȘI DEZVOLTAREA PIEȚEI DE CAPITAL 48

SUBDOMENIUL 1.4: PROMOVAREA COMERȚULUI ȘI A INVESTIȚIILOR 49

SUBDOMENIUL 1.5: CONCURENȚA / AJUTORUL DE STAT 50

SUBDOMENIUL 1.6: SPS 51

SUBDOMENIUL 1.7: AGRICULTURĂ 52

SUBDOMENIUL 1.8: DEZVOLTARE RURALĂ 54

SUBDOMENIUL 1.9: TURISM 55

SUBDOMENIUL 1.10: CERCETARE ȘI INOVARE 56

2. DOMENIUL DE POLITICI 2: CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCTURA DIGITALĂ 57

SUBDOMENIU 2.1: CONECTIVITATEA TRANSPORTURILOR 58

SUBDOMENIUL 2.2: DEZVOLTAREA SPAȚIALĂ 61

SUBDOMENIUL 2.3: DIGITAL **62**

3. DOMENIUL DE POLITICI 3: GUVERNANȚA ECONOMICĂ **63**

SUBDOMENIUL 3.1: MANAGEMENTUL FINANȚELOR PUBLICE **64**

SUBDOMENIUL 3.2: REFORMA ÎNTREPRINDERILOR DE STAT **77**

SUBDOMENIUL 3.3: REFORMA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE **79**

4. DOMENIUL DE POLITICI 4: CAPITALUL SOCIAL **84**

SUBDOMENIUL 4.1: EDUCAȚIA **84**

SUBDOMENIUL 4.2: PROTECȚIA SOCIALĂ **89**

SUBDOMENIUL 4.3: OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI PIAȚA MUNCII **90**

SUBDOMENIUL 4.4: SĂNĂTATEA **91**

5. DOMENIUL DE POLITICI 5: TRANZIȚIA VERDE ȘI CAPITALUL NATURAL **96**

SUBDOMENIUL 5.1: PROTECȚIA MEDIULUI ȘI ACȚIUNI CLIMATICE **96**

OBIECTIVE 102

6. DOMENIUL DE POLITICI 6: ENERGIA **103**

SUBDOMENIUL 6.1.: PIAȚA ENERGIEI ELECTRICE **104**

SUBDOMENIUL 6.2: PIAȚA GAZELOR NATURALE **106**

SUBDOMENIUL 6.3: SECURITATEA ENERGETICĂ **107**

SUBDOMENIUL 6.4: EFICIENȚA ENERGETICĂ **108**

SUBDOMENIUL 6.5: SURSE DE ENERGIE REGENERABILĂ **110**

7. DOMENIUL DE POLITICI 7: VALORI FUNDAMENTALE **111**

SUBDOMENIUL 7.1: LUPTA ÎMPOTRIVA CORUPȚIEI **111**

SUBDOMENIUL 7.2: REFORMA SISTEMULUI JUSTIȚIEI ȘI AL PROCURATURII **113**

SUBDOMENIUL 7.3: COMBATEREA SPĂLĂRII BANILOR ȘI INVESTIGAȚIILE PRIVIND INFRACȚIUNILE FINANCIARE **115**

SUBDOMENIUL 7.4: DREPTURILE FUNDAMENTALE **117**

SUBDOMENIUL 7.5: ARMONIZAREA POLITICII PRIVIND VIZELE **119**

SUBDOMENIUL 7.6: COMBATEREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE **119**

SUBDOMENIUL 7.7: STATISTICĂ **121**

6. CONDIȚII GENERALE DE PLATĂ **123**

7. CONSULTĂRI **128**

8. MONITORIZARE, RAPORTARE, EVALUARE **129**

9. CONTROL ȘI AUDIT **131**

10. COMUNICARE **132**

ANEXA: MĂSURI ȘI CONDIȚII DE PLATĂ PE DOMENII DE POLITICI 1

Lista figurilor

Figura 1. Ratele anuale de creștere ale producției reale și potențiale a Republicii Moldova (%, anual) 8

Figura 2. Venitul per capita în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare (2021 PPC USD) 9

Figura 3. Credite interne acordate sectorului privat din Republica Moldova versus alte țări cu caracteristici similare (% din PIB) 10

Figura 4. Exporturile de bunuri și servicii ale Republicii Moldova versus țările cu caracteristici similare (% din PIB) 11

Figura 5. Punctajul acumulat de Republica Moldova și țările comparative pentru Indicele Performanței Logistice, 2023 (0 – foarte scăzut, 5 – foarte ridicat) 13

Figura 6. Eficacitatea guvernării în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare (clasament în procente) 15

Figura 7. Formarea brută de capital fix în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare (% din PIB) 15

Figura 8. Indicatori de calitate în domeniul educației în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare 17

Figura 9. Cheltuieli pentru protecția socială în Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare (% din PIB, 2022) 18

Figura 10. Participarea forței de muncă din Republica Moldova versus țările cu caracteristici similare 18

Figura 11. Ponderea energiei din surse regenerabile în mixul de energie electrică al Republicii Moldova versus țările cu caracteristici similare (%) 22

Figura 12. Evoluții potențiale ale PIB-ului per capita (2021 PPC USD) urmare a implementării Agendei de reforme 27

Lista tabelelor

Tabelul 1. Punctaje fundamentale pentru Republica Moldova 24

Tabelul 2. Distribuția reformelor pe domenii de politici 26

Tabelul 3. Consecvența dintre recomandările Orientărilor privind politicile comune și Agenda de reforme 28

Tabelul 4. Consecvența dintre Strategia Națională de Dezvoltare Economică și Agenda de reforme 30

Tabelul 5. Consecvența dintre obiectivele de politici implicite PRE 2025-2027 și Agenda de reforme 32

Tabelul 6. Consecvența dintre Acordul de asociere și Agenda de reforme 33

Tabelul 7. Consecvența dintre Planul Național Integrat privind Energia și Clima și Agenda de reforme 35

Tabelul 8. Calendarul de raportare al Guvernului privind implementarea Agendei de reforme 122

LISTA DE ACRONIME

AIPA – Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură

AKIS – Sistem de cunoștințe și inovare în agricultură

PAPM – Politici active pe piața muncii

AMIS – Sistemul de informații privind piața agricolă

CSB – Combaterea spălării banilor

ANACEC – Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare

ANI – Autoritatea Națională de Integritate

ANRE – Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică

PA – Procuratura Anticorupție

RSA – Registrul de stat al animalelor

PAC – Politica agricolă comună

CERT – Echipa de răspuns în caz de incidente de securitate informatică

CFM – Calea Ferată din Moldova

PESC – Politica externă și de securitate comună

UCA – Unitatea centrală de armonizare

CIPS – Comitetul Interministerial pentru Planificare Strategică

CNAM – Compania Națională de Asigurări în Medicină

AAPC – Autoritățile administrației publice centrale

CTF – Combaterea finanțării terorismului

PZU – Piața pentru ziua următoare

EB-GL – Linii directoare privind echilibrarea sistemului de energie electrică

SCE – Secretariatul Comunității Energetice

EED – Europa emergentă și în dezvoltare

LRM – Laboratorul de referință de mediu

EnC – Comunitatea Energetică

ENTSO-E – Rețeaua europeană a operatorilor de transport și de sistem pentru energia electrică

EQAR – Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior

PRE – Programul de Reformă Economică

UE – Uniunea Europeană

EUDI – Identitatea digitală a UE

EUR – Moneda euro

RDDA – Rețeaua de date privind durabilitatea agricolă

BCAM – Bunele condiții agricole și de mediu

HG – Hotărâre de guvern

PIB – Produsul intern brut

GES – Gaze cu efect de seră

GO – Garanții de origine

DES – Dosar electronic de sănătate

SI EMRU – Sistem informațional de evidență și gestionare a resurselor umane

SIAC – Sistem integrat de administrare și control

TIC – Tehnologia informației și comunicațiilor

PPZ – Piața pe parcursul zilei

OIM – Organizația Internațională a Muncii

IPARD – Instrumentul de asistență pentru preaderare pentru dezvoltare rurală

STI – Sisteme de transport inteligente

GAL – Grupuri de acțiune locală

AAPL – Autoritățile administrației publice locale

LPIS – Sistem de identificare a parcelelor agricole

M&E – Monitorizare și evaluare

MAIA – Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

PIM – Platforme industriale multifuncționale

CNA – Centrul Național Anticorupție

ONSA – Organizația Națională de Susținere a Aderării

BNM – Banca Națională a Moldovei

CNED – Centrul Național pentru Energie Durabilă

NSCT – Noul sistem computerizat de tranzit

SNDE – Strategia națională de dezvoltare economică

NEET – (Tânăr) care nu este încadrat profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare

PNIEC – Planul Național Integrat pentru Energie și Climă

ODA – Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului

CFPI – Controlul financiar public intern

PSP – Prestatori de servicii de plată

R&D – Cercetare și dezvoltare

FEERM – Fondul pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial

RFPFP – Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici

SIC – Situri de importanță comunitară

DCUVM – Depozitarul central unic de valori mobiliare

ÎMM – Întreprinderi mici și mijlocii

CLMG – Cerințe legale în materie de gestionare

ÎS – Întreprindere de stat

SPA – Arii de protecție specială

STEAM – Știință, tehnologie, inginerie, artă și matematică

OST – Operator de sisteme de transport

UNIDO – Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială

USD – Dolar SUA

PSAV – Prestatori de servicii privind activele virtuale

TVA – Taxa pe valoarea adăugată

ÎPT – Învățământ profesional tehnic

OMS – Organizația Mondială a Sănătății

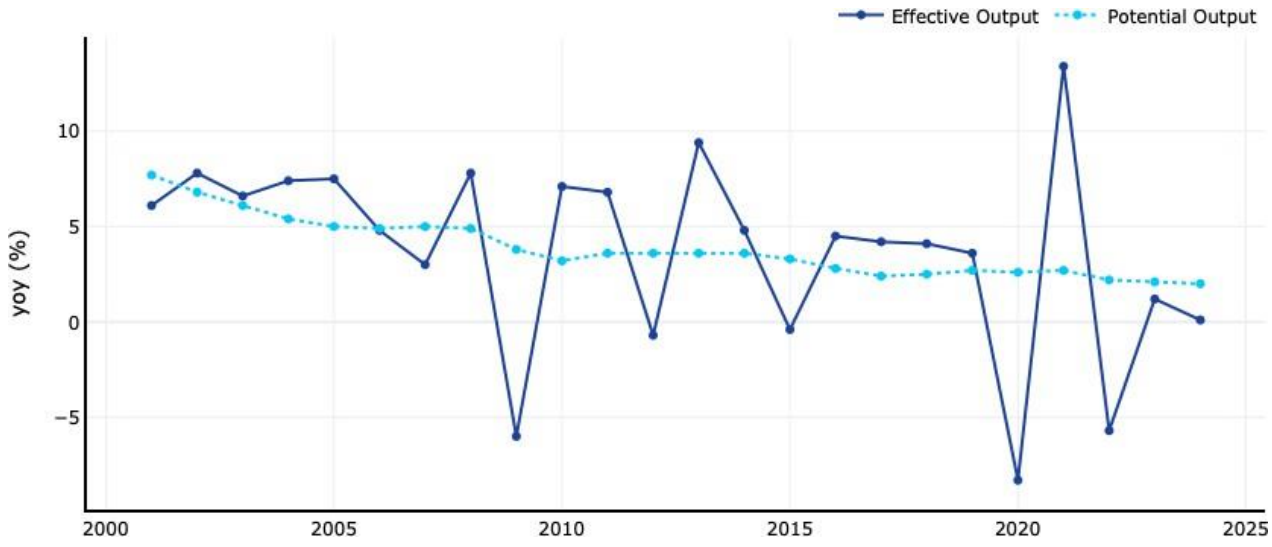
PARTEA 1: OBIECTIVELE ȘI CONSECVENȚA AGENDEI DE REFORME

1 PRINCIPALELE PROVOCĂRI

Context

La începutul anilor 2000, Republica Moldova a înregistrat evoluții economice semnificative. După ce în anii 1990 a îndurat o recesiune transformațională timp de un deceniu, economia Moldovei a început să se redreseze în 2000. Către anul 2010, aceasta a luat amploare cu o rată medie de creștere a PIB-ului de aproximativ 5% anual. Totuși, mai recent, ratele de creștere economică au încetinit atât în termeni efectivi, cât și potențiali (a se vedea Figura 1). Reflectând repercusiunile crizei financiare din 2009-2010, rata medie de creștere a PIB-ului a scăzut până la 4,0% în perioada anilor 2011-2020. După o serie de șocuri complexe cauzate de crizele sectorului energetic, pandemia de COVID-19 și agresiunea Federației Ruse împotriva Ucrainei, ratele de creștere anuală a economiei Republicii Moldova au atins nivelurile pre-pandemice.

FIGURA 1. RATELE ANUALE DE CREȘTERE A PRODUCȚIEI REALE ȘI POTENȚIALE A REPUBLICII MOLDOVA (%, FAȚĂ DE ANUL PRECEDENT)

Sursa: *Calculate de autori pe baza datelor Biroului Național de Statistică (BSN) al RM.*

Migrația forței de muncă și remitențele asociate lucrătorilor migranți moldoveni sunt motoare importante ale creșterii, deși rolul remitențelor se reduce treptat pe măsură ce producția internă crește, iar cetățenii își diversifică sursele de venit în afara remitențelor. Ponderea remitențelor nete în PIB a scăzut de la 22%, un nivel istoric atins în anul 2013, până la 8% în anii 2023-2024. Pe măsură ce importanța remitențelor în finanțarea consumului intern s-a redus, efectul macroeconomic net al migrației devine chiar mai nefast din cauza ofertei insuficiente de forță de muncă.

Printre cele mai evidente schimbări structurale din ultimele decenii poate fi remarcată tranziția efectivă a țării de la o economie bazată pe agricultură la un fundament economic mai diversificat. În timp ce în 2001, contribuția sectorului agricol la formarea PIB-ului a fost de aproape 25%, în 2024, conform estimărilor, contribuția a fost de numai 10%. Cu toate acestea, agricultura rămâne în continuare un sector vital de creștere în mediul rural. Sectorul industrial contribuie cu aproximativ 14% la formarea PIB-ului, serviciile de asamblare bazate pe inputurile furnizate din străinătate reprezentând o parte semnificată în volumul de producție. Serviciile de piață vin cu aproximativ 58% la formarea PIB-ului, cele 18% rămase fiind atribuite serviciilor publice. Apariția sectorului TIC este o dezvoltare remarcabilă, în prezent TIC contribuind cu circa 7-8% la formarea PIB-ului.

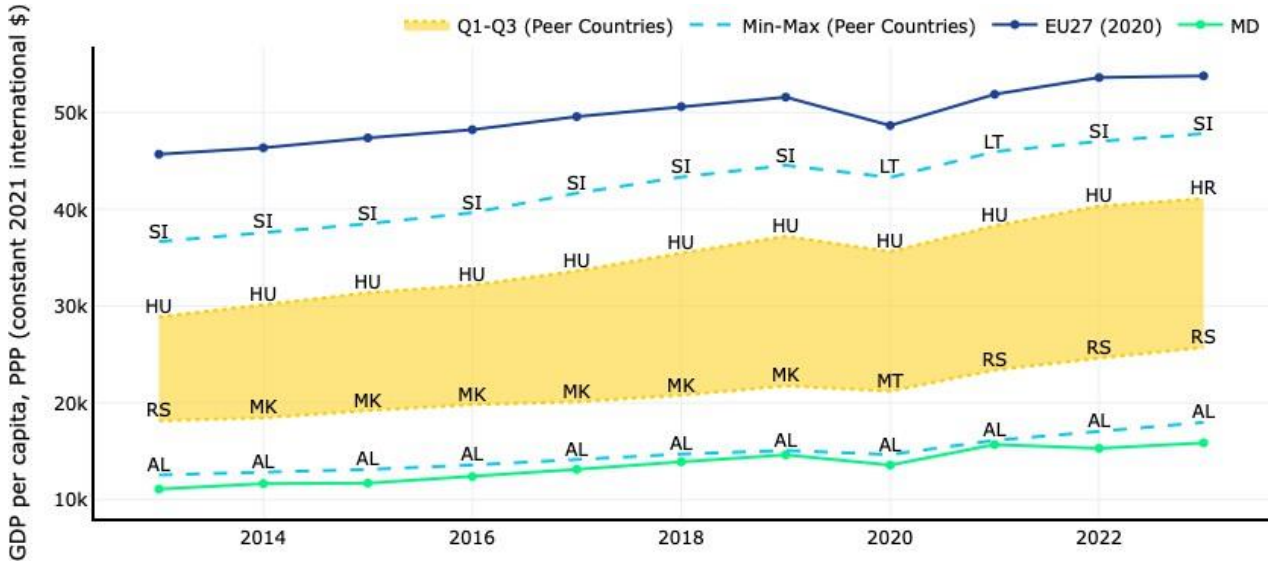
Schimbări semnificative s-au produs, de asemenea, în structura comerțului. La începutul anilor 2000, produsele agricole și alimentare reprezentau peste 70% din exporturile moldovenești, fiind orientate preponderent spre Federația Rusă. În cursul ultimelor două decenii, s-a produs diversificarea exporturilor dincolo de bunurile și piețele tradiționale. În anul 2023, exporturile de bunuri au fost mai echilibrate din punct de vedere structural, cu produsele agroalimentare reprezentând 46%, urmate de utilaje (18%), produsele minerale (12%) și textile (9%). Actualmente, 65% din exporturile moldovenești de bunuri ajung pe piețele UE, în timp ce circa jumătate din importurile de bunuri provin din UE. Serviciile reprezintă motorul principal al creșterii exporturilor moldovenești, valoarea cărora a însumat 2,4 miliarde de dolari SUA, reprezentând în anul 2023 circa 42% din totalul exporturilor.

Reflectând aceste schimbări structurale, similar altor state membre ale UE cu caracteristici similare, activitatea economică în Moldova s-a concentrat tot mai mult în capitală – or. Chișinău. Cu o contribuție de peste 63% la formarea PIB-ului, zona metropolitană Chișinău oferă importante economii de scară și este în prezent centrul primar pentru comerț, servicii și industriile de producție. Totuși, această concentrație geografică a dezvoltării a intensificat, de asemenea, decalajele salariale regionale existente și a determinat migrația continuă din mediul rural în mediul urban, accentuând și mai mult provocările de dezvoltare cu care se confruntă de-a lungul anilor comunitățile rurale și regiunile periferice.

O preocupare importantă rămâne în continuare incluziunea socială insuficientă în creșterea economică. Grupuri mari geografice și sociale continuă să fie marginalizate în ceea ce privește dezvoltarea economică, fapt demonstrat de o rata foarte scăzută (42,7% în anul 2024) de ocupare a forței de muncă. În anul 2024, circa 25,4% dintre tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-34 de ani nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (tinerii NEET). În timp ce participarea forței de muncă a avut o tendință pozitivă începând din anul 2021, nivelul scăzut de participare economică reflectă obstacolele în calea intrării și reintrării pe piața muncii (în special a femeilor), o discrepanță între competențele solicitate și cele oferite, de rând cu nivelul scăzut al mobilității geografice și inter-sectoriale a forței de muncă.

Una dintre aspirațiile fundamentale ale Republicii Moldova este de a atinge o convergență între nivelul de trai din țară și cel din UE și țările regionale cu caracteristici similare. De-a lungul a două decenii și jumătate ce s-au scurs, cu certitudine, a fost atins un nivel tangibil de convergență în ceea ce privește veniturile în Republica Moldova în raport cu nivelul mediu înregistrat în UE și în alte țări din regiunea europeană emergentă (Figura 2).

FIGURA 2. VENITUL PER CAPITA ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (2021 PPC USD)

Sursa: *Banca Mondială.*

În timp ce această convergență este respectabilă în termeni istorici, viteza de ajustare este mai redusă decât potențialul Republicii Moldova. În cazul în care tendințele înregistrate în cursul ultimelor două decenii vor persista în viitor, este puțin probabil ca pe durata sa de viață un cetățean moldovean median să fie martorul unei convergențe depline a veniturilor cu nivelul înregistrat de țările cu caracteristici similare din Europa emergentă și în dezvoltare (EED)[1]. Date fiind ratele volatile de creștere economică din ultimele decenii, Moldova poate atinge o convergență deplină cu regiunea EED numai spre sfârșitul secolului, în timp ce decalajul față de UE ar putea rămâne deschis.

În linii mari, problemele structurale ce limitează creșterea în Republica Moldova pot fi clasificate în 7 domenii: 1) cele ce restricționează dezvoltarea sectorului privat; 2) factorii ce împiedică reziliența economică sistemică, inclusiv conectivitatea și infrastructura digitală; 3) probleme legate de calitatea guvernanței economice; 4) provocările asociate dezvoltării capitalului uman și a forței de muncă; 5) factorii se subminează tranziția la un model mai ecologic al creșterii economice; 6) problemele referitoare la securitatea și eficiența sectorului energetic; și 7) valori fundamentale precum o justiție eficientă. În paralel, Moldova continuă să depună eforturi de fortificare a pilonilor instituționali ai unei economii de piață cu caracter social, ce vizează funcționarea statului de drept, combaterea corupției și a fraudei și protecția drepturilor și a libertăților fundamentale.

[1] Țările cu caracteristici similare definite în acest document sunt după cum urmează: Albania, Bosnia și Herzegovina, Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Montenegro, Macedonia de Nord, Polonia, România, Serbia, Slovacia și Slovenia.

În timp ce abordarea acestor provocări de dezvoltare a fost un element-cheie pentru Moldova, dat fiind faptul că țara încearcă să ajungă spre nivelurile de venit din UE, progresul a fost afectat în mare măsură de repetatele crize externe ce s-au produs în deceniul trecut. Reformele cuprinzătoare din cadrul sectorului privat, politicile ce vizează infrastructura, sectorul energetic, guvernanța, capitalul uman și de mediu sunt esențiale pentru edificarea unei economii mai reziliente și mai competitive. Agenda de reforme a Republicii Moldova oferă un cadru strategic pentru ghidarea acestor eforturi, accentuând semnificația reformelor și a investițiilor legate de UE menite să accelereze procesul de aderare și să atingă o dezvoltare durabilă.

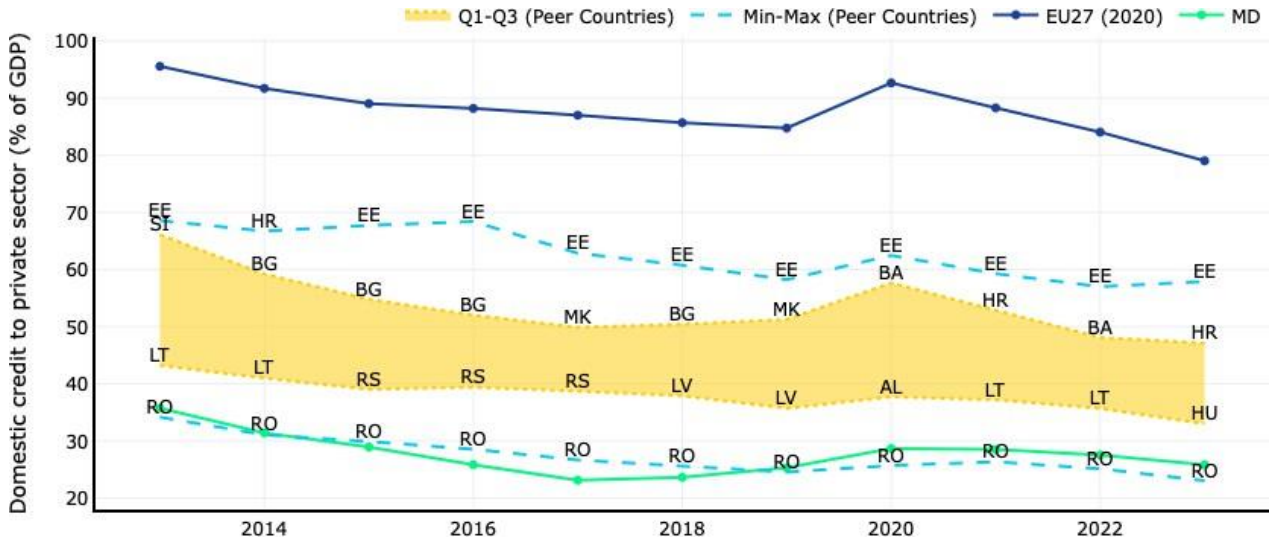
Competitivitatea economică / Dezvoltarea sectorului privat

Probleme structurale ce împiedică creșterea în Moldova și convergența cu UE

Reformele de dezvoltare a sectorului privat sunt fundamentale pentru îmbunătățirea mediului de afaceri din Moldova, accesul la finanțare, digitalizarea și competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM). Pentru a îndeplini acest obiectiv, este vital de conștientizat și de eliminat poverile de reglementare și administrative ce împiedică dezvoltarea sectorului privat. Actualmente, cadrul de reglementare din Moldova este mai puțin propice pentru afaceri decât cel din statele membre ale UE, unde reglementările simplificate stimulează creșterea economică într-o măsură mai mare. Costurile excesive de reglementare, sistemele fiscale complexe și ineficiențele birocratice impun poveri asupra întreprinderilor, sufocând spiritul de întreprinzător și inovativ. De exemplu, pentru a crea o companie, mediul de afaceri din Moldova trebuie să îndeplinească, în medie, 10 proceduri, comparativ cu doar 5 proceduri în mai multe state membre ale UE. Procedurile ineficiente de insolvabilitate se soldează cu perioade îndelungate de închidere a întreprinderilor, diminuând circulația activelor și fluxul de capital reintrodus în economie. Mai mult decât atât, corupția din administrația publică și din organismele de reglementare, deși la un nivel mai scăzut decât în deceniul trecut, continuă să submineze semnificativ încrederea mediului de afaceri, descurajează investițiile străine și escaladează costul desfășurării activităților economice.

Aceste aspecte structurale problematice obstrucționează creșterea sectorului privat din Moldova și împiedică dezvoltarea economică globală. În statele membre ale UE, accesul îmbunătățit la finanțare susține niveluri mai ridicate de investiții și creștere economică. Dimpotrivă, în Moldova, volumul de credite interne acordat sectorului privat este mult mai mic (aproximativ 25% din PIB) decât media din UE (circa 79% din PIB) și media din alte țări cu caracteristici similare. Într-adevăr, volumul de credite interne acordat sectorului privat din Moldova este la un nivel minim comparativ cu grupul relevant de țări regionale cu caracteristici similare. În pofida existenței unui exces de lichidități în sectorul bancar, această lichiditate nu este direcționată în mod eficace pentru investiții productive din cauza unor diverse obstacole. Rate ale dobânzii ridicate și cerințe stricte privind garanția limitează accesul ÎMM-urilor la finanțare, fapt ce împiedică creșterea și competitivitatea acestora. Mai multe companii moldovenești nu au complexitatea financiară cerută pentru a fi considerate rentabile de către instituțiile financiare. În cele din urmă, băncile din Moldova adesea sunt reticente să-și asume riscuri, în special în raport cu ÎMM-urile, din cauza riscurilor percepute mai ridicate de neplată. Mai mult, sistemul financiar din Moldova este caracterizat de absența depozitelor pe termen lung, restricționând astfel disponibilitatea opțiunilor de finanțare pe termen lung pentru mediul de afaceri.

FIGURA 3. CREDITE INTERNE ACORDATE SECTORULUI PRIVAT DIN MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)

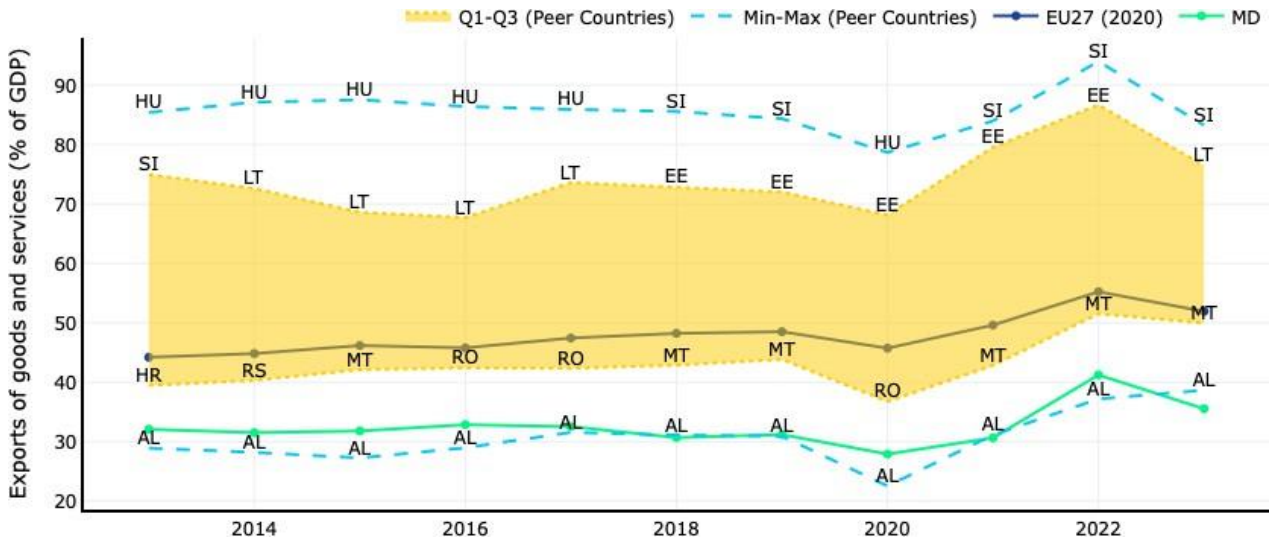

Sursa: *Banca Mondială.*

Statele membre ale UE cu un nivel mai ridicat de adoptare a soluțiilor digitale se bucură de o productivitate și o creștere economică mai mare. În Moldova, ponderea întreprinderilor ce utilizează servicii digitale este mică, fapt ce produce un impact negativ asupra productivității și accesului pe piață. Doar 30% din serviciile esențiale de business sunt disponibile online, față de >70% în multe state membre ale UE. Mai mult, o pondere semnificativă a populației și forței de muncă nu au competențe digitale de bază, cu doar 35% din populație care au competențe digitale de bază sau avansate, comparativ cu media de 58% înregistrată în UE. În pofida unei bune acoperiri, calitatea și fiabilitatea conexiunii la internet în unele regiuni este la un nivel neadecvat. Preocupările referitoare la securitatea cibernetică și protecția datelor descurajează mediul de afaceri să adopte soluții digitale. În plus, Moldova nu dispune de un ecosistem de inovare bine-dezvoltat, care să includă sprijin pentru startup-uri și activități de cercetare și dezvoltare.

Statele membre ale UE cu mecanisme robuste de sprijin pentru ÎMM-uri și cu volume mai mari de exporturi demonstrează o creștere economică mai solidă și o bunăstare mai pronunțată. În Moldova, sistemul public de sprijin al ÎMM-urilor este subdezvoltat, fapt ce generează ineficiențe și lipsa unui sprijin adaptat diferitor tipuri de întreprinderi. Volumul exporturilor moldovenești este inferior față de cel înregistrat de țările europene de dimensiune asemănătoare, limitând integrarea acestuia în lanțurile valorice globale (Figura 4). ÎMM-urile din Moldova se confruntă cu obstacole semnificative în calea accesului pe piața internă și cea internațională, inclusiv costuri mari de transport și proceduri vamale complexe. Frecvent, acestor entități le lipsesc resursele și sprijinul necesar pentru a investi în inovații și adopta noi tehnologii. Mai mult, ÎMM-urile întâmpină constrângeri financiare considerabile, inclusiv acces limitat la credite și costuri ridicate la împrumuturi.

FIGURA 4. EXPORTURILE DE BUNURI ȘI SERVICII ALE REPUBLICII MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)

Sursa: *Banca Mondială.*

Reforme economice și impactul scontat

Pentru a aborda aceste provocări, o serie de reforme direcționate ce vizează dezvoltarea sectorului privat pot spori semnificativ creșterea economică și facilita alinierea Republicii Moldova la standardele europene. Mai exact, prin implementarea unor reforme de dereglementare vor fi reduse costurile de reglementare și va fi îmbunătățit mediul de afaceri. Procesele de faliment vor fi eficientizate prin introducerea unui Registru al cauzelor de insolvabilitate, fapt ce va permite o realocare mai rapidă a resurselor. Aceste reforme vor reduce povara de reglementare asupra mediului de afaceri, spori activitatea antreprenorială și contribui la creșterea economică. O mai mare transparență și reducerea corupției va spori în continuare încrederea mediului de afaceri și investițiile.

În al doilea rând, incluziunea financiară va lua amploare pe baza reformelor juridice și de reglementare care vor contribui la îmbunătățirea accesului la finanțare. Încurajarea ÎMM-urilor să recurgă la finanțarea bancară și nebancară va facilita extinderea afacerii și adoptarea inovațiilor. Accesul sporit la finanțare le va permite ÎMM-urilor să investească în oportunitățile de creștere, fapt ce va conduce la o productivitate și o creștere economică mai mare. Aceste acțiuni vor contribui la un PIB per capita mai mare și o aliniere mai strânsă la standardele economice ale UE.

În al treilea rând, o pondere mai mare de servicii digitale esențiale online va îmbunătăți eficiența afacerilor și reduce povara administrativă. Încurajarea inovațiilor digitale va facilita transformarea digitală și integrarea cu piețele UE, promovând creșterea și competitivitatea. Extinderea digitalizării va crește productivitatea, va lărgi baza de clienți

potențiali și va stimula creșterea economică în ansamblu. O forță de muncă cu mai multe competențe digitale și o infrastructură digitală îmbunătățită va susține o dezvoltare durabilă în cadrul convergenței cu UE.

În cele din urmă, implementarea programelor de sprijin adaptate și îmbunătățirea serviciilor consultative publice vor impulsiona competitivitatea ÎMM-urilor și accesul pe piață. Modernizarea procedurilor vamale și îmbunătățirea securității lanțului de aprovizionare va spori volumul exporturilor moldovenești, asigurând o mai bună integrare a acestuia în lanțurile valorice globale. Sistemele mai robuste de sprijin pentru ÎMM-uri vor contribui la o competitivitate sporită, exporturi mai mari și o creștere economică mai pronunțată. Astfel, Moldova va reuși să obțină un PIB per capita mai mare și o aliniere mai strânsă la standardele economice ale UE.

Prin abordarea ineficiențelor structurale și prin îmbunătățirea mediului de afaceri, aceste reforme vor stimula creșterea economică și spori alinierea Republicii Moldova la standardele economice ale UE. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Povara de reglementare redusă: costuri mai mici pentru mediul de afaceri, intensificarea activității antreprenoriale și investiții mai solide în sectorul privat;*
- *Acces îmbunătățit la finanțare: o incluziune financiară sporită, mai multe credite acordate ÎMM-urilor și inovații și productivitate mai mare;*
- *Transformare digitală și extinderea pieței: eficiență sporită, obstacole administrative diminuate și o integrare mai strânsă cu piețele UE;*
- *Competitivitate sporită a ÎMM-urilor: sisteme solide de sprijin, capacități extinse de export și acces îmbunătățit la lanțurile valorice globale.*

Abordarea aspectelor structurale problematice asociate poverii de reglementare și administrative, accesului la finanțare, digitalizării și inovațiilor și competitivității ÎMM-urilor este extrem de importantă pentru dezvoltarea sectorului privat din Moldova. Reforma propusă va îmbunătăți nu numai eficiența și competitivitatea întreprinderilor, dar va contribui și la obținerea unui PIB per capita mai mare și la alinierea mai strânsă la standardele economice ale UE. Prin implementarea acestor reforme, Moldova își poate debloca potențialul de creștere, atrage mai multe investiții și stimula o economie mai prosperă și mai rezilientă.

Conectivitate și infrastructură digitală

Probleme structurale

Creșterea economică volatilă din ultimele două decenii din Republica Moldova derivă, preponderent, din dimensiunea mică a economiei și șocurile externe majore. Deficiențele structurale și instituționale limitează abilitatea țării de a rezista la șocuri, a se adapta noilor condiții și a susține creșterea în perioada crizelor.

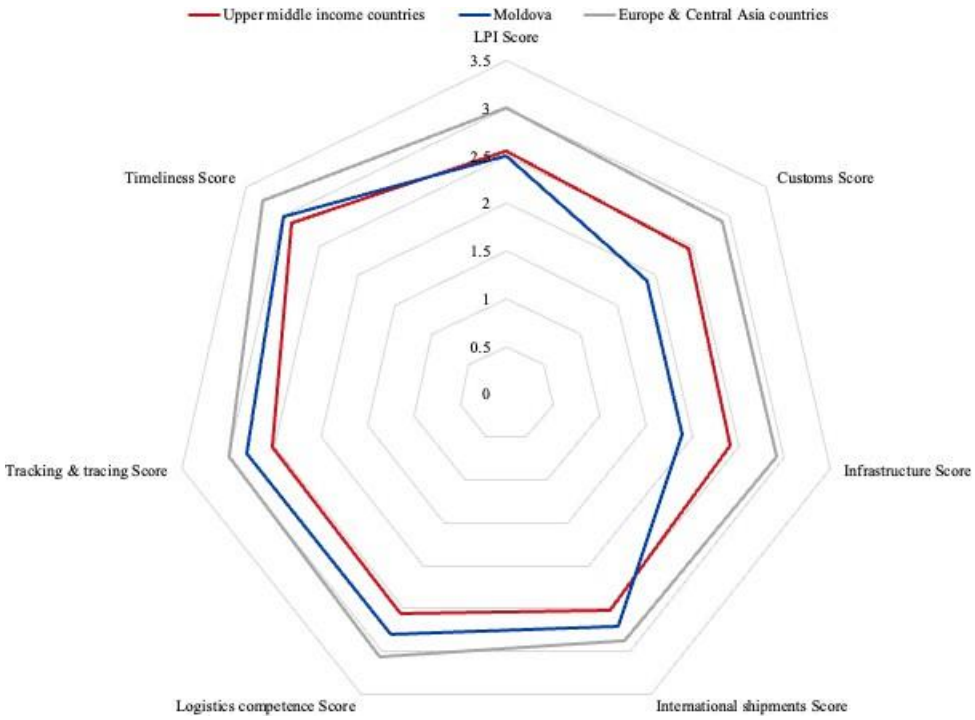
Vulnerabilitățile Republicii Moldova afectează creșterea incluzivă și durabilă prin două domenii cheie: conectivitatea transporturilor și infrastructura digitală. Aceste domenii sunt vitale pentru activitatea economică, competitivitate și prosperitate. Totuși, subfinanțarea și supravegherea strategică neadecvată nu permit atingerea unui progres tangibil.

Moldova se confruntă cu provocări continue în sectorul transporturilor. În timp ce indicatorii de performanță diferă în funcție de tipul de transport, o trăsătură comună este faptul că costurile comerțului internațional pe culoarele moldovenești sunt, de regulă, mari din cauza vehiculelor învechite, infrastructurii subdezvoltate și soluțiilor limitate de transport intermodal. Agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei a contribuit la creșterea acestor costuri, în special, pentru transportul rutier, cazurile de congestie și cozile lungi la frontiere devenind tot mai frecvente. Deși a acumulat un punctaj relativ bun pentru Indicele performanței logistice față de alte țări cu venituri medii-superioare, Moldova rămâne în urmă de țările regionale cu caracteristici similare.

Câteva proiecte rutiere și feroviare au fost finanțate de instituții internaționale, însă finanțarea lucrărilor de întreținere sub nivelul scontat a condus la deteriorarea rețelei. Jumătate din drumuri sunt într-o stare precară, în special în mediul rural. Viteza medie pe unele porțiuni de cale ferată este de 20 km/h. Transportul fluvial a intrat în colaps în anii 1990 și 2000, rămânând operațional un singur port, Giurgiulești.

Serviciile de logistică rămân subdezvoltate, ducând lipsă de centre intermodale și de suficiente centre de logistică pentru a satisface cererea (Figura 5). Cu o rată de accidente rutiere mortale de 84 la un milion de locuitori, numărul de decese rutiere în Moldova este mai mare cu 50% decât media din UE, implicând preponderent pietonii din Chișinău. Progresul atins în reducerea accidentelor rutiere mortale, în pofida diferitor strategii, este destul de lent, în mare măsură din cauza stării precare a drumurilor, condusului agresiv și a problemei legate de lipsa de rigoare în ceea ce privește aplicarea. Accidentele rutiere impun costuri economice semnificative, estimate la 1,6% din PIB.

FIGURA 5. PUNCTAJUL ACUMULAT DE REPUBLICA MOLDOVA ȘI ȚĂRILE COMPARABILE PENTRU INDICELE PERFORMANȚEI LOGISTICE, 2023 (0 – FOARTE SCĂZUT, 5 – FOARTE RIDICAT)

Sursa: *Indicele performanței logistice, Banca Mondială.*

Diviziunea digitală în Moldova prezintă provocări semnificative, în special, între mediul urban și mediul rural. Multe localități rurale nu dispun de o infrastructură adecvată, fapt ce afectează viteza și fiabilitatea conexiunii la internet. Doar o treime din persoanele ≥60 de ani folosesc internetul cu regularitate, comparativ cu 82% a persoanelor cu vârsta cuprinsă între 15 și 59 de ani. Această diviziune restricționează accesul la serviciile e-guvernamentale, oportunitățile de educație și economice, exacerbând disparitățile regionale și îngreunând creșterea economică.

Rețelele 5G abia evoluează în Moldova, deși unii operatori planifică investiții substanțiale în acest sens. Tehnologia 5G promite o viteză și capacitate sporite, timp de așteptare mai redus, impulsionând potențial PIB-ul și economia digitală. Totuși, această tehnologie introduce noi provocări de securitate, în special, în raport cu vânzătorii terți. Modernizarea lentă a infrastructurii digitale (precum fibra optică și 5G) afectează conectivitatea și competitivitatea. Rețelele moldovenești au nevoie de o evaluare riguroasă a securității în vederea soluționării potențialelor riscuri, de rând cu investițiile direcționate și un cadru de reglementare robust pentru 5G.

În ultimul deceniu, Moldova a realizat progrese importante în digitizarea serviciilor publice, implementând astfel de platforme precum MCloud, MPass, MPay și MConnect. Portalul serviciilor publice asigură accesul prin autentificare unică la 166 de e-servicii, însă, deocamdată, nu dispune de integrarea cu sistemele UE, limitând interacțiunile transfrontaliere.

Rețelele digitale actuale sunt vulnerabile la întreruperi și atacuri cibernetice din cauza tehnologiei învechite și lacunelor în materie de securitate. Cadrul emergent de securitate cibernetică, cu unele instituții stabilite abia în anul 2024, lasă ecosistemul expus. Este nevoie de un cadru pentru identificarea operatorilor critici de infrastructură, gestionarea riscurilor cibernetice și asigurarea unei implementări consecvente a măsurilor de securitate cibernetică. Lipsesc planurile de gestionare a incidentelor cibernetice majore și mecanismele de sprijin, iar strategia de securitate informațională pentru anii 2019-2024 a expirat fără să fi soluționat aceste noi amenințări și riscuri.

Reforme economice și impactul scontat

În vederea fortificării rezilienței economice a Republicii Moldova și stimulării unei creșteri durabile pe termen lung, se impune o serie de reforme direcționate spre sectoarele cheie. Aceste intervenții vor spori conectivitatea transporturilor și transformarea digitală, conturând fundamentul pentru o economie mai competitivă și mai stabilă. Mai exact, îmbunătățirea infrastructurii transporturilor va reduce costurile comerciale, va extinde accesul pe piață și va facilita integrarea regională. Eforturile de transformare digitală vor stimula inovațiile, vor contribui la creșterea productivității și vor permite o integrare mai profundă cu economia UE.

Îmbunătățirea conectivității transporturilor este o prioritate atât pentru comerțul intern, cât și pentru cel internațional. Reformele principale se vor axa pe modernizarea infrastructurii, îmbunătățirea logisticii și asigurarea unor sisteme de transport eficiente. Modernizarea rețelelor rutiere și a infrastructurii feroviare va reduce costurile, va spori siguranța și va îmbunătăți integrarea economică. Mai mult, dezvoltarea unor sisteme de transport inteligente și a soluțiilor intermodale vor raționaliza operațiunile și impulsiona eficiența. O conectivitate îmbunătățită va facilita nu doar comerțul, dar și va încuraja investițiile private, consolidând legăturile economice ale Republicii Moldova cu piețele europene.

Avansarea transformării digitale va debloca noi oportunități economice și va accelera integrarea Republicii Moldova cu economia digitală a UE. Extinderea unei infrastructuri cu internet de mare viteză va îmbunătăți conectivitatea, în timp ce cadrele consolidate de securitate cibernetică vor proteja sistemele și serviciile critice. Creșterea interoperabilității digitale cu platformele UE va facilita fluidizarea tranzacțiilor transfrontaliere și expansiunea afacerilor. Încurajarea adoptării soluțiilor digitale printre instituțiile publice și mediul de afaceri va stimula eficiența, inovațiile și competitivitatea. De asemenea, eforturile de digitalizare vor stimula crearea unor locuri de muncă în industriile impulsionate de tehnologii, contribuind la creșterea economică globală și la obținerea unei productivități mai mari.

Implementarea reformelor vizate în infrastructura transporturilor și dezvoltarea digitală va produce beneficii economice semnificative. Modernizarea rețelelor de transport va îmbunătăți conectivitatea și comerțul regional, reducând costurile pentru mediul de afaceri și sporind eficiența economică. Transformarea digitală va impulsiona competitivitatea, va atrage investiții străine directe și va îmbunătăți eficiența serviciilor publice. Soluționând aceste provocări structurale, Moldova va reuși nu doar să accelereze creșterea PIB-ului per capita, dar și să atingă o aliniere mai strânsă la standardele economice ale UE.

Soluționând ineficiențele structurale și fortificând reziliența economică, aceste reforme vor stimula o creștere durabilă și vor alinia mai strâns Republica Moldova la standardele economice ale UE. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Conectivitatea îmbunătățită a transporturilor: costuri comerciale mai mici, acces extins pe piață și o integrare regională mai bună;*
- *Transformare digitală accelerată: o productivitate mai mare, eficiență sporită a afacerilor și o integrare mai profundă cu economia digitală a UE;*
- *Climat investițional îmbunătățit: creșterea încrederii investitorilor, mai multe investiții străine directe și oportunități extinse pentru dezvoltarea afacerilor.*

În concluzie, menționăm că din anul 2020, reziliența economică a Republicii Moldova a fost expusă unor teste repetate generate de crize, demonstrând vulnerabilități adânc înrădăcinate în sectorul transporturilor și al infrastructurii digitale. Rețeaua învechită de transport a țării și deficiențele de reglementare împiedică integrarea regională și eficiența comerțului. Modernizarea infrastructurii rutiere, feroviare și portuare este esențială pentru îmbunătățirea competitivității și reducerea costurilor logistice, în special, date fiind condițiile volatile de securitate regională.

Transformarea digitală oferă o oportunitate unică pentru depășirea dezavantajelor structurale ale Republicii Moldova, precum dimensiunea mică a economiei și constrângerile geografice. Extinderea conectivității de mare viteză, consolidarea măsurilor de securitate cibernetică și alinierea legislației digitale la standardele UE vor fi vitale pentru deblocarea potențialul economic al Republicii Moldova. Agenda reformei propuse—centrată pe modernizarea transporturilor și transformarea digitală—nu doar va atenua vulnerabilitățile economice, dar va stimula și investițiile străine directe, va spori integrarea comerțului și va promova o stabilitate pe termen lung. În cele din urmă, aceste intervenții strategice vor ajuta Moldova să închidă discrepanța de venituri cu UE, să stimuleze o creștere incluzivă și să edifice o economie rezilientă, competitivă și durabilă.

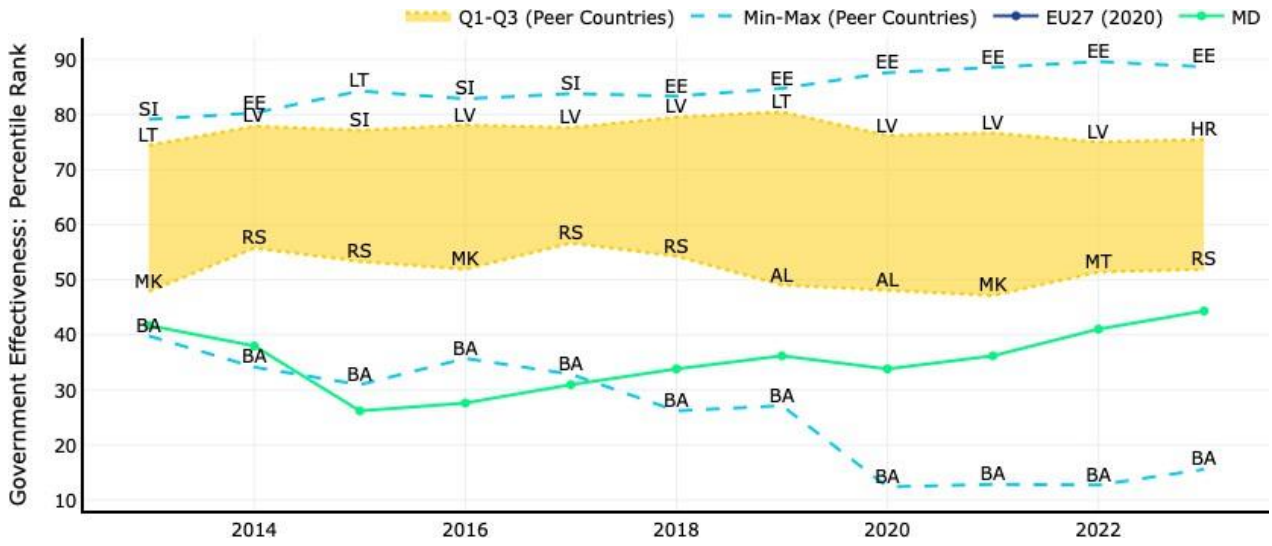
Guvernanța economică

Probleme structurale

Convergența economică a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană a fost împiedicată de ineficiențele structurale, deficiențele guvernanței și vulnerabilitățile externe. În pofida progresului înregistrat de reformele juridice și instituționale, persistă câteva provocări cheie în managementul finanțelor publice, guvernanța întreprinderilor de stat, eficiența investițiilor și administrația publică. Mai mult decât atât, achizițiile publice ineficiente generează pierderi fiscale anuale de aproape 1,5% din PIB, constrângând resursele disponibile pentru infrastructura esențială, investițiile în sănătate și cele sociale. Executarea investițiilor capitale rămâne o provocare majoră. În anul 2023, numai 60% din proiectele planificate ce vizează infrastructura publică au fost finalizate, reflectând deficiențe în selectarea proiectelor, întârzieri în debursarea mijloacelor financiare și o capacitate instituțională limitată. Aceste aspecte problematice împiedică implementarea inițiativelor importante de infrastructură, precum proiectele de modernizare a transporturilor, de transformare digitală și de reziliență climatică, care sunt vitale pentru creșterea economică pe termen lung și competitivitate.

De asemenea, neajunsurile identificate în eficiența sectorului public și a managementului fiscal sunt reflectate de Indicele eficacității guvernării în Republica Moldova, care măsoară calitatea serviciilor publice, formularea politicilor și capacitatea de implementare. Moldova a atins anumite progrese în ceea ce privește reformele guvernării, rangul procentual fiind de 44,34% în 2023 (Figura 6) – o îmbunătățire a situației comparativ cu deceniile trecute când acesta a însumat circa 30% în 2010 și doar 10% la începutul anilor 2000. În timp ce această tendință de creștere indică eforturile de consolidare a capacității de guvernare și de prestare a serviciilor, Moldova rămâne în urma țărilor cu caracteristici similare din regiune, subliniind nevoia pentru reforme continue în administrația publică, eficientizarea achizițiilor și a managementului fiscal cu scopul de a spori performanța instituțională și reziliența economică.

FIGURA 6. EFICACITATEA GUVERNĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (RANG PERCENTILĂ)

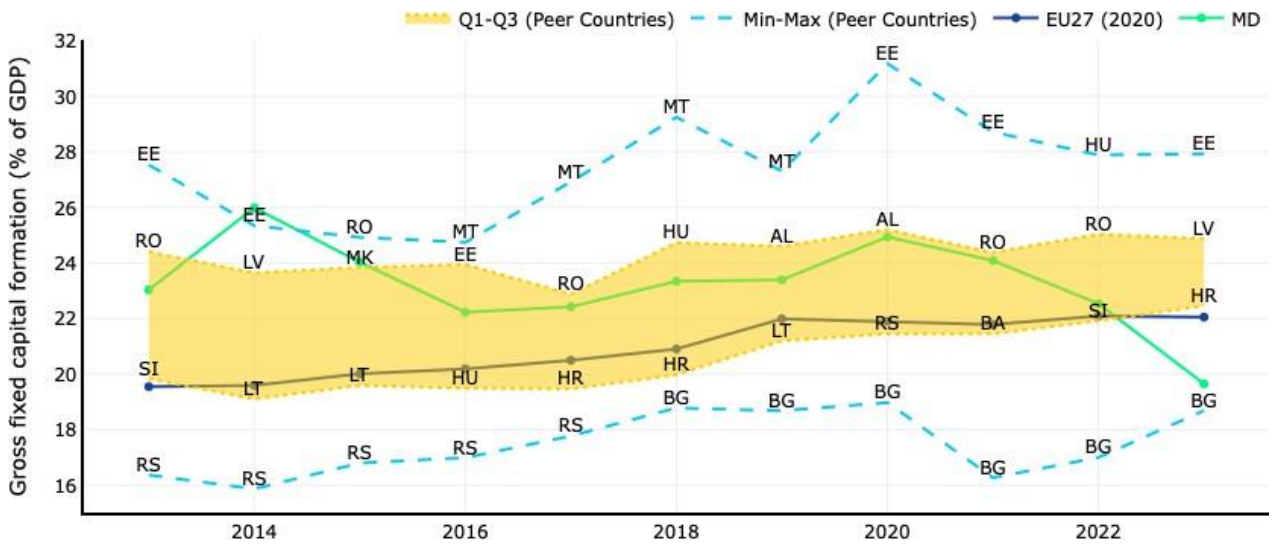

Sursa: *Banca Mondială.*

Întreprinderile de stat (ÎS), la fel, au un aport în ineficiențele din economia țării. Deși acestea contribuie cu 5% la formarea PIB, multe ÎS necesită recapitalizare din partea statului, deturnând astfel fondurile de la investiții productive. Guvernanța corporativă slabă, interferența politică și ineficiențele operaționale au condus la formarea unor datorii nete și restanțe la plată în volum ce depășește 10% din PIB, subliniind necesitatea urgentă pentru reformă structurală cu scopul de a îmbunătăți durabilitatea financiară și eficiența operațională. Lipsa supravegherii din partea unui consiliu independent și controalele financiare neadecvate au contribuit la instabilitatea fiscală din sector.

Ineficiențele din guvernanța ÎS și alocarea necorespunzătoare a fondurilor publice au afectat, de asemenea, nivelul de investiții în Moldova, după cum este reflectat în tendințele Formării brute de capital fix (FBCF). În ultimul deceniu, FBCF a fluctuat semnificativ, atingând 24,7% din PIB în 2018. Totuși, în anul 2020 nivelul de investiții a scăzut din nou până la 21,9%, parțial, din cauza șocurilor externe și a ineficiențelor structurale ale cheltuielilor sectorului public. În 2023, FBCF s-a contractat cu 6,8 puncte procentuale. Această volatilitate în formarea de capital subliniază nevoia reformei ÎS în vederea redirecționării resurselor fiscale spre investiții mai productive, de impulsionare a creșterii, asigurând o economie mai durabilă și mai competitivă (Figura 7).

FIGURA 7. FORMAREA BRUTĂ DE CAPITAL FIX ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB)

Sursa: *Banca Mondială.*

Ineficiențele din administrația publică continuă să constrângă progresul economic. Sistemul administrativ din Moldova este extrem de fragmentat, cu dublarea funcțiilor în cadrul agențiilor guvernamentale, majorând costurile și diminuând eficiența. Salariile mici din sectorul public împiedică atragerea și reținerea unui personal calificat, afectând capacitatea instituțională și tergiversând implementarea politicilor și a reformelor cheie. Abordarea acestor ineficiențe este esențială pentru asigurarea unei administrații publice mai agile și mai receptive.

Gestionarea datoriei prezintă, de asemenea, anumite vulnerabilități structurale. Portofoliul datoriei interne al Republicii Moldova este concentrat excesiv în titluri de valoare de stat pe termen scurt, cu 91,1% din aceste titluri scadente în termen de un an. Această situație creează riscuri de refinanțare și restricționează capacitatea autorităților de a finanța investiții pe termen lung. Piața de capital subdezvoltată limitează și mai mult eforturile de diversificare a surselor de finanțare și de sporire a stabilității financiare.

Reforme economice și impactul scontat

Pentru a soluționa aceste provocări, Moldova a implementat o serie de reforme ce vizează guvernanța economică cu scopul de a consolida stabilitatea fiscală, îmbunătăți eficiența sectorului public și impulsiona competitivitatea pieței. Aceste intervenții structurale vor avea o importanță majoră pentru facilitarea alinierii economice a Republicii Moldova la standardele UE și promovarea creșterii PIB-ului per capita.

În primul rând, o prioritate cheie este reforma managementului finanțelor publice, scopul urmărit fiind îmbunătățirea eficienței cheltuielilor publice și creșterea disciplinei bugetare. Instituționalizarea unor revizuiri ale cheltuielilor prin modificarea Legii nr. 181/2014 va asigura faptul că toate ministerele vor face obiectul unor evaluări periodice referitoare la eficiența cheltuielilor. Reducerea volumului de alocații din compartimentul „Acțiuni generale" al bugetului de stat cu 30% până în anul 2026 va spori transparența bugetului și eficacitatea cheltuielilor. Extinderea sistemelor de e-achiziții și centralizarea gestionării achizițiilor vor reduce ineficiențele din domeniul achizițiilor publice, minimizând pierderile fiscale și îmbunătățind responsabilitatea. Instituirea unui consiliu fiscal independent va consolida în continuare supravegherea fiscală, va îmbunătăți credibilitatea bugetului și va asigura durabilitatea financiară pe termen lung.

În al doilea rând, ameliorarea guvernanței întreprinderilor de stat (ÎS) și promovarea privatizării este un alt domeniu critic al reformei. Consilii independente vor fi introduse în companiile de stat mari, inclusiv „Moldtelecom", „Moldovagaz" și „Calea Ferată din Moldova", pentru a spori transparența și reduce interferența politică. Procesul de triaj va facilita lichidarea ÎS neviabile și restructurarea celor cu potențial economic, atenuând povara fiscală și îmbunătățind eficiența operațională. Privatizarea a cel puțin cinci ÎS non-strategice, începând cu „Fabrica de Sticlă din Chișinău" și „Hotelul Zarea", va încuraja participarea sectorului privat, va crește oportunitățile de investiții și va spori eficiența serviciilor.

În al treilea rând, consolidarea administrației publice este esențială pentru minimizarea ineficiențelor birocratice și îmbunătățirea eficacității instituționale. Restructurarea autorităților publice centrale subordonate Guvernului va raționaliza operațiunile guvernamentale, eficientizând și responsabilizând sectorul public. Implementarea Sistemului informatic „Managementul resurselor umane" va îmbunătăți procesele de recrutare și de gestionare a funcționarilor publici, va asigura un sistem de ocupare a forței de muncă mai transparent și bazat pe merit. Introducerea unei reforme unitare a remunerării va contribui la atragerea și reținerea personalului calificat, soluționând concomitent deficitul de angajați talentați în sectorul public.

În al patrulea rând, îmbunătățirea gestionării investițiilor publice și asigurarea onorării serviciului datoriei sunt esențiale pentru atingerea rezilienței fiscale. Moldova este în procesul de tranziție spre obligațiuni de stat pe termen lung pentru finanțarea proiectelor de infrastructură, urmărind scopul de a reduce dependența de împrumuturile pe termen scurt. Stabilirea unui cadru de reglementare pentru emiterea de obligații europene va permite accesul responsabil al guvernului pe piețele internaționale de capital. Executarea investițiilor publice de capital în volum de 90% din alocații bugetare către anul 2027 va spori eficiența proiectelor de investiții de amploare și accelera modernizarea infrastructurii.

Soluționând ineficiențele structurale și îmbunătățind guvernanța, aceste reforme vor stimula creșterea economică și vor spori alinierea Republicii Moldova la standardele economice ale UE. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Managementul îmbunătățit al finanțelor publice: disciplină fiscală sporită, eficientizarea cheltuielilor publice și o durabilitate bugetară mai solidă;*
- *Reformele ÎS: povară fiscală redusă, o mai bună alocare a resurselor și mai multe investiții private;*
- *Eficiența administrației publice: operațiuni guvernamentale mai eficace, costuri birocratice reduse și o capacitate instituțională consolidată;*
- *Un management fortificat al investițiilor publice: o mai bună executare a proiectelor importante și dezvoltarea infrastructurii.*

În concluzie, soluționarea ineficiențelor structurale în domeniul finanțelor publice din Moldova, din guvernanța ÎS, administrația publică și gestionarea datoriei sunt vitale pentru accelerarea convergenței economice cu UE. Implementarea reformelor vizate va spori eficiența guvernării, va atrage investiții și va crea un mediu economic mai transparent și mai competitiv. Mai mult decât atât, consolidarea guvernanței financiare și îmbunătățirea independenței băncii centrale vor contribui la instaurarea unui cadru macroeconomic mai stabil, reducând volatilitatea economică și consolidând încrederea investitorilor. În perspectivă, aceste reforme vor stimula creșterea economică durabilă, promovând o aliniere mai strânsă la structurile economice europene. Prin raționalizarea proceselor de reglementare, îmbunătățirea supravegherii financiare și a eficienței instituționale, Republica Moldova își poate realiza integral potențialul economic, obținând un PIB per capita mai mare și asigurând o stabilitate și reziliență economică pe termen lung.

Capitalul social

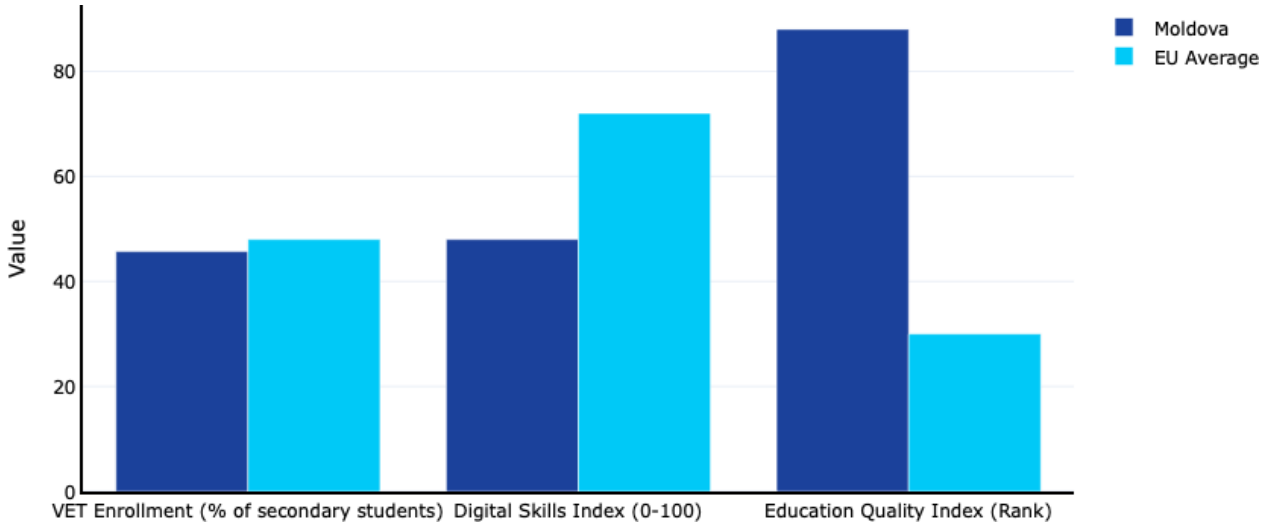
Probleme structurale

Capitalul social deține un rol fundamental în conturarea dezvoltării economice, stabilității sociale și a traiectoriilor de creștere pe termen lung. În Moldova, ineficiențele structurale ale politicilor din domeniul educației, protecției sociale și al pieței muncii au afectat dezvoltarea unei societăți reziliente și adaptabile. Aceste provocări sistemice constrâng/rețin creșterea PIB-ului, încetinesc convergența economică cu standardele UE și previn crearea unei economii mai incluzive și mai durabile. Depășirea acestor obstacole necesită o abordare cuprinzătoare ce integrează intervenții economice, sociale și bazate pe politici pentru a spori capitalul uman și reziliența socială.

Un sistem de învățământ bine funcțional este vital pentru o forță de muncă competitivă și pentru progresul economic. Cu toate acestea, Moldova încă depune eforturi să-și alinieze sistemul la cererea pieței muncii. În anul 2024, 25,4% din tinerii cu vârsta de 15-34 de ani făceau parte din categoria NEET (care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare), un nivel mai mare decât media UE de 11,3% și puțin peste nivelul înregistrat de România – 19,3% . Disparitățile de gen persistă, indicatorul fiind mai mare pentru femei (24%). Ponderea NEET printre tinerii cu studii medii este de 35%. Deși Moldova oferă 215 de curricule pentru educația și formarea profesională (EFP), niciun curriculum nu îndeplinește standardele formale de calificare, fiind observat un decalaj între sistemul de învățământ și cerințele în materie de locuri de muncă. Mai mult, programele de studii nu includ competențe esențiale pentru tranziția verde, fapt ce va afecta progresul spre o economie durabilă. Alfabetizarea digitală deficitară exacerbează lacunele în materie de competențe, astfel că mulți lucrători rămân nepregătiți pentru o piață digitalizată a muncii. În cele din urmă, persistă disparități semnificative între copiii refugiați moldoveni și ucraineni în ceea ce privește accesul la educația formală, doar 3.500 de copii fiind înscriși în școli și grădinițe dintr-un total de aproximativ 80.000 de copii refugiați aflați în țară.

În mod încurajator, s-au extins programele de educație dual, cu o înrolare în educația și formarea profesională de până la 62,2% pentru anul academic 2024-2025. Ponderea studenților înrolați în educația dual a evoluat de la 10% la 14%, reflectând o schimbare spre formarea practică. Extinderea acestor programe de la un sector industrial la altul este esențială. Țări precum Germania și Austria demonstrează faptul că sistemele solide de învățământ mediu profesional reduc numărul de șomeri printre tineri și sporesc integrarea pieței muncii.

FIGURA 8. INDICATORI PRIVIND CALITATEA EDUCAȚIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE

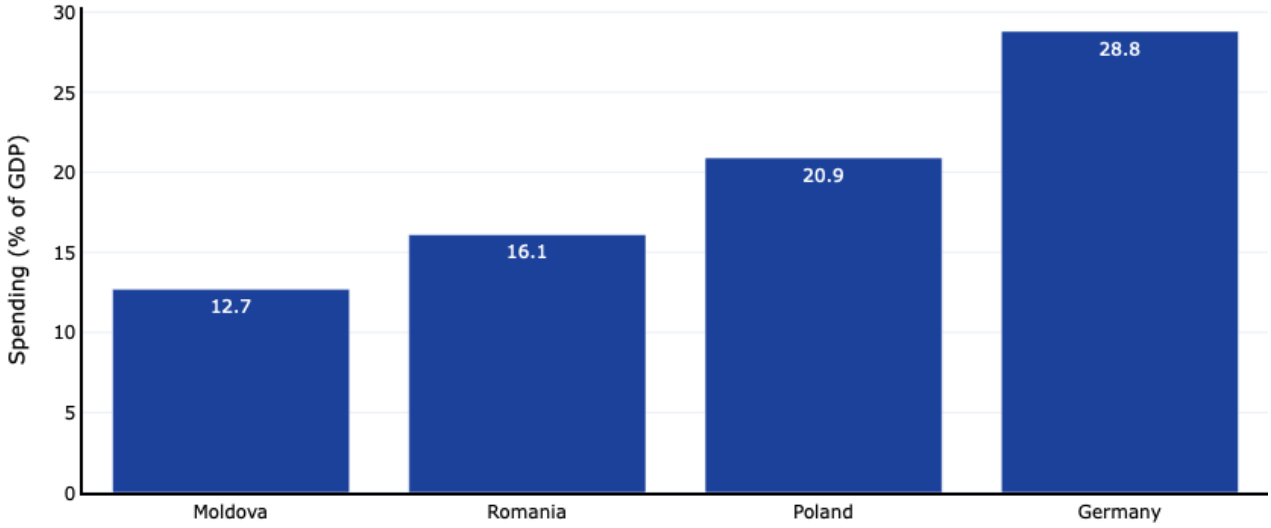

Sursa: *Date statistice în domeniul educației, Banca Mondială (2023), Eurostat Education and Training Data (2023).*

Un sistem funcțional de protecție socială este esențial pentru participarea economică și stabilitatea socială. Totuși, politicile dispersate și subfinanțate din Moldova asigură un acces limitat la serviciile de calitate, în special, în mediul rural (Figura 9). Diferite categorii de cetățeni se confruntă cu obstacole în calea accesului la asistența esențială, fapt ce sporește vulnerabilitățile și reduce participarea forței de muncă.

Spre deosebire de țările nordice, unde integrarea digitală eficientizează asistența, sistemele învechite din Republica Moldova cauzează întârzieri, redundanțe și o alocare dispersată a resurselor. Lipsa unui cadru integrat subminează eficacitatea cheltuielilor sociale și a programelor de asistență socială. O abordare bazată pe performanță, similară celei aplicate în Danemarca și Canada, ar putea îmbunătăți distribuirea resurselor și asigura faptul că ajutorul ajunge la persoanele care au cea mai mare nevoie. Mai mult decât atât, asistenții sociali din Moldova sunt sub plătiți. Asistenții sociali sunt vitali pentru intervenții direcționate, pe când salariile mici diminuează calitatea serviciilor și împiedică integrarea. Programele de formare structurate și evaluările bazate pe performanță ar putea spori prestarea serviciilor, reduce dependența și promova mobilitatea bunăstării sociale.

FIGURA 9. CHELTUIELI PENTRU PROTECȚIA SOCIALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (% DIN PIB, 2022)

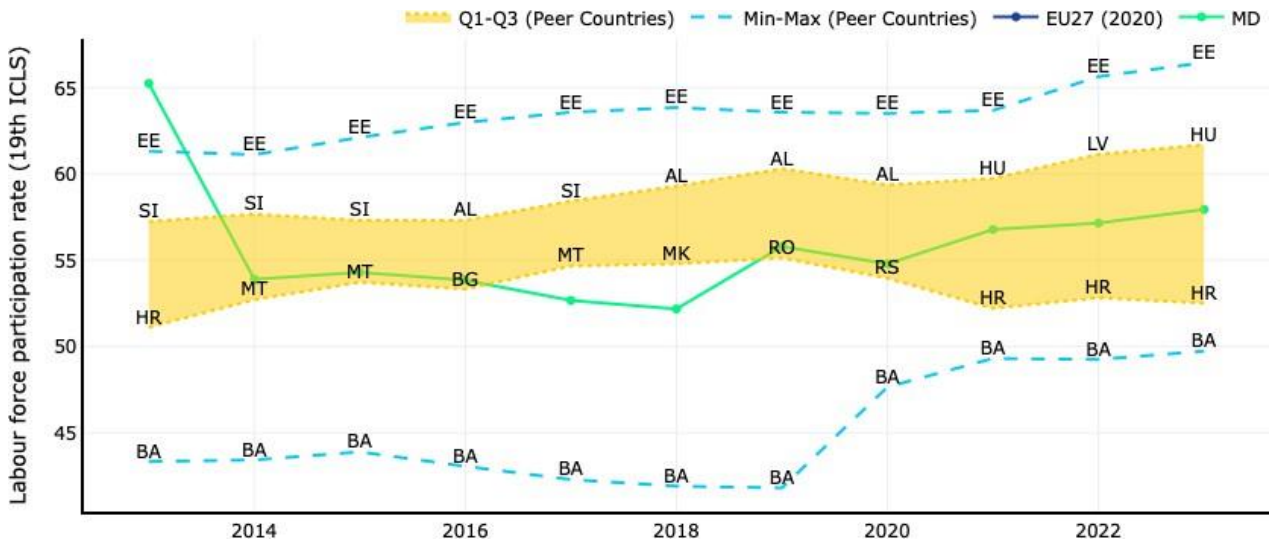

Sursa: *Raportul privind protecția socială al Comisiei Europene, BNS al RM, Baza de date OECD privind cheltuielile sociale.*

Piața muncii din Republica Moldova se confruntă cu provocări ce afectează participarea și productivitatea. Finanțarea este scăzută pentru politici active pe piața muncii (PAPM), care sunt esențiale pentru reintegrarea șomerilor și a persoanelor vulnerabile în forța de muncă. Țări precum Suedia și Regatul Țărilor de Jos demonstrează că PAPM eficace conduc la rate mai mari de ocupare a forței de muncă și o dependență mai scăzută de asistență socială.

Munca nedeclarată este prevalentă, diminuând veniturile fiscale și amenințând securitatea socială. O parte semnificativă a forței de muncă din Moldova este angajată informal (Figura 10), fapt ce restricționează avansarea în cariera profesională și amplifică insecuritatea economică. Consolidarea inspecției muncii și încurajarea mediului de afaceri să formalizeze contractele de muncă sunt fundamentale pentru o stabilitate pe termen lung. O piață a muncii stabilă contribuie la fortificarea încrederii în investiții și a rezilienței economice. Moldova ar trebui să prioritizeze politicile centrate pe crearea locurilor de muncă, protecția lucrătorilor și dezvoltarea competențelor. Extinderea formării profesionale, încurajarea companiilor să investească în capitalul uman și punerea în aplicare a reglementărilor privind forța de muncă vor promova o piață mai dinamică și mai incluzivă a forței de muncă.

FIGURA 10. PARTICIPAREA PE PIAȚA MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (ÎN CONFORMITATE CU DEFINIȚIA A 19-A A ICLS (CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ A STATISTICIENILOR ÎN DOMENIUL MUNCII)

Sursa: Banca Mondială.

Numărul total de paturi de spital din Republica Moldova este în scădere, urmare a schimbărilor demografice. În 2023, numărul total de paturi de spital a constituit 16.989, ceea ce reprezintă o scădere de 5% față de anul 2019. La acest capitol, cu 7 paturi de spital per 1000 populație, Moldova se poziționează mai sus de media UE de 4,7, aliniindu-se la Bulgaria și România, cu cel mai mare număr de paturi de spital printre statele membre ale UE, din care 41% sunt amplasate în spitalele terțiare, perioada medie de ocupare a acestor paturi fiind de 7,5 zile, poziționându-se din nou la extrema de sus a acestui interval față de alte state membre ale UE. În ceea ce privește rata de spitalizare per 1000 persoane în Moldova, ultimele date disponibile din 2020 indică o rată dublă față de nivelul UE, sugerând o utilizare excesivă a serviciilor spitalicești. Aceste date indică faptul că îngrijirea pacienților spitalizați este suprareprezentată în sistemul de asistență medicală din Moldova comparativ cu valorile medii la nivelul UE.

Rata medie de ocupare a paturilor de spital la nivel de țară a fost de 76,5% în 2023 – un nivel apropiat de media UE. Totuși, în principalele centre urbane din țară, rata medie de ocupare a paturilor este de 87%, cu niveluri și mai mari de 92% în or. Bălți, fapt ce semnalizează o supraîncărcare potențială a spitalizării pacienților în aceste regiuni. Mai mult decât atât, rata de ocupare a paturilor poate fi semnificativ mai mică pentru anumite specializări, precum dermatologia sau oftalmologia (sub 60%), fiind concomitent foarte ridicată pentru alte specializări precum oncologia sau nefrologia (>95%). În același timp, ratele de ocupare a paturilor în cazul prestatorilor terțiari de servicii medicale (spitalele republicane) sunt mai mici decât în cazul prestatorilor secundari. Circa jumătate dintre pacienții spitalizați în Moldova în 2023 au fost internați la Chișinău (46.7%). Aceste date demonstrează o utilizare mai intensă a serviciilor spitalicești în orașele mai mari și prezintă o oportunitate semnificativă pentru utilizarea mai echilibrată a acestor servicii în conformitate cu nivelul de îngrijire și complexitatea cazurilor pe care un spital le poate gestiona.

Reforme economice și impactul scontat

Republica Moldova implementează reforme direcționate pentru a spori reziliența economică și asigura creșterea incluzivă, axându-se pe politicile în domeniul educației, protecției sociale, ocrotirii sănătății și pieței muncii. Aceste reforme sunt critice pentru dezvoltarea unei forțe de muncă calificate, amplificând participarea pieței muncii și asigurând o durabilitate economică pe termen lung.

În primul rând, reformarea învățământului profesional tehnic este necesară pentru a reduce decalajul în materie de competențe de pe piața muncii. Alinierea educației la necesitățile forței de muncă va echipa absolvenții cu competențele necesare, reducând șomajul și impulsionând productivitatea. Consolidarea competențelor digitale va ușura tranziția la o economie bazată pe cunoștințe, îmbunătățind eficiența afacerilor și creșterea în cadrul sectorului tehnologiilor. Extinderea

învățământului profesional tehnic (ÎPT) de la o industrie la alta și de la o regiune la alta va reduce disparitățile regionale și va echilibra distribuirea forței de muncă. Îmbunătățirea evaluării performanței prin măsuri ferme de combatere a corupției și a fraudei va spori pregătirea absolvenților pentru a contribui în mod eficient la dezvoltarea economică.

În al doilea rând, îmbunătățirea sistemelor de protecție socială este esențială pentru stabilitatea socială și incluziunea economică. Modernizarea serviciilor sociale le va permite grupurilor vulnerabile să se implice mai deplin pe piața muncii. Un cadru coerent de servicii sociale, integrat cu sistemele digitale, va raționaliza asistența, reducând tergiversările birocratice pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă. Evaluarea performanței și majorarea remunerării asistenților sociali vor îmbunătăți calitatea serviciilor și integrarea forței de muncă, soldându-se cu o dependență redusă de asistența socială și o participare mai intensă a forței de muncă.

În cele din urmă, consolidarea politicilor privind piața muncii este vitală pentru încurajarea ratelor de ocupare a forței de muncă, securitatea locurilor de muncă și asigurarea unor condiții de muncă echitabile. Extinderea PAPM va veni în sprijinul șomerilor și va spori producția economică. O mai bună inspecție a muncii va aborda munca nedeclarată și exploatarea prin muncă, stimulând instituirea unui mediu de afaceri mai echitabil și sporind veniturile statului. Accesul îmbunătățit la serviciile de îngrijire a copiilor le va permite mai multor femei să se alăture forței de muncă, contribuind astfel la creșterea productivității și a PIB-ului. Încurajarea investițiilor din partea întreprinderilor pentru dezvoltarea și reținerea forței de muncă va menține forța de muncă din Moldova competitivă și adaptabilă condițiilor schimbătoare.

Prin soluționarea lacunelor din domeniul educației, protecției sociale, serviciilor medicale prestate și politicilor pieței muncii, aceste reforme vor debloca o productivitate mai mare, vor amplifica participarea forței de muncă și vor accelera creșterea economică. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *Învățământ profesional tehnic îmbunătățit: o forță de muncă mai calificată, mai puțin șomeri printre tineri și adaptabilitate economică sporită;*
- *Sisteme de protecție socială consolidate: o mai mare participare a forței de muncă, vulnerabilitate economică redusă și cheltuieli eficientizate pentru prestațiile sociale;*
- *O populație mai sănătoasă: o productivitate mai mare și cheltuieli mai mici de asigurare socială;*
- *Politici consolidate ale pieței muncii: o mai bună securizare a locurilor de muncă, rate mai mari de ocupare a forței de muncă și o piață a muncii mai dinamică și mai incluzivă.*

TRANZIȚIA VERDE ȘI CAPITALUL NATURAL

Probleme structurale

Guvernanța de mediu și gestionarea resurselor din Moldova se confruntă cu deficiențe structurale ce împiedică creșterea economică și tergiversează alinierea la standardele europene de mediu. Punerea neadecvată în aplicare a măsurilor de reglementare, lipsa de capacitate administrativă, investițiile limitate în energia regenerabilă și politicile ineficiente de utilizare a pământului au făcut țara vulnerabilă la riscurile climatice și la epuizarea resurselor. Moldova se confruntă cu provocări legate de gestionarea apei, inclusiv poluarea apei, din cauza infrastructurii subdezvoltate și a resurselor financiare insuficiente. De asemenea, există provocări legate de poluarea industrială și calitatea aerului. Fără reforme urgente, aceste provocări vor persista și vor submina reziliența economică pe termen lung și tranziția Republicii Moldova la o economie ecologică durabilă.

Republica Moldova rămâne puternic dependentă de importurile de combustibili fosili, țara fiind susceptibilă la șocurile externe ale prețurilor și la perturbările în aprovizionarea cu energie. În pofida unui angajament declarat de a amplifica ponderea surselor regenerabile, energia eoliană și solară dețin o fracțiune minoră în consumul total. Rețelele electrice depășite și rețelele ineficiente de distribuție a energiei obstrucționează în continuare progresul spre o energie securizată și durabilă. Investițiile în infrastructura energiei și sprijinul de reglementare pentru proiectele de energie ecologică sunt, deocamdată, insuficiente pentru a îndeplini ținta stabilită de guvern: 27% de energie din surse regenerabile către anul 2030.

Dependența masivă a țării de combustibilii fosili contribuie semnificativ la emisiile de gaze cu efect de seră (GES), printre contribuitorii majori fiind sectorul energetic, agricultura și transporturile. Actualmente, Moldova nu dispune de sisteme cuprinzătoare de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de GES, fapt ce limitează capacitatea guvernului de a elabora strategii direcționate de atenuare aliniate la obiectivele climatice ale UE. Această lacună nu doar tergiversează îndeplinirea angajamentelor climatice, dar afectează și oportunitățile de accesare a finanțării internaționale în domeniul climei și la investițiile ecologice. Mai mult decât atât, lipsa unor reglementări efective privind emisiile de GES și a

stimulentelor pentru tehnologiile cu nivel redus de carbon exacerbează poluarea aerului și măresc riscurile pentru sănătatea publică. Nivelul redus de punere în aplicare a reglementărilor privind utilizarea terenurilor și măsurile insuficiente de protecție a mediului permite să fie efectuate în continuare defrișări neautorizate, reducând biodiversitatea și amplificând vulnerabilitatea la schimbările climatice.

Infrastructură de gestionare a deșeurilor este extrem de subdezvoltată. Țara nu dispune de un cadru normativ cuprinzător care să asigure tranziția către economia circulară; doar o proporție mică din deșeurile generate sunt reciclate, majoritatea cărora sunt stocate în cele din urmă în spațiile de depozitare a deșeurilor. Evacuarea deșeurilor periculoase este slab reglementată, prezentând riscuri pentru sănătatea publică și durabilitatea de mediu. Lipsa unor programe orientate pentru susținerea regimului de responsabilitate extinsă a producătorului limitează stimulentele pentru mediul de afaceri de a adopta practici de producție durabile, contribuind astfel la utilizarea ineficientă a resurselor.

Moldova nu dispune nici de o strategie coordonată de adaptare la schimbările climatice, lăsând sectoare cheie - precum agricultura, transporturile și sectorul energetic - nepregătite pentru șocurile de mediu. Secetele severe și evenimentele extreme legate de vreme sunt tot mai frecvente; totuși, există doar câteva politici de atenuare menite să abordeze aceste riscuri. Extinderea programelor de reziliență la schimbările climatice și îmbunătățirea măsurilor pregătire în caz de calamități naturale vor fi critice pentru asigurarea unei stabilități economice pe termen lung.

Reforme economice și impactul scontat

Republica Moldova și-a asumat o serie de reforme menite să îmbunătățească guvernanța de mediu, consolidând eficiența energetică și gestionarea resurselor naturale. Aceste inițiative sunt concepute să accelereze alinierea țării la standardele UE și să asigure o tranziție economică durabilă. Acestea, necesită elaborarea și adoptarea de către Guvern a unui set de strategii și planuri de acțiune bugetate pentru a aborda în mod cuprinzător provocările de mediu și cele legate de schimbările climatice.

În primul rând, îmbunătățirea guvernanței de mediu rămâne o prioritate critică. Agenda de reforme include stabilirea unui cadru instituțional mai structurat pentru supravegherea de mediu. Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului vor fi dotate cu mandate mai clare, cu personal suplimentar și cu instrumente modernizate pentru a pune în aplicare mai eficient reglementările de mediu. O platformă eco-alert integrată va fi incorporată în sistemul național de monitorizare a mediului, astfel încât să permită răspunsuri în timp real la incidentele de mediu. Mai mult decât atât, Guvernul va implementa un sistem transparent de autorizare și va fortifica mecanismele de auto-monitorizare pentru întreprinderile private pentru a asigura conformitatea acestora cu standardele de mediu. Toate investițiile noi vor fi în conformitate cu legislația și standardele UE. O atenție deosebită va fi acordată implementării legislației orizontale privind evaluările de mediu, prin „Evaluarea impactului asupra mediului” și „Evaluarea strategică de mediu”, care va fi aplicată tuturor noilor investiții și planurilor și proiectelor majore, după caz.

În al doilea rând, avansarea tranziției la energia regenerabilă va diminua dependența Republicii Moldova de combustibilii fosili și va atenua șocurile energetice externe. Guvernul intenționează să introducă impozitarea pentru fiecare sector în conformitate cu principiul UE „poluatorul plătește”, inclusiv taxe pentru emisiile de CO_2, taxe pentru depozitarea deșeurilor și taxe pentru utilizarea apei. Modernizarea infrastructurii pentru transportul de energie va facilita integrarea energiei eoliene și solare în rețeaua națională, îmbunătățind în acest mod securitatea energetică și reducând emisiile de gaze cu efect de seră. Mai mult, guvernul va lansa mecanisme de finanțare pentru a atrage investiții private în proiecte de producere a energiei regenerabile, asigurând astfel extinderea ponderii surselor regenerabile în mixul energetic al Republicii Moldova.

În al treilea rând, stabilirea unui cadru de modernizare a gestionării deșeurilor și a economiei circulare va spori eficiența resurselor și durabilitatea de mediu. Vor fi făcute investiții pentru a asigura o abordare cuprinzătoare a managementului deșeurilor, respectând ierarhia deșeurilor, și pentru introducerea măsurilor corespunzătoare de circularitate. Una din acțiuni, Guvernul va crea un Centru de gestionare a deșeurilor periculoase care să gestioneze mai eficient deșeurile industriale și medicale. De asemenea, vor fi puse în aplicare reglementări privind regimul de responsabilitate extinsă a producătorului cu scopul de a încuraja producția durabilă și practicile de ambalare. Va fi elaborată o bază de date digitală unificată pentru a duce evidența proceselor de gestionare a deșeurilor și a asigura o mai bună transparență și conformitate cu țintele de reciclare.

În al patrulea rând, protecția ecosistemelor naturale și a biodiversității va fi prioritizată prin intermediul unor practici consolidate de gestionare a pădurilor și solului. Facilitatea ar trebui să contribuie la atingerea obiectivului Uniunii de 10% din cheltuielile bugetare care sprijină biodiversitatea. Inventarierea Fondului forestier național va fi finalizată și va fi introdus un sistem permanent pentru monitorizarea defrișărilor și a degradării terenurilor. Va fi instituită și pusă în

funcțiune o agenție dedicată gestionării ariilor naturale protejate, asigurând strategii îmbunătățite de conservare și de pregătire pentru integrarea Republicii Moldova în rețeaua UE Natura 2000.

În cele din urmă, Republica Moldova va prioritiza instituirea unor mecanisme robuste de monitorizare și raportare a emisiilor de GES, își va îmbunătăți capacitatea de a ține o evidență cuprinzătoare a surselor de emisie și a tendințelor. Acest fapt va permite formularea unor politici sectoriale direcționate și ținte de reducere a emisiilor aliniate la obiectivele climatice ale UE. Reformele vor incorpora stimulentele financiare și de reglementare pentru a promova adoptarea unor tehnologii cu emisii reduse de dioxid de carbon și practici durabile în sectorul energetic, agricol, de transporturi și industrial. În consecință, aceste eforturi nu numai că vor reduce emisiile de gaze cu efect de seră la nivel național, dar vor susține și tranziția țării la o economie rezilientă, cu emisii reduse de dioxid de carbon.

Republica Moldova, în calitate de parte contractantă (PC) a Comunității Energetice (EnC) are angajamentul de a și transpune acquis-ul UE în domeniul climei în legislația națională e în procesul de aliniere la directivele emise de Consiliul Ministerial, organismul de guvernare al EnC. În calitate de parte la Convenția-cadru a Națiunilor Unite privind imbările climatice (UNFCCC), Moldova și-a asumat obiective climatice ambițioase și s-a angajat să reducă emisiile de gaze cu efect de seră (GES) pentru a contribui la obiectivul comun privind menținerea creșterii temperaturii globale la suprafață cu mult sub 2 °C peste nivelurile preindustriale, în conformitate cu obiectivele globale ale Acordului de la Paris.

Inter-relația dintre angajamentele asumate conform Acordului de Paris, obligațiile în temeiul EnC și aderarea la UE impune Republica Moldova să adopte și să implementeze mecanisme inovative pentru a atinge țintele ambițioase de reducere a emisiilor de GES și a se alinia la agenda privind clima a UE.

Se consideră că partea contractantă EnC va implementa integral pachetul MRVA (monitorizare, raportare, verificare, acreditare) (Directiva ETS 2003/87/CE; Regulamentul MRR 2018/2066; Regulamentul AVR 2018/2067) până la sfârșitul anului 2025. Normele de reglementare a celor mai fundamentale componente ale pachetului MRVA includ, *inter alia,* obligația de a obține o autorizație pentru emisiile de GES, domeniul de aplicare a activităților și gazelor, desemnarea autorității competente pentru procesul de autorizare și implementarea MRVA în general și recunoașterea verificatorilor din UE sau cerințele de acreditare a verificatorilor de către Organismul Național de Acreditare stabilit de legislația națională

Republica Moldova a transpus deja Regulamentul MRR - Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2018/2066 al Comisiei privind monitorizarea și raportarea emisiilor de gaze cu efect de seră modificat prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/2085 al Comisiei prin Hotărârea Guvernului nr. 575/2024, care va intra în vigoare în noiembrie 2025.

La etapa următoare, este inițiat procesul de adoptare a Regulamentului AVR (Regulamentul (UE) 2018/2067) privind verificarea datelor și acreditarea verificatorilor modificat prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/2084 al Comisiei și această măsură este planificată pentru anul 2025 în Planul național de aderare. Normele ce reglementează cele mai fundamentale componente ale pachetului MRVA includ, *inter alia*, obligația de a obține o autorizație pentru emisiile de GES, domeniul de aplicare a activităților și gazelor, desemnarea autorității competente pentru procesul de autorizare și implementarea MRVA în general și recunoașterea verificatorilor din UE sau a cerințelor de acreditare a verificatorilor de către Organismul Național de Acreditare stabilit de legislația internă. Transpunerea pachetului MRVA va asigura faptul că părțile contractante ale Comunității Energetice vor avea deja stabilit cadrul instituțional necesar pentru aderarea viitoare la ETS UE.

Abordarea provocărilor legate de guvernanța de mediu din Moldova și accelerarea tranziției ecologice vor îmbunătăți durabilitatea economică, vor atrage investiții și vor spori competitivitatea țării. Impactul scontat al acestor măsuri include:

- *O mai bună guvernanță de mediu: punerea în aplicare consolidată a măsurilor de reglementare, o mai bună conformitate cu standardele de mediu ale UE și capacitate instituțională sporită;*
- *Expansiunea energiei regenerabile: securitate energetică consolidată, dependență redusă de combustibilii fosili și investiții mai mari în proiecte eoliene și solare;*
- *Gestionarea durabilă a terenurilor și resurselor naturale: o mai bună conservare a solurilor, eforturi de reîmpădurire, grad ridicat de protecție a naturii și reziliența agricolă pe termen lung;*
- *Sisteme modernizate de gestionare a deșeurilor și economie circulară: rate de reciclare mai mari, dependență redusă de spațiile de depozitare a deșeurilor și o utilizare mai eficientă a resurselor naturale.*

Capacitatea țării de a tranzita la o economie ecologică se bazează pe reformele decisive ale guvernanței de mediu, eficiența energetică și gestionarea durabilă a resurselor. Această tranziție și implementarea reformelor asociate trebuie susținute și monitorizate de organizațiile societății civile, oferind o abordare incluzivă și cele mai multe beneficii pentru cetățeni. Consolidarea cadrului de reglementare, investind în energia regenerabilă și modernizarea sistemelor de gestionare a deșeurilor va fi esențială pentru îndeplinirea standardelor de mediu ale UE și asigurarea creșterii economice pe termen lung. Fără acțiuni urgente, degradarea mediului și dependența energetică vor continua să obstrucționeze convergență țării cu Uniunea Europeană, fapt ce va împiedica progresul spre o economie viitoare rezilientă și durabilă.

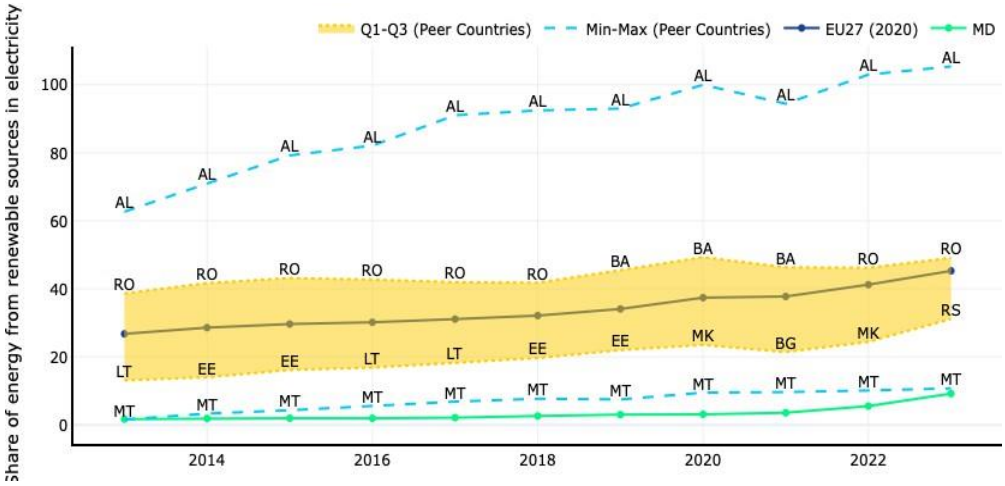
Securitatea și eficiența energetică

Probleme structurale

Economia Republicii Moldova este puternic dependentă de carburanții și energia importate. Până nu demult, aproape tot volumul de gaze naturale și o parte semnificativă a energiei electrice proveneau de la furnizori nefiabili. Această dependență a expus țara unor riscuri geopolitice, rezultând în costuri energetice mari. După criza energetică din 2021, Moldova și-a diversificat cu succes aprovizionarea cu gaze. Totuși, dependența țării de termocentrala de la Cuciurgan, Transnistria, ce funcționează pe bază de gaze, o lasă vulnerabilă la furnizarea de energie electrică. Până în luna ianuarie 2025, termocentrala a funcționat pe baza gazelor rusești subvenționate, schimburile de energie electrică cu România fiind limitate din cauza capacității transfrontaliere reduse. Potrivit așteptărilor, această situație se va îmbunătăți spre sfârșitul anului 2025 când va fi finalizată interconectarea Isaccea - Vulcănești - Chișinău.

Moldova a adoptat Regulamentul de securizare a aprovizionării și stocării pentru gaze, însă nu îndeplinește cerințele pentru stocurile petroliere de urgență stabilite de Directiva privind stocurile de țiței. Un proiect de lege pentru asigurarea nivelului minimum de produse petroliere urmează a fi supus audierilor publice, motiv pentru care cadrul juridic al țării nu este conform deocamdată. Progresul privind integrarea energiei regenerabilă rămâne lent, deși sursele de energie regenerabilă sunt fundamentale pentru viitoarele strategii privind energia, în special, față de țările cu caracteristici similare (Figura 11). Creșterea acestora necesită servicii auxiliare îmbunătățite pentru stabilitatea rețelei, care solicită liberalizarea pieței și alinierea la standardele UE. Actualmente, piața moldovenească angro operează în temeiul legislației învechite privind energia electrică care nu sunt conforme cu orientările UE (EIP).

FIGURA 11. PONDEREA ENERGIEI DIN SURSE REGENERABILE ÎN MIXUL DE ENERGIE ELECTRICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA VERSUS ȚĂRILE CU CARACTERISTICI SIMILARE (%)

Sursa: *BNS RM, Banca Mondială.*

Reforme economice și impactul scontat

Asigurarea securității energetice și îmbunătățirea eficienței energetice sunt extrem de importante pentru economia Republicii Moldova și bunăstarea socială. Reformele vizate din sectorul energetic vor promova diversificarea, stabilitatea și previzibilitatea prețurilor, punând fundamentul pentru o economie mai competitivă și mai stabilă. Consolidarea securității energetice va reduce dependența țării de furnizorii externi, va atenua riscurile de întreruperi în aprovizionare și va sprijini tranziția către un sistem energetic mai durabil.

În primul rând, consolidarea rezilienței sistemului energetic din Republica Moldova este esențială pentru accelerarea creșterii economice pe termen lung. Se presupune că investițiile în infrastructura energetică vor îmbunătăți fiabilitatea rețelelor, vor spori comerțul transfrontalier cu energie electrică și vor asigura o aprovizionare neîntreruptă. Extinderea capacității de stocare pentru gazele naturale și securizarea rezervele de combustibili de urgență vor diminua riscurile asociate întreruperilor geopolitice. Mai mult, reformele legislative axate pe liberalizarea pieței energetice vor spori concurența și vor stimula un sector energetic mai rezilient.

În al doilea rând, amplificarea ponderii energiei regenerabile în mixul energetic al Republicii Moldova va reduce dependența de combustibilii fosili de import și va spori durabilitatea. Încurajarea investițiilor în producția energiei solare, eoliene și pe bază de biomasă va diversifica sursele de energie și va contribui la stabilitatea prețurilor. Consolidarea infrastructurii de rețele pentru a acomoda o mai mare penetrare a energiei regenerabile va îmbunătăți eficiența și va reduce pierderile cauzate de transport. Mai mult decât atât, extinderea stimulentelor pentru măsurile de eficiență energetică în sectoarele rezidențial, comercial și industrial va reduce consumul global și costurile.

În al treilea rând, dezvoltarea serviciilor conexe și a mecanismelor de piață pentru a menține stabilitatea rețelelor este o componentă esențială a securității energetice. Stabilirea unei piețe funcționale pentru ziua următoare și pe parcursul zilei pentru energia electrică va îmbunătăți competitivitatea și va optimiza alocarea resurselor. Consolidarea cadrului de reglementare pentru soluțiile de stocare a energiei, gestionarea cererii și tehnologiile rețelelor inteligente vor asigura un sistem energetic echilibrat și flexibil. Coordonarea cu piețele regionale de energie și alinierea politicilor Republicii Moldova la reglementările UE în domeniul energetic va spori în continuare integrarea securității.

Impactul scontat al acestor măsuri include:

- Extinderea energiei regenerabile: securitate energetică sporită, dependență redusă de combustibilii fosili și investiții mai mari în proiecte eoliene și solare;
- Modernizarea infrastructurii energetice: o mai bună fiabilitate a rețelelor, mai puține pierderi cauzate de transport și amplificarea comerțului transfrontalier cu electricitate;
- Dezvoltarea capacităților de stocare a energiei și a rezervelor de urgență: reziliență sporită la întreruperi în aprovizionare, o mai bună gestionare a sarcinii electrice și un nivel mai bun de pregătire în caz de criză;
- Instituirea unei piețe energetice competitive: o mai mare previzibilitate a prețurilor, o mai bună participare a sectorului privat și o eficiență sporită a pieței;
- Alinierea la standardele UE în domeniul energetic: o mai bună integrare regională, un cadru de reglementare mai solid și acces la piețele europene de energie.

În concluzie, economia Republicii Moldova s-a confruntat în ultimii ani cu numeroase provocări și crize energetice, devenind clară nevoia urgentă de a diversifica sursele de energie și moderniza infrastructura. Dependența puternică de energia de import expune țara la prețuri volatile și incertitudini privind aprovizionarea, solicitând investiții strategice în surse regenerabile, extinderea rețelelor și eficiența energetică. Prin prioritizarea reformelor de securitate energetică și atragerea de investiții străine, asigurând concomitent o mai bună aliniere la standardele UE, Republica Moldova este poziționată să-și reducă semnificativ vulnerabilitățile economice. Aceste eforturi nu numai vor stabiliza economia țării, dar vor contribui și la o dezvoltare durabilă și prosperitate pe termen lung.

Valori fundamentale

Probleme structurale

Sistemul de guvernanță al Republicii Moldova s-a confruntat în trecut cu provocări structurale ce au împiedicat dezvoltarea economică. Corupția descurajează investițiile și erodează încrederea publicului. Pe fundalul acestor provocări, Moldova a întreprins importante acțiuni în domeniul justiției, fapt ce a declanșat procesul de vetting al organismelor autonome și al principalelor servicii judiciare și de urmărire penală. Reformele realizate începând din anul 2021 și până în prezent deja au demonstrat un anumit progres intermediar, însă sunt necesare acțiuni suplimentare pentru a consolida instituțiile sectorului de justiție. Referitor la afaceri, este nevoie de mai multă transparență în achizițiile publice și procesele de reglementare.

Indexul privind percepția corupției în Republica Moldova s-a ameliorat, cu un punct la 43 în 2024, iar țara se poziționează printre țările ce demonstrează cel mai semnificativ progres în combaterea corupției și îmbunătățirea percepției corupției în societate, avansând cu 9 puncte față de 2020 (Tabelul 1). În pofida acestui rezultat, sunt necesar de acțiuni suplimentare pentru a consolida independența și stimula eficiența sistemului judiciar. Alegerile prezidențiale din 2024 s-au confruntat cu provocări fără precedent, cu dosare penale deschise pentru cazurile de fraudă și corupție electorală și cu o schemă de cumpărare a voturilor în valoare de 39 milioane de dolari SUA ce a vizat 130.000 de alegători. Penalități record ce au însumat peste 11 milioane de lei au fost impuse pentru fraudele electorale.

Printre constrângerile judiciare se numără starea inadecvată a unora dintre sediile instanțelor. Peste 50% din clădirile instanțelor necesită reparații urgente, iar numărul cazurilor nesoluționate crește cu 15% per an. Doar jumătate dintre instanțele din Moldova utilizează noul sistem SI e-DJ, care are un impact asupra accesibilității și transparenței judiciare. Ineficiențele judiciare sunt generate de condițiile precare din sediile unor instanțe de judecată. Peste 30% din aceste sedii necesită reparație urgentă, iar numărul de cauze nesoluționate crește anual cu 15%. Doar jumătate din instanțele moldovenești utilizează sistemul electronic de gestionare a cazurilor, fapt ce limitează eficiența judiciară și transparența.

Mecanismul național de verificare a averilor necesită îmbunătățiri. Autoritatea Națională de Integritate încearcă persistent să obțină acces la informațiile despre averile din străinătate ale subiecților declarării, însă fără un sistem integrat de verificare a declarațiilor de avere și interese personale, depistarea în timp real a abaterilor constituie o provocare. Astfel, un sistem digital de depistare a discrepanțelor ar îmbunătăți procesul de verificare realizată de Autoritatea Națională de Integritate prin identificarea automată a discrepanțelor.

Sectorul financiar este vulnerabil la fluxurile ilicite, numărul de tranzacții suspicioase majorându-se cu 20% din anul 2022, pe când ratele de urmărire penală cu doar 10%. Coordonarea slabă și capacitatea limitată de investigare stimulează mediul pentru infracțiunile financiare, subminând stabilitatea națională. Pentru remedierea lacunelor este esențială consolidarea supravegherii și a colaborării interinstituționale.

Abordarea violenței bazate pe gen rămâne o prioritate. Moldova dispune de numai 182 de adăposturi pentru victime, cu mult mai puține decât numărul necesar de 260, lăsând multe persoane fără ajutor.

Capacitatea statistică a Republicii Moldova, la fel, are nevoie de sprijin pentru a adera la standardele UE.

Reformele cuprinzătoare ale guvernanței sunt fundamentale pentru a îmbunătăți cadrul instituțional al țării, a asigura independența judiciară, a fortifica supravegherea financiară și a îmbunătăți protecția socială, încurajând astfel încrederea întreprinderilor și alinierea la standardele economice europene.

TABELUL 1. PUNCTAJE FUNDAMENTALE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Indicator	***Starea actuală***
Cazuri de corupție depuse în instanță	*Peste 140 în 2023*[4]
Condamnări emise de prima instanță	*130 de sentințe*[3]
Indicile de percepție a corupției	*Un scor egal cu 43 în 2024*[5]
Penalități pentru corupția electorală	*Peste 2 milioane de lei*[6]
Urmăriri penale pentru tranzacții suspicioase	*10%*[7]
Adăposturi operaționale împotriva violenței în familie	*182 din necesarul de 400*
Date macroeconomice conforme UE	*60%*[7]

Sursa: *BNS RM.*

Reforme economice și impactul scontat

Republica Moldova implementează reforme privind guvernanța pentru a spori integritatea instituțională, consolida statul de drept și combate corupția. Aceste măsuri sunt vitale pentru încrederea societății, stabilitatea pieței și alinierea la UE. Prin consolidarea independenței judiciare, îmbunătățirea supravegherii financiare și abordarea riscurilor de fraudă, Moldova pune fundamentul pentru dezvoltarea economică și socială.

În primul rând, independența și eficiența judiciară sunt esențiale pentru un mediu juridic echitabil. Moldova aplică procedura de vetting judecătorilor și procurorilor pentru a contribui la încrederea publicului în sistemul de justiție. Normele disciplinare actualizate clarifică calendarul și procedurile de supraveghere. Mai mult, eforturile de accelerare a procedurilor judiciare prin intermediul instrumentelor digitale reduc întârzierile procesului de judecată și îmbunătățesc accesul. Reformele din procesele de selecție judiciară sporesc credibilitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor). Completul specializat anticorupție de la nivelul instanțelor Chișinău urmărește creșterea ratei de examinare a cazurilor de corupție deduse instanței de judecată de către procuratură. Organizarea și funcționarea unui cadru specializat anticorupție la nivelul instanțelor este prevăzută ca un mecanism de accelerare a înfăptuirii justiției. unor astfel de instituții precum Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor. Consiliile anticorupție specializate din cadrul tribunalelor își propun să îmbunătățească consecvența și transparența, cu planuri de a extinde aceste reforme asupra instanțelor inferioare și organelor de drept.

În al doilea rând, Moldova prioritizează drepturile fundamentale prin susținerea populațiilor vulnerabile și îmbunătățirea accesului la servicii publice, inclusiv măsuri pentru victimele violenței în familie și acces digital îmbunătățit.

În al treilea rând, progresul în urmărirea penală a corupției la nivel înalt include capacități de investigare îmbunătățite și coordonare îmbunătățită între autoritățile relevante. Instrumentele digitale pentru declararea averii și înregistrarea proprietarului efectiv pot spori transparența și preveni abaterile financiare. O strategie direcționată poate reduce influența grupurilor puternice în politică și economie, cu o mai strictă verificare a activelor, monitorizarea contractelor și controlul fluxurilor financiare transfrontaliere.

În al patrulea rând, Moldova consolidează integritatea financiară cu un cadru de control financiar public intern (CFPI) pentru a standardiza evaluarea riscurilor și îmbunătăți depistarea fraudelor. Rezerva unificată de proiecte a Ministerului Finanțelor asigură transparența investițiilor publice. Monitorizarea digitală consolidată a tranzacțiilor suspicioase vine în susținerea eforturilor de combatere a spălării banilor. Un sistem centralizat de baze de date va integrate datele financiare ale agențiilor, îmbunătățind supravegherea exercitată de Ministerul Finanțelor, CNA și reglementatorii concurenței.

În cele din urmă, Moldova aliniază politicile privind ajutorul de stat la normele UE privind concurența pentru a promova o concurență echitabilă. Reformele includ actualizarea Legii cu privire la ajutorul de stat și îmbunătățirea supravegherii subvențiilor publice și a intervențiilor guvernamentale. Rolul Consiliului Concurenței se extinde, însă este nevoie de mai multe resurse pentru intensificarea monitorizării. Restructurarea și privatizarea întreprinderilor de stat (ÎS) vor stimula concurența și vor atrage investiții, de rând cu reevaluarea drepturilor exclusive ale ÎS din sectorul energetic și de transporturi pentru a asigura un acces echitabil pe piață.

Prin soluționarea provocărilor privind guvernanța și consolidarea integrității instituționale, aceste reforme vor contribui la stabilitatea economică a Republicii Moldova, vor spori încrederea investitorilor și vor accelera alinierea la standardele UE. Impactul scontat include:

- *Statul de drept consolidat: o mai mare independență judiciară, soluționarea mai rapidă a dosarelor și o mai mare certitudine legală pentru mediul de afaceri și persoanele fizice;*
- *Protecția drepturilor fundamentale: o mai mare incluziune socială, acces digital extins și o protecție consolidată a drepturilor omului;*
- *Eforturi intensificate de combatere a corupției: interferență politică și economică redusă, o mai mare transparență și o aplicare mai robustă a legii;*
- *Supraveghere financiară îmbunătățită: o prevenire mai eficientă a fraudelor, măsuri mai solide de combatere a spălării banilor și responsabilitate sporită pentru cheltuielile publice;*
- *O concurență mai robustă și o piață loaială: condiții de concurență echitabile pentru mediul de afaceri, intervenții reduse din partea statului în industriile cheie și o mai mare participare a sectorului privat.*

În concluzie, Republica Moldova întreprinde pași decisivi pentru a consolida guvernanța, independența judiciară, combate corupția și alinia politica privind concurența la standardele UE. Aceste reforme, susținute de inovații digitale și mecanisme performante de supraveghere, formează bazele procesului de aderare a Republicii Moldova la UE. Prin axarea pe reziliența instituțională, pe consolidarea capacităților pe termen lung și pe acțiunile corective proactive, Moldova creează un cadru de guvernanță ce va stimula dezvoltarea economică durabilă, încrederea investitorilor și va asigura o încredere mai mare a publicului în aceste instituții.

Impact

Planul de creștere al Republicii Moldova este impulsionat de scopul final de accelerare a creșterii economice într-o manieră incluzivă și durabilă. Această creștere ar trebuie să fie evidentă printr-un PIB per capita mai mare, asigurând faptul că toate segmentele din societate beneficiază de progresul economic, fiind menținută concomitent o stabilitate pe termen lung. Pentru a realiza acest obiectiv, Moldova și-a asumat implementarea a 56 de reforme ce vizează domeniile de politici și 153 de pași, axându-se pe modernizarea economică, îmbunătățirea guvernanței și pe competitivitatea pe termen lung.

Reformele cuprind șapte domenii principale de politici ce abordează provocările economice cheie (Tabelul 2):

- Dezvoltarea sectorului privat include 13 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 32 de pași cu scopul de a consolida mediul de afaceri, impulsiona investițiile și promova antreprenoriatul;

- Conectivitatea și infrastructura digitală cuprinde 4 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 11 pași cu scopul de îmbunătăți infrastructura cheie;
- Guvernanța economică, cu 10 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 28 de pași, axați pe managementul finanțelor publice, cadrul de reglementare și transparență;
- Capitalul social este vizat de 8 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 21 de pași cu scopul de a consolida educația, asistența medicală și incluziunea socială;
- „Tranziția ecologică și capitalul natural implică 6 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 13 pași, promovând protecția mediului, energia durabilă și reziliența la schimbările climatice”
- Securitatea și eficiența energetică conține 5 reforme și 24 de pași axați pe piața deschisă, securitatea furnizării energiei și eficiența energetică;
- Principiile fundamentale, cu 10 reforme ale domeniilor de politici implementate prin 24 de pași, vizează guvernanța, administrația publică și stabilitatea macroeconomică.

TABELUL 2. DISTRIBUȚIA REFORMELOR PE DOMENII DE POLITIC

Policy Area / Sub area / Reform / Steps	June 2025	December 2025	June 2026	December 2026	June 2027	July 2027	December 2027	Total
1. Private sector development		4	3	11	5		9	**32**
2. Economic resilience and infrastructure		1	1	2	2		5	**11**
3. Economic governance		4	5	5	5		9	**28**
4. Social capital		3	1	7	2	1	7	**21**
5. Green transition and natural capital		1	3	3	2		4	**13**
6. Energy	1	13	1	2	1		6	**24**
7. Fundamentals		3	1	10	3		7	**24**
Total	**1**	**29**	**15**	**40**	**20**	**1**	**47**	**153**

Sursa: *Anexa 1: Măsuri și condiții de plată pe domenii de politici*

Cu scopul de a analiza traiectoria economică a Republicii Moldova, a evalua impactul politicilor și al factorilor externi a fost utilizat modelul BVAR (eng. *Bayesian Vector Auto-Regression Model*). Această abordare capturează atât fluctuările pe termen scurt, cât și tendințele pe termen lung, comparând Moldova cu țările cu caracteristici similare.

Metodologia clasifică țările în 3 clustere regionale - Europa Centrală și de Est, Balcanii și Statele Baltice - în timp ce Moldova este menținută în calitate de entitate independentă. Această clasificare facilitează comparațiile structurate, recunoscând diferitele traiectorii de tranziție. Țările Europei Centrale și de Est servesc drept criterii de referință pentru integrarea cu UE, Statele Balcanice se confruntă cu provocări structurale similare, iar Statele Baltice oferă un model de reformă rapidă.

Moldova rămâne o unitate distinctă în cadrul modelului pentru a reprezenta șocurile și politicile specifice țării. Abordarea Bayesiană îmbunătățește acuratețea estimărilor prin incorporarea cunoștințelor anterioare, chiar și în cazul în care datele sunt limitate, monitorizând impactul politicilor pe termen scurt și lung asupra indicatorilor cheie, precum valoarea adăugată brută per lucrător, care sunt esențiale pentru productivitate și competitivitate.

Compararea progresului atins de Republica Moldova cu valoarea medie înregistrată de țările regionale cu caracteristici similare și UE-27 ajută la alinierea recomandărilor de politici la obiectivele de convergență. Datele economice fiabile din surse precum Eurostat și agențiile naționale îmbunătățesc acuratețea previziunilor, în pofida evoluției alinierii datelor din Moldova. Modelul presupune că Moldova va atinge cel puțin nivelul minim al țărilor cu caracteristici similare către anul 2027 în cazul în care actualmente este sub acel prag, sau va converge spre cuantila inferioară în cazul în care este mai sus de acel prag.

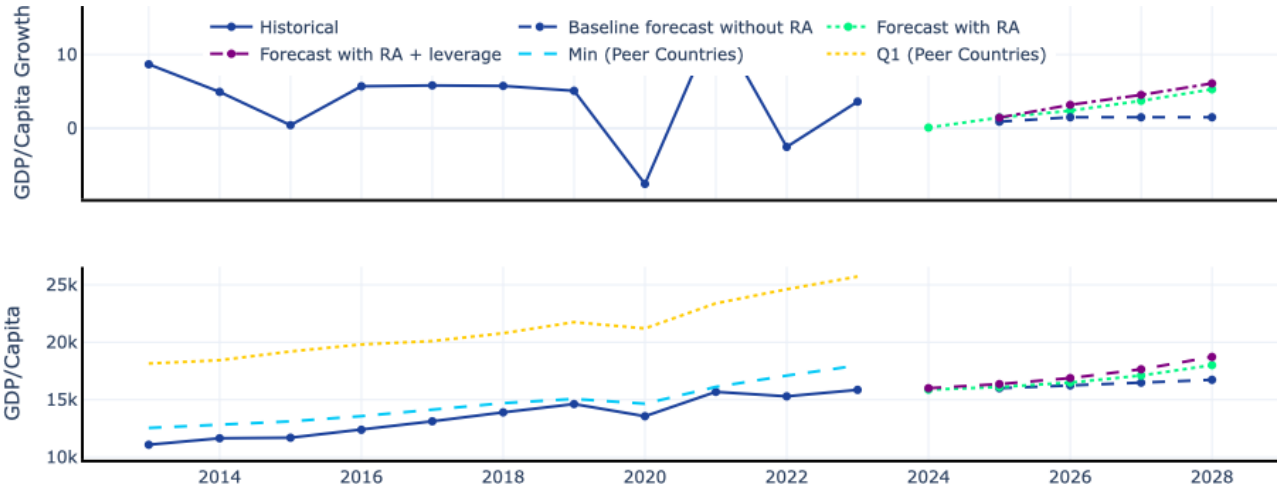
Până în anul 2027, previziunile indică faptul că creșterea consumului va evolua de la 1,3% până la 1,7%, volumul de credite acordate sectorului privat va crește de la 25,8% până la 30% din PIB, iar Indexul de dezvoltare a e-guvernării se va alinia la punctajul 64 obținut de România. Se preconizează că ponderea energiei electrice regenerabile va crește de la 9,29% până la 20%, în timp ce eficacitatea guvernanței se va îmbunătăți de la 44 la 52, la același nivel cu Serbia. Este prevăzută o creștere a nivelului formării brute de capital fix de la 19% până la 24% din PIB, depășind nivelul înregistrat de Croația (22%), precum și participarea forței de muncă de la 57% la 61%, convergând cu Ungaria. Aceste ținte urmează o strategie etapizată de implementare a reformelor, venind în susținerea integrării și creșterii economiei Republicii Moldova.

Figura 14 ilustrează traiectoria proiectată a creșterii PIB-ului per capita în Moldova și poziția relativă a țării printre țările cu caracteristici similare. Din punct de vedere istoric, creșterea PIB-ului per capita a fost extrem de volatilă, fiind caracterizată de perioade de contractare urmate de redresări rapide. Pe viitor, previziunea de bază sugerează o creștere modestă de 1% în 2025, evoluând în anii ulteriori până la 1,5% anual, rezultând într-un PIB per capita de aproximativ 16,800 dolari SUA (2021 PPC) către anul 2028.

Totuși, în cazul în care Agenda de reforme este implementată integral, atrăgând investiții în valoare de 1,9 miliarde de euro, se preconizează o accelerare a creșterii până la 5,3% către anul 2028, majorând PIB-ul per capita până la 18.000 dolari SUA. Mai mult decât atât, executarea reformelor ar putea atrage adițional un volum de 2,5 miliarde de euro în investiții private, valorificând volumul inițial în sumă de 1,9 miliarde de euro. Acest fapt ar putea spori în continuare creșterea până la 6,1% în anul 2028, PIB-ul per capita însumând 18.700 dolari SUA.

În pofida acestui progres, PIB-ul per capita al Republicii Moldova va rămâne sub prima cuartilă (Q1) a țărilor cu caracteristici similare. Cu toate acestea, este indicată o traiectorie solidă de convergență aliniată la reformele în derulare menite să îmbunătățească reziliența economică, volumul de investiții și productivitatea. Este esențial de menționat că previziunile bazate pe BVAR sunt sensibile la ipotezele anterioare, în special, dată fiind volatilitatea creșterii economice în Moldova din ultimii ani.

FIGURA 12. EVOLUȚII POTENȚIALE ALE PIB-ULUI PER CAPITA (2021 PPC USD) URMARE A IMPLEMENTĂRII AGENDEI DE REFORME

Sursa: *BNS RM, Banca Mondială..*

2 OBIECTIVELE AGENDEI DE REFORME

Obiectivul strategic al Agendei de reforme este de a accelera semnificativ creșterea economică a Republicii Moldova, promova o incluziune mai largă a tuturor grupurilor sociale și a domeniilor geografice în procesele economice și consolida în continuare reziliența economică a țării prin relații economice, investiționale și comerciale mai strânse cu UE.

Planul de creștere este aplicabil întreg teritoriului Republicii Moldova. Mulți din pașii incluși în Agenda de reforme vor fi relevanți în contextul integrării regionale și al convergenței.

Realizarea acestui obiectiv strategic depinde de progresul actual cu următoarele obiective:

- Intensificarea dezvoltării și competitivității sectorului privat prin îmbunătățirea mediului de afaceri și a climatului de investiții, adoptând un cadru inteligent de reglementare, facilitând accesul la finanțare din diverse surse și încurajând cultura antreprenorială și a inovațiilor;
- Consolidarea rezilienței economice sistemice prin fortificarea conectivității transporturilor și a infrastructurii digitale și interconexiunii cu UE pentru a îmbunătăți eficiența economică și stabilitatea globală, a reduce vulnerabilitățile și a fluidiza traiectoria creșterii economice pe termen lung;
- Consolidarea calității guvernanței economice prin sporirea transparenței, eficienței și responsabilității instituțiilor, autorităților și companiilor publice de a intensifica implementarea politicilor, reduce

oportunitățile pentru corupție și fraudă și atinge un mediu concurențial echitabil pentru toate entitățile economice, indiferent de dimensiunea, originea sau tipul de proprietate al acestora;

- Stimularea dezvoltării capitalului uman, investind în educație în vederea susținerea incluziunii economice prin intermediul pieței muncii, consolidarea politicilor de protecție socială pentru a reduce sărăcia și marginalizarea economică și promovând activ oportunități egale pentru toți;
- Consolidarea durabilității de mediu și avansarea spre tranziția ecologică prin fortificarea cadrului instituțional și legislativ pentru protecția mediului, minimizând poluarea, conservând biodiversitatea și promovând practicile economiei circulare în sectorul de gestionare a deșeurilor;
- Consolidarea în continuare a securității energetice prin reducerea dependenței de exporturi, diversificând furnizorii de energie și promovând sursele de energie regenerabilă, realizând concomitent o mai mare eficiență energetică prin adoptarea unor soluții robuste din punct de vedere tehnologic și economic pentru economiile de energie în principalele sectoare consumatoare de energie.

Republica Moldova împărtășește obiectivele și principiile politicii externe și de securitate comune (PESC) a UE și este dispusă să intensifice în continuare cooperarea în acest domeniu cu scopul de a aborda mai eficient provocările partajate în cadrul Parteneriatului de securitate și apărare RM-UE. O atenție deosebită se acordă cooperării cu UE în consolidarea rezilienței țării.

Republica Moldova condamnă cu fermitate agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei. Această situație continuă să prezinte riscuri semnificative pentru Moldova, ce variază de la fragmente de rachete și drone ce aterizează pe teritoriul său până la infracțiunile transfrontaliere în creștere, de rând cu presiunea enormă asupra economiei țării.

Republica Moldova este dedicată să asigure gradual, până la momentul aderării la UE, o aliniere deplină și o implementare efectivă a politicilor UE și pozițiilor adoptate în temeiul PESC.

În cazurile în care vulnerabilitățile politice, economice sau de securitate existente împiedică Moldova să se alinieze la vreun regim UE de sancțiuni, autoritățile moldovenești încearcă să acționeze în mod diligent cu atenția corespunzătoare pentru a preveni eludarea sancțiunilor. O abordare preventivă este aplicată prin intermediul mecanismului de control al exporturilor. Se preconizează că Agenda de reforme va contribui semnificativ la reziliența economică și socială din Moldova. În consecință, țara va fi mai bine pregătită pentru a atinge o aliniere sută la sută la declarațiile PESC și măsurile restrictive ale UE, precum și pentru o participare efectivă în temeiul PESC până la data aderării.

3. CONSECVENȚA CU CADRUL GENERAL DE POLITICI

Consecvența cu Orientările privind politicile comune din cadrul Dialogului în domeniul economic și financiar 2024

În conformitate cu Orientările privind politicile comune stabilite în cadrul Dialogului în domeniul economic și financiar, Republica Moldova a fost invitată pentru a-și spori investițiile publice și implementa cadrul unic al rezervei de proiecte. Această inițiativă își propune să asigure faptul că, indiferent de sursa de finanțare, proiectele investiționale sunt integrate într-o rezervă coerentă. Această prioritate cade sub incidența subdomeniului Gestionarea finanțelor publice al Agendei de reforme, mai exact, măsurile 44-47, care încearcă să consolideze planificarea bugetară, control cheltuielilor și executarea bugetului.

O altă componentă a orientărilor de politici încurajează alinierea reformelor fiscale cu Strategia de management al finanțelor publice 2023-2030 pentru a contribui la mobilizarea veniturilor. Aceasta este o dezvoltare semnificativă a obiectivului de guvernanță, pe care Agenda de reforme îl abordează prin intermediul aceluiași set de măsuri 44-47. De asemenea, aceste reforme vor contribui la asigurarea unei alocări mai eficiente a resurselor publice, în special referitoare la sănătate și protecția socială.

O recomandare cheie de politici a fost pentru Moldova de a-și revizui programele de sprijin al afacerilor pentru a îmbunătăți accesul la finanțare și spori conformitatea cu ESG. Această prioritate este abordată în subdomeniul Competitivitatea sectorului de business, mai exact prin intermediul măsurii de reformă 5, care se axează pe îmbunătățirea eficienței și relevanței asistenței guvernamentale oferite antreprenorilor. Tabelul 3 ilustrează consecvența dintre recomandările Orientărilor privind politicile comune și Agenda de reforme.

TABELUL 3. CONSECVENȚA DINTRE RECOMANDĂRILE ORIENTĂRILOR PRIVIND POLITICILE COMUNE ȘI AGENDA DE REFORME

Dialogul în domeniul economic și financiar	Agenda de reforme	
Orientări privind politicile comune (PG)	Subdomeniul de politici	Reforma

Creșterea investițiilor publice conform planificării PRE, cu aplicarea în același timp a noului cadru unic pentru portofoliul de proiecte care acoperă toate proiectele de investiții, indiferent de sursa de finanțare.	3.1 Gestionarea finanțelor publice	44-47: Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Îmbunătățirea capacității de a produce previziuni macroeconomice și fiscale, în special a deficitului ajustat în mod ciclic.	3.1 Gestionarea finanțelor publice	44-47: Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Continuarea extinderii bazei fiscale și a îmbunătățirii conformității fiscale în concordanță cu Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2023-2030.	3.1 Gestionarea finanțelor publice	44-47: Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Finalizarea și publicarea analizei în derulare a cheltuielilor sectorului de sănătate și efectuarea altor analize în domeniile cu cele mai semnificative cheltuieli precum protecția socială.	3.1 Gestionarea finanțelor publice	44-47: Consolidarea procesului bugetar, a controlului și execuției cheltuielilor pentru o mai bună planificare bugetară și implementare a politicilor
Revizuirea principalelor programe de sprijin al accesului mediului de afaceri la finanțarea bancară, precum programul de subvenționare a dobânzii 373, Fondul pentru antreprenori și Investiții pentru creșterea economică și Facilitatea de garantare a creditelor cu scopul de a îmbunătăți eficacitatea acestora în abordarea blocajelor în acordarea creditelor și evaluarea potențialului acestora pentru a sprijini implementarea principiilor de mediu, social și de guvernanță (ESG).	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	5: Sistemul de sprijin al ÎMM-urilor este fortificat, amplificând eficiența și relevanța asistenței guvernului pentru antreprenori cu scopul de a impulsiona competitivitatea
Întreprinderea de pași pentru a implementa rezultatele exercițiului de 'triere' a ÎS și asigurarea implementării reformelor conexe ale guvernanței recente, profesionalizarea consiliilor și instituirea comitetelor de audit la întreprinderile de stat.	3.8: Reforma ÎS	65-67: Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat
Asigurarea unei politici monetare suficient de austere pe durata necesară pentru a ancora prognozele privind inflația la niveluri consecvente cu stabilitatea prețurilor, susținut de o evaluare riguroasă a efectelor potențiale secundare și elaborarea unui studiu despre prognozele privind inflația.	Nu este disponibil	Nu este disponibil
Asigurarea independența băncii centrale, inclusiv independența personală a factorilor de decizie.	Nu este disponibil	Nu este disponibil
Sporirea supravegherii bazate pe risc în conformitate cu bunele practici internaționale și europene, inclusiv prin consolidarea continuă a cadrului de raportare în sistemul bancar, armonizând peisajul de reglementare și supraveghere dintre sectorul financiar bancar și nebancar și îmbunătățirea colectării datelor pentru a permite o evaluare cuprinzătoare a riscurilor sectorului financiar.	Nu este disponibil	Nu este disponibil

Consecvența cu Strategia națională de dezvoltare economică 2030

Strategia națională de dezvoltare economică 2030 (SNDE) a fost aprobată în 2024 și cuprinde 3 obiective strategice conexe creșterii economice durabile: 1) crearea unui mediu favorabil antreprenoriatului și investițiilor, pregătind economia Republicii Moldova pentru aderarea la UE; 2) extinderea și diversificarea sectorului de servicii cu valoare adăugată orientate spre exporturi; și 3) stimularea industriei inovative prin tranziția la produse tehnologice mai complexe cu valoare adăugată mai mare. Aceste scopuri sunt elaborate în câteva obiective specifice, după modul în care este prevăzut în Tabelul 4. Agenda de reforme se aliniază la aceste obiective prin intermediul unor numeroase inițiative vizate.

În ceea ce privește primul obiectiv SNDE de creare a unui mediu favorabil antreprenoriatului și investițiilor, Agenda de reforme se aliniază la subdomeniul de politici 1.1 (Mediul de afaceri) și reforma 1, care se axează pe îmbunătățirea competitivității mediului antreprenorial pe baza unui cadru de reglementare mai propice și a digitalizării. Mai mult decât atât, Agenda de reforme abordează nevoia de digitalizare, cu măsuri precum îmbunătățirea securității rețelelor 5G din cadrul reformei 41. Totodată, subdomeniul Reforma administrației publice include reforma 70, care-și propune să sporească gestionarea resurselor umane prin aplicarea tehnologiilor digitale.

Pentru a extinde și a diversifica sectorul de servicii orientate spre export, subdomeniul 1.2 se conectează și cu reforma 12-16 (Dezvoltarea industriei și serviciilor), care stimulează un cadru de reglementare și digitalizare mai propice în sectorul de servicii. Această inițiativă funcționează de rând cu reformele din subdomeniul 2.1 (Conectivitatea transporturilor), inclusiv reformele 33 și 32, care vor îmbunătăți sistemul de transport (rutier și feroviar) din Moldova, vor asigura servicii de logistică mai bune și dezvoltarea serviciilor integrale pentru industriile orientate spre export.

Al treilea obiectiv SNDE de stimularea a industriei inovative este abordat de Agenda de reforme în temeiul subdomeniului 1.2, prin intermediul reformei 12-16 privind dezvoltarea industrială, promovând creșterea în sectorul industrial prin alinierea la directivele UE. Concomitent, reformele 18-21, axate pe competitivitatea sporită a exporturilor din același subdomeniu, potrivit așteptărilor, vor îmbunătăți integrarea pieței globale prin proceduri vamale și logistice mai bune, ajutând la integrarea produselor moldovenești în lanțurile valorice globale.

Durabilitatea economică este, la fel, asigurată de pilonul 6 (Securitate și eficiență energetică), care se concentrează pe reforme menite să consolideze securitatea energetică prin diversificarea furnizorilor de energie și prin eficientizarea utilizării energiei. Subdomeniul Piața de energie electrică deschisă și competitivă include 7 inițiative specifice direct relevante pentru temele legate de reziliența economică abordată în SNDE. În mod similar, subdomeniul 5.1 (Protecția mediului și acțiuni climatice) se axează pe consolidarea productivității resurselor și propune să îmbunătățească gestionarea deșeurilor și să promoveze practicile economiei circulare.

Agenda de reforme mai vizează îmbunătățirea managementului finanțelor publice în conformitate cu obiectivul SNDE de consolidare a întreprinderilor de stat (ÎS). Subdomeniul 3.1 (Gestionarea finanțelor publice) abordează sustenabilitatea fiscală prin consolidarea sistemului fiscal din Moldova, contribuind astfel la stabilitatea fiscală și servicii publice îmbunătățite.

În cele din urmă, Agenda de reforme subliniază ameliorarea pieței muncii prin intermediul subdomeniului 4.5 Ocuparea forței de muncă și piața muncii, care își propune să reducă munca nedeclarată și să promoveze participarea pe piața muncii. Această reformă vine în sprijinul obiectivului SNDE de a face piața muncii mai atractivă pentru lucrători. În sectorul de educație, reforma din subdomeniul 4.1, mai exact reforma 72, încearcă să alinieze competențele dezvoltate în cadrul învățământului profesional-tehnic inițial la cererea de pe piața muncii.

TABELUL 4. CONSECVENȚA DINTRE SNDE ȘI AGENDA DE REFORME.

Obiective SNDE	Agenda de reforme	
	Subdomeniul de politici	**Reforma**
Digitalizarea instituțiile private și publice.	2.3: Digital	40-43: Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală
	3.3: Reforma administrației publice	69-71: Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei și a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv și mai performant
	4.2: Protecție socială	81-84: Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației
Îmbunătățirea instrumentelor digitale și a digitalizării economice pentru a atrage și reține investitorii străini.	1.1: Mediul de afaceri	1-4: Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită
Un sector financiar diversificat pentru a sprijini creșterea economică.	1.3: Accesul la finanțare și dezvoltarea pieței de capital	17: Piețele de capital

Un ecosistem antreprenorial dinamic și inovativ, pentru bărbați și femei de toate vârstele din mediul rural și urban.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	5-8: Consolidarea sistemului public de sprijin al ÎMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental oferit antreprenorilor pentru a impulsiona competitivitatea
Mai multe investiții directe străine și locale.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	12-16: Dezvoltarea industriei și serviciilor
O piață a muncii care face economia nai atractivă pentru lucrători.	4.1: Învățământ	72-75: Reducerea nepotrivirii dintre competenţe şi cerinţele pieţei muncii prin îmbunătăţire a învăţământului profesional tehnic
Formalizarea economiei pentru a promova transparența activităților economice.	4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii	85-87: Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă
Sustenabilitatea economică, asigurarea rezilienței pe baza securității energetice și a principiilor economiei circulare, susținute de investiții private.	6.3. Securitatea energetică	115: Garantarea securității energetice
	5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice	101: Consolidarea productivității și a circularității, inclusiv a gestionarea deșeurilor
Întreprinderile de stat eficientă și durabilă (ÎS)	2.1: Conectivitatea transportului	37-38: Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și modernizarea rețelei feroviare
Politici economice efective pentru a impulsiona creșterea și stabilitatea.	3.1: Gestionarea finanțelor publice	54-56: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi
Un mediu favorabil afacerilor pentru sectorul de servicii, aliniat la directivele UE.	1.1: Mediul de afaceri	1: Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită
Servicii de calitate exportate care îndeplinesc standardele internaționale.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	12-16: Dezvoltarea industriei și serviciilor
Infrastructură și logistică consolidată pentru a susține activitățile economice.	2.1: Conectivitatea transportului	33-36: Consolidarea sistemului de transport, a reţelei şi a capacităţilor instituţionale
		37-38: Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și modernizarea rețelei feroviare
Oferte de turism atractive din punct de vedere internațional.	1.11: Turism	30-31: Turism
Un mediu favorabil afacerilor pentru sectorul industrial, aliniat la directivele UE.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	12-16: Dezvoltarea industriei și serviciilor
Moldova adoptă standardele de calitate UE, principiile guvernanței corporative, practicile ESG și alte reglementări moderne.	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	12-16: Dezvoltarea industriei și serviciilor
Produse competitive de nișă integrate în lanțurile valorice globale, susținute de proceduri vamale și de logistică îmbunătățite.	1.4: Promovarea comerțului și a investițiilor	18-21: Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova
Servicii de calitate de procesare a deșeurilor în susținerea durabilității mediului.	5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice	101: Consolidarea productivității și a circularității, inclusiv a gestionarea deșeurilor

Consecvența cu Programul de reforme economice (2025-2027)

Republica Moldova a prezentat Programul secund de reforme economice (PRE) pentru 2025-2027 la 28 februarie 2025. În mod implicit, PRE conține câteva obiective de politici, inclusiv consolidarea fiscală, eficiența sporită și promovarea

performanței și a transparenței finanțelor publice, de rând cu monitorizarea și controlul deficitului bugetului public național și gestionarea responsabilă a datoriei.

Agenda de reforme abordează principalele obiective de politici din PRE, concentrându-se pe domenii critice precum cel fiscal și pe managementul finanțelor publice. Un obiectiv central al Agendei este consolidarea creșterii economice cu reducerea concomitentă a economiei tenebre și asigurarea alinierii la standardele UE. În această privință, reformele din subdomeniul Gestionarea finanțelor publice sunt concepute pentru a spori procesul bugetar, controlul și executarea cheltuielilor, care, la rândul lor, vor îmbunătăți planificarea bugetară și implementarea politicilor. Prin consolidarea acestor elemente, Guvernul RM își propune să asigure un sistem fiscal mai eficient ce stimulează creșterea economică și sprijină finanțele publice durabile. Mai mult, prin eforturile reformei se încearcă reducerea economiei informale și impulsionarea participării pieței muncii, în special prin intermediul unor politici active pe piața muncii (reformele 85-87), menite să combată munca nedeclarată și exploatarea prin muncă.

Reformele în domeniul educației dețin un rol esențial în consolidarea capitalului uman al țării și abordarea cererii de pe piața muncii. Agenda de reforme se axează pe diminuarea decalajului dintre rezultatele educației și necesitățile pieței muncii, în special prin îmbunătățirea educației și a formării profesionale (reforma 72). Obiectivul este de a pregăti mai bine forță de muncă cu competențele cerute de industriile moderne, amplificând în acest mod ocuparea forței de muncă și productivitatea. Mai mult decât atât, reformele axate pe educația universitară (reforma 74) încearcă să îmbunătățească rezultatele procesului educațional, să asigure calitatea și să mențină integritatea învățământului superior. În mod colectiv, aceste reforme abordează obiectivele de politici privind accelerarea creșterii economice.

Guvernul RM este dedicat să îmbunătățească sistemul fiscal și vamal din țară, să asigure transparența și să faciliteze comerțul internațional. Reformele administrării fiscale prevăzute în Agenda de reforme (reformele 54-56) încearcă să îmbunătățească eficiența și sustenabilitatea sistemului fiscal, să asigure transparența fiscală, creând concomitent un mediu concurențial echitabil pentru mediul de afaceri. Acest fapt este esențial pentru susținerea sustenabilității fiscale și reducerea activităților economice informale. În mod similar, reformele referitoare la serviciile vamale și facilitatea comerțului (reformele 18-21) își propun să impulsioneze competitivitatea exporturilor moldovenești prin îmbunătățirea eficienței operațiunilor vamale, asigurarea unor tranzacții mai fluide pentru bunuri și pasageri și consolidarea securității economice a țării. Împreună, se preconizează că aceste reforme vor îmbunătăți guvernanța sectorului public din Moldova și vor poziționa țara pentru o mai bună integrarea în economia globală. Tabelul 5 evidențiază modul în care Agenda de reforme abordează obiectivele de politici.

TABELUL 5. CONSECVENȚA DINTRE OBIECTIVELE DE POLITICI IMPLICITE PRE 2025-2027 ȘI AGENDA DE REFORME

Obiectivul de politici PRE	**Agenda de reforme**	
	Subdomeniul de politici	**Reforma**
Politica fiscală: consolidarea creșterii economice, stimularea cererii și ofertei de muncă, reducerea economiei tenebre și conectarea graduală a sistemului fiscal cu dispozițiile acquis-ului UE.	3.1: Gestionarea finanțelor publice	44-47: Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor
	4.1: Învățământ	72: Reducerea nepotrivirii dintre competențe și cerințele pieței muncii prin îmbunătățire a învățământului profesional tehnic
		79: Consolidarea rezultatelor educaționale, a calității și integrității învățământului universitar
	4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii	85-87: Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă
Administrarea fiscală: asigurarea corectitudinii, coerenței și transparenței	3.1: Gestionarea finanțelor publice	54-56: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi
Administrarea vamală: facilitarea procesului de tranziție a bunurilor și pasagerilor, precum și îmbunătățirea metodelor de asigurare a securității economice a Republicii Moldova	1.5: Promovarea comerțului și a investițiilor	18-21: Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova

Cheltuieli publice: consolidarea stabilității și durabilității finanțelor publice, asigurarea disciplinei bugetare	3.1: Gestionarea finanțelor publice	44-47: Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor
		51-53: Un sistem de achiziţii publice transparent şi eficient asigură un raport calitate-preţ pentru cetăţeni şi creează condiţii de concurenţă echitabile pentru întreprinderi
Gestionarea datoriei de stat: asigurarea necesităților de finanțare a bugetului de stat echilibrat (deficitar) la un nivel acceptabil de cheltuieli pe termen mediu și lung.	3.1: Gestionarea finanțelor publice	44-47: Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor

Consecvența cu Acordul de Asociere Uniunea Europeană – Republica Moldova

Acordului de Asociere dintre UE și Republica Moldova, care a intrat în vigoare deplină la 1 iulie 2016, stabilește un cadru cuprinzător pentru asocierea politică și economică între părți. Acordul își propune să aprofundeze relațiile dintre UE și Republica Moldova, venind în sprijinul stabilității politice din Moldova, dezvoltării economice și integrării în structurile europene.

Agenda de reforme deține un rol esențial în avansarea obiectivelor Acordului de Asociere UE-RM prin introducerea reformelor vizate în astfel de domenii cheie precum guvernanța, dezvoltarea economică, modernizarea sectorială și alinierea instituțională. Unul dintre obiectivele primare ale Acordului de asociere este promovarea statului de drept, în special asigurarea independenței sistemului judiciar și garantarea accesului universal și echitabil la justiție. Agenda de reforme răspunde acestui obiectiv prin axarea pe consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului judiciar (reforma 135-138), cu scopul de a îmbunătăți încrederea societății și eficacitatea sistemului de justiție. Combaterea corupției ocupă o poziție centrală în Acordul de asociere, cu Agenda de reforme axându-se pe îmbunătățirea prevenirii și represiunii corupției ca parte a reformei 130-134 și crearea unui mediu concurențial echitabil pentru afaceri prin combaterea infracțiunilor economice și de spălare a banilor ca parte a reformei 141-143. Aceste măsuri sunt vizualizate ca esențiale pentru consolidarea cadrului juridic din Moldova, îmbunătățirea transparenței și promovarea unui mediu mai competitiv pentru mediul de afaceri și pentru cetățeni.

Reforma administrației publice este un alt domeniu cheie unde Agenda de reforme încearcă să îndeplinească obiectivele Acordului de asociere, care îndeamnă la dezvoltarea unui sistem eficient și responsabil al administrației publice. În acest sens, Agenda de reforme se axează pe modernizarea instituțiilor publice și consolidarea capacităților administrative ale acestora (reforma 68), ceea ce este esențial pentru îmbunătățirea prestării serviciilor publice cetățenilor și întreprinderilor. De asemenea, Moldova își propune să-și alinieze sistemul de management al finanțelor publice la standardele UE, să asigure transparența, responsabilitatea și eficiența. Acestea sunt abordate prin intermediul reformelor ce consolidează procesul bugetar, controlul cheltuielilor și achizițiile publice sistemele (reformele 44-47, 51-53), contribuind la un mediu fiscal mai sustenabil și mai previzibil. Mai mult, sistemul fiscal din Moldova este setat pentru a fi reformat în temeiul Agendei de reforme în vederea sporirii sustenabilității fiscale, oferind concomitent servicii mai bune cetățenilor și mediului de afaceri (reforma 54-56).

Agenda de reforme mai abordează câteva domenii economice și sectoriale cheie pentru cooperarea Republica Moldova – UE în cadrul Acordului de Asociere, inclusiv sectorul energetic, transport, agricol și de protecție a mediului. În sectorul energetic, reformele asumate sunt parte a Agendei de reforme cu scopul de a reduce dependența Moldovei de importurile de energie și a spori securitatea energetică, care se aliniază totalmente la obiectivele Tratatului Comunității Energetice (reforma 106). Mai mult decât atât, Moldova se angajează să consolideze în continuare infrastructura transporturilor, axându-se pe modernizarea rețelelor rutiere și feroviare pentru a îmbunătăți conectivitatea și integrarea regională (reformele 33-38).

În sectorul agricol, reformele sunt implementate pentru a asigura o mai bună aliniere a cadrului de reglementare a sectorului la politicile UE, facilitând astfel integrarea produselor moldovenești pe pieţele internaționale (reforma 9-10). În cele din urmă, angajamentul Moldovei în cadrul Acordului de Asociere față de sustenabilitatea mediului este reflectat în reformele sectoriale menite să modernizeze guvernanța de mediu, promovând o dezvoltare cu emisii reduse de carbon și îmbunătățind productivitatea resurselor (reformele 93-96), fapt esențial pentru combaterea schimbărilor climatice și venind în sprijinul unei dezvoltări durabile. Tabelul 6 evidențiază modul în care reformele specifice contribuie la îndeplinirea obiectivelor relevante ale Acordului de Asociere.

TABELUL 6. CONSECVENȚA DINTRE ACORDUL DE ASOCIERE ȘI AGENDA DE REFORME

Obiectivul Acordului de asociere	Agenda de reforme	
	Subdomeniul de politici	**Reforma**
Promovarea statului de drept, inclusiv independența sistemului judiciar, accesului la justiție și dreptului la un proces echitabil (art. 12).	7.1: Lupta împotriva corupției	135-138: Consolidarea independenței, răspunderii și integrității sistemului de justiție
Prevenirea și combaterea tuturor formelor de activități infracționale și ilegale, organizate sau nu, inclusiv a celor cu caracter transnațional (art. 16).	7.1: Lupta împotriva corupției	130-134: Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ
Cooperarea în vederea prevenirii utilizării sistemelor financiare și non-financiare relevante în scopul spălării veniturilor provenite din activități infracționale, precum și în scopul finanțării terorismului; cooperarea pentru recuperarea activelor sau a fondurilor provenite din veniturile obținute din infracțiuni (art. 18).	7.3 Investigații privind combaterea spălării banilor și a criminalității financiare	141-143: Crearea unor condiții echitabile pentru antreprenori prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor
Dezvoltarea unei administrații publice eficiente și responsabile în Republica Moldova (art. 21).	3.3: Reforma administrației publice	68: Asigurarea unui sistem instituţional flexibil şi eficient al administraţiei publice centrale, prin reformarea autorităţilor publice subordonate guvernului şi a instituţiilor publice, prin creşterea capacităţii administrative a acestora
Implementarea standardelor internaționale, precum și a bunelor practici UE în domeniul managementului finanțelor publice, care vor contribui la dezvoltarea unui sistem modern de management al finanțelor publice în Republica Moldova, care să fie compatibil cu principiile de bază ale UE și cu principiile internaționale în materie de transparență, responsabilitate, economie, eficiență și eficacitate (art. 47).	3.1: Gestionarea finanțelor publice	44-47: Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor
Cooperare pentru a consolida buna guvernanță în domeniul fiscal, în vederea îmbunătățirii în continuare a relațiilor economice, a comerțului, a investițiilor și a concurenței loiale (art. 52)	3.1: Gestionarea finanțelor publice	54-56: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi
Dezvoltarea și consolidarea cooperării privind politica industrială și antreprenorială, îmbunătățind astfel mediul de afaceri pentru toți operatorii economici, dar cu un accent deosebit pe ÎMM-uri (art. 62)	1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri	12-16: Dezvoltarea industriei și serviciilor
Cooperare pentru a promova dezvoltarea agricolă și rurală, în deosebi prin apropierea treptată a politicilor și a legislației (art. 67)	1.5: Promovarea comerțului și a investițiilor	18-21: Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova
Continuarea cooperării actuale referitoare la aspecte legate de energie pe baza principiilor de parteneriat, interes reciproc, transparență și previzibilitate cu scopul asigurării eficienței energetice, integrarea piețelor și convergența în materie de reglementare în sectorul energetic, ținând cont de necesitatea de a asigura competitivitatea și accesul la o energie sigură, durabilă din punct de vedere ecologic și la prețuri accesibile, inclusiv prin dispozițiile Tratatului de instituire a Comunității Energetice (art. 76).	6: Energie	Toate reformele din cadrul acestui domeniu de politici.

Extinderea și consolidarea cooperării în domeniul transporturilor pentru a contribui la dezvoltarea unor sisteme de transport durabile, promovarea unor operațiuni de transport eficiente, desfășurate în condiții de siguranță și securitate, precum și intermodalitatea și interoperabilitatea sistemelor de transport; și eforturi pentru a îmbunătăți principalele legături de transport între teritoriile lor (art. 80).	2.1: Conectivitatea transporturilor	37-38: Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și modernizarea rețelei feroviare
Dezvoltarea și consolidarea cooperării în chestiunile legate de mediu, contribuind astfel la obiectivul pe termen lung privind dezvoltarea durabilă și ecologizarea economiei (art. 86).	5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice	93-96: Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizare a guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon
		98-100: Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acesteia și a ecosistemelor naturale
		101-102: Consolidarea productivității resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor
Dezvoltarea și consolidarea cooperării în vederea combaterii schimbărilor climatice (art. 92).	6: Energie	120-124: Promovarea eficienței energetice 125-129: Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă
Consolidarea cooperării cu privire la dezvoltarea societății informaționale în beneficiul cetățenilor și al întreprinderilor prin punerea la dispoziție la scară largă a TIC și prin îmbunătățirea calității serviciilor la prețuri rezonabile (art. 98).	2.3 Digital	40-43: Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală
Cooperarea pentru a promova învățarea pe tot parcursul vieții și pentru a încuraja cooperarea și transparența la toate nivelurile educației și formării, cu un accent deosebit pe învățământul superior (art. 122).	4.1: Învățământ	79-80: Consolidarea rezultatelor educaționale, a calității și integrității învățământului universitar

Consecvența cu Planul național integrat privind energia și clima 2025-2030

Planul național integrat privind energia și clima 2025-2030 (PNIEC) a fost aprobat la 26 februarie 2025 prin Hotărârea Guvernului. Planul implică implementarea mecanismelor de guvernanță a energiei și a măsurilor de combatere a schimbărilor climatice de-a lungul celor 5 dimensiuni ale Comunității Energetice integrarea pieței de energie, securitatea energetică, o dezvoltare durabilă, cooperarea și dialogul și integrarea europeană. Respectiv, Planul reprezintă o inițiativă ambițioasă, dar fiabilă cu scopul de a îndeplini obligațiile Republicii Moldova în procesul de transpunere a acquis-ului Comunității Energetice în legislația sa națională, continuând procesul de liberalizare a pieței energiei, promovând sursele de energie regenerabilă și integrarea cu sistemele energetice ale Uniunii Europene. Planul își propune să asigure implementarea dispozițiilor legislației naționale cu privire la energie și regulamentul național privind mecanismul de guvernanță a energiei și măsurile climatice.

Planul prevede un set a cuprinzător de reforme și măsuri clasificate în 5 dimensiuni de politici în domeniul energiei și al climei: decarbonizarea (inclusiv prin reducerea emisiilor de GES și promovarea în continuare a energiei regenerabile), eficiența energetică, securitatea energetică, piața internă a energiei și cercetarea, inovarea și competitivitatea. Agenda de reforme, la rândul său, incorporează un număr de reforme pe termen scurt și mediu, venind în sprijinul implementării obiectivelor pe termen lung ale Planului. Tabelul 7 asigură o privire de ansamblu a corelației dintre dimensiunile politicilor și obiectivele PNIEC și domeniile Agendei de reforme.

TABELUL 7. CONSECVENȚA DINTRE PLANUL NAȚIONAL INTEGRAT PRIVIND ENERGIA ȘI CLIMA ȘI AGENDA DE REFORME

Dimensiunea de politici și obiectivele PNIEC 2025-2030	**Agenda de reforme**	
	Subdomeniul de politici	**Reforma**

Decarbonizarea: îndeplinirea obligațiilor asumate în temeiul Acordului de la Paris și Comunitatea Energetică; contribuind la îndeplinirea obiectivului Comunității Energetice de a reduce emisiile GES cu 60,9% prin reducerea emisiilor naționale până în anul 2030; atingerea obiectivului național de reducere a emisiilor de GES cu 68,6% by 2030 față de nivelul din 1990; atingerea obiectivului național privind ponderea de 27% a energiei din surse regenerabile în consumul final de energie până în 2030.	6.5: Surse regenerabile de energie	125-129: Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă
Eficiența energetică: obiectivul național de consum al energiei este de maximum 2800 ktep până în anul 2030, pentru o valoare maximă a consumului intern brut de 3000 ktep până în anul 2030.	6.4: Eficiența energetică	120-124: Promovarea eficienței energetice
Securitatea energetică: reducerea dependenței de importurile de energie și diversificarea resurselor de energie și a rutelor de import.	6.3: Securitatea energetică	116-119: Asigurarea securității aprovizionării
Piața internă a energiei: Implementarea unei piețe a energiei mai funcționale.	6.1 : Piața de electricitate 6.2 Piața de gaze naturale	106-112: Piața de energie electrică deschisă și competitivă Reforma 113-114: Sporirea securității energetice prin reducerea dependenței de importurile de energie, diversificarea furnizorilor de energie și consolidarea măsurilor de eficiență energetică
Cercetare, inovare și competitivitate: facilitarea și promovarea cercetării, dezvoltării și inovării	1.9: Cercetare și inovare	32: Îmbunătățirea capacităților de cercetare și inovare în domeniile prioritare ale strategiei de specializare inteligentă

4. PRIORITĂȚI ALE POLITICILOR CHEIE

4.1 Sectoare fundamentale

Agenda de reforme își propune să consolideze procesul de extindere al UE, axându-se pe statul de drept, instituțiile democratice, reforma administrației publice, drepturile fundamentale și măsurile anti-corupție. Moldova privește aceste elemente ca fiind vitale pentru o economie competitivă și o societate mai sigură, contribui prin politici bine coordonate.

Pentru a soluționa problemele legate de corupție, Republica Moldova va spori eficacitatea instituțională și va îmbunătăți investigațiile și urmăririle penale, în special în cauzele de rezonanță și totodată, va spori verificările averilor subiecților declarării.

Reformele din justiție vor asigura independența și responsabilitatea prin suplinirea pozițiilor vacante principale și numirea în instanțe, inclusiv la Curte Supremă de Justiție, a candidaților evaluați. Moldova va implementa hărțile revizuite ale instanțelor și procurorilor și va stabili o strategie de resurse umane pentru sectorul judiciar.

Eforturile de combatere a spălării banilor se vor alinia la standardele UE, creând un registru central al proprietarilor efectivi pentru o mai bună conformitate și cooperare transfrontalieră. Aplicarea legii va intensifica depistarea și urmărirea penală a infracțiunilor financiare, susținute de o nouă CSB națională evaluare a riscurilor pentru strategiile vizate.

Moldova va consolida cadrele de protecție socială și securitate cadrelor, axându-se pe îngrijirea supraviețuitorilor violenței bazate pe gen și îmbunătățirea migrației acesteia. Controlul de la frontieră va fi consolidat pentru a combate activitățile ilegale.

Combaterea crimei organizate include cadrele juridice pentru reutilizarea activelor confiscate și a unui registru funcțional privind confiscarea activelor obținute în mod ilicit. Măsurile îmbunătățite privind finanțele publice vor preveni fraudele și deturnările de fonduri, asigurând protecția intereselor UE.

4.2 Transformarea digitală și aspecte de securitate digitală

Republica Moldova s-a angajat într-un proces ambițios de transformare digitală destinat integrării tehnologiilor digitale pe toate fațetele vieții economice, sociale și culturale. Această transformare necesită schimbări semnificative în modul în care mediul de afaceri operează, modul în care guvernul funcționează și prestează servicii și modul în care persoanele

interacționează între ele, infrastructură de stat și tehnologică. Revoluția digitală cuprinde o varietate de tehnologii cu mare impact, inclusiv automatizarea proceselor de rutină, inteligența artificială, capabilitățile de cloud computing și integrarea analizei de date mari în politici publice, de rând cu alte inovații concepute să sporească eficiența și să îmbunătățească calitatea procesului decizional. Pentru Moldova, transformarea digitală prezintă cea mai promițătoare oportunitate de a depăși constrângerile impuse de dimensiunea sa economică mică, poziția geografică și dotarea modestă cu resurse naturale.

Bazându-se pe lecțiile învățate în ceea ce privește amenințările hibrid și riscurile din ultimii ani, Moldova și-a stabilit Agenda de reforme pentru a accelerate alinierea politicilor naționale la standardele UE, contribuind la securitatea cibernetică, creșterea numărului, calității și relevanței serviciilor publice digitale și consolidarea infrastructurii digitale și convenționale.

În vederea consolidării infrastructurii, Republica Moldova își va alinia legislația primară și secundară la Regulamentul (UE) privind infrastructura gigabit, asigurarea conexiunii de mare viteză și fiabile. În urma unei analize atente a riscurilor și impactelor măsurilor de securitate cibernetică, a vulnerabilităților lanțurilor de aprovizionare și a deficiențelor în dispozitivele critice de infrastructură și pentru utilizatorii finali, Moldova își va adapta cadrul de securitate cibernetică pentru a fi conform Recomandării Comisiei (UE) 2019/534, asigurând astfel aderarea la standardele UE pentru securitatea și reziliența rețelelor 5G.

Cu scopul de a îmbunătăți cadrul pentru identitatea digitală și securiza schimburile și tranzacțiile transfrontaliere, Moldova își va ajusta, de asemenea, structura juridică în concordanță cu Regulamentul eIDAS II privind identitatea digitală. Mai mult decât atât, portofelul digital moldovenesc (EVOSign) va fi elaborat în continuare și extins să integreze cel puțin 20 de servicii publice digitale. La fel, Moldova va întreprinde pași pentru a se alătura Listei UE de terțe țări de încredere pentru a valida semnătura electronică avansată și spori recunoașterea semnătura electronică în conformitate cu standardele UE.

Agenda de reforme va contribui semnificativ la îmbunătățirea cadrului instituțional pentru securitatea cibernetică. Un număr suficient de personal va fi recrutat pentru noua Agenție Națională pentru Securitatea Cibernetică și pentru operaționalizarea Echipei de răspuns la incidente de securitate informatică (CERT), asigurând faptul că țara deține resursele necesare pentru a depista, preveni și răspunde la incidente cibernetice. Mai mult, Agenția Națională pentru Securitatea Cibernetică va fi autorizată juridic să efectueze audituri de securitate cibernetică și să pună în aplicare măsuri de conformitate bazate pe rezultatele acestor audituri.

Pentru a spori securitatea serviciilor critice de infrastructură și digitale, Moldova va elabora în continuare și va pune în aplicare reglementări privind securitatea cibernetică. Un pas semnificativ în această privință este adoptarea Legii privind securitatea cibernetică care transpune Directiva NIS II. Ca parte a transpunerii Regulamentului privind reziliența cibernetică, vor fi introduse cerințe obligatorii de securitate cibernetică pentru componentele hardware și software ale produselor digitale.

Împreună, se preconizează că aceste măsuri vor îmbunătăți semnificativ securitatea, vor crește incluziunea digitală și sprijini eforturile de integrare europeană ale Republicii Moldova.

4.3 Educație, formare, ocuparea forței de muncă și obiective sociale

Agenda de reforme a Republicii Moldova sprijină progresul social pe termen lung prin promovarea unei creșteri economice incluzive, durabile și echitabile. Aceasta se axează pe îmbunătățirea educației și pe oportunitățile de ocupare a forței de muncă (inclusiv pentru minorități și refugiați) și de îmbunătățire a protecției sociale pentru a edifica o societate prosperă.

În domeniul educației, prioritatea de top este reducerea decalajul de competențe pe piața muncii prin îmbunătățirea educației și formării profesionale. Consolidarea cadrului de calificare EFP aliniază programele la standardele și schimbările tehnologice. Extinderea căilor de educație duală contribuie la creșterea numărului de studenți înmatriculați, îmbunătățirea șanselor de angajare ale absolvenților EFP. Pentru a impulsiona rezultatele procesului educațional, vor fi revizuite curricula pentru învățământul gimnazial și liceal, fiind implementate programe de formare a cadrelor didactice. Mai mult, vor fi stabilite măsuri anti-corupție în universități și o platformă națională anti-plagiere cu asigurarea calității.

Pentru protecția socială, Agenda încearcă să îmbunătățească calitatea și accesibilitatea serviciilor, punând în aplicare standarde minime pentru prestatori. Sistemul de protecție a copilului va fi consolidat prin contractarea unui număr mai mare de specialiști. O reformă cheie este crearea unui sistem informațional automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) pentru a integra sistemele actuale de date ale Ministerului.

De asemenea, Agenda consolidează politicile privind piața muncii pentru a impulsiona participarea și combate munca nedeclarată. Inspectoratul de Stat al Muncii va dobândi atribuții aliniate la convențiile OIM, iar regulamentele vor fi actualizate pentru punerea în aplicare în domeniul sănătății și siguranței. Problema muncii nedeclarate va fi abordată prin intermediul unei platforme digitale de tip voucher pentru lucrătorii informali, asigurând înregistrarea și achitarea impozitelor. După revizuirea măsurilor active pe piața muncii, vor fi acoperiți mai mulți șomeri.

4.4 Principiul „Nu prejudicia în mod semnificativ"

Majoritatea reformelor sau proiectelor de investiționale prevăzute în Agenda de reforme / Planul de creștere nu vor avea un impact negativ asupra celor 6 obiective de mediu după cum sunt definite în Articolul 17 din Regulamentul (UE) privind taxonomia. Mai mult, un număr semnificativ de reforme anticipate din Agenda de Reforme se preconizează să contribuie activ la angajamentele UE și Republica Moldova de atenuare a schimbărilor climatice, adaptare la schimbările climatice, utilizarea durabilă și protecția resurselor de apă și marine, avansarea tranziției spre o economie circulară, prevenirea și controlul poluării, precum și protecția și restabilirea biodiversității și ecosistemelor. Agenda alocă un domeniu întreg de politici (numărul 5) tranziției ecologice și conservării capitalului natural. În cazul proiectelor de investiții care implică riscuri de mediu, la fiecare investiție se va aplica principiul DNSH și se vor efectua evaluări DNSH corespunzătoare, valorificând rezultatele procedurilor de evaluare a impactului asupra mediului, după caz.

În ceea ce privește obiectivul de atenuare a schimbărilor climatice prevăzut la Articolul 17, Agenda de reforme anticipează măsuri de mare impact menite să atenueze schimbările climatice, inclusiv extinderea resurselor de energie regenerabilă relevante pentru Moldova (preponderent energie solară și eoliană) și, în consecință, reducerea dependenței de combustibilii fosili importați. Contribuții adiționale la acest obiectiv vor fi făcute prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice în clădiri, precum și în sectorul industrial și de transporturi.

Dată fiind vulnerabilitatea Moldovei la schimbările climatice, obiectivul adaptării schimbărilor climatice va fi urmat prin consolidarea sistemele de gestionare a apei și îmbunătățirea rezilienței agricole prin promovarea practicilor ecologice în agricultură.

Obiectivele interconectate ale utilizării durabile și protecției apei și de tranziție la o economie circulară vor fi abordate prin diverse măsuri și proiecte investiționale de reforme menite să reducă poluarea apelor freatice și fluviale. Gestionarea municipală a deșeurilor și sistemele de reciclare vor fi extinse pentru a reduce dependența de locurile de depozitare a deșeurilor în măsura în care aceste lucru este fiabil din punct de vedere economic și tehnic. În concordanță cu aceasta, va fi stabilită o facilitate specializată pentru colectarea în siguranță, tratarea, stocarea și evacuarea deșeurilor periculoase.

Obiectivul de prevenire și control al poluării va fi atins, printre alte măsuri, prin elaborarea și aprobarea unui proiect de lege care stabilește un nou sistem de plăți pentru poluarea mediului și impozite pentru utilizarea resurselor naturale, alinierea la metodele și cerințele UE. Creșterea treptată a producerii energiei din surse regenerabile, reducând astfel dependența economiei de combustibilii fosili, constituie, la fel, o contribuție semnificativă la atingerea acestui obiectiv.

În cele din urmă, Agenda de reforme prevede reforme menite să stopeze pierderile biodiversității și să protejeze ecosistemele naturale. Vor fi direcționate eforturi substanțiale pentru consolidarea conservării și reabilitării forestiere, inclusiv consolidarea legislației pentru trasabilitatea produselor forestiere și îmbunătățirea cadrului de reglementare, instituțional și tehnologic pentru efectuarea inventarierilor forestiere. Va fi stabilită o autoritate dedicată pentru a supraveghea implementarea politicii de stat referitoare la protecția și managementul tuturor ariilor naturale protejate.

5. INTEGRARE

Agenda de reforme pentru Republica Moldova se axează pe drepturile omului, egalitatea de gen și a grupurilor vulnerabile, urmând o abordare duală. Pe orizontală, aceasta aliniază intervențiile la valorile UE și angajamentele internaționale, asigurarea unui proces decizional transparent pentru beneficiile unei reforme echitabile. Pe verticală, Agenda include inițiative orientate spre grupurile vulnerabile, abilitează femeile și consolidează instituțiile democratice prin reforme ale sectorului judiciar și anti-corupție, promovând accesul egal la justiție și protecția drepturilor. Măsurile de asigurare a transparenței sectorului public vor stimula încrederea și susține democrația.

Un mecanism de integrare pentru străini și un cadru juridic mai clar despre regimul de ședere vor spori securitatea comunității, asigurând concomitent un tratament echitabil persoanelor strămutate și apatrizilor, în conformitate cu standardele internaționale. Investițiile suplimentare în servicii adresate victimelor violenței pe bază de gen vor îmbunătăți accesul la servicii de sănătate și asistență juridică, în timp ce inițiativele de abilitare economică vor echilibra oportunitățile

pe piața muncii și vor combate exploatarea femeilor și fetelor. Reformele vor eleva reprezentarea femeilor în roluri de luare a deciziilor.

Agenda impune necesitatea reproiectării serviciilor de protecție socială pentru a îmbunătăți accesibilitatea. Un sistem coerent de management al cazului va deservi mai bine populațiile vulnerabile. Mai mult decât atât, Agenda subliniază tranziția Moldovei la o economie ecologică, axându-se pe decarbonizare și reziliența la schimbările climatice prin reforme instituționale, guvernanță consolidată de mediu și legislație ce promovează responsabilitatea pentru daunele aduse mediului.

Pentru a facilita tranziția ecologică, vor fi stabilite măsuri mai solide de gestionare a deșeurilor și măsuri de promovare a economiei circulare, inclusiv un Centru specializat pentru gestionarea deșeurilor periculoase și îmbunătățirea colectării datelor de mediu. În linii mari, Agenda are ca obiectiv construirea unui viitor durabil prin eforturi conjugate în diverse sectoare.

PARTEA 2: DESCRIEREA DOMENIULUI DE POLITICI ȘI A REFORMELOR CONEXE

1. DOMENIUL DE POLITICI 1: COMPETITIVITATEA ECONOMICĂ / DEZVOLTAREA SECTORULUI PRIVAT

Introducere

Republica Moldova se confruntă cu provocări considerabile care constrâng dezvoltarea sectorului privat, competitivitatea și creșterea economică globală. În pofida progresului recent, peisajul de reglementare și instituțional rămâne fragmentat, marcat de ineficiențe birocratice, proceduri administrative învechite și integrarea digitală limitată, toate afectând negativ antreprenoriatul, inovațiile și investițiile. Sectorul agricol, un factor vital al economiei Republicii Moldova, îndură deficiențe structurale, infrastructură neadecvată, acces limitat la finanțare și servicii de consultanță subdezvoltate, împiedicând integrarea producătorilor în lanțurile internaționale de valori și conformitatea cu standardele UE.

Accesul la finanțare continuă să fie un obstacol semnificativ, în special, pentru ÎMM-uri, din cauza sistemelor incomplete de raportare a creditelor, cadrului restrictiv privind garanția și infrastructura limitată a pieței de capital. Mai mult decât atât, competitivitatea comerțului în Moldova este afectată de procesele vamale depășite și digitalizarea insuficientă, complicând eforturile de integrare pe piețele UE și internaționale.

Concomitent, mediul rural se confruntă cu disparități socioeconomice substanțiale, o infrastructură subfinanțată și o capacitate limitată pentru diversificarea economică durabilă. Sectorul de turism rămâne subdezvoltat, fără a se bucura de o diversificare strategică și transformarea digitală necesară pentru a atrage vizitatorii internaționali și investiții.

Abordarea acestor obstacolele structurale și instituționale este esențială pentru asigurarea unei creșteri durabili în Moldova și integrarea cu succes în economia europeană. Reformele prevăzute în această secțiune urmăresc scopul de a îmbunătăți mediul de afaceri, extinde accesul ÎMM-urilor la finanțare, cadrul de modernizare agricolă și de dezvoltare rurală, consolida competitivitatea comerțului și accelera capacitățile de transformare digitală și inovative, poziționând Moldova ca o economie dinamică, competitivă și atractivă aliniată la standardele UE și bunele practici internaționale.

SUBDOMENIUL 1.1: Mediul de afaceri

Reforma 1-4: Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită

Provocări

Mediului de afaceri din Moldova continuă să fie împiedicat de cadrul de reglementare complex și caduc ce impune povara administrativă și descurajează antreprenoriatul. Peisajul de reglementare este marcat de un număr mare de acte permisive și aprobări, multe dintre care n-au fost revizuite sau reevaluate timp de mai mult de un deceniu. Actualmente, 139 de acte permisive cad sub incidența Legii nr. 160/2011, în timp ce alte 57 există în afara acestui cadru în calitate de așa-zisele autorizații ascunse. Cele din urmă creează inconsecvente semnificative de reglementare, frecvent rezultând în birocrație excesivă, costuri mari de conformitate și incertitudine juridică pentru mediul de afaceri. Lipsa unui sistem standard și

transparent de management al autorizațiilor restricționează previzibilitatea mediului de afaceri și descurajează investițiile, în special, din partea firmelor străină care solicită condiții clare și stabile de reglementare.

Cadrul de insolvabilitate existent este depășit și nu reușește să asigure mecanisme eficiente pentru restructurarea și recuperarea afacerilor. Antreprenorii se confruntă cu proceduri îndelungate de insolvabilitate, măsuri de protecție obscure pentru drepturile creditorilor și cu lipsa unor oportunități structurate cu a doua șansă pentru mediul de afaceri în dificultate financiară, dar viabil. ÎMM-urile, care formează coloana vertebrală a economiei Republicii Moldova, sunt în special vulnerabile din cauza accesului lor limitat la ajutor juridic și financiar în perioadele de dificultate financiară. Contrar jurisdicției UE care oferă programe structurate cu a doua șansă și opțiuni de restructurare favorabile datornicilor, cadrul moldovenesc nu dispune de dispoziții cuprinzătoare privind stingerea datoriei, fapt ce constituie o provocare pentru antreprenorii care încearcă să se redreseze și să se reintegreze în economie după ce s-au confruntat cu neajunsuri financiare.

Compoziția acestor provocări este un progres lent în digitizarea serviciilor publice pentru mediul de afaceri. Ecosistemul de e-guvernare din Moldova este subdezvoltat, caracterizat de servicii digitale fragmentate și inconsecvente. În timp ce unele procese conexe afacerilor au fost digitizate, multe funcții critice, precum alocarea autorizațiilor, managementul cazului de insolvabilitate și actualizările registrului de întreprinderi, continuă să necesite birocrație excesivă și interacțiune fizică cu autoritățile. Lipsa unui registru de stat deplin operațional al persoanelor juridice împiedică mediul de afaceri, inclusiv investitorii străini, să gestioneze la distanță în mod efectiv afacerile juridice și administrative. Această absență a integrării digitale conduce la ineficiențe, sporind oportunitățile pentru corupție și suportă costuri inutile, fiind destul de dificil pentru Moldova în asemenea condiții să concureze la nivel regional în calitate de destinație favorabilă afacerilor.

Fără o reformă de reglementare decisivă, Republica Moldova riscă să rămână în urmă și mai mult în ceea ce privește îmbunătățirea climatului investițional, sprijinirea creșterii ÎMM-urilor și încurajarea inovării, inclusiv inovația tehnologică. Reducerea sarcinii de reglementare, simplificarea procedurilor de insolvență și accelerarea transformării digitale sunt măsuri esențiale pentru deblocarea potențialului de afaceri și alinierea mediului de afaceri din Moldova la cele mai bune practici ale UE.

Obiective

Această reformă își propune să raționalizeze reglementările cu privire la întreprinderi prin eliminarea actelor permisive ce nu sunt necesare și asigurarea faptului că toate aprobările de reglementare sunt aliniate la principii îmbunătățite de reglementare și la standardele UE. Obiectivul este de a implementa o abordare unificată pentru gestionarea actelor permisive, eliminarea obstacolelor de reglementare nejustificate și incorporarea actelor permisive ascunse într-un cadru transparent. Mai mult decât atât, reforma va spori procedurile de insolvabilitate prin introducerea unor amendamente juridice ce va îmbunătăți adjudecarea cazului, consolida drepturile creditorilor și rafina mecanismele de redresare. Un program structurat cu a doua șansă pentru ÎMM-uri, de rând cu instituirea unui registru electronic privind insolvabilitatea, va contribui la reziliența întreprinderilor. În cele din urmă, reforma încearcă să accelereze transformarea e-guvernării, amplificând disponibilitatea serviciilor publice digitale pentru mediul de afaceri și facilitând managementul afacerii de la distanță, inclusiv pentru investitorii străini.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Actele permisive sunt optimizate și se aplică abordarea unificată privind eliberarea actelor permisive , cel puțin 20 de acte permisive sunt eliminate și cel puțin 80 de acte permisive sunt revizuite în conformitate cu principiile unei mai bune reglementări și cu normele UE. Pe baza cartografierii reglementărilor, este adoptat un pachet normativ de eliminare a reglementărilor, care cuprinde cel puțin 15 măsuri specifice de simplificare a condițiilor de desfășurare a activității de întreprinzător. Decembrie 2025*
- *Se pun în aplicare noi reforme de reglementare, prin eliminarea a cel puțin 20 de alte acte permisive și suspendarea celorlalte „acte permisive ascunse" prin abrogare sau integrarea în legea-cadru, dacă acest lucru este justificat de evaluarea impactului reglementării. Nu vor exista acte permisive în afara legii-cadru. Pe baza cartografierii reglementărilor, sunt adoptate cel puțin două pachete normative referitor la eliminarea reglementărilor, care includ cel puțin 30 de măsuri specifice într-o serie de sectoare strategice/domenii de reglementare. Decembrie 2026*
- *Republica Moldova își consolidează procedurile de insolvență și faliment prin revizuirea legislației relevante, lansarea programului de sprijin pentru a doua șansă pentru ÎMM-uri. Decembrie 2026*

- *Este instituit un ecosistem funcțional de e-guvernare care oferă întreprinderilor servicii digitale eficiente și accesibile, cu o disponibilitate sporită a serviciilor digitale de la guvernare la întreprinderi. Registrul de Stat al Unităților de Drept, care permite gestionarea afacerilor la distanță, inclusiv pentru investitorii străini, este pe deplin operațional și sigur. Decembrie 2025*

Descrierea procesului de implementare

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării va supraveghea revizuirea Legii nr. 160/2011 pentru a spori eficiența reglementării și aduce actele permisive neînregistrate în conformitate. Vor fi întreprinse evaluări de reglementare în cadrul sectoarelor economice cheie și domeniile de reglementare pentru a identifica și elimina actele permisive inutile. Modificările juridice vor fi aliniate la acquis-ul UE, asigurând consecvența și previzibilitatea reglementărilor cu privire la întreprinderi.

Pentru reformele de insolvabilitate, analiza cuprinzătoare a cadrului juridic actual va identifica ineficiențele și va raționaliza procedurile pentru a reduce timpii de prelucrarea a cazului, consolidând concomitent protecția creditorilor.

Totodată, va fi dezvoltat și lansat un Program de suport dedicat de a doua șansă pentru ÎMM-uri.

Serviciile digitale pentru afaceri vor fi extinse prin intermediul operaționalizării depline a Registrului de stat al persoanelor juridice și instituționalizarea prestării serviciilor bazate pe evenimentele de viață. Această va simplifica interacțiunile dintre mediul de afaceri și autoritățile public, facilitând investițiile și creșterea.

Aceste reforme vor fi spre beneficiul antreprenorilor prin diminuarea poverii birocratice, contribuind la reziliența afacerii și extinderea accesului digital la serviciile publice.

Părțile interesate cheie includ instituțiile guvernamentale responsabile pentru amendamentele legislative, prestatorii IT pentru dezvoltarea infrastructurii digitale și partenerii internaționali, venind în sprijinul implementării tehnice și financiare. Organizațiile societății civile vor asigura transparența și implicarea părților interesate pe întreg procesul de reformă.

SUBDOMENIUL 1.2: Competitivitatea sectorului de afaceri

Reforma 5-8: Consolidare a sistemului public de sprijinire a IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenorilor pentru a stimula competitivitatea

Provocări

Accesul la finanțare rămâne una dintre cele mai semnificative constrângeri pentru ÎMM-urile din Moldova. Obstacolele primare se conturează din cauza sistemului informațional de creditare subdezvoltat care nu reușește să asigure date cuprinzătoare, de calitate și transparente referitoare la credite. Cadrul actual limitează raportarea obligațiilor către bănci, organizațiile de creditare nebancare și platformele crowdfunding, cu excluderea surselor esențială precum asociațiile de economii și de împrumut și creditorii alternativi. Această rezultă într-un profil financiar incomplet pentru ÎMM-uri, amplificând riscul perceput și restricționând accesul la finanțare.

Mai mult, birourile de credit nu capturează sistematic datele despre credit alternative - precum creditele de comerț, aranjamentele de factoring și datele istorice de plată cu furnizorii și prestatorii de utilități. Fără aceste puncte de date, multe ÎMM-uri, în special startup-urile și micro-întreprinderile, depun eforturi să creeze o situație solidă de credite, fiind dificil să securizeze împrumuturi. Lipsa unor mecanisme clare pentru ÎMM-uri necesare pentru a revizui și corecta datele incorecte din rapoartele lor de credit erodează încrederea în sistem și descurajează participarea la canalele formale de finanțare.

Ineficiențele legate de garanții, la fel, împiedică accesul la finanțare. În timp ce există un registru al garanțiilor, funcționalitatea acestuia nu este optimală din cauza reglementărilor caduce, lipsa standardizării și integrarea digitală sub nivel. Multe ÎMM-uri se confruntă cu dificultăți în mobilizarea activelor mobile - precum utilaje, creanțe și stocuri -

precum garanția, restricționând semnificativ capacitatea de împrumut a acestora. Fără un cadru eficient de garanție, furnizorii de credite sunt reticenți să acorde împrumuturi, în special mediului de afaceri cu active fixe limitate.

Obiective

Obiectivul primar al acestei reforme este de a spori accesul la finanțare pentru ÎMM-uri, inclusiv cele care facilitează măsurile de tranziție verde, prin îmbunătățirea calității, acoperirii și transparenței datelor de credit, consolidând concomitent cadrul de garanție. Prin modificarea Legii privind birourile istoriilor de credit, reforma își propune să creeze un sistem mai cuprinzător și fiabil de raportare a creditelor ce include un spectru mai amplu de surse de date financiare și non-financiare. Extinderea domeniului de aplicare al entităților de raportare pentru a include asociațiile de economii și de împrumut, creditorii activităților de comerț și creditorii alternativi va permite efectuarea unei evaluări mai complete a bonității ÎMM-urilor, reducând asimetria informațiilor și permițându-le creditorilor să adopte decizii de finanțare mai bine informate. Mai mult, incorporând datele despre credite alternative - precum istoria creditelor de comerț, plăți furnizorilor și aranjamentele de factoring - vor oferi o mai exactă reprezentare a comportamentului financiar al ÎMM-urilor, asigurând faptul că mediul de afaceri fără relații bancare tradiționale sau garanție semnificativă nu este exclus pe nedrept de pe piețele formale de creditare.

Un alt obiectiv cheie este de a îmbunătăți transparența și accesibilitatea în cadrul sistemului de raportare a creditelor. Stabilirea unor mecanisme clare pentru ÎMM-uri pentru a accesa rapoartele lor credit, dezbaterea și corectarea erorilor vor stimula încrederea în sistemul financiar și îi va permite mediului de afaceri să-și gestioneze activ profilurile de credit. Simplificarea procesului și reducerea costului pentru obținerea rapoartelor de credit va încuraja în continuare participarea ÎMM-urilor, fapt ce va conduce în cele din urmă la dezvoltarea unui mediu de afaceri mai dinamic și mai incluziv financiar.

În paralel, reforma urmărește îmbunătățirea registrului de garanții reale, permițând o utilizare mai eficientă a drepturilor de securitate asupra garanțiilor reale mobiliare pentru a obține finanțare prin adoptarea a unor noi reglementări care să reglementeze activitățile registrului de garanții reale mobiliare. Prin îmbunătățirea procedurilor de înregistrare a activelor, ameliorarea standardizării datelor și integrarea soluțiilor digitale, reforma va face creditarea securizată mai eficientă și mai accesibilă pentru ÎMM-uri. Obiectivul final este de a reduce dependența ÎMM-urilor de garanțiile sub formă de active fixe, a debloca noi canale de finanțare și reduce costurile de împrumut, amplificând astfel incluziunea financiară și competitivitatea în sectorul ÎMM-urilor din Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Responsabilitatea și eficiența mecanismelor guvernamentale de sprijinire a ÎMM-urilor de către Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului din Moldova (ODA) sunt îmbunătățite prin simplificarea mecanismelor de sprijinire a ÎMM-urilor, alinierea metodologiei de monitorizare și evaluare la cele mai bune practici, digitalizarea proceselor ODA și consolidarea capacităților de control intern și gestionare a riscurilor. Decembrie 2026*
- *Legea privind birourile istoriilor de credit este modificată pentru a spori calitatea și transparența datelor, în timp ce normele privind garanțiile mobile sunt îmbunătățite. Decembrie 2026*
- *Cadastrul digital acoperă 98% din teritoriul aflat sub controlul efectiv al autorităților constituționale ale Republicii Moldova. Datele sunt actualizate regulat și disponibile online. Sistemul informatic cadastral este modernizat pentru a asigura digitalizarea și interoperabilitatea. Decembrie 2027*
- *Accesul IMM-urilor la finanțare facilitat de ODA prin: (i) Finalizarea evaluării principalelor instrumente ODA privind accesul la finanțare bancară; (ii) îmbunătățirea procedurilor interne ale Fondului de Garantare a Creditelor (FGC); (iii) introducerea a două noi instrumente în cadrul Fondului de Garantare a Creditelor (FGC) al ODA pentru consolidarea capacităților de împrumut ale ÎMM-urilor, ce vizează, în special, ÎMM-urile orientate spre export și (iv) introducerea a două noi programe în cadrul Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM), pentru a facilita oferirea unui spectru mai larg de instrumente de acces la finanțare, și (v) furnizarea serviciilor de consultanță în afaceri pentru ÎMM-uri. Decembrie 2026*

Descrierea procesului de implementare

Implementarea acestei reforme va fi structurată prin intermediul unei abordări coordonate, implicând amendamente legislative, ajustări de reglementare, actualizări ale infrastructurii și inițiative de dezvoltare a capacităților.

Ca parte a unui efort mai amplu de îmbunătățire a accesului ÎMM-urilor la finanțare, va fi realizată o analiză pentru a evalua eficacitatea a două instrumente cheie ale ODA: Programul de stimulare a investițiilor „373” gestionat prin FACEM și garanțiile financiare individuale oferite prin Fondul de Garantare a Creditelor. Exercițiul dat va examina în ce măsură aceste instrumente și-au atins obiectivele preconizate și indicatorii cheie de performanță, efectuând în același timp o analiză cost-beneficiu pentru a determina impactul asupra finanțelor publice și blocajele existente. Constatările identificate vor contribui la elaborarea recomandărilor specifice pentru a spori eficacitatea acestor instrumente de suport, a asigura utilizarea eficientă a resurselor disponibile și va avea un impact pozitiv asupra întreprinderilor beneficiare.

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, în strânsă colaborare cu Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei, va conduce procesul de modificare a cadrului juridic existent ce reglementează birourile istoriilor de credit. Această etapă implică consultări cuprinzătoare cu instituțiile financiare, reprezentanții ÎMM-urilor, birourile de credit și experții juridici pentru a asigura faptul că amendamentele propuse abordează adecvat decalajele din colectarea datelor, raportarea standardelor și accesibilitatea datelor. Ulterior, vor fi elaborate reglementări secundare pentru a oferi orientări clare despre formatul raportării, protocoale de confidențialitate a datelor, proceduri de corectare a datelor și mecanisme de soluționare a disputelor/litigiilor.

Platforma îmbunătățită a registrului de garanție va facilita înregistrarea mai facilă și mai rapidă și verificarea activelor mobile, creând un mediu mai eficient și mai fiabil pentru creditare securizată.

Pentru a asigura faptul că părțile interesate sunt adecvat pregătite pentru noul peisaj de reglementare și operațional, vor fi inițiate programe de formare și de dezvoltare a capacităților. Instituțiile financiare, birourile de credit, asociațiile de ÎMM-uri și agențiile publice relevante vor primi formare cuprinzătoare, familiarizându-le cu sistemele și procesele ameliorate. Aceste eforturi vor fi însoțite de companii de sensibilizare, promovând o conștientizare mai amplă printre ÎMM-uri referitoare la beneficiile îmbunătățirii transparenței istoriei de credit și utilizării activelor mobile în calitate de garanție.

În cele din urmă, vor fi stabilite mecanisme continue de monitorizare și evaluare, cu evaluări periodice efectuate pentru a măsura eficacitatea și impactul reformelor asupra accesului la finanțare al ÎMM-urilor. Vor fi introduse ajustări și îmbunătățiri pe baza feedback-ului părților interesate și a dezvoltatorilor pieței, asigurarea durabilității pe termen lung și adaptabilității cadrelor de creditare și garantare. Implementarea acestei abordări structurate și integrate va conduce în final la un ecosistem financiar mai incluziv, mai eficient și mai competitiv pentru ÎMM-urile din Moldova.

Reforma 9-10: Capacitatea producătorilor agricoli de a avea acces la piețe și la finanțare este consolidată prin introducerea de servicii de consiliere specifice, în conformitate cu standardele UE

Provocări

Sectorul agricol din Moldova continuă să se confrunte cu obstacole semnificative în calea creșterii din cauza accesului limitat pe piață, a oportunităților limitate de finanțare și a absenței unor a absenței unor servicii de consiliere agricolă structurate și cuprinzătoare. ÎMM-urile agricole și fermierii individuali nu beneficiază asistență tehnică direcționată, ceea ce limitează capacitatea de a adopta practici moderne, de a respecta standardele de piață și de a accesa resurse financiare necesare.

Deși, în anul 2024 a fost creat Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală, acesta operează în prezent în principal prin inițiative-pilot și fără structuri regionale funcționale. Această situație creează o lacună substanțială în ceea ce privește sprijinul tehnic constant și adaptat contextului local lăsând producătorii agricoli fără acces fiabil la date de piață, expertiza specializată și mecanisme eficiente de finanțare.

Obiective

Obiectivul primar al reformei este instituționalizarea unui Serviciu de consiliere transfer de cunoștințe și inovare în agricultură prin inițierea și dezvoltarea Sistemului de Cunoștințe și Inovare pentru Agricultură (AKIS). Implementar camerelor agricole regionale, care vor constitui principalul instrument de intervenție la nivel local.

Aceste structuri regionale vor furniza servicii de consultanță coerente direcționate și adaptate specifice ale fermierilor și ÎMM-urilor agricole, asigurînd totodată conformarea acestora la la standardele UE și bunele practici internaționale.

Reforma urmărește creșterea capacității de acțiune a fermierilor, urmând ca cel puțin 200 de ÎMM-uri să beneficieze de sprijin. Serviciile de consiliere vor viza facilitarea accesului la piață, extinderea oportunităților de finanțare și promovare a practicilor agricole durabile și competitive.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Accesul la finanțare prin subvenții pentru investiții pentru fermieri și operatori agroalimentari este îmbunătățit în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, în conformitate cu noul program de subvenții care stabilește condiții mai stricte pentru granturi. Numărul de beneficiari crește la cel puțin 300, inclusiv tineri fermieri (sub 40 de ani), mici fermieri (până la 10 ha) și start-up-uri pentru anii 2026 și 2027. Decembrie 2027*

- *Serviciul de consiliere tehnică pentru agricultură (inițiere AKIS) este instituționalizat în regiuni, oferind un sprijin mai specific IMM-urilor agricole. Decembrie 2026*

Descrierea procesului de implementare

Procesul de implementare va fi condus de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare în colaborare cu Agenția Servicii Publice (ASP) , autoritățile regionale și Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală, asigurând crearea unui sisteme de cunoștințe și inovare în agricultură (AKIS) crearea unui sisteme de cunoștințe și inovare în agricultură (AKIS) instituirea eficientă, înregistrarea și operaționalizarea camerelor agricole. Dezvoltarea cadrului legislativ și de reglementăări aferente AKIS și Camerelor Agricole prin consultări cu părțile interesate relevante, inclusiv cu ÎMM-urile agricole, asociațiile de fermieri și comunitățile locale. În urma adoptării actelor legislative, fiecare cameră va fi dotată cu infrastructură dedicată și resurse umane calificate pentru a presta servicii de consultanță în procesul de aliniere la standardele UE.

Părțile interesate, inclusiv producători agricoli, autoritățile publice, instituții UE și parteneri internaționali de dezvoltare - vor avea un rol activ și vor contribui la asigurarea transparenței, responsabilității și unei abordări participative în procesul de reformă. Organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) și organizațiile societății civile vor participa activ, fiind asigurată transparența, responsabilitatea și implicarea părților interesate, stimulând astfel o abordare incluzivă și de colaborare pentru a consolida sectorul agricol din Moldova. Beneficiarii finali ai acestei reforme sunt fermierii și ÎMM-urile agricole care vor avea un acces îmbunătățit la consiliere, tehnologii, resurse financiare și pieței, contribuind astfel la consolidarea competitivității și sustenabilității sectorului agricol.

Reforma 12-16: Dezvoltarea industriei și serviciilor

Provocări

Sectorul industrial din Republica Moldova se confruntă cu un declin îndelungat, caracterizat de de-industrializare, tehnologii depășite și subfinanțare. Industria producătoare din țară rămâne puternic dependentă de produsele low-tech, fapt ce limitează competitivitatea acesteia pe piețele regionale și globale. Deficiențele structurale sunt exacerbate de întreruperile cauzate de crizele geopolitice, precum invazia Rusiei în Ucraina, eveniment ce a întrerupt lanțurile de aprovizionare, a sporit costurile de energie și a restricționat accesul pe piață. Mai mult, infrastructura industrială rămâne neadecvată, împiedicând mai mulți producători să îndeplinească standardele internaționale și să intre pe noi piețe. Lipsa unor mecanisme de dezvoltare industrială susținute de stat aliniate la standardele UE afectează competitivitatea mediului de afaceri local.

În mod similar, Moldova se confruntă cu provocări semnificative de reglementare în dezvoltarea unui cadru pentru furnizorii de cripto-active și PSAV. Interzicerea actuală activelor virtuale creează un vacuum juridic, mediul de afaceri și consumatorii fiind expuși unor riscuri financiare precum frauda, atacurile cibernetice și volatilitatea pieței. Mai mult, supravegherea neadecvată de reglementare sporește riscurile de spălare a banilor, finanțare a terorismului și alte infracțiuni financiare. Autoritățile din Moldova actualmente nu dispun de expertiza tehnică necesară pentru a monitoriza și reglementa rapid și eficient ecosistemul digital financiar emergent. Abordarea acestor provocări necesită o strategie industrială cuprinzătoare de pentru a spori competitivitatea și reziliența economică a Republicii Moldova.

Obiective

Reforma urmărește scopul de a revitaliza sectorul industrial din Moldova prin îmbunătățirea competitivității, atragerea de investiții strategice și integrarea mediului de afaceri local în lanțurile valorice europene și globale. Măsurile cheie includ introducerea unei noi scheme a ajutorului de stat aliniate la normele UE privind concurența pentru a stimula investițiile, stabilirea unor platforme industriale multifuncționale (PIM) în vederea abordării lacunelor de infrastructură și consolidarea calității infrastructurii din Moldova pentru a spori accesul pe piață și avansarea tehnologică.

Concomitent, reforma încearcă să stabilească un cadru robust de reglementare pentru cripto-active și PSAV în alinierea deplină la legislația UE (Regulamentul MiCA). Cadrul va încuraja creșterea responsabilă în sectorul financiar, asigurând concomitent stabilitatea financiară, protecția solidă a consumatorului și conformitatea cu standardele internaționale CSB/CFT. Prin stimularea inovațiilor, amplificând transparența și atenuând riscurile financiare, Moldova dorește să se poziționeze ca un jucător competitiv în economia digitală emergentă.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cel puțin 10 întreprinderi beneficiază (contracte semnate) de noile scheme de ajutor de stat aliniate la standardele UE. Decembrie 2025*

- *Republica Moldova are 4 platforme industriale multifuncționale (PIM) amplasate pe teritoriul țării. Toate platformele sunt operaționale, lucrările de construcție relevante încheiate pentru cele 2 platforme mai noi și 14 companii rezidente s-au alăturat celor 2 platforme inițiale cu contracte semnate sau investiții în echivalentul a 2 milioane EUR atrase în total. Este stabilit mecanismul de monitorizare și raportare privind implementarea proiectelor de investiții. Decembrie 2027*

- *Republica Moldova adoptă și pune în aplicare un cadru de reglementare pentru cripto-active, și furnizori de servicii de active virtuale. Iunie 2027*

- *Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a recomandărilor din cadrul preevaluării operaționale a Comisiei în vederea semnării unui Acord privind Evaluarea Conformității și Acceptarea Produselor Industriale (ACAA) este aprobat, iar recomandările care au un termen limită până în decembrie 2026 sunt puse în aplicare. Decembrie 2026*

- *Sunt puse în aplicare trei măsuri privind consolidarea infrastructurii calității, în conformitate cu Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a Programului de dezvoltare industrială: în standardizare, evaluarea conformității și acreditare. Decembrie 2026*

Descrierea procesului de implementare

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării va supraveghea implementarea inițiativelor de dezvoltare industrială, conlucrând strâns cu autoritățile locale, asociațiile sectoriale de business și partenerii internaționali de dezvoltare. Va fi instituită o subdiviziune specializată pentru a administra schema ajutorului de stat și asigura alocarea transparentă în conformitate cu standardele UE. Selectarea competitivă a locațiilor PIM va implica autoritățile locale care vor prezenta propuneri bazate de strategii economice regionale, deciziile fiind luate dede Ministerul Dezvoltării Economice și IP „ODA”.

Pentru a asigura alinierea la standardele globale, Moldova își va consolida infrastructura calității prin îmbunătățirea comitetelor de standardizare și a capacităților laboratoarelor de testare din sectoarele prioritare. Aceste îmbunătățiri vor permite companiilor din Moldova să îndeplinească cerințele internaționale de conformitate, generând noi oportunități de export și atragerea investițiilor străine.

Pentru cadrul de reglementare a cripto-activelor și PSAV, Banca Națională a Moldovei (BNM) și Comisia Națională pentru Piețele Financiare (CNPF) vor conduce elaborarea și implementarea noii legislații. Cadrul va defini cerințele operaționale, organizaționale și prudențiale pentru toate activitățile conexe criptomonedei, incorporând standardele de transparența și dezvăluire obligatorie pentru emitenții și platformele de criptomonedă. PSAV vor face obiectul unor proceduri de autorizare riguroase și al conformității CSB/CFT pentru a diminua riscurile crimelor financiare.

Vor fi lansate programele de dezvoltare a capacităților și inițiativele de asistență tehnică pentru a echipa organismele de reglementare cu expertiza necesară pentru a supraveghea și pune eficient în aplicare noul cadru. Aceste măsuri vor asigura

faptul că reformele industrială și digital financiară din Moldova vor impulsiona o creștere economică durabilă, vor spori încrederea investitorilor și integrarea pe piața globală.

SUBDOMENIUL 1.3: Accesul la finanțare și dezvoltarea pieței de capital

Reforma 17: Piețele de capital

Provocări

Infrastructura pieței de capital din Moldova, , se confruntă cu numeroase provocări ce împiedică creșterea pieței, limitează încrederea investitorilor și împiedică integrarea cu piața financiară europeană. În pofida pașilor inițiali întreprinși prin Legea nr. 234 (2016), DCUVM operează într-un mediu tehnologic caduc, ceea ce nu le permite accesul de la distanță sau interacțiunea pe piață în timp real. Lipsa unei infrastructuri digitale moderne și a unor instrumente analitice de date restricționează semnificativ transparența pieței, reduce eficiența operațională și limitează oportunitățile pentru participarea investitorilor locali și internaționali.

Cadrul juridic actual referitor la protecția investitorului și reglementările pieței de valori mobiliare nu este aliniat adecvat la standardele europene, în special la Directiva MiFID II. Această aliniere necorespunzătoare rezultă în incertitudine de reglementare, protecția insuficientă a drepturilor investitorilor și obstacole în calea activităților transfrontaliere privind investițiile. Adițional, potrivit cadrului normativ actual, nu sunt implementate conturi omnibus pentru entitățile eligibile. Mai mult decât atât, lipsa legăturilor stabilite ale depozitarului cu Depozitarul central de valori mobiliare al UE restricționează fluxul transfrontalier de investiții, diminuând atractivitatea pieței din Moldova pentru investitorii internaționali.

Obiective

Obiectivul primar al acestei reforme este modernizarea și consolidarea infrastructurii pieței de capital din Moldova, pentru a o aduce în conformitate deplină cu standardele UE. Obiectivele cheie includ îmbunătățirea încrederii investitorilor și a transparenței pieței prin alinierea cadrului de reglementare la standardele MiFID II, modernizând cadrul operațional al DCUVM, prin introducerea a segregării de tip omnibus a conturilor și stabilirea legăturilor depozitarului operațional cu depozitarul central de valori mobiliare al UE. Realizarea acestor obiective va facilita accesul facil la piețele europene de capital pentru mediul de afaceri din Moldova, promovarea unei lichidități mai mari, reducerea riscurilor asociate tranzacțiilor și stimularea unei participări mai ample a investitorilor, atât la nivel intern, cât și la nivel internațional.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Dezvoltarea pieței de capital este încurajată, în special prin consolidarea bursei de valori și a infrastructurii de post- tranzacționare și prin îmbunătățirea cadrului de reglementare privind protecția investitorilor. Iunie 2027*

Descrierea procesului de implementare

Implementarea acestei reforme va fi coordonată de BNM și de CNPF, în colaborare strânsă cu DCUVM, instituțiile financiare și participanții pe piață. Revizuirile legislative inițiale se vor efectua prin consultări extensive cu părțile interesate, asigurarea faptului că modificările de reglementare sunt aliniate deplin la standardele UE, în special la MiFID II. Acest cadru de reglementare va spori drepturile investitorului, raționaliza supravegherea de reglementare și stabili proceduri operaționale standard clare.

Concomitent, capabilitățile operaționale ale DCUVM vor face obiectul unei modernizări tehnologice semnificative, fiind introdus accesul pe piață de la distanță, instrumente analitice avansate a datelor și un cadru robust de securitate cibernetică. Adoptarea segregării de tip omnibus a conturilor va simplifica structura portofoliilor de valori mobiliare, reducând complexitatea administrativă și îmbunătățind eficiența pieței. Pentru a facilita o integrare mai profundă a pieței, Moldova va stabili conexiuni cel puțin cu un Depozitar central de valori mobiliare al UE, promovând fluxuri transfrontaliere de investiții și internaționalizarea instrumentelor financiare moldovenești.

Implementarea va fi coordonată de Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Banca Națională a Moldovei și DCUVM, în colaborare cu instituțiile pieței financiare, emitenții corporatiști locali și cu partenerii internaționale. Aceste

acțiuni vor spori în mod colectiv atractivitatea pieței moldovenești, vor stimula încrederea investitorilor și vor impulsiona creșterea economică durabilă pe baza unei piețe competitive de capital mai bine integrate la nivel internațional.

SUBDOMENIUL 1.4: Promovarea comerțului și a investițiilor

Reforma 18-21: Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova

Provocări

Competitivitatea comerțului din Moldova se confruntă cu provocări semnificative din cauza procedurilor vamale depășite și ineficiente. Actualmente, majoritatea proceselor vamale rămân pe suport de hârtie, soldându-se cu timpi îndelungați pentru procedurile de la frontieră, costuri mai mari și previzibilitate redusă pentru mediul de afaceri implicat în comerțul internațional. La situația din 2024, Moldova nu avea un sistem vamal electronic integrat pe deplin; doar un număr limitat de cereri și autorizații în cadrul Sistemului de decizii vamale (CDS) sunt disponibile în format electronic. Mai mult decât atât, Moldova nu a aderat deocamdată la Convenția de tranzit comun, fapt care limitează operațiunile adecvate de comerț transfrontalier și complică integrarea în lanțurile de aprovizionare european și internațional.

O altă provocare critică este lipsa cooperării digitale interdepartamentale, dat fiind faptul că organismele naționale de reglementare—precum cele ce reglementează sănătatea, siguranța, agricultura și protecția mediului—funcționează independent de autoritățile vamale, rezultând în procese repetitive și deconectate. Mai mult, autoritățile vamale din Republica Moldova nu dispun de sisteme automatizate avansate de management al riscului, fapt ce conduce la utilizarea ineficientă a resurselor și o vulnerabilitate sporită la activitățile de comerț ilicit.

Obiective

Obiectivul dominant al acestei reforme este sporirea competitivității exporturilor moldovenești prin modernizarea și digitalizarea procedurilor vamale, integrând deplin țara în ecosistemul vamal european și îmbunătățirea semnificativă a facilității comerțului. Republica Moldova urmărește scopul de a adera la Convenția privind regimul de tranzit comun, a implementa integral Sistemul de decizii vamale (CDS), a stabili un ghișeu unic național pentru operațiunile vamale și de a adopta sisteme automatizate robuste de management al riscului aliniate la standardele UE.

Prin aceste îmbunătățiri, Moldova încearcă să reducă substanțial povara administrativă și timpii de efectuare a procedurilor la frontieră, să sporească previzibilitatea și transparența comerțului și să îmbunătățească condițiile generale de business pentru exportatorii și importatorii din Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Republica Moldova a aderat la Convenția privind regimul de tranzit comun și pune în aplicare 8 din cele 17 cereri/autorizații ale Sistemului de decizii vamale în format electronic, care sunt direct legate de simplificarea tranzitului și de Noul sistem computerizat de tranzit (NCTS). Decembrie 2025*
- *Punerea în aplicare integrală a Sistemului de decizii vamale (SDV), cu 17 din cele 17 cereri/autorizații operaționale. Iunie 2026*
- *Timpul de procesare a vămuirii/declarației vamale este redus cu 30% datorită simplificărilor vamale, digitalizării și utilizării sistemului automatizat de gestionare a riscurilor: (i) Simplificările prevăzute în noul Cod Vamal sunt puse în aplicare; (ii) toate declarațiile în cadrul procedurilor vamale de import și export sunt efectuate în mod electronic și există o tendință pozitivă în ceea ce privește digitalizarea procedurilor vamale speciale. (iii) sistemul automatizat de gestionare a riscurilor în cadrul principalelor proceduri vamale este pus în aplicare pentru procedurile vamale anterioare sosirii și pentru controalele după vămuire. Analiza de risc a datelor vamale prealabile sosirii privind aspectele de securitate și siguranță (declarația sumară de intrare/ieșire) este operațională. Sunt puse în aplicare controale bazate pe riscuri după vămuire. Iunie 2027*
- *Mediul aferent ghișeului vamal unic este operațional. Decembrie 2027*

Descrierea procesului de implementare

Implementarea acestor reforme va adopta o abordare etapizată. Inițial, Republica Moldova va finaliza aderarea la Convenția privind regimul de tranzit comun și va implementa integral noul Sistem de tranzit informatizat (NSCT), efectuând tranziția de la procese vamale pe suport de hârtie la proceduri electronice. Acest deziderat necesită modernizare tehnică extensivă, formarea personalului și armonizarea legislației vamale a Moldovei cu acquis-ul UE.

Ulterior, CDS va deveni deplin operațional, permițându-le agenților economici să beneficieze de pe urma procedurilor electronice simplificate ce reduce semnificativ timpii de vămuire și costurile de conformitate. Introducerea unui ghișeu unic național pentru vamă va facilita partajarea facilă a datelor și coordonarea printre organismele de reglementare, îmbunătățirea semnificativă a vitezei și a eficienței procedurilor vamale.

Mai mult decât atât, Moldova va implementa și operaționaliza instrumente de management automatizat al riscurilor, înainte de sosire și după efectuarea procedurilor vamale, îmbunătățind astfel eficiența și eficacitatea controlului vamal. Această abordare cuprinzătoare bazată pe riscuri va optimiza alocarea resurselor, accelera procedurile vamale pentru tranzacțiile comerciale conforme și proteja mai bine piața din Moldova de activități ilicite.

Principalii beneficiari ai acestei reforme sunt mediul de afaceri din Moldova, exportatorii și importatorii, care se vor bucura de o povară administrativă redusă, timpi mai scurți de vămuire, costuri mai mici și o competitivitate sporită a pieței. Părțile interesate cheie implicate în implementarea reformei includ Serviciul Vamal, agențiile de reglementare, prestatorii de servicii TI de infrastructură și agenții economici din Moldova. Ministerul Finanțelor, Serviciul Vamal și agențiile de reglementare vor partaja eforturile de implementare, susținute de asistența tehnică a instituțiilor UE și de organizațiile partenere internaționale.

SUBDOMENIUL 1.5: Concurența / Ajutorul de stat

Reforma 22-23: Concurența / ajutorul de stat

Provocări

Cadrul privind concurența în Republica Moldova și gestionarea ajutorului de stat se confruntă cu ineficiențe operaționale semnificative din cauza infrastructurii digitale depășite și punerea în aplicare fragmentată a măsurilor de reglementare. Autoritatea Națională privind Concurența se confruntă cu capabilități tehnologice limitate, în special, în absența unui sistem de management al e-cazurilor și a instrumentelor IT criminalistice. Metodele de prelucrare manuală împiedică urmărirea eficientă a cazurilor, tergiversează investigațiile și reduce transparența, afectând în cele din urmă punerea în aplicare a legislației privind concurența. Mai mult, lipsa de instrumente digitale criminalistice limitează capacitatea Autorității de a efectua investigații în profunzime în cazurile complexe de încălcare a legislației privind concurența, în special în cazul piețelor digitale și cazurile transfrontaliere. Aceste deficiențe slăbesc conformitatea Moldovei cu reglementările privind concurența ale UE și bunele practici, având un impact negativ asupra loialității pieței, încrederii consumatorilor și a investitorilor.

În mod similar, sistemul de management al ajutorului de stat este constrâns de un registru caduc care nu urmărește toate măsurile ajutorului de stat, inclusiv ajutorul de minimis. Lipsa unei platforme digitale unificate și obligatorii de raportare rezultă în colectarea unor date inconsistente, supraveghere redusă și monitorizare ineficientă a alocațiilor ajutorului de stat. Dependența de procesele manuale de raportare printre instituțiile publice exacerbează erorile și tergiversările guvernanței ajutorului de stat. Fără un registru robust și integrat al ajutorului de stat, Moldova riscă să nu îndeplinească standardele UE privind transparența și conformitatea, care ar putea împiedică integrarea economică a țării și atractivitatea investițiilor.

Obiective

Această reformă își propune să modernizeze cadrul privind concurența și ajutorul de stat prin implementarea soluțiilor digitale care sporesc eficiența operațională, transparența și conformitatea cu reglementările UE. În aplicarea legislației privind concurența, reforma se axează pe implementarea deplină a unui sistem digital de management al e-cazurilor, raționalizând prelucrarea cazurilor, reducând ineficiențele administrative și îmbunătățind supravegherea de reglementare. Adoptarea instrumentelor IT criminalistice va consolida capacitatea Autorității de a efectua investigații riguroase, depista probe digitale și aborda încălcări complexe ale concurenței.

In guvernanța ajutorului de stat, reforma încearcă să modernizeze registrul ajutorului de stat din Moldova pe o platformă cuprinzătoare și integrată digital care impune raportare în timp real și monitorizarea tuturor măsurilor privind ajutorul de stat, inclusiv ajutorul de minimis. Această modernizare va îmbunătăți transparența, conformitatea de reglementare și alocarea eficientă a resurselor. Prin alinierea sistemelor privind concurența și managementul ajutorului de stat cu bunele practici UE, reforma își propune să îmbunătățească competitivitatea pieței, să stimuleze un mediu economic echitabil și încrederea investitorilor.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sistemul de gestionare electronică a cazurilor este operațional, iar instrumentele informatice criminalistice sunt utilizate pentru inspecții, în vederea îmbunătățirii capacităților Autorității naționale de concurență de a desfășura proceduri de investigare relevante privind încălcările legislației în domeniul concurenței. Iunie 2026*
- *Registrul modernizat al ajutoarelor de stat este operațional și toți furnizorii de ajutoare de stat sunt obligați să raporteze ajutoarele de stat furnizate prin intermediul sistemului digital. Iunie 2027*

Descrierea procesului de implementare

Reforma va fi implementată prin intermediul unei abordări coordonate cu implicarea Autorității Naționale a Concurenței, Consiliului Concurenței, Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării și altor instituțiile publice relevante. Implementarea îmbunătățirilor din Legea concurenței va fi condusă de Autoritatea Națională a Concurenței, care va supraveghea achiziția și punerea în aplicare a sistemului de management e-cazuri. Alinierea la bunele practici ale autorităților UE în domeniul UE concurenței va fi asigurată, fiind stabilite programe de formare pentru a echipa personalul cu competențele necesare pentru a opera noul sistem și instrumentele TI criminalistice. Întreprinderile și consumatorii vor beneficia de o piață mai competitivă și mai transparentă, în timp ce investitorii vor avea încredere mai mare în cadrul de reglementare din Moldova. Evaluările continue a performanței vor fi efectuate pentru a asigura eficacitatea pe termen lung în domeniul implementării concurenței.

În vederea îmbunătățirii gestionării ajutoarelor de stat, vor fi introduse modificări legislative pentru a impune raportarea cuprinzătoare prin intermediul registrului digital modernizat. Dezvoltarea tehnică a registrului va include interfețe ușor de utilizat, mecanisme de raportare automată și capacități sporite de analiză a datelor pentru a îmbunătăți monitorizarea și procesul decizional. Instituțiile publice responsabile cu acordarea ajutoarelor de stat vor fi supuse unor programe de consolidare a capacităților pentru a asigura conformitatea deplină cu noile cerințe de raportare.

Reforma va contribui la o alocare mai echitabilă și mai eficientă a resurselor publice, îmbunătățirea responsabilității și asigurarea unei mai bune supravegheri. Instituțiile publice și autoritățile de reglementare vor beneficia de instrumente îmbunătățite de implementare și o eficiența operațională sporită, în timp ce UE și partenerii internaționali vor asigura asistență tehnică pentru a alinia politicile privind concurența și ajutorul de stat la standardele europene . Vor fi efectuate evaluări și ajustări sistematice de optimizare a funcționalității sistemului și menținerii alinierii la standardele de reglementare ale UE. În cele din urmă, reforma va stimula un mediu economic transparent, eficient și competitiv, facilitând integrarea mai profundă în cadrul de reglementare UE și îmbunătățirea atractivității pentru investiții și creștere durabilă.

SUBDOMENIUL 1.6: SPS

Reforma 24-25: SPS

Provocări

Moldova se confruntă cu provocări semnificative în cadrul său sanitar și fitosanitar (SPS), în special referitor la monitorizarea și supravegherea siguranței alimentare. Programul național actual de monitorizare a reziduurilor acoperă un spectru limitat de produse agroalimentare, fiind omise câteva categorii cheie precum carnea de ovină și caprină, de iepure și produse porcine. Această acoperire incompletă creează lacune considerabile în supravegherea siguranței alimentare, fapt care împiedică capacitatea Moldovei de a asigura protecția consumatorilor și gestiona eficace potențiale riscuri pentru sănătatea publică.

Mai mult decât atât, infrastructură existentă de laboratoare în Moldova este neadecvată pentru a asigura o supraveghere națională cuprinzătoare, lipsind capabilități regionale și metode de acreditare necesare pentru o testare eficientă și fiabilă.

Lipsa de laboratoare regionale tergiversează semnificativ timpii de răspuns, diminuează frecvența testării și crește costurile logistice din cauza testării centralizate. Laboratoarele actuale au un număr limitat de metode analitice acreditate, restricționând capacitatea Moldovei de a se conforma standardelor UE și monitoriza eficace reziduurile, patogenii și alte contaminante de-a lungul întregului lanț agroalimentar de aprovizionare.

Obiective

Obiectivul primar al acestei reforme este consolidarea monitorizării sanitare și fitosanitare (SPS) în Republica Moldova și a sistemului de supraveghere prin extinderea semnificativă a acoperirii controalelor oficiale pentru a include grupuri adiționale de produse și îmbunătățirea capacităților testării de laborator. Aceasta implică lărgirea programului național de monitorizare a reziduurilor pentru a conține produse agroalimentare cheie care nu sunt monitorizate în prezent, aliniind în acest fel practicile de siguranță alimentară din Moldova mai strâns la standardele UE.

Pentru a îndeplini acest deziderat, Moldova va spori semnificativ capacitățile analitice naționale prin dezvoltarea unor laboratoare regional deplin operaționale echipate să efectueze controale oficiale cuprinzătoare și autocontroale în sectorul privat. Reforma se va concentra pe amplificarea numărului de metode de testare acreditate disponibile, în special pentru depistarea reziduurilor, asigurarea conformității robuste cu standardele SPS ale UE. Acest efort urmărește scopul de a garanta siguranța alimentară, asigura protecția sănătății consumatorului și facilita integrarea Republicii Moldova pe piața unică a UE prin îmbunătățirea infrastructurii naționale pentru a gestiona efectiv riscurile de siguranță alimentară.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Domeniul de aplicare al Planului național de Control al Reziduurilor (parte a Programului național de monitorizare și supraveghere sanitară și fitosanitar), este extins în ceea ce privește grupurile noi de produse și probe sunt prelevate pentru controale/inspecții oficiale. Iunie 2027*
- *Sporirea capacităților analitice și de testare naționale pentru a eficientiza controalele de siguranță Pentru a spori capacitățile naționale de analiză și testare în vederea creșterii eficienței controalelor privind siguranța alimentară, monitorizarea SPS este consolidată prin operaționalizarea a 4 laboratoare regionale pentru controale oficiale (supraveghere) și testare pentru autocontroale efectuate de sectorul privat, cu un număr tot mai mare de metode acreditate atât pentru sănătatea alimentelor/animalelor și a plantelor, cât și pentru reziduurile chimice. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea va urma o abordare structurată condusă de ANSA. Inițial, Programul național de monitorizare și supraveghere SPS va fi extins pentru a include categorii cuprinzătoare de produse, aducându-l în conformitate cu cadrul de reglementare și standardele privind siguranța consumatorului ale UE. Această extindere va incorpora actualizări de reglementare și măsuri practice precum mostre sistematice, frecvență sporită de control și analiză a datelor.

Concomitent, dezvoltarea și operaționalizarea laboratoarelor regionale va începe odată cu aprobarea oficială a planului cuprinzător de dezvoltare a laboratoarelor. Acest plan va conține alocații financiare, metode de acreditare, validări metodologice și cerințele de formare a personalului, îmbunătățind astfel fiabilitatea laboratoarelor și precizia de testare. Formarea extensivă și dezvoltarea capacităților vor fi oferite personalului de laborator, asigurând competența acestuia în ceea ce privește noi metodologii de testare și managementul de laborator.

Capacitățile sporite de testare îi vor permite Republicii Moldova că monitorizeze efectiv și să răspundă la riscurile de siguranță alimentară, venind în sprijinul creșterii sectorului agroalimentar prin asigurarea unei mai bune conformități cu standardele internaționale SPS. Beneficiari ai acestei reforme sunt consumatorii, producători agricoli și operatorii de prelucrare a produselor alimentare, care se vor bucura de produse mai sigure și de acces îmbunătățit pe piață. Părțile interesate cheie includ ANSA, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, laboratoarele, autoritățile regionale, comunitatea de afaceri și UE, partenerii internaționali asigurând expertiză și asistență financiară.

SUBDOMENIUL 1.7: Agricultură

Reforma 26-28: Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricolă este consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale

Provocări

Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricol din Moldova se confruntă în prezent cu mai multe provocări structurale, tehnologice și instituționale care limitează potențialul sectorului de a se integra eficient în lanțurile valorice internaționale, îndeosebi, cele asociate cu Uniunea Europeană. O constrângere fundamentală este lipsa unui Registru Național operațional și cuprinzător al Fermierilor (RNF), ceea ce împiedică identificarea, înregistrarea și monitorizarea exactă a entităților agricole, a fermierilor și a activităților acestora. Ca urmare, se limitează capacitatea guvernului de a gestiona în mod eficient subvențiile agricole, subminând atât transparența, cât și eficiența măsurilor întreprinse.

O altă provocare critică se referă la statutul nefuncțional al Sistemului de Identificare a Parcelelor Funciare (SIPF), un element esențial pentru gestionarea și controlul plăților de subvenții pe suprafață de teren, în conformitate cu practicile Politicii Agricole Comune a UE (PAC). Fără un SIPF funcțional, Moldova nu dispune de un instrument vital pentru a asigura verificarea precisă a cererilor de utilizare a terenurilor agricole și respectarea condițiilor de subvenționare, lăsând sistemul vulnerabil la inexactități și abuzuri. Deși s-a desfășurat anterior o inițiativă-pilot, instituționalizarea cuprinzătoare și consolidarea capacităților tehnice nu au fost încă abordate în mod adecvat.

În plus, absența unor mecanisme de condiționalitate clar definite - care să definească cerințele legale de gestionare pentru acordarea sprijinului financiar - și a unor măsuri de sancționare solide pentru neconformitate slăbesc și mai mult controlul și supravegherea administrativă. În prezent, controalele de Conformitate sunt limitate și fragmentate, subminând eficiența, transparența și responsabilitatea distribuirii subvențiilor. Această situație creează riscul ca fondurile să fie alocate greșit sau să nu stimuleze adoptarea unor practici agricole durabile.

În cele din urmă, constrângerile de capacitate din cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) și al instituțiilor conexe, inclusiv Agenția pentru Intervenție și Plăți în Agricultură (AIPA), complică și mai mult gestionarea administrativă a politicilor agricole aliniate la UE. Aceste instituții necesită investiții substanțiale în dezvoltarea capitalului uman, perfecționarea cadrului de reglementare și digitalizare pentru a gestiona în mod eficient complexitatea implicată în punerea în aplicare a standardelor agricole ale UE și promovarea conformității printre părțile interesate din domeniul agricol.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a consolida cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricol al Republicii Moldova pentru a asigura o conformitate sporită cu standardele UE, facilitând astfel o integrare mai armonioasă a întreprinderilor agricole din Moldova în lanțurile valorice internaționale. Acest obiectiv va fi realizat prin operaționalizarea unei infrastructuri digitale cuprinzătoare, care includ Registrul Național al Fermierilor (RNF) și Sistemul de Identificare a Parcelelor Funciare (SIPF), esențiale pentru administrarea, monitorizarea și evaluarea subvențiilor agricole și a politicilor aliniate Politicii Agricole Comune (PAC).

Reforma urmărește, de asemenea, să îmbunătățească transparența, responsabilitatea și conformitatea prin stabilirea unor criterii clare de condiționalitate și a unui mecanism robust de monitorizare și sancționare. Astfel de abordare va spori administrarea subvențiilor, va reduce utilizarea abuzivă și va stimula practicile agricole durabile. Introducerea măsurilor de condiționalitate și creșterea capacităților de monitorizare vor asigura că politicile agricole ale Republicii Moldova promovează practici conforme cu standardele de reglementare ale UE și managementul durabil al mediului, facilitând în cele din urmă, o mai bună integrare în lanțurile valorice agricole internaționale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Registrul fermierilor din Republica Moldova este operațional și completat cu date. Decembrie 2026*
- *Sistemul de identificare a terenurilor și parcelelor (LPIS) este operațional, fiind o condiție prealabilă pentru plățile bazate pe suprafață în viitor. Decembrie 2027*
- *Sunt introduse condiționalitatea (aderarea la cerințele statutare de gestionare) și mecanismul de sancționare pentru nerespectarea condițiilor sprijinului financiar AIPA pentru a stimula punerea în aplicare a standardelor UE privind sănătatea și bunăstarea publică, a plantelor și a animalelor. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea cu succes a acestei reforme agricole necesită o abordare etapizată și coordonată care implică modificări legislative, dezvoltarea infrastructurii tehnice, consolidarea capacităților și restructurarea instituțională. În primul rând, Registrul Național al Fermierilor va fi elaborat ca o bază de date digitală cuprinzătoare care va conține informații detaliate cu privire la toți beneficiarii subvențiilor. Agricultorii și întreprinderile agricole vor fi obligate să furnizeze informații actualizate și exacte cu privire la dimensiunea fermei, tipul de producție și respectarea condițiilor de subvenționare, permițând astfel o administrare transparentă și eficientă.

În același timp, operaționalizarea SIPF va implica o cartografiere digitală extinsă a parcelelor agricole din Moldova, utilizând imagini de satelit de înaltă rezoluție pentru a verifica cu exactitate revendicările terenurilor agricole. Integrarea cu bazele de date agricole existente va facilita interoperabilitatea, îmbunătățind semnificativ procesele de verificare și reducând ineficiențele administrative sau utilizarea abuzivă a fondurilor publice.

Consolidarea instituțională este o componentă critică, cu instruire dedicată oferită funcționarilor din MAIA, AIPA și agențiilor regionale cu privire la gestionarea și utilizarea eficientă a acestor noi instrumente digitale. În plus, va fi instituit un mecanism de condiționalitate prin definirea clară a cerințelor legale de gestionare și a mecanismelor de sancționare, asigurând respectarea acestora printr-o monitorizare riguroasă. Se vor asigura activități periodice de formare și de consolidare a capacităților pentru a asigura pregătirea instituțională pentru aceste funcții administrative consolidate.

Principalii beneficiari ai acestei reforme sunt producătorii agricoli din Moldova, care vor beneficia de procese de subvenționare mai clare și mai fiabile și de un acces îmbunătățit pe piață printr-o mai bună aliniere la standardele internaționale. În plus, instituțiile guvernamentale responsabile cu guvernanța agricolă vor beneficia de capacități operaționale consolidate și de o credibilitate sporită în gestionarea subvențiilor.

Printre principalele părți interesate se numără Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA), responsabil cu supravegherea generală a reformelor și a modificărilor de reglementare; Agenția pentru Intervenție și Plăți în Agricultură (AIPA), însărcinată cu gestionarea subvențiilor și monitorizarea conformității; furnizorii tehnici de IT însărcinați cu dezvoltarea infrastructurii; partenerii UE și internaționali care furnizează expertiză și resurse tehnice; cooperativele și asociațiile agricole, care vor sprijini activitățile de diseminare, formare și monitorizare a conformității.

SUBDOMENIUL 1.8: Dezvoltare rurală

Reforma 29: Dezvoltare Rurală

Provocări

Zonele rurale ale Republicii Moldova se confruntă cu provocări semnificative de dezvoltare ceea ce afectează negativ oportunitățile economice, coeziunea socială și calitatea vieții. Comunitățile rurale se confruntă cu acces limitat la resurse economice, infrastructură insuficientă și servicii publice inadecvate. Aceste constrângeri contribuie la sărăcia persistentă, la lipsa diversificării economice și la depopularea rurală considerabilă din cauza migrației către zonele urbane sau în străinătate.

Mecanismele existente de dezvoltare rurală, în special abordarea LEADER, au înregistrat progrese, dar necesită o extindere și o consolidare substanțială. Deși 56% din teritoriul Republicii Moldova beneficiază în prezent de măsurile de dezvoltare rurală implementate prin intermediul Programului LEADER, rămâne 44% din teritoriu care nu poate beneficia de măsurile de dezvoltare rurală, prin urmare, multe comunități nu au acces la resurse esențiale și servicii de consultanță. Din cele 54 de grupuri de acțiune locală (GAL) existente, pe parcursul anului 2024, doar 32 GAL-uri au primit finanțare, subliniind necesitatea unor structuri de guvernanță îmbunătățite, a unor criterii de finanțare mai clare și a unor resurse financiare suplimentare.

Totodată, fragmentarea și coordonarea inadecvată a programelor de dezvoltare rurală și a mecanismelor de finanțare contribuie la ineficiențe, ceea ce duce la ratarea oportunităților de creștere rurală integrată și inovare.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a spori dezvoltarea rurală pe întreg teritoriul țării prin extinderea acoperirii geografice, îmbunătățirea guvernanței și creșterea eficienței finanțării proiectelor rurale prin implementarea cuprinzătoare a abordării LEADER. Această reformă se va concentra pe consolidarea GAL-urilor , extinderea domeniului lor de aplicare și asigurarea de sprijin financiar specific pentru proiectele locale care stimulează diversificarea economică, spiritul antreprenorial și reziliența comunității.

Prin stabilirea unui cadru de dezvoltare rurală mai robust, durabil și incluziv, Republica Moldova își propune să stimuleze activitatea economică locală, să reducă disparitățile regionale și să creeze condiții de viață și de afaceri mai favorabile în zonele rurale. Reforma va consolida, de asemenea, capacitatea de guvernanță locală, asigurând o mai bună coordonare între părțile interesate și promovând astfel o dezvoltare rurală echitabilă și alinierea la standardele de dezvoltare rurală ale UE.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cel puțin 70% din teritoriul național este acoperit de strategii de dezvoltare rurală LEADER și cel puțin 80% Grupurile de Acțiune Locală (GAL) LEADER înregistrate beneficiază de finanțare de la AIPA. Cel puțin 500 de proiecte de dezvoltare rurală sunt implementate anual din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

În rezultatul implementării acestei reforme va fi extinsă în mod sistematic abordarea LEADER prin alocări financiare specifice, dezvoltare instituțională și mecanisme eficiente de guvernanță. Alocările anuale din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural, administrat de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), vor oferi sprijin financiar consistent inițiativelor rurale selectate prin procese decizionale participative la nivel local.

Extinderea abordării LEADER va implica înregistrarea și operaționalizarea unor GAL-uri noi , sprijinirea acestora în elaborarea strategiilor de dezvoltarelocală și facilitarea accesului acestora la cadrul național de finanțare. Vor fi oferite cursuri regulate de formare și măsuri de consolidare a capacităților pentru a spori capacitățile părților interesate locale în gestionarea proiectelor, raportarea și practicile de dezvoltare comunitară durabilă.

Implementarea va fi susținută de o infrastructură digitală robustă prin sistemul informatic „Moldova LEADER IT SOFT"(MLIS)), asigurând monitorizarea și raportarea transparentă, în timp real, a implementării proiectului, a managementului financiar și a rezultatelor obținute. Această platformă digitală va îmbunătăți transparența, eficiența și responsabilitatea pe tot parcursul ciclului de viață al proiectului, oferind o bază solidă pentru îmbunătățirea continuă și colaborarea cu părțile interesate.

Beneficiarii principali ai acestei reforme includ comunitățile rurale, antreprenorii locali și fermierii care vor avea acces la infrastructură îmbunătățită, oportunități economice și servicii de sprijin îmbunătățite. Autoritățile publice locale și GAL-urile vor beneficia în mod semnificativ de consolidarea capacităților de guvernanță și de un acces mai bun la mecanismele de finanțare. Printre principalii actori implicați în această reformă se numără Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA), AIPA, autoritățile publice locale, sectorul antreprenorial, GAL-urile, organizațiile societății civile și partenerii internaționali care oferă asistență financiară și tehnică pentru a asigura alinierea la practicile de dezvoltare rurală ale UE.

SUBDOMENIUL 1.9: Turism

Reforma 30-31: Turism

Provocări

Sectorul turismului din Republica Moldova este limitat în mod semnificativ de lipsa diversificării ofertelor sale, infrastructura depășită și măsurile inadecvate de consolidare a capacităților pentru ÎMM-uri. Sectorul se bazează în mare măsură pe produsele tradiționale, în special pe turismul vitivinicol, care, în pofida atracției sale culturale, nu și-a atins încă întregul potențial. În plus, capacitățile digitale și inovatoare actuale din industria turismului din Moldova rămân limitate, împiedicând capacitatea țării de a-și prezenta în mod eficient patrimoniul cultural și bunurile naturale pe piețele internaționale mai largi.

Absența unor mecanisme cuprinzătoare de sprijin pentru ÎMM-urile din turism limitează și mai mult creșterea sectorului, întrucât aceste întreprinderi se confruntă adesea cu dificultăți în adoptarea unor practici ecologice și inovatoare din cauza accesului insuficient la expertiză tehnică, resurse financiare și competențe comerciale moderne. Această limitare afectează capacitatea Moldovei de a atrage turiști aflați în căutarea unor experiențe turistice autentice, integrate digital și durabile. Efectul general este diminuarea competitivității și a atractivității pieței în comparație cu alte destinații regionale care își aliniază deja strategiile turistice mai strâns la standardele Uniunii Europene.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a spori substanțial competitivitatea Republicii Moldova în sectorul turismului, de a asigura practici durabile și de protecție a mediului înconjurător în procesul de dezvoltare a turismului și de a diversifica ofertele, sporind astfel atractivitatea țării atât pentru turiștii interni, cât și pentru cei internaționali. Realizarea acestui obiectiv va necesita o abordare strategică care să cuprindă sprijinul pentru întreprinderile turistice mici

și mijlocii (ÎMM-uri), utilizarea inovatoare a tehnologiilor digitale și promovarea integrată din punct de vedere cultural a drumurilor unice ale vinului din Moldova.

Reforma are ca scop abilitarea ÎMM-urilor prin furnizarea de inițiative adaptate de consolidare a capacităților, împreună cu asistență financiară și tehnică specifică, permițând acestor întreprinderi să adopte practici durabile și să îmbunătățească calitatea serviciilor în conformitate cu standardele UE. Totodată, reforma intenționează să valorifice inovația digitală, inclusiv inteligența artificială și digitalizarea patrimoniului cultural, pentru a îmbogăți experiențele turiștilor și a facilita accesul mai ușor la atracțiile unice ale Moldovei. În cele din urmă, promovarea turismului vitivinicol integrat cultural prin marketingul îmbunătățit și infrastructură îmbunătățită va ajuta țara să se poziționeze distinct în peisajul turistic global, atrăgând un număr mai mare de vizitatori și stimulând creșterea dezvoltării economice durabile.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Este implementat un plan strategic pentru diversificarea ofertei turistice care asigură creșterea numărului de turiști în Moldova cu cel puțin 30% față de 2024. Decembrie 2026*
- *Cel puțin 6 programe de consolidare a capacităților, asistență tehnică și financiară pentru IMM-uri în turism și servicii de turism sunt operaționale, în timp ce Oficiul Național al Turismului (ONT) are cel puțin trei programe de dezvoltare aliniate la Agenda europeană pentru turism 2030. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea acestei reforme va urma o abordare structurată, integrată, menită să valorifice atuurile unice ale Moldovei pentru a-și spori atractivitatea turistică. În nucleul acestui efort va fi realizarea unui plan strategic cuprinzător menit să diversifice oferta turistică a țării prin îmbunătățirea vizibilității și atractivității bunurilor culturale și naturale ale Moldovei, în special prin experiențe digitale și servicii inovatoare.

Oficiul Național al Turismului (ONT) va juca un rol esențial, direcționând alinierea strategiei turistice a Republicii Moldova la Agenda UE pentru turism 2030. Aceasta va cuprinde programe de consolidare a capacităților adaptate în mod specific ÎMM-urilor, dotându-le cu asistența financiară și tehnică necesară pentru adoptarea de practici durabile, digitalizare și integrarea modelelor de afaceri inovatoare. Aceste programe vor promova un sector turistic mai rezistent, mai competitiv și mai durabil din punct de vedere ecologic.

Extinderea turismului vitivinicol integrat cultural va implica inițiative strategice de marketing, cooperare regională și infrastructură îmbunătățită. ONT, colaborând îndeaproape cu comunitățile locale, producătorii de vin și operatorii de turism, va dezvolta campanii promoționale specifice, evidențiind bogatul patrimoniu vinicol al Moldovei, tradițiile culinare și experiențele rurale autentice. Vor fi utilizate instrumente digitale și platforme inovatoare pentru a oferi informații cuprinzătoare și atrăgătoare potențialilor vizitatori, atât la nivel local, cât și la cel internațional.

Printre principalii beneficiari ai acestei reforme se numără ÎMM-urile din domeniul turismului, comunitățile locale și turiștii, care vor beneficia de o infrastructură turistică îmbunătățită, de produse turistice diversificate și de o calitate sporită a serviciilor. În plus, instituțiile guvernamentale, în special Ministerul Culturii și ONT, vor beneficia de capacități consolidate de proiectare și implementare a strategiilor turistice aliniate la standardele UE. Părțile interesate implicate în reformă sunt autoritățile locale și naționale, IMM-urile din domeniul turismului, instituțiile UE și partenerii internaționali care vor contribui cu expertiză tehnică, resurse financiare și cele mai bune practici pentru a sprijini eforturile de punere în aplicare cu succes.

SUBDOMENIUL 1.10: Cercetare și inovare

Reforma 32: Îmbunătățirea capacităților de cercetare și inovare în domeniile prioritare ale Strategiei de Specializare Inteligentă

Provocări

Peisajul cercetării și inovării (C&I) din Moldova se confruntă cu provocări semnificative care împiedică alinierea sa la standardele UE și îi limitează competitivitatea. Deși Programul „Smart Moldova” a fost aprobat oficial, implementarea sa practică rămâne incompletă, evidențiind slăbiciunile structurale ale infrastructurii C&I, colaborarea public-privat limitată și mecanismele inadecvate pentru transferul de tehnologie. Starea actuală a laboratoarelor, centrelor de cercetare și departamentelor universitare este slab echipată și subfinanțată, limitând capacitatea Republicii Moldova de a efectua cercetări avansate, în special în domenii strategice identificate ca avantaje competitive: agricultură și prelucrarea

alimentelor, tehnologia informației și comunicațiilor (TIC), energie durabilă, biomedicină și produse biofarmaceutice. În plus, Republica Moldova se confruntă cu un angajament slab între instituțiile publice de cercetare și entitățile din sectorul privat, subminând potențialul de inovare și ducând la comercializarea lentă a rezultatelor cercetării. Lipsa instrumentelor de finanțare axate pe inovare, cum ar fi voucherele pentru inovare și parteneriatele public-privat specifice, împiedică în continuare capacitatea ÎMM-urilor și a întreprinderilor nou-înființate de a dezvolta soluții inovatoare sau de a accesa tehnologii avansate. În consecință, Republica Moldova rămâne în urma concurenților regionali și nu este în măsură să își valorifice pe deplin potențialul în sectoarele prioritare identificate.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este consolidarea semnificativă a capacităților de cercetare și inovare ale Republicii Moldova prin implementarea Programului Național de Specializare Inteligentă („Smart Moldova 2024-2027"). Programul prevede investiții specifice în infrastructuri critice de cercetare și inovare, promovarea unei colaborări solide între sectorul public și cel privat, facilitarea transferului de tehnologie și furnizarea de instrumente financiare specifice pentru încurajarea inovării. Reforma își propune să poziționeze ecosistemul de cercetare al Moldovei ca un catalizator pentru o creștere economică durabilă, sporind astfel productivitatea și competitivitatea în cele patru sectoare prioritare.

Prin sprijinirea proiectelor de cercetare colaborativă, dotarea și modernizarea infrastructurilor de cercetare, oferirea de vouchere de inovare pentru stimularea inovării în afaceri și îmbunătățirea mecanismelor de transfer tehnologic, Moldova își propune să stimuleze cercetarea orientată spre piață și să promoveze un mediu inovativ vibrant. În cele din urmă, reforma urmărește alinierea sistemului de cercetare și inovare al Republicii Moldova la cele mai bune practici ale UE, asigurând integrarea în rețelele europene de inovare și sporind atractivitatea Republicii Moldova ca destinație de investiții pentru industriile de înaltă tehnologie.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Capacitățile de cercetare și inovare sunt consolidate prin punerea în aplicare a strategiei naționale de specializare inteligentă, cu acordarea de programe de infrastructură de C&I, parteneriate de colaborare între sectorul public și cel privat pentru activități de cercetare și inovare și vouchere de inovare, precum și programe de transfer tehnologic. Iunie 2026*

Descrierea implementării

Implementarea acestei reforme va fi condusă de Ministerul Educației și Cercetării, alături de Agenția Națională pentru cercetare și dezvoltare, în colaborare cu universități, instituții de cercetare și reprezentanți ai industriei. Procesul va începe cu o cerere de propuneri în cadrul programelor de infrastructură definite, al proiectelor de parteneriat public-privat, al schemelor de vouchere pentru inovare și al inițiativelor de transfer de tehnologie, asigurând transparența și competitivitatea pe tot parcursul procesului de selecție.

Programele de infrastructură pentru cercetare și inovare (C&I) vor acorda prioritate modernizării instalațiilor existente și creării de noi capacități aliniate sectoarelor strategice. Parteneriatele de colaborare public-privat vor fi structurate pentru a încuraja investițiile comune, schimbul de cunoștințe și asumarea comună a proiectelor, sporind astfel rezultatele inovării. Voucherele pentru inovare vor oferi ÎMM-urilor și antreprenorilor acces la finanțarea și expertiza necesare pentru a depăși barierele inițiale în calea adoptării inovării, în timp ce programele de transfer de tehnologie vor aborda în mod sistematic lacunele în materie de comercializare, oferind sprijin specific pentru brevete, licențe și incubarea startup-urilor.

Beneficiarii cheie includ instituții de cercetare, ÎMM-uri, startup-uri și companii bazate pe tehnologie care operează în sectoarele prioritare identificate în Moldova. Aceste entități vor beneficia de facilități de cercetare îmbunătățite, de legături mai puternice cu industria, de capacități de inovare îmbunătățite și de un acces mai bun la finanțare. Instituțiile guvernamentale vor beneficia de pe urma consolidării capacităților instituționale și a alinierii îmbunătățite la standardele europene. Partenerii internaționali și UE vor oferi expertiză tehnică critică, transfer de cunoștințe și sprijin financiar, asigurând respectarea obiectivelor de referință ale UE. Organizațiile societății civile vor juca un rol de sprijin, asigurând responsabilitatea și încurajând participarea pe scară largă a părților interesate la ecosistemul procesului de inovare.

2. DOMENIUL DE POLITICI 2: CONECTIVITATE ȘI INFRASTRUCTURA DIGITALĂ

Introducere

Reformarea sectoarelor transporturilor, amenajării teritoriului și conectivității digitale din Republica Moldova este esențială atât pentru integrarea în UE, cât și pentru favorizarea unei creșteri economice mai puternice, mai favorabile incluziunii și mai durabile. Pentru aderarea la UE, Republica Moldova trebuie să se alinieze la acquis-ul comunitar pentru a deveni un participant activ la inițiativele europene, cum ar fi rețeaua transeuropeană de transport și piața unică digitală.

Având în vedere că dezvoltarea economică a Republicii Moldova se bazează semnificativ pe accesul fizic și digital la piețele externe, datorită unor sisteme de transport mai eficiente se vor reduce costurile comerciale și se va îmbunătăți accesul la piețele UE, ceea ce va duce la majorarea volumului de schimburi comerciale. Conectivitatea digitală directă va stimula și mai mult comerțul electronic transfrontalier și serviciile digitale, permițând întreprinderilor să se integreze în lanțurile valorice europene și să profite de avantajele comparative considerabile pe care Republica Moldova le are în sectorul comerțului cu servicii. Mai mult, prin modernizarea conexiunilor sale de transport intern și extern și prin îmbunătățirea accesului digital și a rezilienței rețelelor, Republica Moldova va conecta zonele periferice îndepărtate și slab acoperite la centrele economice, reducând astfel inegalitățile regionale. În lipsa unor reforme majore, Republica Moldova riscă să adopte un model de dezvoltare suboptimal, să se izoleze economic și să rateze oportunitățile oferite de aderarea la Uniunea Europeană.

SUBDOMENIU 2.1: Conectivitatea transporturilor

Reforma 33-37: Consolidarea sistemului de transport, a reţelei şi a capacităţilor instituţionale

Provocări

În prezent, infrastructura de transport din Republica Moldova nu corespunde standardelor și cerințelor funcționale ale Uniunii Europene, ceea ce constituie o provocare în procesul de modernizare și aliniere. În țară se înregistrează o agravare a ambuteiajelor, în mare parte din cauza lipsei infrastructurii sistemelor de transport inteligente (STI) atât la nivel național, cât și la nivel local, precum și a finanțării insuficiente pentru reînnoirea, modernizarea și întreținerea rețelei rutiere. Aproximativ 50% din rețeaua de drumuri se află într-o stare proastă sau foarte proastă, cu implicații grave asupra siguranței publice, confortului utilizatorilor și calității mediului. Legislația privind transportul rutier este parțial aliniată la acquis-ul UE corespunzător, fiind necesare eforturi și mai multe pentru o aliniere completă. Modificările aduse Codului transporturilor rutiere nr. 150/2014, aprobate la sfârșitul anului 2023, au marcat un progres semnificativ în alinierea la acquis-ul UE relevant în acest domeniu. Cu toate acestea, majoritatea actelor legislative aferente au fost transpuse doar parțial. De asemenea, în infrastructura rutieră a Republicii Moldova există probleme semnificative pentru gestionarea siguranței. Printre aceste probleme se regăsesc caracteristici rutiere necorespunzătoare din perspectiva siguranței, semnalizare deficitară prin indicatoare, sisteme de control al traficului învechite sau insuficiente, precum și absența auditurilor sistematice și a evaluărilor de risc în domeniul siguranței rutiere. Lipsa unei abordări unitare în gestionarea siguranței rutiere amplifică vulnerabilitatea participanților la trafic, contribuind la creșterea numărului de accidente și la deteriorarea standardelor de siguranță la nivelul întregii rețele rutiere. Remedierea acestor deficiențe în gestionarea siguranței rutiere este esențială nu doar pentru îmbunătățirea calității generale a infrastructurii, ci și pentru protejarea sănătății populației și reducerea costurilor economice asociate accidentelor rutiere. Republica Moldova se află încă la primele etape ale elaborării soluțiilor STI pentru infrastructura sa rutieră. Alinierea regulamentelor la acquis-ul relevant nu s-a realizat încă, fiind îngreunată de capacitatea instituțională limitată și de o piață internă subdezvoltată pentru soluțiile STI. De asemenea, nici cadrul instituțional corespunzător nu a fost încă stabilit.

Obiectiv

Prin această reformă se urmărește îmbunătățirea rețelei și serviciilor rutiere din Republica Moldova, prin consolidarea managementului și a cadrului legislativ din sector, investiții continue în infrastructură și echipamente moderne, precum și prin adoptarea celor mai înalte standarde de siguranță rutieră.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *În baza Programului național de siguranță rutieră, numărul deceselor și al traumatismelor grave cauzate de accidente rutiere va fi redus cu cel puțin 20% comparativ cu anul 2024. Decembrie 2027*

- *Pentru un acces mai bun la piața rutieră, condițiile de muncă și accesul la profesie sunt îmbunătățite. Este desemnată și instituită o autoritate competentă pentru autorizarea ocupației de operator de transport rutier, este introdus sistemul de certificare a managerilor de transport, iar sistemul de autorizare a operatorilor de transport internațional este operațional. Este instituit registrul electronic al transporturilor rutiere. Registrul operatorilor de transport rutier este ajustat pentru a respecta normele UE în domeniu. De asemenea, cadrul normativ privind reglementările sociale a conducătorilor auto este revizuit, pentru a completa prevederile care reies din obligațiile de membru în cadrul Acordului AETR. Iunie 2027*

- *Republica Moldova prezintă spre validare Planul național de implementare a politicii naționale privind tahograful inteligent. Decembrie 2027.*

- *Sistemul de transport inteligent (STI) este pus în aplicare, iar punctul național de acces și entitatea națională sunt instituite în cadrul rețelei STI. Totodată, legislația națională este aliniată la standardele UE privind sistemele inteligente de transport. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

În domeniul politicilor din acest sector, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) este principala autoritate responsabilă de inițierea reformei. Reforma va începe cu adoptarea și implementarea Programului național de siguranță rutieră pentru perioada 2025-2030, care include desemnarea autorității responsabile pentru siguranța rutieră și îmbunătățirea siguranței infrastructurii rutiere. Rapoartele de audit privind siguranța rutieră vor fi reflectate în toate proiectele actuale de reabilitare, modernizare și construcție a drumurilor. De asemenea, rapoartele anuale privind inspecția siguranței drumurilor se vor publica pe site-ul MIDR.

În cadrul celei de-a doua etape, Republica Moldova va desemna și va indica cel puțin o autoritate competentă responsabilă de supravegherea și aprobarea activității operatorilor de transport rutier, în conformitate cu standardele UE stabilite. Vor fi create și implementate programe de formare și procese de certificare pentru managerii de transport care îndeplinesc cerințele UE. Va fi instituit un sistem de aprobare a operatorilor de transport internațional, care va include verificarea constituirii, a competențelor profesionale, a reputației și a stabilității financiare a acestora. De asemenea, Republica Moldova își va actualiza registrul electronic național al operatorilor în conformitate cu standardele UE, ceea ce va permite o mai bună supraveghere și un mai bun schimb de informații. De asemenea, Republica Moldova va adopta norme privind perioadele de odihnă obligatorie pentru șoferi, punând accentul în special pe cerințele de odihnă săptămânală, în vederea alinierii la standardele de siguranță ale UE.

La a treia etapă, MIDR va elabora și va supune validării planul național de implementare a politicii naționale privind tahograful inteligent. Etapa finală a acestei reforme constă în definirea unei viziuni clare și a unor obiective strategice pentru dezvoltarea sistemelor de transport inteligente (STI) în Republica Moldova prin formularea unei strategii STI detaliate, care va servi drept plan detaliat pentru dezvoltarea și implementarea STI în țară.

Principalii beneficiari ai acestei reforme vor fi cetățenii Republicii Moldova, care vor avea acces la un sistem de transport mai sigur, inteligent și durabil, ce va sprijini sustenabilitatea mediului prin optimizarea fluxului de trafic și reducerea emisiilor. Operatorii de transport vor beneficia, de asemenea, de un acces sporit la piața transporturilor rutiere și de condiții de muncă mai bune, în timp ce întreprinderile vor beneficia de o conectivitate mai bună cu UE, ce va facilita comerțul și alte activități economice.

Reforma 37-38: Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și modernizarea rețelei feroviare

Provocări

Codul Transportului Feroviar al Republicii Moldova nr. 19/2022, în vigoare de la 18 februarie 2024, este parțial aliniat la acquis-ul UE. Acesta introduce dispoziții pentru înființarea unei entități independente de gestionare a infrastructurii și a unor întreprinderi separate pentru serviciile de transport de marfă și de călători, suplimentar la crearea unui organism independent de reglementare a pieței și a unei autorități de siguranță feroviară având scop asigurarea unui tratament transparent, echitabil și nediscriminatoriu pentru orice viitoare întreprinderi feroviare care doresc să presteze servicii în Moldova. În prezent, Guvernul continuă reorganizarea întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova”, axată pe separarea funcțiilor de gestionare a infrastructurii și operaționale.

Sectorul feroviar din Moldova are un potențial considerabil de a oferi o soluție de transport competitivă, sustenabilă și favorabilă din punctul de vedere al mediului. Cu toate acestea, este necesar de abordat mai multe provocări tehnice. Absența unui cadru cuprinzător de finanțare pentru infrastructura feroviară constituie o problemă majoră, ceea ce limitează capacitatea sporirii calității serviciilor. Starea deteriorată a rețelei feroviare a dus la numeroase restricții de viteză, afectând negativ calitatea și gama serviciilor și cauzând multiple consecințe, inclusiv creșterea costurilor operaționale, tarife mai mari și reducerea vitezelor comerciale. Pentru sectorul transportului de călătorii acest lucru a făcut ca serviciile de transport feroviar să devină mai puțin atractive în comparație cu alternativele oferite de transport rutier.

Printre altele, sectorul feroviar se confruntă cu provocări semnificative din cauza îmbătrânirii și reducerii rapide a disponibilității materialului rulant, pe fundalul constrângerilor financiare care împiedică investițiile în noi flote. Un alt obstacol în calea transportului feroviar eficient este variația ecartamentului feroviar între Moldova și UE, care creează operațiuni de transbordare complexe și costisitoare la frontiere, obstrucționând interoperabilitatea deplină între cele două

rețele. Având în vedere poziția strategică a Republicii Moldova ca țară de tranzit și potențialul său de a adera la UE, alinierea ecartamentului său feroviar la standardul European este crucială pentru a elimina necesitatea transbordării sau a schimbărilor de osii la granița cu România. Această aliniere ar spori conectivitatea și ar facilita fluiditatea operațiunilor feroviare transfrontaliere, contribuind la integrarea Republicii Moldova în rețeaua mai largă a sistemului European de transport.

Obiectiv

Scopul acestei reforme este de a spori atractivitatea economică a sectorului feroviar, de a promova concurența, de a îmbunătăți eficiența operațiunilor feroviare și de a reorganiza Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova" (CFM). Aceste sunt condiții prealabile esențiale pentru menținerea și consolidarea rolului Republicii Moldova în transportul regional și internațional, precum și pentru promovarea sustenabilității pe termen lung a serviciilor de transport feroviar.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova" este reorganizată în două societăți pe acțiuni, una responsabilă de infrastructură și cealaltă de transportul de pasageri și mărfuri, cu adoptarea organigramelor, finalizarea separării financiare și contabile și adoptarea planurilor de afaceri pentru dezvoltare. Decembrie 2026*
- *Dispozițiile-cheie ale noului Cod feroviar sunt puse în aplicare, inclusiv atribuirea contractelor de servicii publice și a contractelor multianuale de infrastructură, în conformitate cu cerințele acquis-ului UE. Acesta include: (i) instituirea unei autorități naționale operaționale pentru siguranța feroviară, (ii) înființarea unui organism național operațional de investigare obligat să investigheze accidentele grave, (iii) înființarea unui organism funcțional de licențiere (care acordă licențe pentru exploatarea serviciilor feroviare), (iv) introducerea unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice de interoperabilitate ale UE. În plus, pentru a stabili un contract de servicii publice, se stabilesc cerințele stabilite de autoritatea competentă și parametrii pentru compensație și se stabilește mecanismul de evitare a supracompensării. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Principalii beneficiari ai acestei reforme vor fi atât persoanele fizice, cât și cele juridice, deoarece aceasta sporește capacitatea de transport feroviar, reduce timpul de călătorie și aliniază infrastructura feroviară a Republicii Moldova la standardele și reglementările europene. Prin îmbunătățirea eficienței și a calității serviciilor feroviare, reforma va oferi opțiuni de transport mai fiabile și mai competitive, contribuind la o mai bună experiență generală de călătorie pentru pasageri și la o rețea logistică mai eficientă pentru întreprinderi. Mai mult ca atât, alinierea la standardele UE va fluidiza legăturile transfrontaliere, va stimula creșterea economică și va atrage investiții, în beneficiul lărgirii spectrului economic a Moldovei.

MIDR va juca un rol-cheie în lansarea reformei, care va începe cu reorganizarea întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova" (CFM) în două societăți distincte: Societatea pe Acțiuni „CFM Infra", responsabilă cu gestionarea infrastructurii, și Societatea pe Acțiuni „CFM Pasageri și Marfă", responsabilă de transport de pasageri și mărfuri. Acest proces va include aprobarea structurilor organizaționale și a planurilor de personal de către Consiliul de administrație, suplimentar la deciziile de asigurare a separării financiare și contabile interne. Separarea angajaților în domenii distincte - cum ar fi infrastructura, pasagerii și transportul de marfă - va fi, de asemenea, realizată, în vederea aprobării planurilor de afaceri și a strategiilor de dezvoltare pentru fiecare entitate.

În ceea ce privește noul Cod feroviar, accentul va fi pus pe asigurarea unei autorități naționale operaționale de siguranță feroviară care să supravegheze sistemul de management al siguranței feroviare, a unui organism național operațional de anchetă mandatat să investigheze accidentele grave, a unui organism funcțional de acordare a licențelor pentru exploatarea serviciilor feroviare și a unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice ale UE în vederea asigurării interoperabilității. Pentru a stabili un contract public (multianual) de servicii, autoritatea competentă va stabili cerințele respective (perimetru, frecvențe, cerințe de calitate) și parametrii de compensare. În plus, va fi creat un mecanism pentru evitarea supracompensării.

Acești pași comprehensivi vor spori competitivitatea, eficiența și durabilitatea sectorului feroviar din Moldova, asigurând alinierea acestuia la standardele UE și integrarea în Rețeaua europeană mai largă de transport. Această transformare va

contribui la creșterea economică pe termen lung și va consolida rolul Republicii Moldova în activitățile de transport regional și internațional.

SUBDOMENIUL 2.2: Dezvoltarea spațială

Reforma 39: Dezvoltarea spațială

Provocări

Un cadru juridic și instituțional fragmentat reprezintă una dintre principalele provocări pentru o planificare mai eficientă și o dezvoltare spațială echilibrată. Legislația națională și de urbanism a Republicii Moldova rămâne incoerentă, depășită și adesea incompatibilă cu directivele și cele mai bune practici europene. Lipsește armonizarea între diferitele legi care reglementează utilizarea terenurilor, planificarea spațială, protecția mediului și dezvoltarea infrastructurii. Suprapunerea responsabilităților între autoritățile naționale, raionale/municipale și locale creează dificultăți de coordonare și ineficiențe în procesele de planificare.

Capacitatea administrativă limitată reprezintă, de asemenea, o preocupare semnificativă. De mai multe ori, autoritățile publice locale, în special în zonele rurale și orașele mai mici, nu dispun de expertiza tehnică, resursele umane și mijloacele financiare pentru a elabora și implementa planuri urbane și spațiale în conformitate cu cerințele UE. Multe comunități din Moldova operează cu planuri de dezvoltare învechite care nu reflectă realitățile demografice, economice sau de mediu actuale. Absența unor planuri urbane generale cuprinzătoare și a unor planuri de zonare împiedică utilizarea durabilă a terenurilor, promovarea investițiilor și dezvoltarea infrastructurii. Mai mult ca atât, aplicarea reglementărilor existente de planificare urbană este incoerentă, ceea ce contribuie la extinderea urbană nereglementată, la construcția informală și la utilizarea ineficientă a terenurilor. În plus, corupția și lipsa de transparență în acordarea autorizațiilor de planificare subminează și mai mult conformitatea și încrederea publicului în procesul de planificare.

Obiective

Scopul principal al acestei reforme este modernizarea și armonizarea cadrului național și urbanistic al Republicii Moldova cu standardele UE pentru a promova dezvoltarea teritorială durabilă, incluzivă și rezistentă la schimbările climatice, pentru a îmbunătăți disponibilitatea investițiilor și pentru a promova o creștere mai echilibrată a dezvoltării regionale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cadrul național de amenajare a teritoriului și urbanism este aliniat la standardele UE prin realizarea următoarelor reforme: (i) Cadrul de reglementare este revizuit în scopul stabilirii orientărilor metodologice pentru elaborarea planurilor naționale de amenajare a teritoriului în conformitate cu metodologiile UE. (ii) Cadrul de reglementare este revizuit prin aprobarea de regulamente /metodologii/ orientări întru elaborarea planurilor de mobilitate urbană durabilă (PMUD), care include implementarea și planificarea investițiilor. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Reforma va fi lansată prin consolidarea cadrului de reglementare pentru dezvoltarea spațială durabilă. Guvernul Republicii Moldova va consolida cadrul național de amenajare a teritoriului și dezvoltare urbană prin modificări legislative cuprinzătoare și Hotărâri de Guvern care se aliniază standardelor și bunelor practici ale UE. Sub conducerea MIDR, aceste reforme vor stabili standarde clare și aplicabile pentru dezvoltarea spațială durabilă atât la nivel național, cât și la nivel local. Procesul va cuprinde consultarea părților interesate cu autoritățile locale, agențiile de Dezvoltare Regională, planificatorii urbani și societatea civilă pentru a se asigura că cadrul propus este incluziv și practic. Introduse prin modificările legislative vor fi mecanisme de control al calității și sisteme de monitorizare pentru a asigura conformitatea, pentru a îmbunătăți calitatea planificării și pentru a promova o dezvoltare teritorială echilibrată, în conformitate cu agendele și standardele relevante ale UE.

În plus, Moldova va instituționaliza Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD) prin adoptarea unei metodologii naționale aliniate la principiile PMUD ale UE. MIDR va elabora și va promova un cadru standardizat pentru ca municipalitățile să pună în aplicare PMUD ca parte a strategiilor lor de dezvoltare urbană. Reglementările adoptate de Guvern vor defini standardele de calitate, indicatorii de monitorizare și cerințele de raportare, asigurând integrarea PMUD

în inițiativele mai largi de planificare spațială. Vor fi instituite programe de consolidare a capacităților, asistență tehnică și mecanisme de finanțare pentru a sprijini autoritățile locale în elaborarea și punerea în aplicare a planurilor de mobilitate care promovează neutralitatea climatică, sistemele de transport favorabile incluziunii și reducerea congestiei.

Beneficiarii principali ai acestor reforme sunt autoritățile publice locale, care vor beneficia de instrumente, metodologii și claritate juridică îmbunătățite pentru a ghida inițiativele de planificare urbană și mobilitate. Cetățenii și comunitățile vor beneficia de o dezvoltare urbană mai incluzivă, mai durabilă și mai eficientă, de sisteme de transport îmbunătățite și de o calitate sporită a vieții. Sectorul privat va beneficia de un mediu de reglementare mai transparent și mai previzibil, ceea ce va servi la încurajează investițiilor în infrastructură și locuințe durabile. Organizațiile societății civile vor avea oportunități sporite de a participa la procesele de planificare, contribuind la o dezvoltare urbană mai receptivă și mai echitabilă.

SUBDOMENIUL 2.3: Digital

Reforma 40-43: Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală

Provocări

Sectorul comunicațiilor electronice din Moldova se confruntă cu provocări care limitează implementarea accesului la Internet de mare viteză în bandă largă. Cadrul juridic nu este pe deplin aliniat la Codul UE al comunicațiilor electronice sau la Regulamentul UE privind roamingul, ceea ce duce la apariția lacunelor de reglementare împiedicând concurența, protecția consumatorilor și extinderea rețelei. Legislația secundară nu dispune de norme coerente de punere în aplicare. Partajarea rețelei cu operatorul actual rămâne minimă, ceea ce crește costurile de implementare și descurajează noii intrați. Absența unui sistem cuprinzător de Cartografiere în Bandă Largă restricționează în continuare monitorizarea eficientă, strategiile de investiții și direcționarea subvențiilor publice.

Moldova nu a adoptat încă un cadru holistic de securitate cibernetică, lăsându-l vulnerabil la riscurile lanțului de aprovizionare, atacurile cibernetice și amenințările la adresa infrastructurii critice. Lipsa unei analize aprofundate a riscurilor și a impactului împiedică dezvoltarea contramăsurilor. Implementarea standardelor de securitate cibernetică va necesita investiții semnificative în infrastructură, formarea forței de muncă și aplicarea reglementărilor, cu rezistență potențială din partea operatorilor de pe piață din cauza costurilor de conformitate. Totodată țara nu are un portofel digital național aliniat la standardele UE privind identitatea digitală (EUDI), ceea ce limitează oferta serviciilor de identitate digitală securizată. Fără recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice cu UE și alinierea la Regulamentul eIDAS II, tranzacțiile digitale transfrontaliere și serviciile de guvernare electronică sunt împiedicate. Agenția pentru Securitate Cibernetică din Moldova nu dispune de personal suficient, resurse IT și autoritate juridică, ceea ce îi reduce capacitatea de a aplica reglementările, de a desfășura controale și de a coordona eforturile de securitate cibernetică.

Obiectiv

Reforma propusă vizează îmbunătățirea conectivității digitale, a securității cibernetice și a serviciilor publice digitale din Moldova prin alinierea la standardele și cadrele UE, îmbunătățirea partajării infrastructurii și a rezilienței rețelelor, implementarea rețelelor 5G sigure, implementarea unui sistem național de identitate digitală de încredere și consolidarea capacităților naționale de securitate cibernetică.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Viteza și partajarea infrastructurii de conectivitate digitală sunt îmbunătățite prin punerea în aplicare a Codului comunicațiilor electronice al UE . Iunie 2026*
- *Reziliența rețelelor este îmbunătățită prin alinierea completă la Setul de instrumente 5G al UE, care include: (i) adoptarea cadrului juridic adecvat pentru implementarea setului de instrumente 5G; (ii) evaluarea activelor și furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat; (iii) adoptarea restricțiilor/ excluderilor furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G. Decembrie 2027*

- *Serviciul guvernamental de identitate și semnătură electronică (aplicația EvoSign), în calitate de portofel digital național al Republicii Moldova, este aliniat la standardele UE privind identitate digitală, Moldova alăturându-se Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate. Moldova se aliniază la cadrul UE privind identitatea digitală (eIDAS 2) și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale în cadrul aplicației Evo. Decembrie 2026*
- *Pentru a pune în aplicare noul său Program național de acțiuni în domeniul securității cibernetice pentru perioada 2025-2030, Moldova își face Agenția pentru Securitate Cibernetică pe deplin operațională și înființează Echipa națională de intervenție în caz de urgență informatică (CERT). Agenția este dotată cu abilități, spații, resurse umane și IT relevante, în timp ce competențele dintre diferitele instituții moldovenești de securitate cibernetică sunt clar delimitate. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Reforma va stabili un cadru de reglementare modern pentru a facilita implementarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice de mare viteză și accesibile în Moldova, aliniate pe deplin la Codul UE al Comunicațiilor Electronice și la Regulamentul UE privind roamingul. Legislația secundară va asigura aplicarea consecventă a acquis-ului UE, inclusiv Regulamentul privind serviciile de roaming, regulamentul de punere în aplicare, actul delegat privind tarifele de terminare a apelurilor și regulamentul BEREC. Operatorul actual va pune în aplicare acorduri de partajare a rețelei, reducând astfel costurile de implementare în conformitate cu legea UE privind infrastructura gigabiților. Va fi dezvoltat un sistem de cartografiere în bandă largă pentru a permite monitorizarea precisă a acoperirii internetului, a calității serviciilor și a disponibilității infrastructurii, sprijinind astfel strategiile de investiții bine orientate. Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, împreună cu Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații, vor supraveghea implementarea și aplicarea reglementărilor respective.

Cadrul juridic al Republicii Moldova se va alinia, de asemenea, la setul de instrumente de securitate cibernetică 5G al UE. O evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor furnizorilor de rețele 5G va fi efectuată în consultare cu UE, identificând furnizorii cu risc ridicat și aplicând restricțiile necesare pentru activele critice, în conformitate cu orientările UE privind evaluarea coordonată a riscurilor. Aceste măsuri vor spori securitatea și reziliența rețelelor 5G din Moldova și vor asigura o implementare sigură a tehnologiilor avansate.

În paralel, Moldova va asigura recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice cu UE prin implementarea cerințelor tehnice și adoptarea unei legi pe deplin conforme cu Cadrul de identitate al UE (eIDAS II). Acest lucru va permite lansarea portofelului digital Moldovenesc (aplicația EVO), dezvoltat conform standardelor UE și care integrează cel puțin 20 de servicii publice digitale, stimulând interacțiunile digitale sigure și tranzacțiile transfrontaliere.

În cele din urmă, Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică va deveni pe deplin operațională, cu cel puțin 30 de angajați recrutați și instruiți. CERT (Echipa națională de răspuns la incidentele legate de securitatea calculatoarelor) va fi înființată pentru a oferi monitorizare în timp real și răspunsuri coordonate la incidentele de securitate cibernetică. Agenția va fi împuternicită legal să efectueze controale și să opereze din birouri complet echipate. Responsabilitățile instituționale pentru securitatea cibernetică vor fi clarificate și aliniate la practicile UE, consolidând astfel guvernanța cibernetică a Republicii Moldova. Printre principalele părți interesate se numără MEDD, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații, Agenția Națională pentru Securitate Cibernetică și instituțiile UE. Beneficiarii sunt cetățenii Republicii Moldova, întreprinderile, instituțiile publice și operatorii de infrastructură critică, care vor obține o conectivitate îmbunătățită, o securitate cibernetică sporită și o mai mare încredere în serviciile digitale.

3. DOMENIUL DE POLITICI 3: GUVERNANȚA ECONOMICĂ

Introducere

Republica Moldova se află într-un moment critic în dezvoltarea sa economică, confruntându-se cu provocări presante în ceea ce privește managementul finanțelor publice, sustenabilitatea datoriei, eficiența investițiilor publice și guvernanța fiscală. În timp ce țara a făcut progrese în alinierea cadrelor sale juridice și instituționale cu cele mai bune practici internaționale, ineficiențele sistemice continuă să împiedice stabilitatea economică și creșterea economică. Crizele recente, inclusiv tensiunile geopolitice, presiunile inflaționiste și dezechilibrele bugetare, au exacerbat și mai mult deficiențele structurale existente, subliniind necesitatea urgentă de reforme cuprinzătoare pentru consolidarea guvernanței economice.

Una dintre prioritățile cheie este consolidarea gestionării finanțelor publice pentru a asigura alocarea și executarea eficientă a resurselor bugetare. În ciuda îmbunătățirii transparenței bugetare și a programării bazate pe performanță, cheltuielile excesive, transferurile bugetare netransparente și controalele slabe ale cheltuielilor limitează eficacitatea politicilor fiscale. Creșterea datoriei publice centrale, în special dependența de împrumuturile interne pe termen scurt, prezintă riscuri suplimentare pentru stabilitatea macroeconomică. Abordarea acestor provocări necesită instituționalizarea analizelor cheltuielilor, îmbunătățirea strategiilor de gestionare a datoriilor și consolidarea disciplinei fiscale pentru a optimiza utilizarea resurselor publice.

Un alt domeniu critic pentru reformă este gestionarea investițiilor publice, unde ineficiențele în execuția proiectelor, studiile de fezabilitate de calitate scăzută și capacitatea instituțională slabă au împiedicat dezvoltarea infrastructurii. Consolidarea planificării investițiilor de capital, alinierea proceselor de bugetare la standardele internaționale și asigurarea unei execuții transparente a proiectelor vor fi esențiale în promovarea creșterii economice durabile.

Administrarea fiscală și gestionarea riscurilor de conformitate necesită, de asemenea, o atenție urgentă. În timp ce Moldova a introdus măsuri de modernizare a sistemului său fiscal, persistă provocări în ceea ce privește asigurarea conformității contribuabililor, reducerea sarcinilor administrative și integrarea soluțiilor digitale. Recomandările Comisiei Europene, inclusiv necesitatea unei strategii IT cuprinzătoare în domeniul fiscal, evidențiază necesitatea alinierii politicilor fiscale ale Republicii Moldova la standardele UE pentru a spori colectarea veniturilor și competitivitatea economică.

În plus, sistemul de achiziții publice din Moldova rămâne fragmentat, lipsit de coordonare centrală și eficiență uniformă. Absența unei autorități centralizate de achiziții pentru sectoare-cheie, cum ar fi infrastructura și energia, a dus la ineficiențe, disparități de costuri și concurență limitată. Consolidarea procedurilor de achiziții prin digitalizare, profesionalizare și reforme în materie de transparență va fi esențială pentru promovarea responsabilității și a raportului calitate-preț.

Aceste provocări în materie de guvernanță economică sunt agravate de ineficiențele întreprinderilor de stat (ÎS), care necesită restructurări, privatizări sau lichidări urgente pentru a îmbunătăți managementul corporativ și competitivitatea. În plus, reforma administrației publice este necesară pentru a spori capacitatea instituțională, pentru a eficientiza procesele birocratice și pentru a stabili un sistem meritocratic de servicii publice.

Recunoscând aceste provocări presante, Moldova s-a angajat într-o agendă ambițioasă de reforme pentru consolidarea guvernanței economice, îmbunătățirea sustenabilității fiscale și alinierea la obiectivele de integrare europeană. Aceste reforme vizează modernizarea gestionării finanțelor publice, sporirea eficienței investițiilor, consolidarea respectării obligațiilor fiscale și construirea unui sistem economic rezilient și transparent. Implementarea cu succes a acestor măsuri va fi crucială pentru stabilitatea economică pe termen lung a Republicii Moldova, creșterea încrederii investitorilor și progresele înregistrate în procesul de integrare în UE.

SUBDOMENIUL 3.1: Gestionarea finanțelor publice

Reforma 44-47: Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor

Provocări

Cadrul juridic pentru planificarea bugetară se bazează pe bunele practici internaționale. Procesul bugetar depinde de programele bazate pe performanță. Documentația bugetară anuală este amplă și publicată în mod vizibil pe site-urile web guvernamentale; clasificarea bugetară este conformă cu standardele internaționale, iar riscurile bugetare sunt analizate cu strictețe.

Sporirea eficienței alocărilor bugetare rămâne o provocare pe termen mediu. Crizele din ultimii ani au afectat negativ bugetul public național și au creat noi provocări pentru guvern în identificarea metodelor de satisfacere a necesităților publice și de abordare a deficitului bugetar. În același timp, cheltuielile bugetare sunt mai mari decât cele ale țărilor cu un nivel similar de dezvoltare, ceea ce sugerează potențialul de eficientizare în conformitate cu principiul performanței prevăzut la articolul 11 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, care prevede că resursele bugetare se alocă și se utilizează în mod econom, eficient și eficace, în concordanță cu principiile bunei guvernări.

Procesul actual de planificare bugetară presupune reflectarea transferurilor către alte bugete în cadrul „Acțiunilor generale”. Prin urmare, din cauza ponderii semnificative a acestor transferuri în cheltuielile bugetului de stat, mai mult de jumătate din cheltuielile bugetului de stat sunt înregistrate la „Acțiuni generale”.

O altă provocare care limitează transparența este neraportarea resurselor proprii ale entităților autonome în documentele bugetare.

Obiectiv

Obiectivele pe termen mediu și lung pentru consolidarea procesului bugetar, a controlului și a execuției cheltuielilor sunt prezentate în Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030.

Pentru a asigura măsuri de economisire bine direcționate și durabile, precum și cheltuieli de calitate superioară, este esențial să se continue și să se instituționalizeze procesul de analiză a cheltuielilor. Această măsură va garanta, în termen de șapte ani, efectuarea unei analize a cheltuielilor pentru fiecare sector gestionat de ministere. În plus, includerea instituțiilor autonome în raportul privind execuția bugetului și reducerea alocărilor pentru „Acțiuni generale” reprezintă, de asemenea, priorități pe termen mediu.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Moldova dezvoltă și implementează un cadru integrat de previziune și pregătește prognoze privind piața muncii și dimensiunea externă (balanța de plăți). Decembrie 2026*
- *Transparența planificării fiscale pe termen mediu este sporită, legătura dintre planul fiscal pe termen mediu și bugetul anual este consolidată și punerea în aplicare a dispozițiilor relevante pentru cadrul bugetar pe termen mediu 2028-30. Legislația este modificată pentru a eficientiza calendarul bugetar. Decembrie 2027*
- *Este introdusă obligația legală de revizuire periodică a tuturor cheltuielilor bugetare pe o perioadă de cel mult 7 ani și este aprobată metodologia. Iunie 2026*
- *Transparența bugetară este sporită (i) prin includerea entităților autogestionate în Raportul de execuție a bugetului pentru bugetul 2024, (ii) prin reducerea secțiunii Acțiuni generale a bugetului de stat la sub 32% din totalul cheltuielilor bugetare începând cu 2026 și (iii) prin solicitarea tuturor entităților extrabugetare să își raporteze bugetele începând cu bugetul 2027. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Guvernul își va perfecționa previziunile macroeconomice și bugetare, inclusiv evaluările soldului bugetar structural, sustenabilitatea datoriei și tendințele pieței forței de muncă, încorporând, de asemenea, factori externi, cum ar fi balanța de plăți. Se va institui un mecanism de coordonare pentru eficientizarea acestor previziuni.

Pentru a îmbunătăți procesul bugetar, Ministerul Finanțelor va modifica reglementările pentru a prevedea o evaluare a impactului bugetar pentru cadrul pe termen mediu care cuprinde perioada 2028-2030. Această evaluare va prezenta detaliat elementele de cheltuieli și sursele de finanțare, clarificând diferențele referitoare la previziunile și plafoanele de venituri și cheltuieli față de anul precedent.

Modificările Legii finanțelor publice vor permite Guvernului, Ministerului Finanțelor și autorităților centrale să efectueze analize ale cheltuielilor, care vor fi gestionate sistematic la fiecare șapte ani. Prevederile cheie includ publicarea analizelor, încorporarea recomandărilor și stabilirea termenelor și responsabilităților pentru implementare.

Pentru reducerea „Acțiunilor generale” în bugetul de stat, transferurile către Bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală vor fi gestionate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și, respectiv, Ministerul Sănătății. În cadrul evaluărilor viitoare se va examina posibilitatea clasificării transferurilor către autoritățile locale în funcție de scopul acestora. Raportul privind bugetul pentru 2024 va cuprinde, de asemenea, entitățile autonome, iar începând cu 2027, toate entitățile extrabugetare vor fi obligate să prezinte rapoarte cu privire la bugetele lor.

Reforma: 48 Gestionarea datoriilor

Provocări

La 31 decembrie 2024, structura portofoliului datoriei publice interne în Republica Moldova relevă faptul că valorile mobiliare de stat cu maturitatea de până la un an reprezintă o pondere substanțială de 94,7% în totalul datoriei publice interne, iar obligațiunile de stat reprezintă diferența de 5,3%. În 2024, volumul valorilor mobiliare de stat emise pe termen scurt a ajuns la 35,2 miliarde de lei, în contrast puternic cu volumul modest al obligațiunilor de stat emise, 0,6 miliarde de lei.

Pentru a satisface necesitatea de prelungire a maturității și de diversificare a canalelor de vânzare a valorilor mobiliare de stat, Ministerul Finanțelor a lansat o platformă electronică intitulată „Programul de vânzare directă a valorilor mobiliare de stat către persoane fizice". Această inițiativă a obținut un răspuns impresionant, cererea depășind oferta de 3,8 ori, ceea ce demonstrează un interes puternic din partea investitorilor.

Cu toate acestea, piața internă este afectată în prezent de o concurență insuficientă, ceea ce împiedică dezvoltarea eficientă a acesteia. Ca răspuns la aceste provocări, Ministerul Finanțelor a modificat Hotărârea Guvernului nr. 1136/2007 cu privire la unele măsuri de executare a Legii nr. 419/2006 cu privire la datoria sectorului public și aspectele conexe în 2023. Aceste modificări vizează îmbunătățirea procedurilor de contractare a datoriei publice externe. În special, emiterea de euroobligațiuni va fi acum reglementată printr-un ordin al Ministrului Finanțelor. În urma aprobării acestui ordin, Ministerul Finanțelor va fi responsabil pentru selectarea companiilor specializate, inclusiv a instituțiilor financiare care vor acționa în calitate de administratori principali și consilieri juridici pentru emiterea euroobligațiunilor.

De asemenea, este important de menționat că Programul „Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2025-2027)" (MDSTM) nu prevede în prezent nicio emisiune de euroobligațiuni pe termen mediu, reflectând un nivel ridicat al datoriei externe și o abordare prudentă a instrumentelor de datorie externă.

Obiectiv

Pentru a spori concurența între dealerii primari și, astfel, a consolida sistemul dealerilor primari, va fi operată o modificare a Regulamentului nr. 170/2018. Asigurarea transparenței și competitivității pe piața internă a Republicii Moldova este esențială pentru consolidarea încrederii investitorilor și promovarea unui ecosistem financiar sănătos.

În plus, este necesar să se elaboreze un regulament cuprinzător privind emiterea euroobligațiunilor. Acest regulament va facilita accesul la piețele internaționale ale datoriei și va fi conceput pentru a respecta standardele aplicabile, asigurând conformitatea și consolidând încrederea pieței. Regulamentul va fi aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor și publicat ulterior în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, marcând un pas semnificativ spre îmbunătățirea managementului fiscal al țării și lărgirea oportunităților de finanțare.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Aprofundarea și diversificarea pieței interne a datoriei guvernamentale a MD este avansată. Decembrie 2025:*
    - *Îmbunătățirea cadrului de reglementare pentru consolidarea sistemului de dealeri primari;*
    - *Adoptarea cadrului de reglementare pentru emiterea instrumentelor de datorie pe piețele internaționale.*

Descrierea implementării

Modificarea Regulamentului BNM nr. 170/2018 va favoriza dezvoltarea sistemului de dealeri primari. În plus, noua legislație secundară va stabili proceduri clare pentru selectarea intermediarilor financiari și juridici. Ministerul Finanțelor va introduce noi criterii pentru dealerii primari și va efectua evaluări trimestriale și anuale. Aceste evaluări vor culmina într-un clasament public al performanțelor, sporind astfel transparența și responsabilitatea pe piață. După aprobare, regulamentul va prezenta, de asemenea, procedurile de emitere a euroobligațiunilor, extinzând astfel opțiunile de finanțare. Principalele părți interesate vor include, dealerii primari și bugetul de stat.

Reforma 49-50***:*** Sistemul de gestionare a investițiilor publice este transparent și bazat pe norme, cu procese de evaluare, bugetare și execuție aliniate la cele mai bune practici internaționale, cu o execuție îmbunătățită a investițiilor de capital

Provocări

Eficacitatea implementării proiectelor în cadrul autorităților administrației publice centrale (AAPC) a fost afectată de mai multe provocări semnificative. Una dintre problemele principale este capacitatea redusă a acestor autorități, care afectează capacitatea lor de a gestiona și de a executa proiecte în mod eficient. În plus, există adesea o lipsă de subdiviziuni specializate sau de unități de personal dedicate în cadrul AAPC care posedă competențele necesare pentru planificarea eficientă a cheltuielilor bugetare pentru investiții capitale. O altă preocupare importantă este calitatea scăzută a studiilor de fezabilitate elaborate. Aceste studii servesc drept instrumente vitale pentru evaluarea viabilității și a impactului potențial al proiectelor propuse, iar atunci când acestea nu sunt exhaustive și precise, se compromite succesul investițiilor viitoare. Abordarea acestor provocări este esențială pentru consolidarea capacităților AAPC și pentru asigurarea unei planificări și implementări eficiente a investițiilor capitale publice.

Obiectiv

Sistemul de gestionare a cheltuielilor bugetare pentru investițiile capitale publice este conceput pentru a asigura transparența și respectarea reglementărilor stabilite. Acesta include procese de evaluare, iar execuția bugetelor se realizează în conformitate cu instrucțiunile prevăzute în HG nr. 684/2022. Obiectivul este de a spori eficiența execuției cheltuielilor pentru investițiile capitale publice.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Gestionarea investițiilor publice este consolidată prin instituirea unui punct focal desemnat pentru gestionarea investițiilor publice (GIP) în fiecare minister, prin crearea de unități de planificare a investițiilor publice în cel puțin 5 ministere, prin simplificarea procedurilor GIP și prin digitalizarea monitorizării proiectelor de investiții capitale. Decembrie 2025*
- *Portofoliul național de proiecte unice este pus în aplicare pentru toate fondurile, cu cerințe coerente și aliniate la nivel intern. Iunie 2026:*
    - *Numai propunerile de proiecte evaluate în conformitate cu normele generale privind GIP stabilite în Hotărârea de Guvern nr. 684/2022 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la proiectele de investiții capitale publice, și care sunt considerate eligibile sunt incluse în CBTM și luate în considerare pentru finanțare prin bugetul anual;*
    - *Pentru fondurile speciale, toate propunerile de proiecte publice de investiții capitale peste pragul minim stabilit în Regulamentul cu privire la proiectele de investiții capitale publice, aprobat prin HG nr. 684/2022, sunt depuse prin intermediul sistemului IT de evaluare a proiectelor și evaluate în conformitate cu normele generale privind pregătirea și evaluarea proiectelor de investiții de capital.*

Descrierea implementării

Implementarea acțiunilor viitoare se va axa pe consolidarea managementului investițiilor publice prin consolidarea capacităților instituționale, armonizarea cadrului de reglementare și îmbunătățirea supravegherii proiectelor. În toate ministerele vor fi înființate subdiviziuni de planificare a investițiilor publice, care vor oferi personalului metodologiile necesare pentru coordonarea eficientă a managementului investițiilor. În plus, vor fi create subdiviziuni specializate de management al investițiilor publice (MIP) în cel puțin 5 ministere pentru a spori coordonarea și eficiența.

Pentru simplificarea procedurilor se vor alinia prevederile Hotărârilor Guvernului nr. 1070/2023 și nr. 684/2022, asigurând consecvența în procesul de investiții publice. Numai proiectele evaluate integral vor fi incluse în cadrul de planificare bugetară anuală și multianuală, ceea ce va consolida responsabilitatea și alocarea strategică a resurselor.

Proiectele mari de investiții de capital vor fi definite în legislație pe baza bunelor practici internaționale, asigurându-se transparența și guvernarea eficientă. Legislația primară și secundară care reglementează fondurile speciale va fi modificată astfel încât proiectele mari să respecte procedurile generale de investiții și să fie integrate în portofoliul unic de proiecte. Proiectele de investiții finanțate din Fondul Rutier, Fondul de Dezvoltare Regională și Fondul de Mediu vor fi, de asemenea, incluse în acest portofoliu unic.

Pentru a îmbunătăți evaluarea proiectelor, se va actualiza circulara bugetului și se vor consolida capacitățile ministerelor. Pentru a îmbunătăți execuția, anumite proiecte de investiții capitale publice vor fi implementate de Instituția Publică Oficiul Național pentru Dezvoltarea Infrastructurii „Moldova – Proiect”. În plus, pentru o mai bună supraveghere, proiectele finanțate din surse externe vor fi împărțite în proiecte sau subproiecte separate de investiții capitale publice.

În cele din urmă, va fi examinată posibilitatea modificării Legii nr. 181/2014 pentru a permite redistribuirea alocărilor pentru investiții capitale între proiecte din anexa la legea bugetului anual. Autoritățile publice centrale vor fi beneficiarii primari și principalele părți interesate în aceste reforme, asigurând implementarea și supravegherea eficientă a acestora.

Reforma 51-53: Un sistem de achiziții publice transparent și eficient asigură un raport calitate-preț pentru cetățeni și creează condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi

Provocări

Achizițiile publice sunt esențiale pentru guvernare, având impact asupra dezvoltării economice și sociale. Un sistem eficient contribuie la realizarea obiectivelor naționale, cum ar fi modernizarea infrastructurii, eficiența energetică, crearea locurilor de muncă, dezvoltarea afacerilor și serviciile de calitate.

Moldova a înregistrat progrese în alinierea legislației sale privind achizițiile publice la standardele europene, concentrându-se pe transparență și modernizare. În 2023, Guvernul a aprobat Programul național de dezvoltare a sistemului de achiziții publice (2023-2026) pentru a spori eficiența și a asigura un bun raport calitate-preț. Planul de acțiuni prevede alinierea la normele UE, reformarea sistemului electronic de achiziții publice și integrarea aspectelor sociale și de mediu, precum și profesionalizarea personalului din domeniul achizițiilor publice. Un sistem transparent de achiziții publice este esențial pentru buna guvernare și concurența loială, dar lipsește coordonarea centralizată, ceea ce afectează eficiența și transparența. Mii de autorități contractante gestionează un sistem descentralizat, fiecare formând grupuri de lucru pentru desfășurarea achizițiilor.

O problemă majoră este lipsa unei structuri centrale de achiziții pentru așa sectoare ca infrastructura, educația și energia. În timp ce sectorul sănătății beneficiază de un sistem centralizat, alte sectoare se confruntă cu procese fragmentate care deteriorează calitatea și capacitățile de negociere. Optimizarea costurilor reprezintă, de asemenea, o provocare; în lipsa unui mecanism național, autoritățile negociază independent, ceea ce duce la diferențe de costuri și la gestionarea ineficientă a fondurilor. Instituțiile nu beneficiază de economiile de scară și plătesc adesea prețuri diferite pentru bunuri identice, ceea ce generează inegalități și risipă.

Fragmentarea resurselor complică și mai mult achizițiile. Fiecare entitate gestionează procedurile în mod separat, ceea ce duce la proceduri administrative excesive și la o infrastructură suprasolicitată. Instituțiile cu capacități limitate se străduiesc să aplice legile în mod consecvent, ceea ce afectează eficiența. Certificarea specialiștilor în achiziții publice este esențială pentru succesul reformei. În prezent, Moldova nu dispune de un sistem de certificare, ceea ce afectează uniformitatea procesului de achiziții publice și determină diferențele de competențe între autorități.

Lipsa certificării determină formarea inconsecventă a specialiștilor în achiziții publice, care se bazează pe inițiative individuale fără o evaluare standardizată. Această lipsă a cadrului de reglementare afectează în mod semnificativ calitatea achizițiilor publice, deoarece persoanele care elaborează documentația de achiziție pot avea competențe diferite. În lipsa unor standarde minime, deciziile în materie de achiziții publice pot fi influențate de interpretări eronate ale legislației, ceea ce duce la întârzieri și nereguli în gestionarea fondurilor.

Reforma propusă include digitalizarea ciclului de achiziții publice. Sistemul MTender din Moldova are drept scop sporirea transparenței și eficienței prin proceduri electronice. De la lansarea sa în 2018, acesta a facilitat achizițiile electronice, asigurând accesul public la documente. MTender funcționează prin intermediul unei baze de date centrale și a unor platforme comerciale pentru publicarea documentelor, depunerea ofertelor și vizibilitatea procedurilor, promovând transparența prin informații disponibile publicului. Cu toate acestea, din cauza limitărilor tehnice, MTender nu cuprinde integral ciclul achizițiilor, neavând module-cheie precum planificarea anuală și gestionarea contractelor, ceea ce obligă autoritățile să caute soluții alternative care pot cauza întârzieri. În prezent, MTender susține doar atribuirea contractelor pe baza celui mai mic preț, neglijând alte criterii importante, cum ar fi calitatea și inovarea, ceea ce împiedică luarea unor decizii întemeiate privind achizițiile publice pe termen lung.

În plus, nu toate procedurile de achiziții publice autorizate și instrumentele de atribuire sunt accesibile prin MTender, ceea ce limitează flexibilitatea autorităților contractante. Datorită neintegrării sistemului, procesele sunt fragmentate, împiedicând utilizarea eficientă a resurselor. Modernizarea sistemului de achiziții publice electronice este esențială pentru a cuprinde toate etapele și a permite utilizarea mai multor criterii de atribuire, ceea ce va conduce la creșterea eficienței și la o mai bună aliniere la standardele europene de achiziții publice.

Obiectiv

Reforma are drept scop îmbunătățirea proceselor de achiziții publice prin centralizare, profesionalizare și digitalizare. Crearea unui sistem centralizat va permite agregarea cererii și utilizarea mai eficientă a resurselor, reducând astfel costurile și sporind competitivitatea. Profesionalizarea specialiștilor în domeniu prin introducerea unui sistem de certificare va asigura un nivel consecvent de competență și va contribui la aplicarea uniformă a legislației în toate etapele achizițiilor publice. În același timp, reingineria sistemului electronic de achiziții publice va promova transparența

procesului, asigurând accesul egal al tuturor participanților și reducând birocrația. Aceste măsuri au drept scop crearea unui sistem eficient și durabil de achiziții publice, care va contribui la creșterea economică a țării și va consolida încrederea cetățenilor în administrarea serviciilor publice.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cel puțin 3 instituții de achiziții publice centralizate sunt înființate și operaționale la nivel central și/sau local. Ponderea valorii totale a contractelor încheiate de instituțiile de achiziții centralizate crește la cel puțin 25% din totalul achizițiilor publice. Decembrie 2027*
- *Consolidarea profesionalizării personalului din domeniul achizițiilor publice din cadrul autorităților contractante, inclusiv punerea în aplicare a unui sistem de certificare în conformitate cu cele mai bune practici ale UE. Cel puțin 200 de specialiști sunt certificați în domeniul achizițiilor publice și sunt implementate cel puțin 10 programe de formare. Iunie 2027*
- *Procedurile de licitație publică, de atribuire a contractelor și de facturare se desfășoară pe cale electronică. Mecanismul de soluționare a reclamațiilor și cataloagele aferente sunt disponibile în format electronic. Utilizatorii din cadrul autorităților/entităților contractante și operatorii economici sunt instruiți cu privire la utilizarea sistemului electronic de achiziții publice. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Moldova va implementa un sistem centralizat de achiziții publice la toate nivelurile, bazat pe o analiză a categoriilor de achiziții și a impactului agregării cererii. Va fi definit modelul optim, apoi vor fi elaborate actele normative pentru organizarea autorităților centrale de achiziții publice pentru categoriile principale. Cel puțin 3 instituții centralizate vor fi funcționale, asigurând procese eficiente și transparente, consolidând guvernarea prin consolidarea puterii de cumpărare, reducerea costurilor și îmbunătățirea coordonării între autorități.

Moldova va elabora, de asemenea, un sistem național de certificare a specialiștilor în achiziții publice, aliniat la practicile UE. Acest sistem va asigura disponibilitatea unor specialiști calificați în cadrul autorităților contractante, cu autorizare oficială și programe de formare structurate pentru cel puțin 200 de funcționari publici. Modificările legislative vor prevedea crearea unui grup de lucru în domeniul achizițiilor publice, care va include specialiști certificați în procesul decizional. Cadrul va prevedea programe de formare generală și certificare aprofundată pentru specialiștii care gestionează proceduri complexe, asigurând standarde înalte de competență și responsabilitate.

Modernizarea achizițiilor publice va include un nou sistem electronic și cataloage electronice, începând cu un concept de reinginerie pentru integrarea națională și europeană. Vor fi definite procesele operaționale, va fi elaborată documentația de achiziție și vor fi lansate procedurile de achiziție pentru selectarea furnizorilor. După selectarea furnizorilor, sistemul va include module precum licitația electronică (e-Tendering), atribuirea electronică (e-Awarding), facturarea electronică (e-Invoicing) și contestația electronică (e-Complaint). Instruirea autorităților și a operatorilor economici va permite utilizarea eficientă a sistemului, cu o fază pilot înainte de implementarea integrală, ceea ce va spori transparența, eficiența și accesibilitatea achizițiilor publice.

Printre principalele părți interesate se numără Ministerul Finanțelor (MF), care supraveghează implementarea și asigură alinierea la legislația națională și la cea a UE, precum și Agenția Achiziții Publice și Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor, care se ocupă de reglementarea și corectitudinea sistemului.

Reforma 54-56: Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi

Provocări

Serviciul Fiscal de Stat al Republicii Moldova se confruntă cu mai multe provocări care îi afectează eficiența și eficacitatea. Una dintre problemele cheie este disponibilitatea limitată a resurselor umane și de timp necesare pentru digitalizarea completă a serviciilor. În plus, mulți contribuabili preferă în continuare interacțiunile tradiționale, în persoană, la ghișeele de deservire, în locul utilizării serviciilor electronice, ceea ce încetinește trecerea la un sistem de administrare fiscală mai modern și mai eficient.

O altă provocare majoră este lipsa unui sistem automatizat de gestionare a riscurilor de conformitate și a unui depozit centralizat de date. În lipsa acestor instrumente esențiale, SFS se străduiește să identifice, să evalueze și să reducă în mod eficient riscurile de conformitate. În plus, metodele existente de analiză a riscurilor necesită actualizări pentru a fi aliniate

la cele mai bune practici. Sistemul de audit rămâne, de asemenea, neautomatizat și nu este integrat cu analizele riscurilor, ceea ce limitează eficiența acestuia în identificarea domeniilor cu risc sporit.

În același timp, SFS își evaluează în mod activ procesele de gestionare a riscurilor de conformitate pentru a identifica și implementa cele mai eficiente soluții utilizate în țările UE, fie prin achiziție, fie prin dezvoltare internă. Consolidarea gestionării riscurilor este esențială pentru identificarea domeniilor cu cele mai mari riscuri și potențiale pierderi de venituri. Această necesitate rezultă din recomandări precum evaluarea TADAT și rapoartele de asistență tehnică ale Fondului Monetar Internațional. În plus, Raportul privind extinderea UE în 2024 oferă recomandări din partea Comisiei Europene cu privire la impozitare, subliniind importanța consolidării capacității administrative și operaționale a administrației fiscale, a elaborării unei strategii informatice pentru a îmbunătăți gestionarea riscurilor și a asigurării unei conformități mai mari a contribuabililor.

Pentru a răspunde acestor provocări, Serviciul Fiscal de Stat planifică să implementeze mai multe acțiuni strategice. Acestea includ revizuirea programului de conformare, implementarea unor măsuri menite să influențeze comportamentul fiscal al contribuabililor mari. Aceste demersuri urmăresc modernizarea administrației fiscale, îmbunătățirea nivelului de conformare și creșterea numărului de controale fiscale planificate în baza analizelor de risc.

Obiectiv

Moldova va spori digitalizarea și interoperabilitatea sistemului său de administrare fiscală în vederea pregătirii pentru aderarea la UE prin alinierea la sistemele informatice ale UE legate de impozitare și prin valorificarea experienței altor state membre. Acest proces va fi susținut prin asistența tehnică de specialitate, inclusiv o misiune de experți TAIEX și colaborarea cu parteneri externi. În cadrul acestui efort de modernizare, în vederea orientării reformelor, va fi aprobat Programul de dezvoltare IT al Serviciului Fiscal de Stat pentru anii 2025-2027. Până în 2025, vor fi digitalizate cel puțin 2 servicii fiscale, urmate de încă 2 servicii în 2026, cu scopul final de a realiza digitalizarea serviciilor în proporție de 90%.

Pentru a îmbunătăți gestionarea riscurilor de conformitate, se va adopta o abordare echilibrată între conformarea voluntară și cea forțată. Aceasta va include utilizarea eficientă a măsurilor punitive, cum ar fi sancțiunile, acordând în același timp prioritate domeniilor de risc pe baza unei analize cuprinzătoare. Va fi implementat un sistem complet automatizat de gestionare a riscurilor de conformitate, care va integra norme și mecanisme de evaluare a riscurilor. Soluția informatică pentru gestionarea riscurilor de conformitate va fi pe deplin funcțională, incluzând un modul analitic pentru a spori eficiența administrării fiscale.

În vederea consolidării eficacității aplicării legii și a auditului, Moldova va majora ponderea cazurilor de audit fiscal bazat pe riscuri la cel puțin 30% din totalul auditurilor efectuate în perioada iulie 2026 - iunie 2027. În plus, va fi implementat un sistem automatizat de gestionare a monitorizării pentru a îmbunătăți supravegherea. Va fi creat un depozit de date securizat, care va permite Serviciului Fiscal de Stat să coreleze, să extragă și să analizeze în mod eficient volume mari de date, sprijinind în continuare procesul decizional bazat pe dovezi și îmbunătățind respectarea obligațiilor fiscale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Mai multe servicii fiscale sunt puse la dispoziția întreprinderilor și a cetățenilor pe cale electronică, 18 din 19 (90%) servicii pentru contribuabili fiind digitalizate. Decembrie 2026*
- *Administrația fiscală este modernizată prin (i consolidarea abordării bazate pe riscuri în ceea ce privește gestionarea riscului de neconformitate prin revizuirea și punerea în aplicare a noului program de conformitate și (ii) un sistem automatizat de gestionare a riscului de neconformare este operațional. Decembrie 2027*
- *Ponderea auditurilor fiscale bazate pe riscuri crește la 30% din totalul auditurilor din ultimele 12 luni; procesul de audit fiscal este digitalizat prin implementarea unui sistem automatizat de gestionare a cazurilor și prin crearea unui depozit de date. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Moldova va continua să promoveze transformarea digitală în domeniul administrației fiscale, punând accentul pe automatizarea și standardizarea proceselor. Eforturile vor fi îndreptate spre asigurarea unui acces sigur și eficient la date, acordând prioritate instruirii personalului și educării contribuabililor pentru a facilita o tranziție lină la serviciile digitale. Pentru a sprijini această tranziție, Serviciul Fiscal de Stat (SFS) va efectua testări aprofundate înainte de lansarea principalelor servicii digitale. Aceste eforturi vor fi aliniate la cerințele de aderare la UE, sporind interoperabilitatea cu sistemele informatice ale UE și pregătind infrastructura fiscală a Moldovei pentru integrarea în cadrul european.

În paralel, SFS va contribui la consolidarea gestionării riscurilor de conformitate prin proiectarea și testarea arhitecturii necesare pentru susținerea sistemului avansat de evaluare a riscurilor. Etapa inițială va include discuții în cadrul echipei de gestionare a riscurilor și a conducerii SFS pentru a asigura alinierea arhitecturii platformei de date propuse la necesitățile operaționale. După confirmarea acestei alinieri, va avea loc alocarea resurselor interne, apoi crearea unei echipe de dezvoltare. Departamentul TI va evalua apoi opțiunile disponibile pentru a susține o probă de concept, asigurând o capacitate de stocare și resurse de calcul suficiente pentru prelucrarea datelor. Dacă acești pași sunt finalizați cu succes, vor fi mobilizate resurse externe, inclusiv recrutarea unor specialiști în date cu experiență pentru dezvoltarea și optimizarea sistemului. După crearea bazei, următorii pași vor implica finalizarea arhitecturii sistemului, definirea și instalarea tehnologiei necesare, elaborarea modelelor pentru abordarea domeniilor de risc prioritare și aplicarea instrumentelor de conformare adaptate contribuabililor în cadrul noului program de conformare.

Pentru a îmbunătăți în continuare asigurarea respectării legislației fiscale, SFS va implementa măsuri de modernizare a auditurilor fiscale și de sporire a detectării riscurilor. Având în vedere evoluția peisajului economic și diversificarea tot mai mare a activităților comerciale, SFS va monitoriza continuu comportamentul contribuabililor pentru a identifica riscurile fiscale emergente. În cadrul acestor eforturi, va fi elaborat și aprobat un plan de acțiune pentru modernizarea auditurilor fiscale, care va defini principalele strategii pentru îmbunătățirea eficienței auditurilor. SFS va crea, de asemenea, tablouri de bord și va implementa instrumente de vizualizare a datelor pentru a-și îmbunătăți sistemul de monitorizare, asigurând o mai bună supraveghere și analiză a respectării obligațiilor de către contribuabili. În plus, va fi îmbunătățit cadrul de evaluare a riscurilor pentru a crește numărul de cazuri de audit planificate, asigurându-se că cel puțin 30% din auditurile din perioada iulie 2026 - iunie 2027 se vor baza pe analiza riscurilor. Prin implementarea acestor reforme, SFS va consolida mecanismele de asigurare a respectării legislației fiscale, va îmbunătăți colectarea veniturilor și va sprijini dezvoltarea economică și integrarea în UE a Republicii Moldova.

Principalele părți interesate în transformarea digitală a serviciilor fiscale și gestionarea riscurilor de conformitate în Moldova includ Serviciul Fiscal de Stat, Ministerul Finanțelor, Guvernul Republicii Moldova, Uniunea Europeană, instituțiile financiare internaționale și echipele din domeniul TI.

Reforma 57-58: Consolidarea sistemului de audit extern și control financiar public intern

Provocări

Auditul extern din Republica Moldova este efectuat de Curtea de Conturi (CC), o autoritate publică autonomă, care se subordonează Parlamentului. Independența, mandatul și organizarea CC sunt stabilite în mod adecvat în Legea privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi. Însă, elementele critice ale independenței sale nu sunt susținute în practică, deoarece punerea în aplicare a altor legi subminează unele aspecte esențiale ale eficacității operaționale ale CC.

Independența deplină a Curții de Conturi ar trebui asigurată în conformitate cu INTOSAI-P 10 (Declarația de la Mexic privind Independența ISA), Principiul 8, care prevede că ISA ar trebui să aibă acces la resursele umane, materiale și financiare necesare și rezonabile, fără control sau instrucțiuni din partea Executivului cu privire la aceste resurse. În acest context, legile referitoare la buget, serviciul public și salarii ar trebui modificate și implementate pentru a preveni compromiterea independenței organizaționale și financiare a CC.

Statutul Instituției Supreme de Audit (ISA), ca autoritate publică constituțională, presupune un nivel de salarizare adecvat pentru angajații CC. În practică, situația este nesatisfăcătoare, întrucât angajații majorității entităților publice supuse auditurilor de către CC primesc salarii mai mari decât cei de la Curtea de Conturi.

Sunt necesare îmbunătățiri pentru a amplifica auditul performanței. Deși CC efectuează audituri ale performanței, domeniul de aplicare și cuprinderea domeniilor de politici sunt relativ limitate. Dezvoltarea capacității de audit a performanței este o prioritate în cadrul strategiilor CC. Strategia de dezvoltare a CC pentru anii 2021–2025 se concentrează pe obiective, care ar consolida auditul performanței: construirea capacității instituționale de a efectua audituri de înaltă calitate; asigurarea alinierii metodologiei de audit la standardele internaționale pentru instituțiile supreme de audit; și efectuarea de audituri în domenii de importanță semnificativă pentru societate, pentru a contribui la eficiența cheltuielilor publice și la îmbunătățirea serviciilor publice.

Obiectiv

Reforma are ca scop de a spori independența bugetară a Curții de Conturi. Pentru asigurarea independenței financiare și implementarea recomandărilor Comisiei Europene, ar trebui de adoptat proiectul de lege pentru modificarea articolului 4 privind modalitatea de aprobare a bugetului CC din Legea nr. 260/2017 privind organizarea și funcționarea Curții de

Conturi. Salariile angajaților CC nu trebuie să fie mai mici decât cele din autoritățile publice centrale (entități supuse auditului). Scopul reformei este de a asigura sustenabilitatea funcției de audit al performanței a Curții de Conturi.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sunt adoptate modificări legislative care sporesc independența bugetară a Curții de Conturi. Iunie 2026*
- *Funcția de audit extern este consolidată prin audituri de performanță îmbunătățite și o mai bună urmărire a recomandărilor: (i) Ponderea capacității totale de audit a Curții de Conturi dedicată auditurilor de performanță crește la 15%; (ii) Ponderea recomandărilor Curții de Conturi adresate instituțiilor publice auditate pentru toate tipurile de audituri efectuate în 2025 se află pe o tendință pozitivă, cu cel puțin 50% din recomandări implementate parțial sau integral.(iii) Capacitățile Curții de Conturi sunt consolidate. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Curtea de Conturi (CC) a elaborat un proiect de propunere legislativă de modificare a articolului 4, alin. (3) din Legea nr. 260/2017, prin care se asigură că proiectul de buget al CC se va înainta direct comisiei parlamentare competente în materie de buget. Această comisie își va exprima poziția cu privire la versiunea finală a bugetului CC pentru anul următor și o va transmite guvernului pentru includere în proiectul Legii bugetului de stat. Deoarece CC nu are drept de inițiativă legislativă, modificarea propusă trebuie promovată în Parlament de către o autoritate publică centrală sau o comisie parlamentară. Pentru a consolida independența financiară a CC și pentru a asigura alinierea la cele mai bune practici internaționale, amendamentele legislative ar trebui adoptate de Parlament până în iunie 2026, asigurându-se că bugetul CC este aprobat fără intervenția executivului. Procedurile parlamentare vor fi ajustate în consecință pentru a sprijini această reformă. În plus, salariile angajaților CC ar trebui mărite până la niveluri cel puțin egale cu cele din autoritățile publice centrale (entități supuse auditurilor), asigurând capacitatea instituției de a atrage și reține specialiști calificați.

Pentru a spori eficacitatea supravegherii financiare publice, CC își va consolida funcția de audit extern prin extinderea capacității sale de audit a performanței și asigurând o mai bună urmărire a recomandărilor de audit de către instituțiile publice. Ponderea capacității totale de audit a CC dedicată auditurilor performanței va spori până la 15%, întărind capacitatea instituției de a evalua eficiența și impactul cheltuielilor publice. În plus, se anticipă că rata de implementare a recomandărilor CC de către entitățile supuse auditurilor se va îmbunătăți, cel puțin 50% dintre recomandări fiind implementate parțial sau integral până în anul 2025. Vor fi adoptate modificări la legea privind CC și alte acte legislative relevante pentru a alinia cadrul de reglementare al instituției la standardele internaționale, eliminând inconsecvențele cu alte legi și sporind eficiența generală a proceselor de audit.

CC își va consolida capacitățile instituționale prin parteneriat cu organizații externe, inclusiv cu Biroul Național de Audit al Suediei, pentru a-și susține și îmbunătăți funcția de audit al performanței. În cadrul proiectului de dezvoltare 2025-2030, auditorilor performanței din cadrul CC li se vor oferi programe specifice de instruire și coaching pentru a obține abilități avansate în efectuarea auditurilor de înaltă calitate. CC se va concentra, de asemenea, pe identificarea subiectelor de audit de interes public semnificativ, sporind numărul de audituri ale performanței de la două în 2025 până la patru în 2026. În paralel, controalele fiscale bazate pe riscuri vor fi extinse, asigurându-se că cel puțin 30% din toate auditurile efectuate între iulie 2026 și iunie 2027 vor fi bazate pe riscuri. În plus, va fi implementat un sistem automatizat de gestionare a cazurilor și va fi elaborat un depozit de date securizat care îi va permite Serviciului Fiscal de Stat (SFS) să proceseze și să analizeze în mod eficient volume mari de date fiscale. Aceste inițiative vor îmbunătăți sistemul de management al finanțelor publice din Moldova, vor consolida executarea în materie de conformitate și vor asigura o mai mare responsabilitate în cheltuielile sectorului public.

Reforma 59: Consolidarea sistemului de audit extern și control financiar public intern

Provocări

Republica Moldova a făcut progrese semnificative în alinierea cadrului său de control financiar public intern (CFPI) la standardele internaționale și la cele mai bune practici ale UE. Însă, mai rămân câteva provocări în implementarea managementului riscurilor, inclusiv integrarea insuficientă a evaluărilor riscurilor de fraudă și corupție, capacitatea limitată a organismelor publice de a adopta standarde de control intern și lipsa instrumentelor digitale, care să ajute la monitorizarea și raportarea riscurilor.

Managementul riscurilor nu este integrat sistematic în operațiunile zilnice ale autorităților centrale (ministere și agenții). Elaborarea registrelor riscurilor și a strategiilor privind riscurile este la un nivel minim. Acest lucru este parțial atribuit lipsei de cunoștințe și de înțelegere a cerințelor de control intern, precum și capacității și abilităților insuficiente în rândul managerilor și personalului din sectorul public în ceea ce privește identificarea, evaluarea și atenuarea riscurilor. Mai mult decât atât, lipsa unui sistem TI integrat pentru managementul riscurilor legat de planificarea și raportarea rezultatelor performanței a avut ca rezultat o supraveghere limitată și o coordonare redusă a eficienței instituționale.

Obiectiv

Prin reformă se propune de a instituționaliza managementul riscurilor în organismele publice centrale, inclusiv a datelor privind frauda structurată și a datelor anticorupție, cu proceduri de risc implementate în cel puțin 50% dintre entitățile guvernamentale centrale. În plus, modulul integrat de management al riscurilor din cadrul sistemului TI, E-Monitorizare, (dedicat monitorizării politicilor publice) va facilita planificarea și raportarea în timp real și luarea deciziilor atât la nivel strategic, cât și la niveluri operaționale ale guvernului.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Abordarea gestionării riscurilor în cadrul Controlului financiar public intern (CFPI) este pusă în aplicare: (i) ghidul privind managementul riscurilor în autoritățile publice centrale este aliniat la cele mai bune practici ale UE, este bazat pe cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, și este implementat în cel puțin 50% din utilizatorii de buget de prim nivel; (ii) instrumentul de gestionare a riscurilor, care sprijină și este aliniat la ghidul privind managementul riscurilor bazat pe cele mai bune practici ale UE și cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, este integrat în sistemul informațional de monitorizare și raportare a performanței Guvernului central și este operațional în cel puțin 50% de autorități publice centrale ale Guvernului. Decembrie 2026*

Descrierea implementării

Moldova va implementa o abordare structurată și sistematică a managementului riscurilor la nivelul guvernului central, aliniindu-se la cele mai bune practici ale UE și la cadrele de management al riscurilor recunoscute la nivel internațional. Ghidul de management al riscurilor, care include proceduri cuprinzătoare privind identificarea, evaluarea și atenuarea riscurilor de fraudă și corupție, va servi drept material de referință principal pentru instituțiile publice. Pentru a asigura aplicabilitatea practică a Ghidului, un exercițiu pilot va fi desfășurat în cadrul unui organism public central selectat, oferind oportunitatea de a perfecționa și adapta ghidul pe baza implementării în viața reală. Opiniile obținute în urma acestui exercițiu pilot vor fi utilizate pentru a facilita implementarea graduală a practicilor de management al riscurilor în ministere, instituții subordonate și agenții, asigurând un cadru consecvent și eficient pentru controlul riscurilor la nivel național.

Pentru a consolida supravegherea și responsabilitatea instituțională, un instrument de management al riscurilor va fi integrat în sistemul informatic al guvernului, E-Monitorizare, care este în prezent în curs de elaborare pentru a îmbunătăți planificarea, monitorizarea și raportarea politicilor publice. Acest instrument digital va permite organismelor publice centrale să urmărească, să raporteze și să abordeze în mod sistematic problemele legate de riscuri, îmbunătățind astfel mecanismele de luare a deciziilor și de răspuns. Până în 2026, se prevede că cel puțin 50% dintre organismele publice centrale, inclusiv ministere, instituții subordonate și agenții, vor adopta proceduri structurate de gestionare a riscurilor, asigurând astfel un cadru de guvernanță mai rezilient și mai transparent.

Reforma va fi condusă de Ministerul Finanțelor în coordonare cu Cancelaria de Stat, ca părți interesate cheie.

Reforma 60: Consolidarea sistemelor de audit și de control financiar public intern

Provocări

Deși Republica Moldova și-a creat un cadru legislativ bine structurat pentru CFPI, părțile slabe cheie instituționale în materie de resurse umane și expertiză îi împiedică eficacitatea. Consiliul CFPI și Unitatea Centrală de Armonizare (UCA) sunt principalele entități responsabile de coordonarea și armonizarea practicilor de control intern și audit în sectorul public. Ministerul Finanțelor (MF) monitorizează evoluțiile din domeniul CFPI și raportează guvernului printr-un Raport anual consolidat privind CFPI. Însă, din cauza capacităților limitate ale UCA, abilitățile acesteia de a monitoriza și supraveghea cuprinzător implementarea standardelor de control intern și de audit în sectorul public sunt subminate. Mai

exact, resursele UCA sunt inadecvate pentru a asigura o supraveghere suficientă a evoluțiilor la nivel de administrație publică locală. În acest context, ar trebui de examinat opțiunea unui instrument informatic pentru a spori eficient capacitățile de supraveghere ale UCA.

Obiectiv

Consolidarea structurii de guvernanță a CFPI prin îmbunătățirea capacităților UCA din cadrul MF și extinderea mandatului Consiliului CFPI pentru a îmbunătăți supravegherea independenței auditului intern. Capacitățile consolidate ale UCA, realizate prin expertiză și resurse îmbunătățite, împreună cu introducerea unui instrument de raportare bazat pe TI, va facilita coordonarea și monitorizarea mai eficiente a controlului intern și a practicilor de audit intern în tot sectorul public.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sistemul de control financiar public intern (CFPI) este consolidat: (i) Mandatul Consiliului CFPI este consolidat prin creșterea capacităților de supraveghere privind independența funcțională a activității de audit intern. (ii) Capacitatea și resursele Unității centrale de Armonizare (UCA) sunt consolidate, inclusiv prin creșterea numărului de angajați ai UCA. Instrumentul digitalizat de raportare privind CFPI este extins către administrația publică locală; (iii) rețeaua de coordonatori de control intern managerial este extinsă la nivelul administrațiilor publice locale. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Moldova va implementa reforme instituționale cuprinzătoare pentru a îmbunătăți coordonarea și eficacitatea implementării Controlului Financiar Public Intern (CFPI). Mandatul Consiliului CFPI va fi extins pentru a-și consolida capacitățile de supraveghere, asigurând independența funcțiilor de audit intern din cadrul instituțiilor publice. Această reformă va garanta că unitățile de audit intern funcționează fără influență externă și pot evalua în mod obiectiv sistemele publice de management și control. Structura și cadrul de reglementare al Consiliului CFPI vor fi revăzute pentru a consolida rolul Consiliului în menținerea integrității și eficienței funcțiilor de audit intern, unitățile de audit intern existente fiind principalii beneficiari ai acestei inițiative.

Capacitățile Unității Centrale de Armonizare (UCA) din cadrul Ministerului Finanțelor vor fi îmbunătățite semnificativ pentru îmbunătățirea funcțiilor sale de coordonare și monitorizare. Aceasta va include creșterea numărului de personal al UCA până la minimum zece experți și asigurarea UCA cu resurse tehnice și financiare suplimentare. Un accent prioritar se va pune pe schimbul de bune practici cu statele membre UE, oferind personalului UCA cunoștințe de specialitate în controlul intern și procesele de audit. În plus, va fi introdus un nou instrument informatic de monitorizare și raportare a implementării CFPI, acesta fiind extins ca să cuprindă administrațiile publice locale cu populații care depășesc 50.000 de locuitori. Acest instrument va îmbunătăți supravegherea, permițând UCA să urmărească în mod sistematic conformitatea, să identifice punctele slabe și să asigure aderarea la principiile de control intern aliniate la cele ale UE.

Reforma va fi implementată de Ministerul Finanțelor, cu sprijinul părților interesate cheie reprezentate în Consiliul CFPI, inclusiv Curtea de Conturi, Cancelaria de Stat, organizațiile profesionale relevante ale societății civile și mediul academic.

Reforma 61-64: Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE

Provocări

Asigurarea protecției intereselor financiare ale UE rămâne o provocare fundamentală pentru Republica Moldova pe măsură ce aceasta progresează în agenda sa de reformă. Comisia Europeană a subliniat importanța prevenirii fraudei financiare, recunoscând că existența unor garanții eficiente este crucială pentru menținerea încrederii în gestionarea fondurilor UE. Consolidarea măsurilor antifraudă este esențială nu numai pentru asigurarea unei absorbții de înaltă calitate a fondurilor, dar și pentru creșterea credibilității instituționale a Republicii Moldova și pentru consolidarea angajamentului său față de transparență, responsabilitate și statul de drept. Însă, Moldova nu are în prezent o strategie națională antifraudă structurată și cuprinzătoare, aliniată la cele mai bune practici europene. Lipsa unui cadru unificat slăbește coordonarea instituțională, limitează cooperarea între agenții și duce la inconsecvențe în prevenirea, detectarea și raportarea fraudelor. Va fi esențial de a stabili o abordare strategică și structurată pentru abordarea acestor lacune și pentru asigurarea unui sistem antifraudă mai eficient.

În pofida eforturilor de amplificare a mecanismelor de control financiar, Moldova continuă să se confrunte cu provocări în crearea unui sistem robust de gestionare și investigare a fraudelor și neregulilor. Deși mandatul Inspectoratului Control Financiar de Stat a fost extins prin revederea cadrului de reglementare cu scopul protecției intereselor financiare ale UE, sunt necesare îmbunătățiri suplimentare. Capacitățile instituționale rămân o provocare cheie, deoarece nu există încă ghiduri procedurale clare privind investigațiile financiare. Lipsa unei metodologii unificate de detectare, documentare și raportare a fraudelor duce la practici fragmentate, iar formarea insuficientă și alocarea unor resurse insuficiente împiedică eficacitatea investigațiilor. Mai mult, coordonarea slabă între funcțiile de control financiar și cele de audit intern creează ineficiențe, reducând eficacitatea globală a mecanismelor de prevenire a fraudelor. Abordarea acestor probleme va necesita investiții specifice în consolidarea capacităților instituționale, proceduri simplificate și cooperare îmbunătățită între agenții.

Un pas cardinal în direcția depășirii acestor provocări este digitalizarea Sistemului Național Antifraudă prin elaborarea și punerea în funcție a unui sistem informațional integrat. Acest sistem va facilita raportarea, monitorizarea și coordonarea în timp real a eforturilor de prevenire a fraudelor, îmbunătățind semnificativ capacitatea de răspuns și eficiența instituțiilor de supraveghere financiară. Prin consolidarea comunicării și colaborării dintre instituțiile naționale și partenerii internaționali, în special cu Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF), Moldova își va consolida capacitatea de a detecta și preveni frauda financiară. Implementarea cu succes a acestui sistem va fi esențială în alinierea mecanismelor de supraveghere financiară din Moldova la standardele UE, asigurând gestionarea eficientă și transparentă a fondurilor publice.

Cadrul juridic al Republicii Moldova privind combaterea criminalității financiare este incomplet, fragmentat, acesta neavând prevederile necesare pentru prevenirea și investigarea efectivă a acestor infracțiuni. Acest lucru se reflectă prin clasamentul scăzut al țării în Indicele de Percepție a Corupției (IPC), care măsoară eficiența sistemelor financiare în prevenirea fluxurilor financiare ilicite. Corupția și lipsa de transparență în sectorul financiar al Republicii Moldova pot facilita criminalitatea financiară. Nivelul corupției din țară subminează eficiența agențiilor de drept în abordarea criminalității financiare. Prin urmare, instituirea unui sistem de investigare a criminalității financiare este esențială pentru a acorda o atenție deosebită gestionării riscurilor de corupție aferente. Se consideră că e necesară modernizarea și eficientizarea modului de abordare a unor instituții naționale în prevenirea și combaterea crimelor și a altor infracțiuni împotriva sistemului financiar al Republicii Moldova. Pentru o supraveghere financiară eficientă sunt necesare mecanisme solide de documentare, care ar permite monitorizarea cuprinzătoare a fondurilor și activelor publice. Prin consolidarea unei autorități naționale, care ar detecta astfel de infracțiuni și ar genera documentație substanțială, partenerii externi și agențiile de drept pot beneficia de un cadru riguros de probe. Această abordare asigură transparența, responsabilitatea și verificarea sistematică a tranzacțiilor financiare la nivel de resurse de stat și la nivelul resurselor UE, susținând, în ultima instanță, integritatea managementului bugetar și a guvernanței.

Obiectiv

Guvernul își propune să elaboreze și să adopte un cadru strategic național pe termen mediu pentru protecția intereselor financiare ale UE, asigurând o abordare structurată și coordonată pentru prevenirea, detectarea și investigarea fraudelor. Acest cadru va defini responsabilități instituționale clare, va consolida ghidurile procedurale și va integra cele mai bune practici recomandate de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF). Prin crearea unui sistem mai robust și mai transparent, Moldova își va spori capacitatea sa de a proteja integritatea și utilizarea corectă a fondurilor UE, consolidând astfel încrederea în mecanismele sale de supraveghere financiară.

Un obiectiv cheie este elaborarea și implementarea unei metodologii standardizate pentru gestionarea și investigarea fraudelor și a neregulilor, asigurând conformitatea deplină cu standardele UE. Această metodologie va oferi un cadru structurat și transparent pentru identificarea, documentarea neregulilor financiare și răspunsul la acestea, abordând inconsecvențele în practicile actuale de investigație. Prin consolidarea acestor mecanisme se va îmbunătăți semnificativ credibilitatea și eficacitatea Inspectoratului Control Financiar de Stat, asigurându-se că eforturile de prevenire a fraudelor sunt sistematice, bazate pe dovezi și aliniate la cele mai bune practici internaționale.

O prioritate cardinală este digitizarea sistemului național antifraudă prin elaborarea și punerea în funcție a unui sistem informațional integrat. Acest sistem va permite raportarea, monitorizarea și coordonarea în timp real a eforturilor de prevenire a fraudelor, sporind capacitatea de răspuns a instituțiilor de supraveghere. Prin facilitarea comunicării și colaborării armonioase între agențiile naționale și partenerii internaționali, inclusiv OLAF, Moldova își va consolida capacitatea de a detecta, preveni și aborda fraudele financiare, asigurând gestionarea transparentă și eficientă a fondurilor publice.

Un alt obiectiv este ajustarea cadrului juridic, atribuind, astfel, competențe actualului sistem național de investigare a criminalității financiare și consolidându-l pentru a asigura integritatea și securitatea fluxurilor financiare naționale și ale UE. Aceasta implică o combinație de reforme juridice, consolidare a capacităților și cooperare strategică.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Rețeaua AFCOS este creată și pusă în aplicare prin desemnarea oficială a coordonatorului național AFCOS, modificarea cadrului de reglementare în vederea înființării Platformei de coordonare antifraudă și semnarea acordurilor relevante între instituțiile publice naționale din MD care participă la protecția intereselor financiare ale UE. Decembrie 2025*

- *(i) Se adoptă un cadru strategic multianual antifraudă. Acesta include un plan de acțiune cuprinzător aliniat la orientările stabilite de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) pentru strategiile naționale antifraudă. (ii) Este adoptată metodologia de gestionare/investigare a neregulilor și a fraudei, asigurându-se o abordare structurată și coerentă a raportării acestor cazuri. Noua metodologie este pilotată în cel puțin două autorități publice care utilizează fonduri UE și apoi implementată la nivel național. Decembrie 2026*

- *Sistemul informațional pentru monitorizarea și coordonarea antifraudă este operațional. Sistemul informațional integrează module-cheie pentru eficientizarea proceselor antifraudă, inclusiv Registrul neregulilor și suspiciunilor de fraudă și Sistemul de primire/diseminare. Decembrie 2027*

- *În consultare cu serviciile Comisiei Europene, consolidarea sistemului de investigare a criminalității financiare, prin revizuirea competențelor juridice și creșterea capacităților autorităților naționale specializate de investigare de a detecta și investiga în mod proactiv criminalitatea financiară și actele ilegale conexe care afectează interesele financiare MD și ale UE. Iunie 2026*

Descrierea implementării

Moldova va elabora un cadru strategic național antifraudă bazat pe cele mai bune practici ale OLAF și ale statelor membre ale UE, asigurând o abordare structurată față de prevenirea, detectarea și raportarea fraudelor. Prin o Hotărâre a Guvernului se va desemna Inspectoratul Control Financiar de Stat ca Autoritate Națională de Coordonare Antifraudă, extinzându-i responsabilitățile pentru a cuprinde cooperarea transfrontalieră. Prin o altă decizie se va reglementa cadrul instituțional și mecanismele operaționale ale AFCOS pentru clarificarea rolurilor și îmbunătățirea coordonării. Pentru a spori cooperarea interinstituțională, vor fi semnate acorduri între autoritățile naționale implicate în protejarea intereselor financiare ale UE. Ministerul Finanțelor va conduce reforma, în timp ce Inspectoratul Control Financiar de Stat își va consolida capacitatea operațională de implementare eficientă a Programului Național Antifraudă.

Prin o analiză cuprinzătoare a cadrului juridic și instituțional privind identificarea fraudelor și investigațiile financiare se vor identifica lacunele și se vor ghida reformele necesare. Va fi adoptat cadrul strategic național pe termen mediu pentru protejarea intereselor financiare ale UE, care integrează garanții împotriva fraudei și a deturnării de fonduri. Prin un ordin al Ministerului Finanțelor se vor stabili proceduri standardizate de documentare, investigare și raportare a fraudei, asigurând coerența între instituții. Inițiativele de consolidare a capacităților vor include formare specializată pentru anchetatorii financiari, în timp ce cooperarea interinstituțională va fi consolidată prin definirea rolurilor funcțiilor de control financiar și audit intern. Inspectoratul Control Financiar de Stat va supraveghea aceste reforme, îmbunătățind supravegherea, responsabilitatea și procesele de documentare a fraudei în rețeaua AFCOS.

Sistemul informațional automatizat pentru monitorizarea antifraudă va fi implementat în două etape. Prima etapă, condusă de Ministerul Finanțelor cu sprijinul Inspectoratului Control Financiar de Stat, se va concentra pe conformitatea reglementărilor, fezabilitatea tehnică și asigurarea aprobării guvernamentale printr-o Hotărâre a Guvernului, care ar defini specificațiile sistemului și reglementările de funcționare. A doua etapă va implica elaborarea sistemului, testarea pilot de către agențiile AFCOS și implementarea deplină la nivel național. După ce sistemul va deveni funcțional, acesta va asigura monitorizarea fraudelor în timp real, va îmbunătăți analiza datelor și va asigura îmbunătățiri continue pentru adaptabilitate și eficiență. Această abordare bazată pe date va consolida capacitatea Moldovei de a detecta și preveni fraudele financiare și de a răspunde la acestea, de a consolida responsabilitatea instituțională și de a asigura alinierea la cele mai bune practici ale UE.

În prezent au loc discuții cu privire la câteva opțiuni alternative de consolidare a sistemului de investigare a crimelor financiare. Opțiunile discutate includ consolidarea Direcției Generale Antifraudă a Serviciului Fiscal de Stat, a Inspectoratului Control Financiar de Stat, extinderea competențelor Centrului Național Anticorupție, sau crearea unei Agenții separate specializate în investigarea crimelor financiare. Hotărârea Guvernului cu privire la mandatele și capacitățile revăzute va fi facilitată de implementarea unei foi de parcurs / a unui plan de implementare cu costuri, ceea ce ar conduce la alocarea resurselor bugetare prevăzute în legea privind bugetul național. Toate deciziile și măsurile se vor lua în strânsă consultare cu serviciile Comisiei Europene.

SUBDOMENIUL 3.2: Reforma întreprinderilor de stat

Reforma 65-67. Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat

Provocări

Elaborarea profilului investițional, adăugător la caietul de sarcini necesar, reprezintă o provocare semnificativă pentru unele întreprinderi de stat implicate în activități de producție, precum Întreprinderea de Stat „Fabrica de Sticlă din Chișinău". Aceste întreprinderi au nevoie de mai multe documente de specificații, care pot complica și prelungi procesul. Asigurarea acurateței și deplinătății acestor documente este crucială pentru atragerea investițiilor și facilitarea restructurării întreprinderilor; însă, multe Î.S. pot să nu aibă expertiza internă sau resursele necesare pentru a se conforma eficient acestor cerințe.

Lichidarea și reorganizarea întreprinderilor de stat sunt asociate de complexități suplimentare. În cazul întreprinderilor de din categoria 5, recomandate spre lichidare, Agenția Proprietății Publice întâmpină provocări în supravegherea procesului, deoarece lichidarea se desfășoară prin proceduri judiciare stabilite în Codul civil, mai degrabă decât prin hotărâri unilaterale ale Agenției. Această dependență de hotărârile instanțelor poate încetini procesul și poate limita capacitatea agenției de a accelera lichidarea. În mod similar, pentru întreprinderile din categoria 2, care sunt recomandate pentru reorganizare în diferite forme juridice, este necesară colaborarea între mai multe autorități publice centrale. Deoarece restructurarea Î.S. trebuie să fie aprobată prin o hotărâre a guvernului și susținută de ministerul de ramură relevant cu sprijinul Agenției Proprietății Publice, acest proces poate fi prelungit, întârziind și mai mult reformele atât de necesare.

O altă provocare, cu care se confruntă în prezent Agenția Proprietății Publice este interesul scăzut în rândul experților de a servi ca membri independenți ai consiliilor de administrație ale Î.S.. Această lipsă de interes poate proveni din stimulentele limitate, preocupările legate de guvernanță sau riscurile de reputație asociate cu întreprinderile de stat. Fără a atrage specialiști calificați, întreprinderile de stat se pot confrunta cu dificultăți în îmbunătățirea guvernanței corporative, a responsabilității și luării deciziilor strategice, împiedicând în ultima instanță eforturile de modernizare și creștere a eficienței acestora.

Obiectiv

Obiectivul este de a privatiza întreprinderile de stat prin proceduri transparente și competitive, asigurându-se că aceste întreprinderi sunt achiziționate și dezvoltate pentru a le spori eficiența, competitivitatea și contribuția la economia națională. Procesul de privatizare se va desfășura prin concursuri de investiții, promovând creșterea durabilă a afacerilor, încurajând, în același timp, un mediu economic mai dinamic și condus în mai mare măsură de piață. Prin asigurarea că privatizarea se desfășoară într-un mod corect și deschis, guvernul își propune să atragă investitori strategici capabili să modernizeze aceste întreprinderi și să sporească impactul acestora pe piața internă.

Un alt obiectiv cheie este de a eficientiza sectorul Î.S. prin lichidarea întreprinderilor neviabile, permițând Agenției Proprietății Publice să se concentreze pe îmbunătățirea guvernanței corporative în cadrul întreprinderilor de stat profitabile și care funcționează bine. Acest lucru va asigura că numai întreprinderile viabile din punct de vedere comercial vor continua să funcționeze având o structură corporativă, iar întreprinderile de stat care realizează activități sociale vor trece la organizații publice, și nu vor mai funcționa ca entități comerciale. Această restructurare va crea un sector al Î.S. mai transparent, mai eficient și mai durabil, aliniindu-l la cele mai bune practici în managementul activelor publice și asigurând că resursele de stat se alocă în mod eficient.

Îmbunătățirea guvernanței corporative este, de asemenea, o prioritate, cu accent pe îmbunătățirea expertizei în consiliile de administrație ale întreprinderilor de stat și reducerea influenței guvernamentale și politice în procesul decizional. Prin atragerea unor specialiști independenți cu experiență relevantă, întreprinderile de stat vor beneficia de o supraveghere strategică îmbunătățită, transparență și responsabilitate. Consolidarea conducerii consiliilor de administrație va contribui

la o mai bună luare a deciziilor, la creșterea eficienței și la sustenabilitatea lor pe termen lung, asigurând că întreprinderile de stat funcționează pe baza unor principii solide de afaceri și pe baza principiilor de concurență pe piață.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sunt elaborate profiluri de investiții pentru 5 întreprinderi de stat și sunt lansate proceduri de privatizare. Iunie 2026*

- *Cel puțin 10 întreprinderi de stat (din 97 inactive și generatoare de pierderi) sunt lichidate și cel puțin 15 sunt reorganizate (din 55 clasificate pentru schimbarea formei juridice de organizare). Decembrie 2026*

- *Responsabilitatea întreprinderilor de stat și guvernanța corporativă sunt consolidate: (i) Normele sunt modificate pentru a impune numirea a 1/3 din membrii independenți ai Consiliului de administrație în întreprinderile de stat care rămân în proprietatea statului, în timp ce normele de remunerare și indicatorii cheie de performanță pentru membrii Consiliului de administrație al întreprinderilor de stat sunt ajustate pentru a asigura remunerarea corespunzătoare a membrilor Consiliului de administrație în întreprinderile de stat care rămân în proprietatea statului. Normele sunt modificate prin introducerea cerinței ca un membru independent să facă parte din comitetul de selecție. (ii) Sunt numite noi Consilii de administrație în 12 întreprinderi de stat cheie, inclusiv în telecomunicații, căi ferate, energie electrică, gaze și prelucrarea metalelor, cel puțin 1/3 din membri fiind independenți. (iii) Auditurile întreprinderilor de stat sunt publicate, în timp ce cerințele de calitate ale acestora sunt consolidate; Codul de guvernanță corporativă pentru întreprinderile de stat este adoptat la nivel de societate de cel puțin 90% din întreprinderile de stat active și sunt publicate rapoartele anuale de punere în aplicare a guvernanței corporative. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Agenția Proprietății Publice are în prezent un contract cu un evaluator pentru evaluarea Întreprinderii de Stat „Fabrica de Sticlă din Chișinău” și pentru a oferi recomandări privind caietul de sarcini suplimentar necesar pentru privatizare. În conformitate cu art. 25 din Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, participanții eligibili la procesul de privatizare sunt persoane fizice și juridice din Republica Moldova, persoane fizice și juridice private străine, precum și asociații formate din aceste grupuri. Pentru a extinde interesul în plan internațional și a atrage potențiali investitori, Ministerul Afacerilor Externe și Invest Moldova sprijină activ Agenția Proprietății Publice în promovarea privatizărilor în străinătate. Aceste eforturi au ca scop sporirea competitivității și asigurarea unui proces de privatizare mai eficient și mai transparent.

Implementarea măsurilor de privatizare și restructurare este ghidată de Mecanismul de triere a întreprinderilor de stat și a societăților comerciale cu capital de stat, cum este stabilit prin Hotărârea Guvernului nr. 819/2023. În acest cadru, întreprinderile au fost clasificate în funcție de viabilitatea și importanța lor strategică. Pentru întreprinderile din categoria 2, care sunt recomandate pentru reorganizare într-o formă juridică diferită, guvernul a adoptat decizii de reorganizare a 11 Î.S., în cazul câtorva din ele procesul fiind deja finalizat. În categoria 5, care include întreprinderile recomandate pentru lichidare, șapte întreprinderi de stat au fost lichidate cu succes. Aceste acțiuni contribuie la eficientizarea sectorului întreprinderilor de stat, concentrând resursele pe afaceri viabile, asigurând, în același timp, gestionarea responsabilă a activelor neperformante.

Consolidarea guvernanței corporative a întreprinderilor de stat este o prioritate, modificările legislației axându-se pe includerea unor membri independenți în consiliile de administrație mai degrabă ca cerință obligatorie, decât opțională. Întreprinderile de stat, care rămân în proprietatea statului. trebuie să aibă cel puțin o treime din membrii consiliului de administrație ca membri independenți, asigurând o supraveghere profesionistă. Procesul de selecție va fi ajustat prin cerința includerii unui expert independent în cadrul comitetului de selecție, iar regulile de remunerare și indicatorii de performanță vor fi ajustați pentru a fi aliniați la cele mai bune practici de guvernanță. Consilii noi de administrație vor fi numite în 12 Î.S. cheie, inclusiv SA „Moldtelecom”, SA „Termoelectrica”, SA „Energocom”, SA „Metalferos” și Î.S. „Poșta Moldovei”, printre altele. Aceste numiri vor urma după exercițiul de triere al guvernului, asigurând o conducere profesionistă și orientată spre performanță. Pentru a spori transparența, cadrul legal va prevedea audituri independente ale întreprinderilor de stat și publicarea rapoartelor anuale de audit pe site-urile Ministerului sau Agenției Proprietății Publice. Cel puțin 90% dintre întreprinderile de stat active vor fi obligate să adopte un Cod de guvernanță corporativă a pentru întreprinderile de stat, rapoartele anuale de implementare fiind disponibile pentru public. Aceste reforme vor alinia

guvernanța Î.S. din Republica Moldova la cele mai bune practici internaționale, sporind încrederea investitorilor, promovând o proprietate de stat responsabilă și asigurând stabilitatea financiară pe termen lung.

Principalele părți interesate includ Agenția Proprietății Publice, Ministerul Finanțelor și ministerele sectoriale, iar beneficiarii sunt întreprinderile de stat, investitorii și economia în general, care vor beneficia de o guvernanță îmbunătățită, transparență și eficiență în gestionarea bunurilor publice.

SUBDOMENIUL 3.3: Reforma administrației publice

Reforma 68: Asigurarea unui sistem instituțional flexibil și eficient al administrației publice centrale prin reformarea autorităților publice subordonate guvernului și a instituțiilor publice, prin creșterea capacității administrative ale acestora

Provocări

Legea nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate stabilește cadrul de reglementare general pentru administrația publică centrală, precum și principiile fundamentale de organizare și funcționare a acesteia. Totuși, prevederile existente necesită a fi consolidate pentru a crea un sistem solid și coerent de responsabilizare și de gestionare a performanței. Acest lucru presupune asigurarea unei delimitări mai clare a responsabilităților între autoritățile publice centrale și stabilirea unor criterii uniforme de eficiență, responsabilitate și transparență pentru a îmbunătăți funcționarea autorităților și instituțiilor publice.

Cadrul de reglementare actual privind instituțiile publice este fragmentat și parțial contradictoriu. Conceptele cheie, cum ar fi instituție publică cu rol de implementare și instituție publică cu autofinanțare sunt definite în mod inconsecvent. În plus, există reguli contradictorii cu privire la înființarea și funcționarea instituțiilor publice, cu definiții neclare ale conceptelor de „subordonare” și „independență” în contexte juridice și financiare, precum și norme netransparente de raportare financiar-bugetară care diferă de cele aplicabile autorităților instituțiilor publice.

Obiectiv

Sistemul administrației publice centrale va fi raționalizat și eficientizat printr-un cadru de reglementare unitar, coerent și transparent, care elimină suprapunerile și definește clar diferențele dintre autoritate publică și instituție publică. Obiectivul reformei este de a asigura un cadru de reglementare unitar, coerent și transparent pentru instituțiile publice, cu excepția celor din domeniile educație, cercetare, sănătate, cultură, tineret și sport, care sunt reglementate de o legislație specifică. Suplimentar, 90% din autoritățile publice centrale vor fi restructurate și plasate sub jurisdicția ministerelor relevante în cadrul cărora sunt elaborate politicile. Doar cele cu responsabilități intersectoriale vor rămâne sub coordonarea directă a guvernului, asigurând un control eficient și gestionarea performanței. Acest proces va elimina suprapunerile, va stabili o distincție clară între autoritățile și instituțiile publice și va spori eficiența guvernanței.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Instituțiile publice (reglementate de dispozițiile Legii privind instituțiile publice) sunt aliniate la cadrul de reglementare standard (guvernanță internă, gestionarea resurselor umane, sistemul de salarizare și planificarea și raportarea bugetară, inclusiv cu privire la subvenții), prin aprobarea legislației. Autoritățile publice centrale subordonate Guvernului sunt restructurate pe baza analizei funcțiilor și competențelor lor și sunt aliniate la principiile SIGMA (spre exemplu ministerele se concentrează pe elaborarea politicilor, iar autoritățile administrative subordonate ministerelor asigură implementarea politicilor). 90% din autoritățile publice centrale care sunt subordonate Guvernului sunt restructurate. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Reforma instituțiilor publice va continua cu obiectivul de a crea un cadru de guvernanță mai coerent și mai eficient. Până la sfârșitul anului 2027, aproximativ 80 de instituții publice care prestează servicii administrative vor fi supuse evaluării și reorganizate în temeiul noii Legi privind instituțiile publice, cu integrarea acestora într-un sistem unificat de administrație publică centrală. În acest scop, va fi modificat cadrul juridic pentru a stabili o structură de reglementare transparentă și coerentă pentru toate instituțiile publice, cu excepția celor din domeniul educației, cercetării, sănătății, culturii, tineretului și sportului, care vor continua să fie reglementate de legi sectoriale specifice. Prin această reformă se vor asigura criterii clare de eficiență, responsabilitate și transparență, ceea ce va permite optimizarea operațiunilor instituționale și alinierea acestora la principiile administrației publice moderne.

Până la sfârșitul anului 2026, responsabilitățile autorităților publice centrale vor fi delimitate în mod clar pentru a eficientiza guvernanța. Ministerele se vor concentra exclusiv pe elaborarea de politici, în timp ce autoritățile administrative

subordonate acestora vor fi însărcinate cu punerea în aplicare a politicilor. În conformitate cu această restructurare, 90% din autoritățile publice centrale, aflate în prezent în subordinea guvernului, vor trece în subordinea ministerelor relevante, asigurând o ierarhie instituțională mai logică și mai eficientă. Doar autoritățile publice cu responsabilități intersectoriale vor rămâne să fie direct coordonate de guvern. Această reformă va reduce fragmentarea, va elimina dublarea funcțiilor și va spori coordonarea între elaborarea și executarea politicilor.

Prin stabilirea unei distincții clare între guvernanța strategică și implementarea administrativă, reforma va promova o administrație publică mai eficientă, axată pe rezultate. Restructurarea va îmbunătăți procesele decizionale, consolida responsabilitatea instituțională și spori prestarea de servicii pentru cetățeni și întreprinderi. Aceste schimbări vor contribui la un sector public mai transparent și mai orientat spre performanță, asigurând o funcționare mai eficientă a instituțiilor și o mai mare receptivitate la prioritățile naționale.

Principalele părți interesate în această reformă includ Guvernul, Ministerul Finanțelor, ministerele sectoriale și Agenția Proprietății Publice, iar principalii beneficiari vor fi instituțiile publice, întreprinderile și cetățenii, care vor beneficia de o guvernanță îmbunătățită, transparență sporită și o prestare mai eficientă a serviciilor publice.

Reforma 69-70: Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei şi a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv şi mai performant

Provocări

Actualul sistem de salarizare din sectorul public din Moldova a evoluat ca urmare a modificărilor realizate în procesul de adoptare și implementare a cadrului de reglementare. Ajustările respective au afectat în mod direct ierarhia posturilor și au contribuit la provocările sistemice asociate cu echitatea și competitivitatea. În sistemul actual nu sunt asigurate salarii competitive, ceea ce face dificilă atragerea și reținerea personalului calificat. În plus, structura salarială este lipsită de transparență din cauza numeroaselor componente și valori de referință utilizate pentru calcularea salariilor. Acest aspect a condus la disparități în cadrul grilei de salarizare din sectorul public, la incoerențe în comparație cu salariile din sectorul privat și la stimulente insuficiente pentru performanța profesională. Pentru a aborda aceste probleme, este nevoie de revizuirea sistemului unificat de salarizare în vederea alinierii la principii-cheie precum nediscriminarea, echitatea, coerența și sustenabilitatea financiară. Asigurarea unei remunerații egale pentru muncă egală va fi esențială pentru sporirea eficienței și atractivității angajării în serviciul public.

Republica Moldova a înregistrat progrese în modernizarea cadrului de reglementare a funcției publice, aliniindu-l la Principiile OCDE/SIGMA privind administrația publică, pe baza recomandărilor din Raportul de monitorizare SIGMA 2023. În 2024, au fost actualizate reglementările pentru a consolida gestionarea funcției publice, asigurând o forță de muncă profesionistă, imparțială, transparentă și eficientă, care servește interesele societății și ale statului. Cu toate acestea, absența unui sistem informațional unificat și funcțional pentru gestionarea resurselor umane rămâne o lacună critică. Un astfel de sistem modern ar putea furniza date actualizate și cuprinzătoare privind personalul din întreaga administrație publică, servind în același timp ca un instrument valoros pentru administratorii resurselor umane. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Sistemului informațional automatizat „Registrul funcțiilor publice și al funcționarilor publici" (SIA RFPFP), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 106/2014, a impus inițial utilizarea acestui sistem în gestionarea resurselor umane din sectorul public. Din motive de ordin tehnic și organizațional implementarea efectivă a sistemului nu a fost posibilă, fapt care a limitat rolul preconizat al acestuia în sporirea transparenței și a administrării personalului.

În pofida planurilor inițiale de îmbunătățire a SIA RFPFP prin Strategia de reformă a administrației publice din 2017, sistemul nu a fost dezvoltat sau implementat integral. În 2019, migrarea datelor pe platforma MCloud a provocat perioade prelungite de nefuncționalitate a sistemului și, ca rezultat, abandonarea de către mai multe autorități publice a utilizării acestuia. În consecință, SIA RFPFP nu a devenit un instrument funcțional în gestionarea eficientă a resurselor umane. Dificultățile de ordin tehnic, utilizarea inconsecventă și datele depășite au subminat și mai mult funcționalitatea sistemului. Fără o soluție digitală viabilă, autoritățile publice se confruntă cu limitări semnificative la capitolul gestionarea transparentă și eficientă a resurselor umane. Acest lucru scoate în evidență necesitatea urgentă a unui sistem modern și pe deplin funcțional de gestionare a resurselor umane, care să asigure o evidență exactă a personalului, să faciliteze punerea în aplicare a politicilor și să susțină o administrare mai eficientă a serviciilor publice.

Obiectiv

Reforma salarială vizează instituirea unui sistem salarial unificat echitabil, transparent și competitiv, care să sporească echitatea și atractivitatea în funcția publică. În rezultatul reformei vor fi unificate și standardizate calculele salariale, va fi consolidată componenta salarială fixă și va fi reierarhizată grila salarială pentru a reflecta responsabilitățile profesionale și evoluția în carieră. Vor fi introduse criterii clare pentru creșterile salariale, cu etape specifice pentru a asigura ajustări structurate. Aceste măsuri vor spori competitivitatea salariilor din sectorul public, îmbunătățind astfel capacitatea de a atrage și reține specialiști calificați, sporind în același timp motivația și eficiența forței de muncă.

Un alt obiectiv-cheie constă în asigurarea autorităților administrației publice cu date fiabile privind personalul pentru a susține luarea deciziilor fundamentate. Acest obiectiv va fi atins prin automatizarea proceselor de gestionare a personalului care va permite funcționarilor responsabili de managementul personalului din sectorul public să creeze dosare personale electronice pentru aceștia și să genereze acte administrative în format digital. Sistemul va raționaliza procedurile-cheie de personal, cum ar fi recrutarea, dezvoltarea profesională și evaluarea performanței, asigurând în același timp o bază de date la nivel național actualizată permanent pentru raportarea în timp real. Prin digitalizarea gestionării funcției publice, această inițiativă va spori eficiența, transparența și responsabilitatea în administrarea resurselor umane din sectorul public.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Reforma salarială a funcției publice este pusă în aplicare prin. Iunie 2027:*
    - *Adoptarea unei noi grile de salarizare bazate pe rezultatele evaluării posturilor;*
    - *Reducerea valorilor de referință ale grilei de salarizare de la 9 la cel mult 6 sunt adoptate și implementate;*
    - *Creșterea părții salariale fixe la 70% din bugetul de salarii al instituției;*
    - *Definirea unor condiții clare pentru suplimentele salariale acordate în funcție de performanță.*
    - *Este instituit un sistem informatic de gestionare a resurselor umane (HRMIS) pentru toate instituțiile guvernamentale de nivel central, cel puțin 3 module fiind operaționale. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Reforma salarială din sectorul public vizează instituirea unui sistem de remunerare echitabil și sustenabil prin abordarea disparităților salariale existente, restabilirea ierarhiei posturilor între sectoare, revizuirea sistemului de alocare a sporurilor și introducerea unei structuri de stimulente bazate pe performanță. Acest demers va implica colaborarea atât cu autoritățile publice locale, cât și cu cele centrale, precum și cu reprezentanții sindicatelor naționale, ceea ce va asigura o participare amplă la procesul de reformă. Obiectivul este de a crea un sistem de salarizare transparent și echitabil, care să sporească atractivitatea și eficiența serviciului public. În vederea atingerii acestui obiectiv, Legea nr. 270/2018 privind sistemul unificat de salarizare în sectorul public și cadrul său secundar de reglementare vor fi revizuite până la sfârșitul anului 2026. Printre măsurile-cheie se vor număra consolidarea valorilor de referință pentru calcularea salariilor, reevaluarea și reordonarea posturilor, precum și restructurarea componentelor fixe și variabile ale salariilor. Reforma va fi pusă în aplicare prin intermediul unui Plan de acțiune pentru perioada 2026-2032, elaborarea căruia va fi finalizată până la sfârșitul anului 2025, asigurând o abordare structurată și pe termen lung a procesului de actualizare a salariilor. În paralel, modernizarea gestionării resurselor umane în sectorul public va fi o componentă esențială a unor reforme administrative mai ample. Tranziția către un sistem centralizat de recrutare și resurse umane va fi realizată treptat, fiind susținută de un cadru legislativ și de reglementare recent adoptat, care definește conceptul, regulamentul și specificațiile tehnice ale sistemului. În scopul asigurării unei implementări eficiente, va fi instituită o unitate specializată în cadrul Direcției managementul funcției publice a Cancelariei de Stat, care va supraveghea dezvoltarea, coordonarea și monitorizarea Sistemului Informațional de Evidență și Management al Resurselor Umane (SI EMRU). Sistemul va automatiza principalele procese de resurse umane, ceea ce va eficientiza recrutarea, selectarea și dezvoltarea profesională, asigurând în același timp o abordare echitabilă, bazată pe merit, a avansării în carieră. Prima etapă a implementării SI EMRU, care se va desfășura până în 2027, se va concentra pe dezvoltarea componentelor esențiale ale sistemului, inclusiv baze de date pentru autoritățile publice, organigrame structurate, drepturi de acces și profiluri personale pentru funcționarii publici. Vor fi lansate module-cheie, cum ar fi relațiile de muncă, gestionarea concediilor și corpul de rezervă al funcționarilor publici, pentru a simplifica administrarea personalului. În rezultatul unui proces de achiziții publice etapizat va fi selectat un dezvoltator de soluții IT pentru dezvoltarea unui sistem modular care să răspundă cerințelor de interoperabilitate și funcționalitate. Implementarea inițială va demara la nivel central, integrând până la trei module înainte de efectuarea testelor finale și de instruirea personalului din domeniul resurselor umane. Prin digitalizarea completă a proceselor de resurse umane realizată în cadrul reformei, va fi îmbunătățit procesul decizional datorită datelor disponibile în timp real, va crește transparența și va fi consolidată gestionarea forței de muncă în întreaga administrație publică, ceea ce va favoriza o administrație publică mai responsabilă și mai orientată spre performanță. Principalele părți interesate includ Guvernul, Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat, ministerele sectoriale și instituțiile publice, iar beneficiarii sunt funcționarii publici, autoritățile administrației publice și publicul larg, care vor beneficia de un sistem mai transparent, eficient și echitabil de gestionare a salariilor și a resurselor umane.

Reforma 71: Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei şi a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv şi mai performant

Provocări

Eficiența administrației publice depinde în mare măsură de sistemele de gestionare a resurselor umane aplicate de autoritățile publice, de profesionalismul funcționarilor publici și de angajamentul acestora de a răspunde nevoilor și intereselor legitime ale cetățenilor. În prezent, sistemul de recrutare a funcționarilor publici este descentralizat, existând diverse provocări care afectează eficiența și transparența procesului de selectare. În absența unui proces de monitorizare a recrutării și a unor strategii cuprinzătoare privind forța de muncă, autoritățile administrației publice și Cancelaria de Stat nu sunt în măsură să anticipeze și să abordeze pro-activ aceste provocări.

Mai mult, în pofida legislației care impune criterii obiective de eligibilitate și metode de selectare pentru funcțiile publice, comisiile de concurs sunt foarte sensibile la influența politică. Potrivit Raportului de monitorizare SIGMA „Administrația publică în Republica Moldova" (2023), în 2022, au fost anunțați, în medie, doar doi candidați pentru fiecare post vacant. Acest lucru creează îndoieli serioase cu privire la calitatea persoanelor recrutate, 57% din posturile vacante oferite în cadrul concursurilor fiind ocupate în pofida acestei rate scăzute. În plus, experții SIGMA au identificat că, în această perioadă, o problemă crucială a fost că majoritatea numirilor în funcții publice de conducere de nivel superior s-au efectuat fără concurs. În anul 2021, 43% dintre posturile vacante din această categorie au fost ocupate prin concurs, în timp ce în anul 2022 niciuna dintre cele șapte numiri în aceste funcții nu a rezultat în urma unui concurs.

Inconsecvența procedurilor de recrutare are ca rezultat criterii de selecție diferite în funcție de autoritatea publică, fapt care determină discrepanțe în standardele de competență și complică asigurarea unui nivel corect de profesionalism. În plus, lipsa de transparență a proceselor de recrutare descentralizate poate submina încrederea publică, deoarece nu există mecanisme eficiente de monitorizare sau control care să garanteze obiectivitatea și corectitudinea selecțiilor.

De asemenea, gestionarea procesului de recrutare de către fiecare autoritate publică aparte contribuie la utilizarea ineficientă a resurselor și la întârzieri în ocuparea posturilor publice vacante, fapt care afectează negativ capacitatea administrației publice de a funcționa optim. Totodată, practicile care promovează în mod activ recrutarea profesională, cum ar fi formarea sistematică a membrilor comisiei de concurs, rămân limitate și aplicate în mod inconsecvent în cadrul autorităților publice.

Un alt obstacol semnificativ constă în accesul limitat la competențe. Absența unei platforme centralizate complică capacitatea candidaților de a identifica oportunitățile de angajare, diminuând diversitatea și calitatea resurselor umane din sectorul public. Pe lângă aceasta, lipsa unui sistem unificat îngreunează colectarea și analiza datelor privind recrutarea, împiedicând evaluarea eficienței procesului și punerea în aplicare a măsurilor de îmbunătățire.

Acești factori, combinați cu vulnerabilitatea comisiilor la influențe politice nejustificate, obstrucționează procesul de selecție obiectiv și profesionist. Prin urmare, se evidențiază necesitatea unei abordări centralizate pentru a asigura coerența, transparența și eficiența procesului de selecție a funcționarilor publici, fiind astfel consolidat profesionalismul în administrația publică. În acest sens, se propune pilotarea unui sistem centralizat de recrutare pentru anumite categorii sau tipuri de funcții publice din cadrul administrației publice centrale, pentru a obține un nivel mai sporit de transparență, meritocrație și standardizare în procesul de ocupare a funcțiilor publice. În perioada de referință, Direcția managementul funcției publice a Cancelariei de Stat va fi consolidată prin instituirea unei subdiviziuni specializate pentru pilotarea sistemului centralizat de recrutare.

Obiectiv

Obiectivul reformei sistemului centralizat de recrutare este de a moderniza și raționaliza procesul de selecție a funcționarilor publici, asigurând eficiența, transparența și angajarea pe bază de merit. Prin reducerea birocrației, reforma va crea un proces mai rapid și mai eficient din punct de vedere al costurilor, atât pentru autoritățile publice, cât și pentru candidați. O prioritate-cheie este stabilirea unor criterii de evaluare uniforme și obiective care să garanteze selectarea celor mai calificate persoane, consolidând astfel capacitatea profesională a administrației publice și îmbunătățind calitatea serviciilor oferite cetățenilor. Reforma se va baza pe principiile concurenței deschise, transparenței, evaluării riguroase bazate pe competențe și accesului egal la funcțiile publice pentru toți candidații eligibili. Una dintre principalele priorități constă în stabilirea unor criterii de evaluare uniforme și obiective care să garanteze selectarea celor mai calificați candidați, consolidând astfel capacitatea profesională a administrației publice și îmbunătățind calitatea serviciilor oferite cetățenilor.

Un element esențial al acestei transformări este instituirea unei subdiviziuni specializate în cadrul Direcției managementul al funcției publice a Cancelariei de Stat, care va supraveghea recrutarea centralizată, va servi drept centru de expertiză pentru procesele de selecție, va promova cele mai bune practici și asigura coerența și standardizarea recrutării pentru serviciul public. Această structură va îmbunătăți coordonarea și va spori profesionalismul angajărilor în funcția publică, consolidând neutralitatea politică și aliniind procedurile de selecție la standardele europene. Prin dezvoltarea unei forțe de muncă extrem de competente și adaptabile, reforma va promova o administrație orientată spre rezultate, capabilă să ofere cetățenilor servicii eficiente și de înaltă calitate.

Dincolo de modificările procedurale, reforma în discuție reprezintă o schimbare fundamentală în modul în care funcționarii publici sunt recrutați și integrați în administrația publică. Obiectivul pe termen lung este de a institui o funcție publică profesionistă și orientată spre performanță, care să demonstreze integritate, competență și angajament față de interesul public. Prin asigurarea unui proces de selecție echitabil și competitiv, reforma va spori eficiența generală a guvernării, va contribui la modernizarea administrației publice și va consolida încrederea.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cadrul de dezvoltare a carierei este consolidat în cadrul autorităților publice centrale prin pilotarea sistemului centralizat de recrutare, implementarea uniformă a promovării și evaluării performanțelor și adoptarea unui nou cadru de competențe. Decembrie 2027:*
    - *Pentru a asigura accesul uniform la posturile de funcționar public, noul sistem centralizat de recrutare este pilotat.*
    - *Moldova implementează practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor în cadrul autorităților publice centrale prin instituirea mecanismului de concurs intern pentru promovare, adoptarea unui ghid metodologic și furnizarea de cursuri de formare.*
    - *Este adoptat un nou cadru de competențe.*

Descrierea implementării

Reforma sistemului de recrutare a funcționarilor publici va fi realizată prin aplicarea unei abordări etapizate și structurate, care să asigure o tranziție lină către un proces de selecție uniform, transparent și eficient în administrația publică. Această transformare este esențială pentru gestionarea provocărilor legate de recrutarea descentralizată și garantarea unui acces echitabil la posturile din administrația publică, pe baza de merit și competențe. Prima etapă va implica consolidarea cadrului de reglementare prin definirea unor norme și proceduri clare pentru recrutarea centralizată. Reglementările existente vor fi revizuite și aliniate la legislația privind funcția publică și la cele mai bune practici internaționale, cu introducerea unor criterii de selecție obiective, mecanisme de evaluare transparente și procese digitalizate pentru a spori accesibilitatea și eficiența. Un element-cheie al reformei constă în introducerea unui test scris standardizat, care va fi realizat pe o platformă digitală securizată, fapt care va permite reducerea la minimum a intervenției umane și asigurarea transparenței. În sprijinul acestei inițiative, va fi instituită o unitate specială în cadrul Direcției managementul funcției publice a Cancelariei de Stat și va fi adoptat un concept general pentru sistemul de recrutare centralizat.

Supravegherea realizării reformei va fi asigurată de o structură instituțională dedicată, care va asigura conformitatea cu noile reglementări și oferi sprijin tehnic și metodologic instituțiilor relevante. În scopul gestionării eficiente a procesului de selecție vor fi alocate resurse adecvate, va fi desemnat personal calificat și vor fi dezvoltate instrumente moderne. Dezvoltarea profesională a persoanelor implicate în recrutare, inclusiv a specialiștilor în resurse umane și a comisiilor de selecție reprezintă o componentă-cheie a reformei. Pentru a asigura aplicarea corectă a metodologiilor moderne de selecție, a instrumentelor digitale și a evaluărilor bazate pe competențe, vor fi organizate sesiuni de formare. În cadrul ministerelor selectate va fi lansată o fază pilot, care va viza inițial posturile de funcționari publici debutanți și de conducere, permițând evaluarea în timp real a noilor proceduri și efectuarea ajustărilor necesare pe baza feedback-ului. De asemenea, în cadrul autorităților publice centrale vor fi introduse practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor prin instituirea unui mecanism de concurs intern, adoptarea unui ghid metodologic pentru manageri și programe de formare specifice pentru managerii de nivel mediu privind evaluarea performanțelor.

Etapa pilot va fi urmată de o perioadă de evaluare a rezultatelor, în cadrul căreia vor fi propuse îmbunătățiri pentru optimizarea sistemului. Vor fi ajustate criteriile de selecție, procedurile și instrumentele tehnologice pentru a asigura eficiența și transparența. Va fi elaborat și adoptat, prin ordin al Cancelariei de Stat, un nou cadru de competențe pentru autoritățile publice centrale, cunoștințele și abilitățile-cheie fiind testate în cadrul sistemului de recrutare centralizată pilotat. Recrutarea centralizată va fi apoi extinsă progresiv la toate autoritățile administrației publice relevante, permițând instituțiilor să se adapteze la noile cerințe și să evite perturbările în activitatea administrativă. Vor fi instituite mecanisme de monitorizare continuă pentru a se asigura că procesul de recrutare se menține previzibil, echitabil și eficient. Se preconizează că reforma va îmbunătăți în mod semnificativ administrația publică prin reducerea termenelor de recrutare, creșterea ratelor de retenție a personalului nou angajat și creșterea satisfacției generale în cadrul funcției publice. Prin modernizarea procesului de recrutare, standardizarea evaluării performanței și alinierea selecției la criterii bazate pe competențe, această reformă va contribui la o administrație publică mai profesionistă, mai capabilă și mai pregătită pentru viitor.

Principalele părți interesate includ Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, ministerele sectoriale și autoritățile administrației publice, iar principalii beneficiari sunt funcționarii publici, solicitanții de locuri de muncă și publicul larg,

care vor beneficia de un sistem de recrutare mai transparent, bazat pe merit și eficient, care consolidează performanța sectorului public.

4. DOMENIUL DE POLITICI 4: CAPITALUL SOCIAL

Introducere

Capitalul social este baza esențială pentru reziliența economică, creșterea favorabilă incluziunii și bunăstarea societății în Republica Moldova. Cuprinde valoarea colectivă încorporată în rețelele sociale, sistemul educațional, politicile pieței muncii și mecanismele de protecție socială care încurajează cooperarea, încrederea și sprijinul reciproc între cetățeni. Republica Moldova se confruntă cu provocări structurale în ceea ce privește alinierea eficientă a rezultatelor sale educaționale la cerințele pieței muncii, asigurarea unor sisteme solide de protecție socială, promovarea ocupării forței de muncă și prestarea de servicii medicale echitabile. Aceste ineficiențe au dus la disparități pronunțate în participarea pe piața muncii, în special în rândul tinerilor și al grupurilor vulnerabile, limitând capacitatea țării de a realiza o convergență economică susținută cu standardele UE.

Abordarea acestor provocări prin reforme punctuale în educație, protecție socială, ocuparea forței de muncă și sănătate este esențială. Astfel de reforme vizează edificarea unei societăți mai incluzive, sporirea capacităților forței de muncă, reducerea vulnerabilităților economice și promovarea dezvoltării durabile. Investind strategic în capitalul social, Republica Moldova își poate îmbunătăți în mod semnificativ baza de resurse umane, fapt care duce la creșterea productivității, îmbunătățirea coeziunii sociale și, în cele din urmă, la o creștere economică și stabilitate mai puternice.

SUBDOMENIUL 4.1: Învățământ

Reforma 72-75: Reducerea nepotrivirii dintre competenţe şi cerinţele pieţei muncii prin îmbunătăţire a învăţământului profesional tehnic

Provocări

Una dintre principalele provocări în domeniul învățământului profesional tehnic (ÎPT) constă în lipsa concordanței dintre curricula și nevoile industriei. Multe programe ÎPT nu reușesc să reflecte evoluția cerințelor pieței muncii, astfel încât absolvenții rămân fără competențele esențiale solicitate de angajatori. Progresele tehnologice rapide și cerințele în schimbare ale industriei adâncesc și mai mult acest decalaj, ceea ce face dificil pentru instituțiile ÎPT să ofere o pregătire relevantă.

O altă problemă ține de colaborarea insuficientă dintre sectorul privat și instituțiile ÎPT. Cooperarea strânsă cu angajatorii este esențială pentru asigurarea relevanței și eficacității pregătirii. Totuși, multe întreprinderi ezită să investească în ÎPT din cauza preocupărilor legate de costurile ridicate și de lipsa stimulentelor, ceea ce duce la incertitudine privind rentabilitatea investițiilor. Acest lucru limitează oportunitățile elevilor de a acumula experiență practică și de a fi expuși profesional.

Deficitul de resurse umane formate și calificate reprezintă o provocare suplimentară. Multe dintre cadrele didactice din sectorul ÎPT nu au experiență practică în sectorul industrial și nu au acces la dezvoltare profesională continuă. În lipsa unor formări periodice în domeniul tehnologiilor emergente și al practicilor industriale, cadrele didactice pot întâmpina dificultăți în a le dezvolta elevilor competențe practice actuale, diminuând astfel eficiența generală a învățământului profesional.

Totodată, sistemul ÎPT se confruntă cu o percepție publică negativă. Mulți elevi și părinți percep învățământul profesional tehnic ca o alternativă mai puțin prestigioasă la învățământul superior tradițional. Acest stigmat are drept consecință un număr redus de elevi înmatriculați în programele ÎPT și descurajează persoanele talentate să urmeze o carieră în domeniul profesional tehnic, contribuind în cele din urmă la deficitul de competențe în sectoarele cheie.

În plus, orientarea insuficientă în carieră și informațiile incomplete privind piața muncii limitează capacitatea elevilor de a lua decizii în cunoștință de cauză cu privire la viitorul lor profesional. În lipsa unor trasee clare și a unor perspective asupra oportunităților de angajare, elevilor le poate fi dificil să înțeleagă valoarea formării profesionale.

Pregătirea insuficientă în disciplinele STEAM la nivelul învățământului general reprezintă un alt obstacol. Baza teoretică slabă în știință, tehnologie, inginerie, arte și matematică face ca aceste domenii să fie mai puțin atractive pentru continuarea studiilor și complică procesul de învățare la nivel universitar. Lipsa de pregătire afectează capacitatea elevilor de a reuși în domeniile tehnice și profesionale specializate.

Disparitățile de gen în educația STEAM rămân, de asemenea, o problemă semnificativă. Domeniile respective continuă să fie dominate de bărbați, numărul fetelor care se înscriu în IT, matematică, fizică, informatică și inginerie fiind mai mic.

Lipsa de încurajare și de încredere în abilitățile proprii descurajează fetele să urmeze o carieră în aceste domenii, limitând și mai mult diversitatea forței de muncă.

În cele din urmă, resursele financiare limitate reprezintă un obstacol major pentru dezvoltarea calificărilor și a curricula în ÎPT. Se estimează că pentru a elabora 50% din calificările ÎPT și 105 curricula și standarde de calificare necesare pentru a răspunde acestor provocări este nevoie 27 de milioane de lei. Fără o finanțare adecvată, eforturile de modernizare a programelor ÎPT și de îmbunătățire a alinierii acestora la nevoile industriei vor rămâne limitate.

Obiectiv

Măsura vizează reducerea decalajului dintre cererea pieței forței de muncă și oferta sistemului de învățământ prin consolidarea cadrului de calificări în învățământul profesional tehnic (ÎPT). Această abordare garantează faptul că absolvenții dobândesc competențele necesare pentru a răspunde cerințelor din industrie, ceea ce le consolidează capacitatea de inserție profesională și perspectivele profesionale.

Primul pas în realizarea acestui obiectiv constă în identificarea nevoilor pieței pentru a asigura faptul că programele ÎPT răspund în mod eficient cererilor actuale și viitoare de pe piața muncii. Ulterior, curriculumul va fi aliniat la cerințele identificate în baza acestor constatări, fiind asigurat faptul că pregătirea rămâne relevantă și la zi. În plus, cadrele didactice din ÎPT vor beneficia de formare completă și de acces la materiale de predare și învățare sensibile la dimensiunea de gen și dizabilitate, aprobate de Ministerul Educației și Cercetării, promovând incluziunea și accesibilitatea în educație.

Un alt obiectiv-cheie constă în îmbunătățirea competențelor digitale ale cadrelor didactice, prin consolidarea capacității acestora de a oferi experiențe de învățare moderne, interactive și bazate pe tehnologie. În plus, se vor depune eforturi pentru a promova beneficiile ÎPT în rândul potențialilor elevi și al părinților acestora, cu scopul de a crește ratele de înmatriculare și de a diminua stigmatizarea asociată cu învățământul profesional.

Prin realizarea acestor măsuri, inițiativa vizează dezvoltarea unui sistem de ÎPT mai receptiv și mai favorabil incluziunii, care să ofere elevilor competențele necesare pentru o tranziție de succes pe piața forței de muncă, contribuind în cele din urmă la o forță de muncă mai puternică și mai competitivă.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Cadrul calificărilor pentru ÎPT este consolidat, cu cel puțin 50% din programele de studiu ÎPT active aliniate la programe de studii bazate pe calificări și cel puțin 4 programe ÎPT privind tranziția ecologică sunt aprobate (elaborate în colaborare cu sectorul privat). Decembrie 2027.*
- *Cel puțin 50% din programele active de învățământ profesional tehnic sunt desfășurate de cadre didactice din învățământul profesional tehnic care au participat la cursuri de formare continuă și utilizează materiale de predare și învățare sensibile la gen și dizabilități, aprobate de autoritățile responsabile. Decembrie 2027.*
- *Competențele digitale ale populației sunt consolidate, cel puțin 25 % dintre profesori (din sistemul de învățământ general și ÎPT) obținând o certificare de nivel minim A1 privind competențele digitale, pe baza Cadrului DigiCompEdu, iar ponderea studenților de nivel terțiar în disciplinele STEAM și TIC crește la cel puțin 25 %. Decembrie 2027.*
- *Reforma învățământului dual este avansată, crescând numărul total de studenți înscriși în programe de ÎPT dual la cel puțin 6.000 pentru anii 2025-27 cumulativ și crescând numărul de studenți în programe de învățământ superior dual la cel puțin 600 pentru 2025-27 cumulativ. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

În vederea îmbunătățirii calității și relevanței învățământului profesional tehnic, va fi implementată o strategie cuprinzătoare, care va demara cu o analiză aprofundată a mecanismelor actuale de elaborare a standardelor ocupaționale. Analiză va asigura integrarea eficientă a nevoilor industriei și tendințelor pieței muncii în cadrul calificărilor profesionale.

Pe această bază vor fi ulterior elaborate noi curricula și programe VET atât la nivelul ISCED 3, cât și la nivelul ISCED 4, care vor fi aliniate la standardele educaționale internaționale. După ce vor fi elaborate, aceste curricula bazate pe calificări vor fi aprobate în mod oficial și introduse în toate instituțiile ÎPT pentru a standardiza și moderniza parcursurile în învățământul profesional.

Cadrele didactice vor fi sprijinite în implementarea programelor actualizate prin dezvoltarea de inițiative de formare continuă de care vor beneficia cel puțin 50% din cadrele didactice din sectorul ÎPT. Programele de formare vor fi extinse, astfel încât cel puțin 50 % din cadrele didactice din ÎPT să beneficieze de oportunități de dezvoltare profesională, inclusiv

de formare specializată în competențe digitale. Pe parcursul a trei ani, cel puțin jumătate dintre cadrele didactice vor fi dobândi competențe digitale esențiale pentru a integra în mod eficient tehnologia modernă în metodologiile lor de predare.

În paralel, vor fi depuse eforturi pentru a stimula nivelul de implicare al elevilor/studenților în următoarele discipline: știință, tehnologie, inginerie, arte și matematică. Vor fi lansate o serie de campanii de informare pentru a încuraja înmatricularea în programele STEAM atât la nivel profesional, cât și universitar, asigurând un flux constant de absolvenți calificați pentru sectoarele-cheie.

În colaborare cu sectorul privat, vor fi lansate patru programe ÎPT pentru a sprijini tranziția verde, fiind asigurată alinierea acestora la curricula bazate pe calificări.

În plus, prin intermediul evenimentelor dedicate, menite să promoveze parteneriatele între instituțiile de învățământ și întreprinderi, se va consolida colaborarea cu sectorul privat. Aceste inițiative vor consolida programele duale în ÎPT și învățământul terțiar, oferind elevilor/studenților experiență practică și sporindu-le șansele de angajare la absolvire.

Datorită acestor eforturi coordonate, sistemul de învățământ profesional va fi modernizat, iar elevii dobândi competențele necesare pentru a prospera pe o piață a muncii în schimbare.

Reforma 76-78: Îmbunătățirea calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățirea accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar

Provocări

Curriculumul utilizat în sistemele de învățământ primar și secundar nu a fost supus unor revizuiri semnificative, chiar dacă lumea se schimbă rapid, fiind solicitate noi competențe și abilități. Ministerul Educației și Cercetării a inițiat o revizuire a curriculumului național pentru învățământul primar și secundar; însă nu există niciun sistem eficient de monitorizare care să garanteze că reforma își atinge obiectivele. Sistemul educațional nu dispune de fonduri susținute pentru a investi în analiza datelor, formarea cadrelor didactice și mecanisme de feedback pentru a-și menține eficiența. Echilibrarea intereselor părților interesate - factori de decizie politică, cadre didactice, părinți și reprezentanți ai industriei - care au opinii diferite cu privire la prioritățile curriculare, complică procesul de obținere a unui consens.

Educația și îngrijirea timpurie a copilului în Republica Moldova se confruntă cu provocări semnificative care limitează capacitatea sa de a promova învățarea echitabilă și succesul pe termen lung. În ciuda creșterii ratei de înscriere, în special în învățământul preșcolar, accesul, calitatea și echitatea rămân insuficient dezvoltate, în special pentru copiii din medii defavorizate și din zonele rurale.

Deși participarea este relativ ridicată, persistă disparități: copiii proveniți din medii socio-economice avantajate au șanse mult mai mari de a frecventa educația timpurie, iar mulți copii ajung la școală nepregătiți. Beneficiile educației preșcolare sunt strâns legate de statutul socio-economic, ceea ce indică faptul că educația timpurie nu reușește să reducă eficient decalajele timpurii de învățare.

Problemele structurale, cum ar fi infrastructura învechită, lipsa de personal și resursele limitate, afectează suplimentar calitatea procesului educațional în primii ani, în special în zonele slab deservite. În ciuda recunoașterii importanței acestui sector, investițiile în educația timpurie rămân modeste în comparație cu alte niveluri ale sistemului educațional.

Lipsa serviciilor de îngrijire timpurie a copiilor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, afectează negativ rata de angajare, în special în rândul femeilor, iar investițiile în dezvoltarea serviciilor de creșă vor contribui semnificativ la creșterea participării pe piața forței de muncă și la reducerea inegalităților de gen.

Obiectiv

Îmbunătățirea calității și eficienței educației prin extinderea accesului la educația preșcolară, actualizarea curriculumului în conformitate cu așteptările societății și unui sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi. ***Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme***

- *Furnizarea serviciilor de îngrijire pentru copiii cu vârsta între 0 și 3 ani este consolidată prin crearea a 2.000 de noi locuri de îngrijire a copiilor. Decembrie 2027.*
- *Reforma curriculară este avansată, cu operaționalizarea unui sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi pentru a evalua progresul performanțelor elevilor, inclusiv evaluări standardizate ale elevilor bazate pe eșantioane. Decembrie 2026*

- *Sunt revizuite și aprobate toate curriculele pentru disciplinele obligatorii din învățământul secundar inferior și superior, iar cadrele didactice beneficiază de sprijin pedagogic pentru punerea lor în aplicare, cel puțin 25 % din totalul cadrelor didactice din învățământul secundar inferior și superior fiind formate pentru a preda în conformitate cu curriculele revizuite, prin programe specifice de formare a cadrelor didactice și de mentorat (8.000 de cadre didactice din totalul de 33.000 de cadre didactice din sistemul de învățământ general). Decembrie 2026*

Descrierea implementării

O serie de inițiative-cheie vor fi implementate ca parte a unui efort continuu de îmbunătățire a calității și eficienței educației. Va fi aprobat un ordin ministerial pentru a formaliza procesul de revizuire a curricula, ceea ce va asigura o abordare structurată și standardizată a reformei în educație. Ulterior, va fi elaborat și aprobat un Plan cuprinzător de evaluare a curricula, care va include evaluări standardizate pentru evaluarea elevilor și un model de raportare. Modelul respectiv va oferi o imagine de ansamblu clară a progresului reformei și o perspectivă asupra performanței elevilor pe baza rezultatelor evaluării. Evaluările vor acoperi 10% din elevii școlarizați, ceea ce va oferi o perspectivă independentă și obiectivă asupra competențelor dobândite de aceștia. În concordanță cu aceste eforturi, vor fi elaborate și aprobate curricula pentru 28 de discipline obligatorii, asigurându-se astfel că elevii primesc o educație completă, care respectă atât standardele naționale, cât și pe cele internaționale.

În scopul sprijinirii implementării cu succes a acestor modificări curriculare, vor fi desfășurate programe de formare a cadrelor didactice, care vor oferi profesorilor cunoștințele și competențele necesare pentru a preda în mod eficient în baza conținutului actualizat. Formarea privind curricula revizuite va implica 8.000 de cadre didactice din învățământul secundar desfășurate pe parcursul anilor 2025 și 2026. Rapoartele privind aceste programe de formare vor fi făcute publice pe site-ul web al Ministerului Educației și Cercetării, fiind astfel asigurată transparența și responsabilitatea în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice.

Principalele aspecte care ar trebui abordate în faza de implementare sunt:

- Rezistența la schimbare: Fără o planificare și un sprijin adecvate pentru tranziție, școlile și cadrele didactice se pot confrunta cu dificultăți în a se adapta la noile curricula. În plus, cadrele didactice pot ezita să îmbrățișeze noile metode de predare sau abordări pedagogice, în special dacă au predat mai mulți ani în cadrul sistemelor anterioare.
- Dezvoltarea de resurse și materiale: Actualizarea manualelor, materialelor didactice și a resurselor de predare pentru a corespunde curricula revizuite necesită timp și investiții financiare semnificative.
- Constrângeri în materie de timp și volum de muncă: Profesorii se confruntă deja cu un volum semnificativ de muncă, iar adăugarea unor cerințe obligatorii de certificare poate crea dificultăți logistice și de planificare.
- Probleme legate de finanțare și sustenabilitate: Programele de formare a cadrelor didactice și de mentorat necesită sprijin financiar continuu, iar asigurarea sustenabilității pe termen lung poate fi o provocare în absența unor fluxuri de finanțare dedicate.

Reforma, combinată cu modernizarea învățământului profesional, formarea competențelor digitale și consolidarea colaborării cu industria, va impulsiona o transformare semnificativă în sectorul educației, îmbunătățind în cele din urmă rezultatele învățării elevilor și pregătirea pentru dezvoltarea forței de muncă.

Până în prezent, înființarea noilor servicii de îngrijire a copiilor s-a bazat în principal pe asistența oferită de donatorii externi. Deși Ministerul va continua să caute sprijin extern pentru extinderea acestor servicii, o parte semnificativă a finanțării viitoare va fi acoperită din bugetul de stat. Extinderea este orientată în special către zonele insuficient deservite, inclusiv municipiile mari și comunitățile rurale.

Această inițiativă va necesita o acțiune coordonată între mai multe ministere, întrucât implică componente de dezvoltare a infrastructurii, educație și protecție socială.

Măsurile preconizate sunt menite să sprijine participarea femeilor pe piața muncii, să reducă povara îngrijirii care revine familiilor și să contribuie la dezvoltarea cognitivă și emoțională a copiilor, consolidând astfel capitalul uman și reziliența economică a Republicii Moldova.

Reforma 79-80: Consolidarea rezultatelor educaționale, a calității și integrității învățământului universitar

Provocări

În prezent, în Republica Moldova sunt 46 de școli doctorale, toate fiind acreditate provizoriu din 2015. Totuși, niciuna dintre aceste școli sau programe de doctorat nu a obținut acreditarea deplină. Metodologia de acreditare a școlilor doctorale este încă în discuție, ceea ce amână recunoașterea oficială a statutului acestora. Pe lângă aceasta, Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) nu este înregistrată în Registrul European de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (EQAR), fapt care complică recunoașterea internațională a diplomelor de doctorat.

Mecanismele interne de asigurare a calității sunt în continuare deficitare. Multe universități nu dispun de structuri de guvernanță solide care să susțină integritatea academică, să evalueze performanța cadrelor didactice și să asigure procese decizionale transparente. Platformele digitale existente la nivel universitar nu sunt pe deplin funcționale, deoarece acestea sunt concepute în principal pentru programele de licență. ANACEC este responsabilă de aplicarea măsurilor antiplagiat la nivel de doctorat, dar nu există o platformă unificată care să integreze toate nivelurile academice pentru a asigura un control consecvent al calității în toate universitățile.

Frauda academică, plagiatul și practicile de cercetare neconforme subminează grav încrederea în sistemul de evaluare și credibilitatea diplomelor acordate. Un sondaj realizat de Ministerul Educației și Cercetării, la care au participat 4.209 studenți din șapte universități din Republica Moldova, a arătat că marea majoritate percepe frauda și corupția ca fiind omniprezente în procesul educațional. Astfel de constatări accentuează nevoia urgentă de reforme cuprinzătoare pentru a consolida integritatea academică și a restabili încrederea în instituțiile de învățământ superior.

Obiectiv

Consolidarea integrității în universitățile din Republica Moldova prin implementarea unor măsuri anticorupție și antifraudă ferme, stabilirea unei platforme naționale antiplagiat cu proceduri interne stricte de asigurare a calității, promovarea pe scară largă a acreditării programelor de doctorat și alinierea într-o mai mare măsură a țării la Procesul de la Bologna și la standardele Spațiului European al Învățământului Superior (EHEA).

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *25% din programele de nivel de doctorat din Instituțiile de învățământ superior din Moldova sunt acreditate internațional de agențiile înregistrate EQAR (Registrul European al Agenţiilor de Asigurare a Calităţii), aliniind în continuare țara la standardele SEIS. Iunie 2027.*
- *În universități sunt implementate măsuri anticorupție și antifraudă solide, cu adoptarea unui software național unic de detectare a plagiatului și cu participarea a cel puțin 50% din studenții de la ciclurile de licență din instituțiile de învățământ superior la instruiri și campanii de sensibilizare on-line sau off-line privind etica și măsurile anti-plagiat, cu implicarea Centrului Național Anticorupție. Iunie 2026.*

Descrierea implementării

În scopul îmbunătățirii calității și credibilității studiilor doctorale în Republica Moldova, vor fi întreprinse o serie de acțiuni strategice. Astfel, până în iunie 2025, va fi desfășurată o analiză actualizată a programelor de doctorat existente, precum și o cartografiere cuprinzătoare a tuturor școlilor doctorale. Această evaluare va oferi o înțelegere mai clară a situației actuale și va fundamenta viitoarele procese de acreditare.

În scopul asigurării unei evaluări obiective și recunoscute la nivel internațional, până în mai 2025 va fi contractată o agenție internațională de asigurare a calității înregistrată în EQAR. În continuare, până în iunie 2025, va fi verificată metodologia de evaluare și acreditare a agenției respective în raport cu standardele internaționale, pentru a se asigura alinierea la cele mai bune practici. În vederea pregătirii pentru procesul de acreditare, în septembrie 2025 vor fi organizate sesiuni de formare specializate pentru reprezentanții școlilor doctorale, pentru a-i familiariza cu cerințele și procedurile de evaluare. Până în luna iunie 2027 este prevăzută evaluarea a 50% din programele de doctorat, obiectivul urmărit fiind ca cel puțin 25% din numărul total de 300 de programe de doctorat să fie acreditate internațional.

Integritatea academică rămâne un obiectiv esențial. În iunie 2025 se va desfășura cea de-a doua etapă a sondajului privind integritatea academică, în cadrul căruia vor fi evaluate progresele înregistrate și identificate domeniile care necesită îmbunătățiri suplimentare. În același timp, se va realiza o cartografiere a platformelor antiplagiat existente pentru a determina alinierea acestora la necesitățile naționale. Pe baza acestor observații, în august 2025 va fi aprobat un ordin ministerial pentru instituirea unui sistem oficial antiplagiat cu mecanisme clare de control al calității. Acest demers va fi urmat de achiziționarea în aceeași lună platformei antiplagiat selectate.

În scopul asigurării unei implementări și guvernanțe adecvate a acestui sistem, în septembrie 2025 va fi aprobată o hotărâre de guvern, care va defini proprietatea asupra platformei, reglementările operaționale și specificațiile tehnice. În octombrie 2025 vor fi organizate sesiuni de formare pentru personal cu privire la utilizarea platformei, pentru a asigura implementarea eficientă în toate instituțiile academice. Suplimentar, în octombrie 2025 vor fi lansate campanii de sensibilizare și sesiuni de formare pentru studenți și personalul academic pentru a promova integritatea academică și a consolida practicile etice de cercetare.

Prin astfel de eforturi conjugate, Republica Moldova urmărește să își consolideze sistemul de învățământ doctoral, să îmbunătățească asigurarea calității și să promoveze o cultură a integrității academice în învățământul superior.

SUBDOMENIUL 4.2: Protecție socială

Reforma 81-84: Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în asigurarea unor servicii sociale accesibile și de înaltă calitate, care să respecte standardele minime și să răspundă eficient nevoilor categoriilor vulnerabile a populației. Un obstacol îl reprezintă cadrul de reglementare depășit, care nu asigură un sistem solid de asigurare a calității pentru prestarea serviciilor sociale. Lipsa standardizării contribuie la incoerențe în prestarea și supravegherea serviciilor esențiale.

Fragmentarea sistemelor de management al cazului, care limitează coordonarea între diferitele programe de asistență socială, reprezintă o altă problemă. Implementarea managementului de caz este încă în fazele incipiente, iar eforturile continue sunt esențiale pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor publice sociale și de ocupare a forței de muncă.

Pe lângă aceasta, se atestă un deficit de personal specializat care activează în prima linie în domeniul protecției copilului. Această insuficiență de specialiști calificați subminează eficiența și promptitudinea intervențiilor, fapt care face mai dificilă asigurarea siguranței și bunăstării copiilor aflați în situație de risc.

La aceste provocări se adaugă infrastructura digitală fragmentată a sistemului de protecție socială. Ineficiențele în colectarea datelor, monitorizare și prestarea serviciilor afectează capacitatea de evidență a cazurilor, de evaluare a eficacității programelor și acordare promptă a sprijinului persoanelor defavorizate.

Abordarea acestor probleme prin reforma cadrului de reglementare, îmbunătățirea coordonării, consolidarea forței de muncă și modernizarea digitală este esențială pentru îmbunătățirea calității și accesibilității generale a serviciilor sociale în Republica Moldova.

Obiectiv

Reforma urmărește îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale în Republica Moldova. Sistemul unificat de management de caz și cadrul de reglementare de sprijin vor garanta că cetățenii care au nevoie de protecție socială sunt identificați, nevoile lor sunt recunoscute și un nivel minim de asistență le este acordat. Printr-o abordare mai eficientă a problemelor legate de protecția copilului și prin implementarea măsurilor preventive, va fi redus numărul cazurilor de abuz asupra copiilor, fapt care va favoriza o societate mai sănătoasă și prosperă. Reforma va contribui în mod semnificativ la strategia națională mai amplă de protecție socială și la creșterea socioeconomică, asigurând un sistem de servicii rezilient și incluziv în conformitate cu standardele europene.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Reglementările privind asigurarea calității și standardele minime de calitate pentru 80% din serviciile sociale sunt actualizate. Decembrie 2025.*
- *Cel puțin 30 000 de persoane sunt înscrise în managementul de caz, beneficiind de servicii de asistență socială. Decembrie 2026.*
- *Sistemul de protecție a copilului este consolidat prin recrutarea și menținerea a încă 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați din bugetul de stat. Decembrie 2025.*
- *Sistemul informatic automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este utilizat de către Ministerului Muncii și Protecției Sociale și de către lucrătorii sociali. Iunie 2027.*

Descrierea implementării

Reforma va fi realizată în baza unei abordări cuprinzătoare care combină progresele legislative, administrative și digitale pentru a asigura sustenabilitatea și impactul pe termen lung. Ca parte a cadrului de reglementare și a standardelor de calitate, Ministerul Muncii și Protecției Sociale va coordona eforturile de revizuire și armonizare a standardelor de calitate existente pentru serviciile sociale, aliniindu-le la cele mai bune practici ale UE. În procesele de acreditare și monitorizare a serviciilor sociale vor fi introduse și integrate mecanisme de asigurare a calității. Totodată, prestatorii de servicii sociale vor beneficia de programe de formare privind dezvoltarea competențelor necesare pentru a asigura respectarea standardele actualizate.

Pentru managementul de caz se va institui un cadru standardizat care va unifica procedurile și va asigura prestarea consecventă a serviciilor în cadrul măsurilor de asistență socială. Vor fi dezvoltate instrumente digitale și soluții software pentru a permite evidența cazului în timp real și facilita luarea deciziilor informate. În vederea asigurării unei implementări eficiente, asistenții sociali și managerii de caz vor participa la un program de consolidare a capacităților cu privire la noul sistem.

Reforma vizează, de asemenea, consolidarea sistemului de protecție a copilului prin recrutarea a încă 200 de specialiști în protecția copilului. Specialiștii nou recrutați vor beneficia de programe de formare specializate pentru sporirea capacităților și competențelor. Această inițiativă va consolida capacitatea serviciilor, va îmbunătăți mecanismele de răspuns pentru copiii vulnerabili și va asigura servicii de protecție a copilului durabile și de înaltă calitate la nivel național.

Specialiștii în protecția copilului vor fi mobilizați în zonele în care este cea mai mare nevoie de ei, cu un accent deosebit pe comunitățile rurale și defavorizate, care se confruntă cu o incidență ridicată a problemelor legate de protecția copilului.

Digitalizarea va avea un rol-cheie prin dezvoltarea Sistemului Informațional Automatizat pentru servicii sociale (eSocial). Sistemul menționat va fi integrat cu bazele de date existente ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale, permițând managementul digital al cazurilor, evidența beneficiarilor și monitorizarea performanței.

Prin realizarea acestor reforme, Republica Moldova va asigura: îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale pentru grupurile vulnerabile; îmbunătățirea coordonării și eficienței asistenței sociale printr-un sistem unificat de gestionare a cazurilor; consolidarea capacității forței de muncă în domeniul serviciilor sociale, asigurând durabilitatea pe termen lung; o infrastructură digitală pe deplin funcțională pentru serviciile sociale, sporind eficiența și eficacitatea deciziilor bazate pe date.

SUBDOMENIUL 4.3: Ocuparea forței de muncă și piața muncii

Reforma 85-87: Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în asigurarea unei participări echitabile și bine reglementate pe piața muncii. Nivelul înalt al muncii nedeclarate, care subminează drepturile lucrătorilor, diminuează veniturile fiscale și slăbește sistemele de asigurare socială, este una dintre problemele principale. Persistența ocupării informale a forței de muncă evidențiază lacunele în materie de supraveghere și aplicare. Resursele insuficiente, mecanismele de reglementare depășite și lipsa de coordonare între agențiile relevante îngreunează eforturile de identificare și abordare a încălcărilor normelor de muncă. O altă provocare majoră constă în mecanismele necorespunzătoare de integrare a grupurilor vulnerabile pe piața formală a muncii. Din cauza barierelor sistemice și a lipsei de programe de sprijin specifice, multe persoane întâmpină dificultăți în a accesa oportunități de angajare stabile. În plus, lipsa instrumentelor digitale pentru monitorizarea lucrătorilor temporari și sezonieri complică și mai mult reglementarea pieței muncii. În absența unor sisteme modernizate de evidență și de gestionare a datelor, asigurarea unor condiții de muncă adecvate, prevenirea exploatării și respectarea drepturilor de muncă ale acestor lucrători se dovedesc a fi dificil de realizat.

Obiectiv

Reforma vizează sporirea participării pe piața muncii, combaterea muncii nedeclarate și consolidarea aplicării drepturilor lucrătorilor. Prin implementarea acestei reforme, Republica Moldova își propune să realizeze următoarele:

- Consolidarea aplicării legislației muncii, prin reducerea cazurilor de muncă nedeclarată;
- Consolidarea standardelor de sănătate și siguranță în muncă prin inspecții de stat inopinate;
- Formalizarea muncii temporare și sezoniere, asigurând accesul la prestații sociale și salarii echitabile;

- Transparență și eficiență sporite în monitorizarea dinamicii pieței muncii prin transformarea digitală;
- Creșterea ocupării forței de muncă în rândul femeilor și al persoanelor din zonele rurale. Această reformă este o componentă-cheie a unei strategii naționale mai ample privind piața forței de muncă, prin care se asigură alinierea la standardele UE și promovarea unui mediu economic mai incluziv și mai reglementat.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Inspectoratul de Stat al Muncii este reformat și are competența de a efectua vizite de inspecție inopinate, în timp ce limitările legate de Legea 131/2012 privind controlul de stat sunt eliminate. Este instituit un sistem de monitorizare a recomandărilor formulate în urma vizitelor de inspecție. Decembrie 2025.*
- *Un registru digital pentru zilieri în agricultură este implementat, contribuind la combaterea muncii nedeclarate în agricultură. 6 000 de lucrători din agricultură sunt înregistrați și plătesc contribuții sociale. Decembrie 2026.*
- *Numărul de beneficiari ai măsurilor active pe piața muncii implementate crește cu 400% față de 2024. Cel puțin 60% dintre beneficiari reprezintă femei. Cel puțin 10% dintre beneficiari sunt persoane cu dizabilități. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Reforma va fi realizată prin combinarea modificărilor legislative, măsurilor administrative și inovării digitale pentru a asigura impactul și durabilitatea pe termen lung.

Modificările aduse cadrului juridic, în contextul reformei Inspectoratului de Stat al Muncii, vor permite inspectorilor de muncă să efectueze controale inopinate atât în domeniul raporturilor de muncă cât și în domeniul securității și sănătății în muncă.. Aceste schimbări vor fi susținute prin programe de consolidare a capacităților cu scopul de a optimiza mecanismele de aplicare și de a alinia practicile de inspecție la cele mai bune standarde ale UE.

În sectorul agricol, va fi introdus un program pilot de vouchere la nivel național pentru a promova angajarea formală a lucrătorilor sezonieri. Acest sistem va garanta că lucrătorii temporari beneficiază de contracte formale, prestații sociale și salarii echitabile.

Dezvoltarea sistemului informațional www.zilieri.gov.md, care va servi drept platformă centralizată pentru înregistrarea, monitorizarea și reglementarea activității lucrătorilor zilieri și sezonieri din Moldova, va constitui o inovație digitală esențială. Sistemul va integra contracte digitale, verificarea în timp real a statutului de angajat și mecanisme de raportare pentru a spori transparența. În vederea asigurării asimilării pe scară largă, va fi desfășurat un program cuprinzător de formare cu privire la utilizarea platformei, adresat atât angajatorilor, cât și lucrătorilor.

În afară de aceasta, va fi extins accesul la măsuri active pe piața forței de muncă, ceea ce va permite unui număr mai mare de șomeri să beneficieze de cursuri de formare profesională, formare la locul de muncă și de stagii profesionale. Pentru a spori rata de participare a forței de muncă, în special în rândul grupurilor vulnerabile din zonele rurale, va fi acordat sprijin suplimentar.

SUBDOMENIUL 4.4: Sănătate

Reforma 88-89: Îmbunătățirea calității furnizării serviciilor de sănătate la nivel național

Provocări

În Republica Moldova, numărul de paturi de spital înregistrează o tendință descrescătoare, fapt care oglindește scăderea demografică generală. În 2023, numărul total de paturi de spital era cu 5% mai mic decât în 2019, fiind în concordanță cu reducerea populației țării. În pofida acestui declin, Republica Moldova se menține peste media UE la capitolul numărului de paturi de spital la 1.000 de locuitori. Totuși, datele indică faptul că asistența spitalicească este suprareprezentată în sistemul de sănătate moldovenesc în comparație cu standardele UE, ceea ce denotă o utilizare excesivă a serviciilor spitalicești.

Rata medie de ocupare a paturilor în orașele mari este deosebit de ridicată, și anume, de 87%, semnalând posibile supraîncărcări în aceste zone. Pentru anumite specialități, cum ar fi oncologia și nefrologia, rata de ocupare depășește

95%. Un aspect interesant este faptul că aproape jumătate (46,7%) din toate spitalizările din anul 2023 au fost înregistrate în capitală, fapt care scoate în evidență dependența disproporționată de serviciile de spitalizare urbane.

Construcția de spitale regionale noi și creșterea capacității de paturi în orașele mai mici sunt esențiale pentru remedierea acestor dezechilibre. Totuși, simpla adăugare de noi structuri nu va determina îmbunătățirea rezultatelor asistenței medicale, cu excepția cazului în care acestea sunt integrate într-o rețea regională funcțională de trimitere. Un astfel de sistem ar asigura o îngrijire coordonată la diferite niveluri de prestatori de servicii, optimizând resursele spitalicești și îmbunătățind accesul la nivelurile corespunzătoare de îngrijire.

Procesul de regionalizare a rețelei de spitale din Republica Moldova, aflat deja în desfășurare, va fi consolidat prin construirea a două spitale regionale noi, finanțate prin facilitățile acordate în cadrul Planului de creștere al UE. Îmbunătățirea accesului la asistență medicală complexă în afara capitalei va spori echitatea accesului la asistență medicală pentru rezidenții din regiunile din afara orașului capitală, reducând în același timp plățile din buzunar/directe pentru asistența medicală.

În același timp, simpla adăugare de spitale noi nu va determina îmbunătățirea protecției financiare a pacienților sau asigurarea unui acces echitabil. Aceste structuri noi vor trebui să fie integrate într-o rețea regională funcțională de trimitere, capabilă să asigure îngrijiri coordonate între prestatorii de diferite niveluri, pentru a facilita prestarea corespunzătoare a serviciilor de asistență medicală. În prezent, nivelurile de îngrijire pentru spitale și parcursurile clinice regionale specifice pentru pacienți nu sunt finalizate și sunt implementate doar pentru anumite domenii de boli.

Cadrul de reglementare actual pentru sistemul național de autorizare a specialiștilor din domeniul sănătății din Republica Moldova, în principal reprezentat de Legea ocrotirii sănătății nr. 411/1995 și de Legea cu privire la exercitarea profesiunii de medic nr. 264/2005, necesită a fi structurat pentru a asigura în mod adecvat monitorizarea și validarea continuă a competențelor specialiștilor din domeniul sănătății. Responsabilitățile de monitorizare și aplicare sunt fragmentate, în special cu privire la gestionarea dreptului de a profesa. În plus, Republica Moldova are nevoie de un mecanism mai aliniat la standardele UE în autorizarea cadrelor medicale străine. La nivel general, lipsește un organism de reglementare dedicat și independent care să supravegheze în mod sistematic procesele de licențiere, dezvoltare profesională continuă și monitorizare a conformității.

Obiectiv

Reforma are ca obiectiv crearea condițiilor pentru un sistem descentralizat de asistență medicală, care să permită disponibilitatea regională a serviciilor de asistență medicală și să asigure că lucrătorii din domeniul sănătății au calificările necesare pentru serviciile pe care le prestează. Rețeaua regională de trimitere va permite transferul pacienților de la un prestator la altul în cadrul unei regiuni. Acest sistem organizat de trimitere va asigura acordarea de asistență medicală în mod corespunzător în cadrul sistemului de sănătate, cu criteriile de trimitere bazate pe riscul pacienților și resursele adecvate ale prestatorului de asistență medicală (de ex., numărul de specialiști, opțiunile de diagnostic și tratament, experiența cu patologii specifice etc.).

Parcursurile clinice regionale dezvoltate oferă specialiștilor medicali din spitalele de nivel inferior previzibilitatea și criteriile necesare pentru a referi pacienții la prestatorii de nivel superior atunci când sunt necesare îngrijiri mai complexe. Spitalele de nivel superior trebuie, de asemenea, să fie în măsură să trimită pacienții înapoi la spitalele de nivel inferior pentru reabilitare, fapt care va determina eliberarea capacității, reducerea duratei medii de spitalizare și creșterea ratei de ocupare a paturilor - exact opusul situației actuale. Pe lângă aceasta, cu ajutorul instrumentelor bazate pe dovezi, vor fi identificate și definite criteriile de reducere la minimum a internărilor pentru afecțiunile care nu necesită îngrijiri complexe și care pot fi gestionate în spitalele de nivel secundar sau în cadrul asistenței medicale primare.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *În cadrul reformei sistemului spitalicesc orientată spre descentralizarea asistenței medicale specializate, se avansează integrarea spitalelor regionale specializate existente și viitoare în rețeaua națională spitalicească, prin dezvoltarea unei rețele regionale integrate de referire. Iunie 2027.*
- *Se introduce sistemul național de licențiere a profesioniștilor din domeniul sănătății pentru a se asigura că toți lucrătorii medicali sunt calificați să ofere servicii medicale sigure și de calitate. Cel puțin 200 de profesioniști din domeniul sănătății beneficiază de instruire specializată în modele moderne de îngrijire pentru a permite implementarea eficientă a rețelelor regionale integrate de referire. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Implementarea rețelelor integrate de trimitere în Republica Moldova urmărește reorganizarea serviciilor specializate de asistență medicală, cu asigurarea unui acces echitabil prin definirea rolurilor spitalelor, stabilirea criteriilor de trimitere și

crearea unor structuri de finanțare de sprijin. Procesul va demara cu planuri regionale de evaluare a capacităților prestatorilor de servicii medicale, prin clasificarea spitalelor în funcție de infrastructură, resurse și competențe, în diferite niveluri de îngrijire, în vederea simplificării trimiterilor. Împreună cu specialiștii din domeniul sănătății, vor fi elaborate criterii de trimitere clinică, pornind de la orientări bazate pe dovezi și adaptate la nevoile Republicii Moldova. Aceste criterii vor ajuta medicii din spitalele de nivel inferior să refere cazurile în mod corespunzător la unitățile de nivel superior. Mecanismele de contra referire vor permite spitalelor regionale să transfere pacienții înapoi pentru reabilitare, optimizând utilizarea spitalelor și fluxul de pacienți.

Vor fi elaborate parcursuri clinice regionale pentru principalele afecțiuni medicale, care vor detalia rolurile spitalelor, procedurile de transfer al pacienților și coordonarea îngrijirilor pentru asigurarea continuității. Cadrul de guvernanță va institui organisme de coordonare din cadrul spitalelor și al autorităților din domeniul sănătății, promovând astfel colaborarea și supravegherea. Coordonarea din partea Ministerului Sănătății va asigura responsabilitatea în ceea ce privește funcționarea rețelei.

Un model de finanțare integrată va stimula respectarea protocoalelor de trimitere, cu utilizarea mecanismelor de plată precum plățile grupate corelate cu standardele de calitate și rezultatele, inspirate din sistemele europene reușite. Investițiile în canalele de comunicare și în capacitățile de transfer, inclusiv în telemedicină, vor îmbunătăți schimbul de informații clinice și transferul pacienților în timp util.

Succesul implementării depinde de o coordonare eficientă, orientări clinice clare, guvernanță de sprijin și un cadru de finanțare integrat, bazat pe cele mai bune practici regionale.

Implementarea sistemului național de licențiere va demara cu reforme legislative de analiză a cadrelor de reglementare actuale și ulterior propunere a actualizărilor acestora în consultare cu părțile interesate. Următorul pas implică instituirea unui organism național de licențiere și acreditare cu o guvernanță clară și procese operaționale aliniate la standardele UE și OMS. Acest organism va ține un registru actualizat al specialiștilor licențiați și va efectua verificări periodice ale conformității.

În colaborare cu Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, vor fi revizuite programele educaționale pentru a asigura alinierea la standardele actualizate. Transparența procesului de reformă va fi asigurată prin consultările cu părțile interesate. Vor fi organizate ateliere de formare pentru a pregăti personalul implicat în reglementare și specialiștii din domeniul sănătății cu privire la noile cerințe.

Această reformă va consolida siguranța pacienților, standardele de servicii și eficiența generală a asistenței medicale în Republica Moldova, în special în beneficiul cetățenilor din zonele slab deservite, prin îmbunătățirea accesului la servicii specializate. Pacienții vor beneficia de o asistență medicală mai coordonată, reducere a spitalizărilor și scădere a costurilor asistenței medicale. Cadrele medicale vor beneficia de standarde îmbunătățite și de oportunități de formare. Ministerul Sănătății va colabora îndeaproape cu autoritățile locale, conducerea spitalelor, CNAM și alte instituții pentru a asigura sustenabilitatea și succesul implementării.

Reforma 90-91: Există instrumente integrate de transformare digitală pentru a asigura un acces mai bun și o mai mare calitate a asistenței medicale

Provocări

Republica Moldova nu dispune de o strategie de e-Sănătate aprobată și de un cadru de reglementare pentru sănătatea digitală, iar acest lucru împiedică dezvoltarea serviciilor de asistență medicală și interoperabilitatea cu standardele UE. Nu există un concept structurat pentru un sistem de dosar electronic de sănătate (DES), ceea ce limitează gestionarea și accesul la datele pacienților. Prestatorii de servicii medicale se confruntă cu sisteme electronice fragmentate între agenții, fapt care limitează schimbul de date și procesul decizional. Există o infrastructură operațională de e-guvernare, dar sisteme esențiale precum Sistemul Informații privind Asistența Medicală Primară rămân deconectate, deși generează zilnic cantități mari de date privind pacienții.

În plus, Republica Moldova nu dispune de un lanț de aprovizionare fiabil pentru produsele medicale, situație care cauzează ineficiențe și penurii, exacerbate în special de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, care a afectat 15% din aprovizionarea cu medicamente. Începând cu iunie 2024, se atestă probleme de disponibilitate în cazul a 12 medicamente esențiale, majoritatea figurând pe lista OMS a medicamentelor esențiale. Deși au fost întreprinse măsuri pentru a contracara penuria de medicamente, acestea nu reușesc să asigure un răspuns rapid la crize. Guvernul acordă prioritate dezvoltării unui sistem integrat de urmărire și localizare a stocurilor de medicamente, cu scopul de a identifica tendințele și de a permite acțiuni preventive împotriva penuriei.

Obiectiv

Elaborarea și aprobarea cadrului juridic necesar care să faciliteze instituționalizarea serviciilor medicale digitale, urmată de dezvoltarea, implementarea și aplicarea DES, cu asigurarea alinierii reglementărilor la recomandările UE. Implementarea unui sistem integrat de urmărire și localizare pentru monitorizarea lanțurilor de aprovizionare cu medicamente, îmbunătățirea gestionării stocurilor și atenuarea riscului de penurie de medicamente.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Digitalizarea sectorului medical este consolidată prin punerea în aplicare a dosarelor electronice de sănătate (DES) pentru 40% din populația asigurată. Decembrie 2027.*
- *Serviciile din sectorul medical sunt digitalizate prin punerea în aplicare a unui sistem de monitorizare a stocurilor de medicamente. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Ministerul Sănătății va implementa strategia de e-Sănătate și cadrul juridic aferent până în 2025, în conformitate cu concluziile UE din 2017 pe tema „Sănătatea în societatea digitală”. Acest demers implică evaluarea nevoilor, elaborarea cadrului juridic, consultări publice și achiziții publice pentru dezvoltarea sistemului. Până în decembrie 2025, va fi creat punctul național de contact pentru e-Sănătate pentru a spori interoperabilitatea cu sistemele digitale de sănătate ale UE în vederea asigurării unui mai bun schimb de date.

Până la sfârșitul anului 2026, vor fi finalizate conceptul și arhitectura sistemului de dosare electronice de sănătate (DES) în vederea implementării la nivel național, precum și cadrul de reglementare aprobat care va detalia standardele de gestionare securizată a datelor. După aprobarea cadrelor de lucru și de reglementare, va începe dezvoltarea sistemului DES, iar ministerul va supraveghea implementarea prin programe pilot, acoperire națională, formare a personalului și campanii de sensibilizare, urmărind progresul prin intermediul datelor de utilizare și al ratelor de acoperire. Până la sfârșitul anului 2027, instituțiile-cheie vor dispune de un sistem DES complet funcțional, care va oferi acces securizat și în timp real la dosarele pacienților.

Obiectivul este ca cel puțin 40% din populația asigurată să aibă un DES activ până în 2027, fiind astfel demonstrată asimilarea cu succes a sistemului și digitalizarea dosarelor medicale.

Ministerul și Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale vor implementa un sistem de urmărire și localizare în conformitate cu standardele OMS și UE, solicitând furnizorilor de medicamente să raporteze nivelurile stocurilor în vederea asigurării unei gestionări proactive a penuriei. Disponibilitatea aprovizionării continue va fi asigurată de un sistem de inventariere farmaceutică. Până la sfârșitul anului 2025, conceptul și arhitectura sistemului național de urmărire și reperare vor fi finalizate, iar părțile interesate vor trebui să raporteze actualizările stocurilor pentru a facilita gestionarea riscurilor.

Având în vedere provocările legate de resurse și infrastructură, implementarea va fi etapizată, și va începe cu o analiză a lanțului național de aprovizionare cu produse farmaceutice care va sta la baza elaborării unui raport cuprinzător. Sistemul va îmbunătăți gestionarea stocurilor prin schimbul eficient de date, detectarea lipsei stocurilor și analiza predictivă, utilizând coduri de bare conforme GS1 pentru identificarea produselor. Monitorizarea electronică va asigura o previziune exactă a cererii și notificări de reaprovizionare în timp util, consolidând capacitatea de reziliență a țării în fața penuriei de aprovizionare.

Cadrul legislativ pentru sistemul de urmărire și localizare cu descrierea detaliată a cerințelor de conformitate și de partajare a datelor va fi aprobat până în martie 2026. Performanța sistemului va fi evaluată în cadrul unei faze pilot, consultările cu părțile interesate asigurând alinierea la procesele operaționale. Va fi elaborată o analiză a costurilor și o strategie de durabilitate pentru a menține accesibilitatea, cu asigurarea în același timp a accesului pacienților. Securitatea datelor va respecta standardele internaționale, fiind desfășurate formări, elaborate strategii de comunicare și asigurată implicarea continuă a părților interesate pentru implementarea cu succes a sistemului.

Sistemul de urmărire și localizare va fi operațional până în decembrie 2027, asigurând monitorizarea în timp real a stocurilor pentru a preveni penuria și spori eficiența și securitatea lanțului de aprovizionare. Pacienții din Republica Moldova vor beneficia de un acces îmbunătățit la asistență medicală și medicamente prin intermediul infrastructurii digitale îmbunătățite, în timp ce cadrele medicale se vor bucura de fluxuri de lucru raționalizate și de acces securizat la dosarele pacienților prin intermediul sistemului DES. Ministerul Sănătății, Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale și Compania Națională de Asigurări în Medicină vor avea roluri-cheie în ceea ce privește politica, implementarea și supravegherea, cu sprijin suplimentar din partea diferitelor părți interesate, inclusiv Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, societatea civilă și parteneri internaționali precum UE și OMS.

Reforma 92: Acces sporit la tratamente noi pentru pacienții cu un număr mare de boli

Provocări

Reglementările cu privire la medicamente și activitățile farmaceutice din Republica Moldova au fost aprobate inițial cu mai bine de 20 de ani în urmă. Deși au fost efectuate recent unele actualizări - cum ar fi introducerea recunoașterii reciproce și a procedurilor accelerate pentru produsele autorizate de Agenția Europeană pentru Medicamente - legea privind medicamentele necesită o revizuire cuprinzătoare. Această reformă urmărește să consolideze sectorul farmaceutic, în concordanță cu unul dintre obiectivele-cheie ale Strategiei naționale de sănătate 2030 a Republicii Moldova. Domeniile-cheie de interes includ studiile clinice, procedurile de autorizare, modificările autorizației de introducere pe piață și terapiile avansate.

Chiar dacă, începând cu anul 2019, în Republica Moldova, se atestă o scădere a ponderii plăților anuale din buzunar pentru asistență medicală, cea mai mare cotă a cheltuielilor cu asistența medicală din totalul plăților din buzunar este pentru medicamente, care au reprezentat 59% din total în 2023 (sursa datelor: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova). Începând cu 2025, lista pozitivă de medicamente rambursate, care asigură acoperirea medicamentelor pentru pacienții asigurați, a inclus 171 de medicamente (denumiri comune internaționale) și constă exclusiv din medicamente generice. În plus, multe medicamente care sunt deja autorizate și rambursate în țările vecine nu sunt încă rambursate în Republica Moldova. În prezent, există o lacună legislativă care împiedică prioritizarea eficientă a medicamentelor inovatoare propuse pentru a fi incluse pe lista pozitivă de rambursare, iar metodele specifice de contractare pentru aceste medicamente inovatoare nu au fost încă puse în aplicare pentru a asigura utilizarea eficientă a fondurilor publice. Această situație afectează mulți pacienți, în special în domeniile cu o povară socială și economică ridicată a bolilor, cum ar fi cancerul.

Obiectiv

Obiectivul principal este alinierea reglementărilor farmaceutice din Republica Moldova la standardele europene prin modernizarea domeniilor-cheie, cum ar fi autorizarea medicamentelor, studiile clinice, inspecțiile și terapiile avansate, îmbunătățind în același timp accesul la medicamentele inovatoare și accesibilitatea acestora prin reducerea plăților din buzunar și includerea a cel puțin două tratamente inovatoare pentru bolile cu povară ridicată pe lista de rambursare pozitivă.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Republica Moldova revizuiește Legea cu privire la medicamente în conformitate cu standardele farmaceutice ale UE și include cel puțin două medicamente inovatoare în lista pozitivă de compensare. Reglementările sunt revizuite cu scopul de a permite acordurile contractuale de partajare a riscurilor. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Ministerul Sănătății, în colaborare cu Agenția Națională a Medicamentului și Dispozitivelor Medicale, avansează în elaborarea proiectului noii Legii cu privire la medicamente. Proiectul va fi supus etapelor procedurale legale, inclusiv lecturile în Parlament, și va fi aprobat în versiune finală de către Parlamentul Republicii Moldova.

Includerea medicamentelor inovatoare în lista pozitivă de rambursare pentru zonele cu o povară ridicată a bolii implică mai multe activități. Procesul de stabilire a priorităților pe baza dovezilor pentru includerea medicamentelor inovatoare pe lista de rambursare se realizează prin intermediul procesului de evaluare a tehnologiilor medicale (ETM) bazat pe principiile descrise în Regulamentul UE 2021/2282. În acest scop, instituția responsabilă de funcțiile ETM va pilota faza de evaluare pentru cel puțin două medicamente inovatoare, cu contribuția tehnică a experților din instituțiile publice de sănătate.

Concluziile rapoartelor ETM vor fi evaluate de o comisie interinstituțională prezidată de Ministerul Sănătății, după care va fi inițiat un proces de contractare cu partajarea riscurilor pentru medicamentele care primesc recomandări pozitive. Prin acest tip de contractare, autoritățile din domeniul sănătății vor fi mai bine poziționate pentru a obține un raport calitate-preț mai avantajos pentru medicamentele inovatoare. Procesul va fi finalizat atunci când cel puțin două medicamente inovatoare vor fi incluse pe lista pozitivă de rambursare, fiind astfel asigurat un acces mai bun la medicamente cost-eficiente pentru pacienți și diminuându-se povara financiară pentru pacienții cu o povară ridicată a bolilor.

5. DOMENIUL DE POLITICI 5: TRANZIȚIA VERDE ȘI CAPITALUL NATURAL

Introducere

Domeniul de politici 5 al Agendei de reforme reprezintă o succesiune de pași meniți să transforme guvernanța de mediu și climatică din Republica Moldova. Este abordată necesitatea critică de a spori protecția mediului, a promova dezvoltarea cu emisii reduse de carbon și asigura gestionarea durabilă a resurselor naturale. Aceste reforme sunt esențiale nu numai pentru stabilitatea economică pe termen lung a țării, ci și pentru alinierea la directivele de mediu ale Uniunii Europene și la obiectivele climatice internaționale. Consolidarea guvernanței de mediu și a capacităților instituționale, în paralel cu modernizarea sistemelor de gestionare a deșeurilor, și a materialelor periculoase, stau la baza agendei. Agenda pune accentul pe atenuarea și adaptarea la schimbările climatice, cu accent pe reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, creșterea eficienței energetice și consolidarea reziliență la riscurile climatice. Printre acțiunile-cheie se numără, de asemenea, îmbunătățirea protecției biodiversității, abordarea degradării terenurilor și tranziția către o economie circulară. Prin adoptarea acestei abordări multidimensionale, Republica Moldova își propune să dezvolte o economie rezilientă, cu emisii reduse de carbon și eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor naturale, îmbunătățind astfel sănătatea publică și respectând standardele UE privind obligațiile de mediu.

SUBDOMENIUL 5.1: Protecția mediului și acțiuni climatice

Reforma 93-96: Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizare a guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon

Provocări

Cadrul de guvernanță de mediu din Republica Moldova se confruntă în prezent cu ineficiențe structurale, capacități instituționale limitate și claritate insuficientă a reglementărilor, ceea ce afectează în mod semnificativ protecția eficientă a mediului și dezvoltarea cu emisii reduse de carbon. Instituțiile-cheie, cum ar fi Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului (IPM), se confruntă cu constrângeri substanțiale, inclusiv personal insuficient, mandate ambigue sau care se suprapun și practici operaționale depășite. Aceste limitări împiedică capacitatea țării de a gestiona eficient substanțele chimice, efectua evaluări aprofundate ale impactului asupra mediului (EIM) și evaluări strategice de mediu (SEA), să impună măsuri legate de schimbările climatice și să răspundă prompt la incidentele de mediu. În plus, Republica Moldova nu dispune în prezent de un sistem cuprinzător de răspundere pentru daune aduse mediului, ceea ce slăbește mecanismele de responsabilizare și subminează eforturile de aplicare eficientă a principiului „poluatorul plătește”.

Alte provocări decurg din deficiențele în gestionarea Fondului Național pentru Mediu. Practicile existente sunt lipsite de transparență, de criterii clare de selecție a proiectelor și de mecanisme riguroase de supraveghere. Aceste deficiențe diminuează eficiența investițiilor de mediu și erodează încrederea publică. În plus, cadrul normativ privind taxele de mediu și plățile pentru poluare aplicat în Republica Moldova este învechit, întrucât nu încurajează practicile ecologice și nici nu penalizează în mod adecvat nerespectarea acestora. Absența unui sistem modern și integrat de gestionare a datelor și informațiilor de mediu limitează și mai mult capacitatea de monitorizare, raportare și reacție eficientă la problemele de mediu, subminând conformitatea țării cu directivele UE privind standardele de mediu.

Obiective

Reforma vizează instituirea unui sistem de guvernanță de mediu transparent, eficient și receptiv, aliniat la practicile UE. Inițiativa vizează îmbunătățiri substanțiale la capitolul capacitate instituțională, claritate a reglementărilor și transparență publică. Printre obiectivele-cheie se numără consolidarea rolurilor și responsabilităților instituțiilor de mediu, modernizarea mecanismelor de aplicare a legislației de mediu și de răspundere pentru mediul înconjurător, sporirea transparenței și eficacității Fondului Național pentru Mediu, care prevede implementarea deplină a directivelor EIA și SEA, reformarea sistemului de plăți și taxe de mediu și instituirea unei platforme digitale integrate a sistemului de informații referitoare la mediu.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Domeniul reglementării și aplicării legislației de mediu este consolidat substanțial prin implementarea funcțiilor cheie ale Ministerului Mediului, ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului și ale Agenției de Mediu, aplicarea funcției de control/reglementare de mediu, și a funcțiilor care decurg din directivele orizontale (inclusiv Evaluarea Impactului asupra Mediului, Evaluarea Strategică de Mediu), asigurându-se numărul de personal relevant pentru o implementare eficientă. Iunie 2026*

- *Reforma Fondului Național pentru Mediu este finalizată, în special prin asigurarea unei finanțări adecvate, publicarea apelurilor de propuneri de proiecte/oportunităților de finanțare, adoptarea unor norme și criterii de selecție clare și transparente pentru proiecte, instituirea unui comitet de evaluare și publicarea proiectelor care urmează să fie finanțate și a proiectelor deja finanțate, precum și raportarea privind implementarea proiectelor. Decembrie 2025*
- *Aplicabilitatea noii Legii privind răspunderea de mediu este asigurată în conformitate cu Directiva 2004/35/CE. Iunie 2026*
- *Este instituit un sistem actualizat de plăți pentru poluarea mediului și de taxe pentru utilizarea resurselor naturale. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Reforma va fi coordonată de Ministerul Mediului, în colaborare strânsă cu Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Restructurarea instituțională va delimita clar responsabilitățile, în special în ceea ce privește autorizațiile de mediu, gestionarea substanțelor chimice și monitorizarea emisiilor. Nivelul corespunzător de personal, formare și resurse va sprijini consolidarea capacității instituționale, asigurând aplicarea și respectarea efectivă a legislației.

Mecanismul de reacție rapidă la incidentele de mediu va include sisteme digitale de alertă, facilitând gestionarea incidentelor în timp real. Orientările transparente și metodologiile standardizate vor spori eficacitatea inspecțiilor și a intervențiilor în domeniul mediului. În rezultatul reformei Fondului Național pentru Mediu vor fi asigurate criterii de selecție clare și publice, o comisie de evaluare independentă și publicarea periodică a rezultatelor proiectelor.

Capacitatea administrativă va fi la un nivel care să permită îndeplinirea atribuțiilor ce decurg din directivele legislației orizontale (EIA, SEA) și să asigure implementarea lor eficientă (inclusiv printr-un număr suficient de funcționari publici). Evaluările Impactului asupra Mediului vor fi realizate pentru toate investițiile majore. Evaluările Strategice de Mediu vor fi efectuate pentru toate planurile și programele majore.

Cadrul actualizat de răspundere pentru mediul înconjurător va include practici aliniate la cele ale UE, susținute de programe cuprinzătoare de formare a inspectorilor. Reformele în domeniul taxelor de mediu și plăților pentru poluarea mediului vor implica revizuiri legislative, orientări transparente și mecanisme eficiente de aplicare care să reflecte principiul „poluatorul plătește”. Dezvoltarea unei platforme digitale integrate de mediu va îmbunătăți în continuare transparența, disponibilitatea datelor și implicarea părților interesate.

Beneficiarii acestei reforme sunt cetățenii, întreprinderile și instituțiile de mediu din Republica Moldova, care vor beneficia de îmbunătățirea calității mediului, creșterea transparenței și îmbunătățirea eficienței instituționale. Principalele părți interesate includ Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, partenerii internaționali, furnizorii de soluții IT, ONG-urile și organizațiile societății civile.

Reforma 97: Sistem de monitorizare și colectare de date pentru a contribui la formularea politicilor de mediu

Provocări

Republica Moldova nu dispune în prezent de un sistem integrat și cuprinzător de monitorizare și de date de mediu, fapt care limitează considerabil capacitatea de a formula, implementa și evalua politici de mediu eficiente. Datele de mediu sunt fragmentate între mai multe agenții și sisteme, ceea ce duce la inconsecvențe, dublarea eforturilor, utilizarea ineficientă a resurselor și reducerea fiabilității evaluărilor de mediu. În plus, practicile și tehnologiile existente de colectare a datelor sunt depășite, lucru care afectează capacitatea țării de a respecta standardele UE privind datele de mediu și obligațiile de raportare, în special cele stabilite de Agenția Europeană de Mediu (AEM). Lipsa unei platforme informaționale unificate limitează accesul publicului la informații de mediu fiabile, subminând transparența, responsabilitatea publică și participarea la luarea deciziilor în materie de mediu.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a crea o platformă de informații de mediu unificată și integrată pentru colectarea, gestionarea și diseminarea sistematică a datelor de mediu, aliniind în totalitate practicile de monitorizare ale Republicii Moldova la standardele UE și AEM. Platforma va asigura accesibilitatea publică la informații de mediu complete și de înaltă calitate, fiind astfel facilitată elaborarea de politici bazate pe dovezi, sporită transparența și promovată implicarea civică activă în guvernanța de mediu.

Reforma vizează în special dezvoltarea unei infrastructuri tehnice solide și a unor protocoale clare pentru integrarea datelor, standardizarea practicilor de raportare a datelor de mediu și facilitarea schimbului eficient de date între agenții.

Prin asigurarea unei interoperabilități mai strânse cu sistemele europene, Republica Moldova va fi în măsură să respecte în mod eficient obligațiile internaționale de raportare privind mediul și să consolideze capacitățile interne de gestionare a mediului.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *În vederea asigurării accesului publicului la informațiile de mediu, se pregătește o platformă unică de informare privind mediul, se finalizează specificațiile IT pentru dezvoltarea sistemului informațional integrat și este lansat procesul de achiziții publice. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Procesul de implementare va include acțiuni structurate coordonate în principal de Ministerul Mediului, în colaborare cu Agenția de Mediu și alte autorități relevante. Primele măsuri vor fi elaborarea și aprobarea unui concept tehnic detaliat, care să contureze arhitectura, protocoalele de gestionare a datelor și interoperabilitatea cu sistemele naționale și internaționale existente. Această fază va fi susținută de consultări ale experților și de angajamente ale părților interesate, asigurând integrarea globală și utilizabilitatea practică.

În urma aprobării conceptului tehnic, se va efectua o analiză externă pentru a evalua conformitatea platformei cu standardele UE, validând funcționalitatea, interoperabilitatea și calitatea datelor. După obținerea unui feedback pozitiv, va fi inițiată procedura de achiziție a sistemelor IT aliniate la standardele naționale și ale UE, cu respectarea procedurilor transparente și competitive pentru a asigura responsabilitatea și utilizarea optimă a resurselor. Reforma va fi implementată ținând cont de cerințele Agenției Europene de Mediu (EEA), în coordonare cu aceasta.

Printre beneficiarii acestei reforme se numără instituțiile guvernamentale, care își vor îmbunătăți capacitățile de elaborare a politicilor de mediu bazate pe date, precum și organizațiile de mediu, care vor beneficia de date fiabile în sprijinul cercetării și al acțiunilor de promovare. Întreprinderile și părțile interesate din industrie vor beneficia de reglementări mai clare, ceea ce va permite reducerea costurilor de conformare și a incertitudinii. Publicul larg va beneficia în mod semnificativ de o transparență sporită, acces mai facil la informațiile de mediu și oportunități sporite de participare civică informată.

Printre principalele părți interesate implicate în implementare se numără Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, furnizorii IT responsabili de dezvoltarea tehnică, ONG-urile, instituțiile de cercetare și partenerii internaționali care oferă asistență tehnică și financiară. ONG-urile și organizațiile societății civile vor juca un rol esențial în asigurarea transparenței, încurajarea participării publicului și menținerea responsabilității pe tot parcursul procesului de implementare, consolidând astfel angajamentul Republicii Moldova față de guvernanța de mediu durabilă aliniată la standardele europene.

Reforma 98-100: Stoparea pierderii biodiversității şi protejarea acesteia şi a ecosistemelor naturale

Provocări

Eforturile Republicii Moldova de protejare a biodiversității sunt afectate în mod semnificativ de lipsa unui sistem cuprinzător de inventariere a pădurilor. În prezent, nu există un inventar forestier operațional continuu, ceea ce împiedică monitorizarea, evaluarea și gestionarea durabilă și eficientă a celor aproximativ 365.000 de hectare de ecosisteme forestiere din țară. Fără o monitorizare sistematică și continuă, autoritățile naționale nu pot asigura o evidență fiabilă a schimbărilor, nu pot detecta în mod prompt riscurile și nu pot implementa politici informate și aliniate la practicile UE. Pe lângă aceasta, nu există un cadru instituțional dedicat pentru gestionarea ariilor naturale protejate, ceea ce duce la competențe fragmentate și conflicte în cadrul structurilor existente, în special cu Agenția Moldsilva. Responsabilitățile pentru gestionarea ariilor naturale protejate sunt în prezent dispersate între mai multe instituții, ceea ce duce la ineficiență, responsabilitate neclară și implementare ineficientă a politicilor de conservare. Absența unei autorități dedicate împiedică, de asemenea, capacitatea Republicii Moldova de a trece de la Rețeaua Emerald existentă la siturile Natura 2000, limitând cooperarea internațională și eforturile de aliniere la UE.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a stopa pierderea biodiversității prin îmbunătățirea gestionării ecosistemelor forestiere, instituționalizarea unei guvernanțe de mediu cuprinzătoare și alinierea cadrului de protecție a biodiversității din Republica Moldova la standardele UE. Concret, reforma vizează implementarea unui sistem de inventariere forestieră continuă (IFC) care să asigure monitorizarea, gestionarea și conservarea fiabilă a pădurilor. În plus, instituirea unei autorități dedicate gestionării ariilor naturale protejate va spori responsabilitatea, va consolida conservarea

biodiversității și va facilita tranziția eficientă de la Rețeaua Emerald la siturile Natura 2000. Aceste acțiuni vor asigura în mod colectiv gestionarea durabilă a ecosistemelor, consolida conservarea biodiversității și integra Republica Moldova în cadrele de mediu mai ample ale UE.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Inventarierea fondului forestier național este instituționalizată și finalizată (100%) în conformitate cu baza legală modificată, o metodologie pentru inventarierea forestieră continuă este instituită. Decembrie 2027*
- *Este înființată și operațională o instituție separată responsabilă de gestionarea tuturor ariilor naturale protejate și de asigurarea resurselor adecvate pentru gestionarea acestora inclusiv temeiul juridic, sediul alocat, orientările și procedurile operaționale pentru autoritate sunt aprobate și minim 50% din personal este recrutat. Decembrie 2026*
- *Propunerea Moldovei pentru siturile Natura 2000 (Directiva privind păsările și habitatele) este aprobată în conformitate cu criteriile științifice și prezentată Comisiei Europene. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Procesul de implementare va începe cu stabilirea inventarului forestier continuu (IFC), prin utilizarea unor tehnici sistematice de eșantionare care includ parcele de eșantionare permanente și temporare. ICAS va fi desemnată ca instituție responsabilă și va fi supusă unei îmbunătățiri structurale, inclusiv în ceea ce privește personalul și formarea, pentru a desfășura în mod eficient activități de inventariere forestieră continuă.

Concomitent, va fi înființată o nouă autoritate dedicată exclusiv gestionării ariilor naturale protejate, care va aborda suprapunerile și ineficiențele instituționale existente. În acest scop, va fi definit cadrul juridic, vor fi desemnați cel puțin 20 de membri ai personalului specializat, vor fi stabilite orientările operaționale, va fi asigurată infrastructura și alocarea bugetară necesară, precum și pregătirea pentru implementarea Natura 2000.

Propunerea Republicii Moldova pentru siturile Natura 2000 va fi elaborată în baza unor evaluări cuprinzătoare, obiective de conservare clar articulate și planuri de gestionare fiabile, fiind astfel asigurată alinierea la Directivele UE privind păsările și habitatele.

Printre beneficiari se numără cetățenii din Republica Moldova, care se vor bucura de îmbunătățirea calității mediului și de conservarea biodiversității. Fermierii, proprietarii locali de terenuri și părțile interesate din comunitate vor beneficia de reglementări mai clare și de un sprijin sporit pentru practicile durabile. Printre principalele părți interesate se numără Ministerul Mediului, ICAS, noua autoritate de gestionare a ariilor naturale protejate, administrațiile locale și ONG-urile. Partenerii internaționali și instituțiile UE vor oferi sprijin tehnic și financiar esențial, asigurând conformitatea cu standardele internaționale și promovând transparența și implicarea comunității în conservarea biodiversității.

Reforma 101-102: Consolidarea productivității resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor

Provocări

Eforturile Republicii Moldova de a trece la o economie circulară și de a gestiona eficient deșeurile sunt afectate de limitări structurale și instituționale semnificative. Lipsa unui centru de gestionare a deșeurilor periculoase centralizat și operațional are drept consecință gestionarea fragmentată și ineficientă a deșeurilor periculoase, ceea ce prezintă riscuri pentru mediu și sănătate. În prezent, deșeurile periculoase sunt gestionate prin măsuri ad-hoc, fără un cadru instituțional dedicat, infrastructură sau alocări bugetare coerente. Mai mult, Laboratorul de referință de mediu (LRM) din cadrul Agenției de Mediu are capacități analitice limitate, având posibilitatea de a acredita doar aproximativ 20 de parametri, mult mai puțini decât cei impuși de directivele UE privind mediul. Laboratorul nu este în măsură să efectueze în mod adecvat monitorizarea de rutină a calității apei, aerului, solului, deșeurilor periculoase și radioactivității mediului în conformitate cu standardele europene, ceea ce duce la lacune în colectarea, gestionarea și raportarea datelor de mediu. Acest lucru limitează capacitatea țării de a asigura o guvernanță de mediu eficientă și respectarea reglementărilor UE privind standardele de mediu.

Obiective

Obiectivul principal al acestei reforme este de a consolida în mod semnificativ guvernanța de mediu a Republicii Moldova prin sporirea capacității analitice a Laboratorului de referință de mediu și prin înființarea unui centru specializat de gestionare a deșeurilor periculoase. Această reformă urmărește să asigure monitorizarea cuprinzătoare a componentelor de mediu - aer, apă, sol, deșeuri și radioactivitatea mediului - în conformitate cu standardele Uniunii Europene.

Îmbunătățirea capacităților și a statutului de acreditare ale LRM va permite Republicii Moldova să îndeplinească în mod eficient obligațiile de monitorizare ale UE, să îmbunătățească calitatea datelor de mediu și să sprijine politicile de mediu bazate pe dovezi. Totodată, crearea unui centru de gestionare a deșeurilor va asigura gestionarea centralizată și standardizată a deșeurilor periculoase, aliniind Republica Moldova la cele mai bune practici internaționale. Acest demers instituțional cuprinzător va îmbunătăți respectarea normelor de mediu, va reduce riscurile ecologice și pentru sănătate și va promova tranziția către modele de economie durabilă și circulară.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Laboratorul de Referință de Mediu (LRM) este operațional pentru toate componentele de mediu pentru care este responsabil: apă, aer, sol, deșeuri, radioactivitatea mediului. LRM pune în aplicare o bază de date publică sau un sistem de raportare în care datele de monitorizare a mediului și rezultatele de laborator sunt partajate cu publicul și cu părțile interesate relevante într-un mod transparent. Decembrie 2026*
- *Se înființează un centru de gestionare a deșeurilor periculoase, se ia o decizie cu privire la sediu și se aprobă alocarea bugetară pentru 2028. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Implementarea acestei reforme necesită acțiuni coordonate gestionate de Agenția de Mediu din Republica Moldova, în colaborare cu instituțiile guvernamentale relevante, în special Ministerul Mediului. Inițial, înființarea Centrului de gestionare a deșeurilor periculoase va fi formalizată printr-o hotărâre de guvern, care va stabili în detaliu mandatul, structura organizațională, necesarul de personal și prevederile bugetare. În urma aprobării de către guvern, va fi selectat amplasamentului centrului, în baza unor evaluări tehnice și de fezabilitate cuprinzătoare pentru a confirma viabilitatea, funcționalitatea operațională și alinierea acestuia la standardele UE. Alocările bugetare vor fi asigurate din surse naționale, completate de sprijin financiar internațional.

În același timp, Laboratorul de referință de mediu (LRM) va beneficia de o consolidare substanțială a capacității, pornind de la achiziționarea de echipamente de laborator avansate care îndeplinesc standardele UE. LRM va obține extinderea parametrilor acreditați printr-un proces riguros de acreditare, ceea ce îi va permite să îndeplinească în mod cuprinzător sarcinile de rutină de monitorizare a mediului. În plus, va fi implementată o bază de date automatizată, care va oferi publicului și părților interesate relevante acces facil, transparent și în timp real la rezultatele monitorizării mediului, promovând astfel participarea publică și responsabilitatea.

Printre principalii beneficiari se numără agențiile guvernamentale responsabile cu elaborarea politicilor de mediu, autoritățile locale, întreprinderile implicate în producerea sau gestionarea deșeurilor, organizațiile de mediu și cetățenii din Republica Moldova, care vor beneficia de o protecție sporită a mediului și de garanții pentru sănătatea publică. Printre părțile interesate care fac parte integrantă din implementare se numără Ministerul Mediului, Agenția de Mediu și noul Centru de gestionare a deșeurilor periculoase. Organismele UE și partenerii internaționali vor oferi expertiză tehnică și resurse financiare esențiale, asigurând alinierea la standardele europene. ONG-urile și grupurile societății civile vor juca un rol de sprijin, promovând transparența, responsabilitatea și implicarea activă a publicului pe tot parcursul procesului de reformă, astfel încât Republica Moldova să avanseze către o guvernanță de mediu durabilă.

Reforma 103: Planificarea strategică în domeniul protecției mediului și al acțiunilor climatice

Provocări

Strategia de mediu pentru anii 2024-2030, aprobată în 2024, prezintă o implementare etapizată a măsurilor de mediu și a activităților sectoriale specifice, cu accent pe impactul imediat asupra sănătății publice și a protecției ecosistemelor pentru a obține durabilitatea și conformitatea cu standardele europene. Mai multe programe din cadrul acestei strategii, cum ar fi Programul național de adaptare la schimbările climatice, Programul de dezvoltare cu emisii reduse, Programul de management durabil al substanțelor chimice și Programul național pentru gestionarea deșeurilor, conțin deja planuri de acțiune detaliate și bugetate, aprobate de guvern. În afară de aceasta, gestionarea apei rămâne un aspect-cheie al strategiei, programele existente actualizate de gestionare a districtelor bazinelor hidrografice și programele de gestionare a subbazinelor râurilor mici având un rol esențial în asigurarea gestionării durabile a resurselor de apă. Continuarea implementării acestora este esențială pentru alinierea politicilor țării de gestionare a apei la standardele UE și pentru susținerea rezilienței pe termen lung a mediului. Cu toate acestea, mai multe programe esențiale rămân neelaborate și încă neaprobate, ceea ce reprezintă o provocare semnificativă pentru implementarea cuprinzătoare și eficientă.

Absența unor astfel de programe detaliate aprobate și a planurilor de acțiune aferente, evaluate din punct de vedere al costurilor, riscă să limiteze eficacitatea strategiei, deoarece inițiativele esențiale în domeniul mediului pot rămâne fără

sprijinul financiar și logistic necesar. Fără planuri aprobate, structurate și finanțate în mod adecvat, alocarea resurselor devine ineficientă, răspunderea scade, iar rezultatele strategice preconizate ar putea fi compromise. Remedierea acestei deficiențe este esențială pentru a se asigura că strategia de mediu depășește obiectivele aspiraționale generale și devine o foaie de parcurs practică, implementabilă și măsurabilă, aliniată la prioritățile naționale și standardele UE.

Obiective

Obiectivul principal constă în implementarea integrală a Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030 prin aprobarea unor planuri de acțiune detaliate, cu costuri calculate, pentru toate programele sectoriale restante. Aceste programe vor aborda domenii critice de mediu, inclusiv gestionarea calității aerului, monitorizarea integrată a mediului, controlul poluării, conservarea biodiversității, gestionarea deșeurilor, utilizarea durabilă a resurselor naturale, ecologizarea IMM-urilor, educația ecologică și cercetarea. Aprobarea acestor programe urmărește să asigure implementarea eficientă a politicilor prin definirea clară a cerințelor financiare, facilitarea mobilizării resurselor și integrarea diferitelor oportunități de finanțare, inclusiv a bugetelor naționale, granturilor UE, parteneriatelor internaționale și investițiilor din sectorul privat.

Un alt obiectiv-cheie constă în consolidarea coordonării interinstituționale și a implicării părților interesate pentru a asigura o executare coerentă a politicilor la diferite niveluri de guvernanță. În cele din urmă, această planificare strategică se va traduce în îmbunătățiri tangibile ale mediului, beneficii socio-economice și alinierea la directivele Uniunii Europene.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *În conformitate cu Strategia de mediu, programele restante cu planuri de acțiune cu costuri urmează a fi adoptate. Iunie 2027*

Descrierea implementării

Succesul implementării va depinde de o abordare structurată, care să implice mai multe părți interesate, precum instituții guvernamentale, entități din sectorul privat, mediul academic, instituții de cercetare, ONG-uri și publicul larg. Fiecare program va respecta o abordare în etape clar definită, de la formularea politicilor și consultarea părților interesate până la consolidarea capacităților, asigurarea resurselor financiare și monitorizarea și evaluarea periodică.

Prin Programul de dezvoltare a sistemului de monitoring integrat de mediu va fi instituită o platformă de monitorizare digitală unificată, care va utiliza colectarea de date în timp real și tehnologii avansate de teledetecție pentru a fundamenta eficient politicile de mediu. În zonele urbane și industriale care se confruntă cu un nivel ridicat de poluare vor fi puse în aplicare planuri de gestionare a calității aerului, care vor include obiective stricte de reducere a emisiilor, ajustări ale planificării urbane și o supraveghere sporită a reglementărilor. Programul de control al poluării atmosferice va introduce limite standardizate ale emisiilor și va promova adoptarea unor tehnologii industriale mai puțin poluante.

Programul privind utilizarea durabilă a resurselor minerale va promova practici responsabile din punct de vedere ecologic în ceea ce privește extracția resurselor, minimizând impactul asupra mediului. Programul privind combaterea deșertificării și refacerea terenurilor va implica inițiative specifice, cum ar fi împădurirea, stabilizarea solului și practicile de gestionare durabilă a terenurilor pentru a combate în mod eficient degradarea terenurilor. Programul privind biodiversitatea va pune accentul pe refacerea habitatelor, protecția speciilor pe cale de dispariție și conectivitatea ecosistemelor.

Programul național de ecologizare a IMM-urilor va stimula IMM-urile prin sprijin financiar, orientare tehnică și practici de activitate durabile, promovând un peisaj economic mai ecologic. Noul Program pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2028-2032 va spori eforturile de reducere a deșeurilor, va înființa unități avansate de reciclare și va asigura aplicarea riguroasă a reglementărilor privind eliminarea deșeurilor. Programele de educație și formare în domeniul mediului vor integra principiile dezvoltării durabile în programele școlare, în formarea profesională și în campaniile de sensibilizare a publicului. Programele de cercetare fundamentală și aplicată vor sprijini soluții inovatoare în adaptarea la schimbările climatice, gestionarea poluării și progresul în domeniul energiei regenerabile.

Principalele părți interesate includ Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Ministerele Dezvoltării Economice și Digitalizării, Sănătății, Agriculturii și Industriei Alimentare, autoritățile locale, instituțiile financiare, asociațiile de afaceri, industriile private, instituțiile academice și ONG-urile. Beneficiarii cuprind agenții guvernamentale, factori de decizie politică, cercetători, întreprinderi, studenți, cadre didactice, organizații de mediu, instituții de sănătate, comunități locale și publicul larg, care vor beneficia în mod semnificativ de îmbunătățirea rezultatelor de mediu, de protecția sănătății publice și de oportunități economice durabile.

Reforma 104-105: Acțiuni climatice și decarbonizare

Provocări

În prezent, Republica Moldova nu aplică un preț asupra emisiilor de gaze cu efect de seră. Așa cum este indicat în Planul Național Integrat pentru Energie și Climă, Republica Moldova s-a angajat să dezvolte un instrument de tarifare a carbonului. Proiectarea și implementarea unui cadru normativ și juridic pentru introducerea unui astfel de preț reprezintă o provocare majoră pentru țară. De asemenea, experiența existentă în acest domeniu este foarte limitată, iar necesitățile de consolidare a capacităților sunt considerabile. Tarifarea carbonului, indiferent de forma concretă pe care o va lua, presupune existența unui sistem solid de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de seră la nivel de instalație, precum și un mecanism de acreditare a entităților verificatoare. Monitorizarea, Raportarea, Verificarea și Acreditarea (MRV-A) reprezintă prima componentă esențială a Sistemului de Comercializare a Certificatelor de Emisii al Uniunii Europene (EU ETS), la care Republica Moldova va adera odată cu accederea sa în Uniunea Europeană. De asemenea, Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova prevede obligația țării de a dezvolta un astfel de sistem MRV-A.

În calitate de Parte Contractantă (PC) a Comunității Energetice (EnC), Moldova lucrează la transpunerea acquis-ului climatic al EnC în legislația sa națională, în conformitate cu directivele emise de organul decizional al EnC, Consiliul Ministerial.

Părțile Contractante ale EnC trebuie să implementeze integral pachetul MRV-A al EnC până la sfârșitul anului 2025. Normele care guvernează cele mai fundamentale componente ale pachetului MRV-A includ, printre altele, obligația de a obține un permis pentru emisiile de gaze cu efect de seră (GES), stabilirea domeniului de aplicare privind activitățile și gazele incluse, desemnarea autorității competente pentru procesul de autorizare și implementarea generală a MRV-A, precum și recunoașterea verificatorilor din UE sau stabilirea cerințelor de acreditare a verificatorilor de către Organismul Național de Acreditare, conform legislației naționale.

Republica Moldova a transpus deja partea de monitorizare și raportare din acquis-ul EnC, care va intra în vigoare în noiembrie 2025.

Următorul pas este ca Moldova să adopte, în a doua parte a anului 2025, partea privind verificarea și acreditarea din acquis-ul EnC, aceasta fiind inclusă în Planul Național de Aderare pentru anul 2025.

Prin adoptarea Legii privind Acțiunea Climatică în 2024, Moldova a transpus o parte din definițiile și conceptele prevăzute în Directiva EU ETS, inclusiv obligația ca instalațiile staționare să dețină un permis dedicat pentru emisiile de gaze cu efect de seră (GES), precum și lista activităților acoperite de cerințele de monitorizare și raportare stabilite prin acquis-ul EnC. Agenția de Mediu a fost desemnată ca autoritate competentă pentru emiterea permiselor și coordonarea planurilor de monitorizare a emisiilor. Instalațiile staționare și operatorii de aeronave care urmează a fi acoperiți de sistemul MRV-A au fost deja identificați, iar Agenția de Mediu urmează să instituie proceduri și procese interne pentru scopuri de autorizare.

Obiective

Ca etapă importantă în direcția conformării depline cu cerințele EU ETS privind MRV-A, obiectivul principal îl reprezintă operaționalizarea completă a unui sistem MRV-A aliniat în totalitate la cerințele prevăzute în Foaia de Parcurs pentru Decarbonizare a EnC (denumit în continuare „pachetul MRV-A al EnC"), aplicabil pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Un sistem MRV-A operațional, începând cu anul 2027, va asigura că procesul de colectare a datelor la nivel de instalație poate începe suficient de devreme, pentru ca Moldova să își poată construi un instrument de tarifare a carbonului pe baza unor date fiabile – indiferent de forma concretă a acestuia și indiferent de momentul aderării.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Republica Moldova adoptă cadrul de reglementare relevant pentru alinierea cu acquis-ul Comunității Energetice (CEn) privind monitorizarea, raportarea, verificarea și acreditarea (MRV-A) emisiilor de gaze cu efect de seră (GES). Iunie 2026*

- *Un sistem de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de seră aliniat cu cerințele Comunității Energetice este operațional. Decembrie 2026*

Descrierea implementării

Implementarea pachetului MRV-A conform Comunității Energetice (EnC) presupune următoarele acțiuni:

- Desemnarea și operaționalizarea unei Autorități Competente pentru emiterea permiselor de GES, aprobarea planurilor de monitorizare și a rapoartelor anuale de emisii.

- Definirea activităților și a gazelor cu efect de seră ce urmează a fi monitorizate, în conformitate cu legislația UE, și includerea acestora în legislația națională.

- Desemnarea unui Organism Național de Acreditare, precum și adoptarea legislației naționale care stabilește cerințele de acreditare a verificatorilor pentru sistemul ETS și/sau recunoașterea verificatorilor acreditați de un Organism Național de Acreditare din UE în contextul implementării EU ETS.

- Stabilirea procesului și termenelor-limită pentru ca entitățile să solicite permise GES, inclusiv prezentarea unui plan de monitorizare în formă de proiect către Autoritatea Competentă, precum și pentru monitorizarea și raportarea emisiilor verificate.

- Identificarea entităților care vor fi supuse sistemului MRV-A.

- Fiecare entitate trebuie să aplice pentru un permis GES, prezentând un plan de monitorizare în formă de proiect Autorității Competente. Aceasta aprobă Planul de Monitorizare dacă îl consideră satisfăcător și emite permisul GES.

- Entitățile încep monitorizarea emisiilor conform planului aprobat, iar raportul anual de emisii trebuie prezentat în fiecare an. Înainte de transmiterea raportului către Autoritatea Competentă, un verificator acreditat trebuie să confirme că datele privind emisiile pentru anul N sunt corecte și că planul de monitorizare a fost implementat. Pentru fiecare perioadă de monitorizare, care se desfășoară între 1 ianuarie și 31 decembrie ale anului N, operatorii și operatorii de aeronave trebuie să transmită raportul anual de emisii verificat către Autoritatea Competentă până la 31 martie a anului următor (N+1).

Acest pas vizează exclusiv acquis-ul Comunității Energetice, așa cum este prevăzut în Foaia de Parcurs pentru Decarbonizare. El nu împiedică și nu înlocuiește procesul de aliniere a Republicii Moldova la acquis-ul climatic mai amplu al Uniunii Europene, inclusiv la prevederile mai ambițioase ale sistemului EU ETS privind MRV-A, care depășesc cerințele stabilite în cadrul EnC.

6. DOMENIUL DE POLITICI 6: SECURITATE ȘI EFICIENȚĂ ENERGETICĂ

Introducere

Consolidarea securității energetice înseamnă pentru Republica Moldova reducerea dependenței de importurile de energie, diversificarea furnizorilor de energie și a rutelor de aprovizionare, precum și îmbunătățirea măsurilor de eficiență energetică. Aceste inițiative sunt, de asemenea, esențiale pentru dezvoltarea durabilă și reziliența față de provocările energetice. Un element central al strategiei Republicii Moldova în sectorul energetic este crearea unei piețe de echilibrare și a unei piețe a serviciilor auxiliare, menite să consolideze stabilitatea, fiabilitatea și eficiența sectorului său de energie electrică. Alinierea ofertei de energie electrică la cerere va facilita integrarea mai multor surse variabile de energie regenerabilă, contribuind la dezvoltarea durabilă a sectorului energetic. Cu aceste componente, piața energiei electrice se va alinia mai ușor la standardele europene, lucru esențial pentru integrarea deplină a Republicii Moldova în piața unică de energie electrică a UE. Piața de echilibrare și piața serviciilor auxiliare vor asigura stabilitatea rețelei, sprijini integrarea energiei regenerabile și promova o infrastructură energetică rezistentă, în plus față de faptul că sunt obligatorii în temeiul reglementărilor UE.

Se preconizează că Fondul pentru Eficiență Energetică în Sectorul Rezidențial din Moldova (FEERM) va juca un rol esențial în tranziția energetică a țării. Prin intermediul finanțării specifice, FEERM va sprijini reabilitarea a peste 500.000 de metri pătrați de clădiri rezidențiale și va reduce consumul de energie al acestora, diminuând astfel sărăcia energetică și îmbunătățind accesul la tehnologii energetice moderne și durabile, cum ar fi pompele de căldură și acumulatorii. Prin

reducerea dependenței de sursele externe de energie prin scăderea cererii de energie, această inițiativă nu numai că va îmbunătăți eficiența energetică, dar va contribui și la creșterea securității energetice a Republicii Moldova.

Prin promovarea acestor obiective, Republica Moldova își propune să accelereze tranziția energetică, să consolideze securitatea energetică și să reducă dependența de importurile de energie, deschizând astfel calea pentru un viitor energetic durabil și rezistent.

SUBDOMENIUL 6.1.: Piața energiei electrice

Reforma 106-112: Piața de energie electrică deschisă și competitivă

Provocări

În pofida reformelor semnificative care au urmat adoptării normelor privind piața energiei electrice în 2020 și a sincronizării urgente cu sistemul energetic european în 2022, țara se confruntă în continuare cu dificultăți în implementarea deplină a unei piețe competitive a energiei electrice aliniate la standardele UE. Un element central al acestor provocări este crearea unei piețe de echilibrare funcționale, o componentă esențială pentru asigurarea stabilității rețelei, integrarea energiei regenerabile și sprijinirea obiectivului Republicii Moldova de a adera la ENTSO-E. ÎS „Moldelectrica", operatorul sistemului național de transport, are sarcina de a organiza piața de echilibrare și de a asigura rezerve de echilibrare adecvate. Însă, disponibilitatea limitată a rezervelor de energie și lipsa de participare din partea potențialilor furnizori de servicii îngreunează progresul. Absența unei piețe a serviciilor auxiliare, care ar stimula producătorii să ofere servicii de echilibrare, cum ar fi reglarea frecvenței și puterea de rezervă, reprezintă o lacună critică.

Mediul de reglementare pentru serviciile auxiliare este complex, necesitând specificații clare ale serviciilor, mecanisme transparente de stabilire a prețurilor și respectarea strictă a reglementărilor UE. Barierele înalte de intrare, cerințele substanțiale de capital și complexitatea tehnologică a acestor servicii pot restricționa concurența și participarea, în special din partea actorilor mai mici de pe piață. Volatilitatea pieței, cererea și oferta imprevizibile și integrarea din ce în ce mai mare a surselor intermitente de energie regenerabilă pot complica și mai mult eforturile de asigurare a stabilității rețelei și a eficienței costurilor. Limitările geografice și de infrastructură ale Republicii Moldova, inclusiv rețeaua națională mai puțin interconectată, exacerbează provocarea de a facilita echilibrarea transfrontalieră eficientă a energiei electrice.

În același timp, dezvoltarea piețelor pentru ziua următoare și pe parcursul zilei este esențială pentru asigurarea unor prețuri eficiente și a unei aprovizionări fiabile cu energie electrică. Aceste piețe se confruntă cu provocări legate de lichiditate, volatilitatea prețurilor și previziunile exacte, în special din cauza variabilității surselor de energie regenerabile. Blocajele de transport și diferențele de reglementare cu țările învecinate împiedică tranzacționarea transfrontalieră fără întreruperi, care este esențială pentru integrarea pieței.

O altă provocare semnificativă constă în alinierea sistemului de TVA din Republica Moldova la legislația UE, în special în ceea ce privește integrarea pieței angro de energie și comerțul transfrontalier. Republica Moldova trebuie să adopte principiul destinației din UE, să pună în aplicare mecanisme de taxare inversă și să introducă scutiri de TVA pentru tranzacțiile transfrontaliere cu energie. Aceste schimbări necesită ajustări atente ale cadrului TVA existent în Moldova, împreună cu dezvoltarea unor mecanisme eficiente de înregistrare și de conformitate pentru întreprinderile implicate în comerțul transfrontalier cu energie.

Pentru a depăși aceste provocări sunt necesare reforme cuprinzătoare, cadre juridice și de reglementare solide, precum și investiții în tehnologie și infrastructură. Implicarea eficientă a părților interesate, transparența și respectarea reglementărilor UE și ale Comunității Energetice sunt vitale pentru promovarea concurenței, atragerea investițiilor și asigurarea de energie electrică fiabilă și la prețuri accesibile pentru consumatori.

Obiectiv

Scopul reformei este de a crea o piață a energiei electrice eficientă, sigură și pe deplin integrată, care să asigure stabilitatea rețelei, să faciliteze comerțul transfrontalier, să sprijine integrarea energiei regenerabile și să promoveze concurența prin mecanisme transparente, bazate pe piață - aliniind cadrele juridice, de reglementare și fiscale ale Republicii Moldova la standardele UE pentru a încuraja investițiile, eficiența și protecția consumatorilor.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Termenii și condițiile naționale pentru echilibrare sunt stabilite în conformitate cu prevederile EBGL și alte acquis-uri ale Comunității Energetice (CE). Decembrie 2025*
- *Moldelectrica lansează licitații publice privind achiziția serviciilor de echilibrare pentru capacități noi. Decembrie 2025*
- *Piața de echilibrare este în vigoare. Decembrie 2025*
- *Desemnarea operatorului pieței de energie electrică (NEMO). Iunie 2025*
- *Sunt lansate piețele pentru ziua următoare și piața pe parcursul zilei. Decembrie 2025*
- *Se avansează în îndeplinirea cerințelor pentru cuplarea piețelor și se pregătește un proiect de cerere către Comitetul de coordonare pentru cuplarea piețelor (MCSC). Iunie 2027*
- *Legea privind TVA armonizată cu legislația UE este adoptată de Parlament. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Reforma va fi implementată printr-un proces legislativ, de reglementare și operațional structurat, aliniat la acquis-ul Comunității Energetice (EnC) și la cerințele UE. Obiectivul principal este crearea unei piețe de echilibrare eficiente, transparente și competitive, operaționalizarea piețelor pentru ziua următoare (PZU) și pe parcursul zilei (PPZ) și armonizarea cadrelor juridice și fiscale ale Republicii Moldova pentru a permite integrarea deplină pe piața energiei electrice a UE.

Procesul va demara cu adoptarea de către Parlament a legislației primare, care stabilește temeiul juridic pentru operațiunile de pe piața de echilibrare. Ulterior, ANRE va transpune și aproba Liniile directoare privind echilibrarea sistemului de energie electrică (EB-GL), aliniat la Regulamentul (UE) 2017/2195 al Comisiei. În baza acestui temei juridic, Moldelectrica va adopta termenii și condițiile naționale pentru echilibrare, astfel cum prevede articolul 18 din EB-GL. Acest cadru asigură condiții nediscriminatorii și transparente pentru furnizorii de servicii de echilibrare (FSE) și părțile responsabile cu echilibrarea (PRE), stimulând concurența și atrăgând investiții în serviciile de echilibrare. În plus, acesta va permite Republicii Moldova să îndeplinească condițiile prealabile pentru aderarea la platformele de echilibrare ale UE.

Moldelectrica va pregăti și va publica cadrul de licitație, inclusiv procedurile, cerințele tehnice și modelele de contracte. Aceste licitații sunt necesare pentru deblocarea investițiilor în capacitățile de echilibrare și se așteaptă să fie lansate până în septembrie 2025.

ANRE va aproba cadrul de reglementare și clauzele contractuale care să permită achiziționarea pe piață a serviciilor de echilibrare, atât pentru capacitate, cât și pentru energie. Moldelectrica va înființa și va opera piața de echilibrare, inclusiv achiziționarea și operaționalizarea platformei informatice necesare (legată de sistemul MMS). Odată ce cadrul este adoptat și platforma este operațională, participanții precalificați vor putea încheia contracte FSE și vor putea depune oferte pentru servicii de echilibrare, inclusiv furnizorii transfrontalieri (de ex., România, Ucraina).

Pentru a activa PZU/PPZ, ANRE va stabilit un operator al pieței de energie electrică desemnat (OPEED) în conformitate cu Regulamentul UE 2015/1222 (CACM). Elementele esențiale, cum ar fi normele de decontare, garanțiile financiare și contractele-cadru, trebuie finalizate. Bursa de energie va anunța data intrării în funcțiune, va începe înregistrarea participanților la piață și va inițiа licitațiile. La încheierea licitațiilor, rezultatele vor fi publicate pe platforma Bursei de energie. Decizia ANRE condiționează lansarea oficială a PZU/PPZ. PZU și PPZ operaționale vor furniza semnale de preț transparente, vor sprijini echilibrarea pieței aproape de timp real și vor servi drept condiții prealabile pentru cuplarea pieței cu sistemele UE.

Pentru ca Republica Moldova să depună cererea de cuplare a piețelor în cadrul MCSC, este necesară transpunerea completă a directivelor și regulamentelor UE în conformitate cu cadrul Comunității Energetice. În plus, trebuie să existe o conformitate contractuală cu cuplarea unică a piețelor pentru ziua următoare (SDAC) și cu regiunea operațională de calcul al capacității din Europa de Est. Cererea va fi depusă în comun de Moldelectrica (OTS) și de OPEED. Cuplarea piețelor va spori concurența, lichiditatea și semnalele de investiții în Republica Moldova, asigurând accesul la serviciile de echilibrare ale UE și reducând potențial nevoile de echilibrare interne. Decizia de punere în funcțiune va fi luată în comun de către OPEED și OTS în cadrul MCSC, cu condiția îndeplinirii tuturor condițiilor din cadrul proiectului de implementare a MCO (MCO IP).

În final, Republica Moldova își va alinia legislația privind TVA la cadrul UE pentru a elimina denaturările pieței și pentru a asigura securitatea juridică. Armonizarea normelor privind TVA este esențială pentru integrarea în platformele de echilibrare SDAC, SIDC și UE, abordând riscurile de neimpozitare și de fraudă privind dubla impozitare.

SUBDOMENIUL 6.2: Piața gazelor naturale

Reforma 113-114: Sporirea securității energetice prin reducerea dependenței de importurile de energie, diversificarea furnizorilor de energie și consolidarea măsurilor de eficiență energetică

Provocări

Pentru a deschide piața gazelor la concurență, este necesar ca toate părțile interesate să se adapteze la noile reglementări și mecanisme care stabilesc o piață funcțională și competitivă, asigurându-se, în același timp, că marii consumatori pot negocia contracte avantajoase. Asigurarea echității prin intermediul tarifului de distribuție armonizat este esențială, întrucât introducerea unui tarif de distribuție unificat necesită o evaluare detaliată pentru a evita impactul disproporționat asupra anumitor categorii de consumatori. Gestionarea datoriilor restante ale consumatorilor este un alt aspect esențial. Condiționarea schimbării furnizorului de semnarea unui acord de reeșalonare a datoriilor poate ajuta la prevenirea acumulării datoriilor din partea furnizorului, contribuind astfel la funcționarea eficientă a pieței, în care niciun consumator nu ar trebui să suporte datoria altuia. În plus, trebuie pus în aplicare un mecanism eficient de monitorizare pentru a preveni abaterile tarifare care depășesc limita de 1%, în conformitate cu dispozițiile aplicabile ale legii gazelor. În plus, Republica Moldova trebuie să stabilească un cadru transparent și nediscriminatoriu pentru selectarea unui furnizor universal de gaze și a unui furnizor de rezervă. În prezent, numărul furnizorilor activi pe piață este limitat, iar procesul de selecție trebuie să asigure o concurență reală, un acces echitabil și respectarea reglementărilor UE și a standardelor Comunității Energetice.

Obiectiv

Obiectivele principale ale acestei reforme sunt consolidarea unei piețe competitive a gazelor naturale, în conformitate cu principiile UE, prin sporirea liberalizării pieței și a concurenței în sectorul gazelor naturale, eliminarea denaturărilor cauzate de regimurile preferențiale pentru anumite categorii de clienți și asigurarea unui cadru de reglementare echilibrat care să protejeze atât furnizorii, cât și consumatorii. În plus, aceasta vizează menținerea stabilității pieței și facilitarea accesului întreprinderilor la o gamă mai largă de furnizori, organizarea unei proceduri concurențiale pentru selectarea furnizorului de serviciu universal și a furnizorului de ultimă instanță, precum și crearea unui cadru previzibil și transparent pentru noii furnizori care doresc să intre pe piața de aprovizionare cu gaze naturale din Republica Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Marii consumatori industriali de gaze naturale achiziționează gaze naturale de pe piața liberă a gazelor. Decembrie 2025*
- *Furnizorul de ultimă opțiune și furnizorul cu obligația de serviciu public de furnizare a gazelor naturale sunt desemnați de ANRE, pe baza procedurii transparente și nediscriminatorii. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

Acțiunea va începe cu un efort de colaborare între Ministerul Energiei și ANRE în vederea definirii marilor consumatori de gaze naturale. Aceasta implică stabilirea unui prag clar de consum anual pentru a clasifica consumatorii respectivi și obligarea acestora să achiziționeze gaze exclusiv de pe piața liberă începând cu 1 octombrie 2025. Implementarea tarifului de distribuție armonizat necesită elaborarea și aprobarea unei metodologii de stabilire a prețurilor care să asigure echitatea pentru toți consumatorii de gaze naturale. În etapa următoare, vor fi stabilite condițiile pentru schimbarea furnizorului, cu obligația de a reeșalona datoriile restante înainte de a permite consumatorilor să treacă la un nou furnizor.

Reglementarea achizițiilor de gaze naturale de către furnizorul de servicii publice implică dezvoltarea unui sistem de supraveghere riguros pentru a asigura respectarea limitelor de abatere tarifară impuse și pentru a reduce riscurile financiare în cadrul sistemului energetic. Aceste măsuri vor facilita o tranziție lină către o piață complet liberalizată și competitivă, printr-o deschidere accelerată a pieței pentru marii consumatori de gaze.

Grupul de beneficiari direcți ai acestei reforme include marii consumatori de gaze naturale (cum ar fi întreprinderile industriale, producătorii de energie electrică și termică, spitalele, universitățile etc.), care vor avea acces la o gamă mai largă de furnizori și posibilitatea de a negocia prețuri mai avantajoase. IMM-urile vor beneficia de un mediu mai competitiv și de tarife mai transparente. Pe termen lung, consumatorii casnici vor beneficia de crearea unei piețe mai competitive, care poate duce la prețuri mai corecte și la servicii mai eficiente. În urma acestei reforme, consumatorii casnici și consumatorii vulnerabili vor avea acces garantat la un furnizor de gaze naturale, chiar și în situații de criză,

prevenind astfel întreruperile în aprovizionare. Agenții economici și IMM-urile vor beneficia de un cadru mai previzibil care le va asigura continuitatea aprovizionării cu gaze în cazul în care furnizorii lor se retrag de pe piață. Reforma va garanta că consumatorii din zonele izolate sau cu acces limitat vor avea un furnizor desemnat care să le satisfacă nevoile de gaze naturale.

În procesul de implementare a acestei reforme, Ministerul Energiei al Republicii Moldova va fi responsabil de elaborarea și punerea în aplicare a cadrului legislativ și strategic. În calitate de autoritate de reglementare a pieței, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) va stabili metodologia tarifară, va monitoriza conformitatea cu noile norme și va supraveghea procesul de selecție transparent și nediscriminatoriu pentru un furnizor de gaze naturale de serviciu universal și un furnizor de forță majoră. Operatorii de rețele și de transport de gaze naturale (precum Vestmoldtransgaz) sunt responsabili pentru asigurarea accesului echitabil la infrastructură. Asociațiile de consumatori și reprezentanții întreprinderilor vor juca un rol în protejarea intereselor consumatorilor și în promovarea unui mediu concurențial echilibrat.

SUBDOMENIUL 6.3: Securitatea energetică

Reforma 115-117: Garantarea securității energetice/Asigurarea securității aprovizionării

Provocări

Consolidarea securității energetice a Republicii Moldova implică o serie de măsuri prioritare de reglementare a stocării gazelor, securizare a interconexiunilor electrice și creștere a capacității interne de producție. Având în vedere caracteristicile pieței gazelor naturale din Republica Moldova, reglementarea obligației de stocare a gazelor naturale ridică mai multe provocări semnificative. Impactul asupra micilor furnizori trebuie analizat cu atenție, deoarece aceștia ar putea întâmpina dificultăți în îndeplinirea obligațiilor de stocare din cauza accesului mai limitat la resurse financiare și logistice. Mecanismul de alocare trebuie să fie clar definit și aplicat în mod uniform pentru a preveni favorizarea anumitor actori de pe piață.

Procesul de certificare a Vestmoldtransgaz (VMTG) ca operator de sistem de transport continuă să reprezinte o provocare semnificativă din cauza cerințelor de conformitate cu reglementările UE. Principala preocupare este structura de proprietate a sistemului de transport, care trebuie să fie complet independentă de întreprinderile integrate pe verticală.

Construcția liniei electrice aeriene de 400 kV Vulcănești - Chișinău este o prioritate-cheie pe termen scurt. Pe măsură ce procesul de construcție avansează, principalele dificultăți care pot apărea sunt condițiile meteorologice nefavorabile și termenele lungi de producție a echipamentelor la substații. Lansarea construcției noii linii de 400 kV Bălți-Suceava va spori semnificativ capacitățile transfrontaliere pentru tranzacționarea energiei electrice. Identificarea traseului optim se va număra probabil printre principalele provocări ale proiectului, alături de eventualele întârzieri legate de procedurile de licitație, implementare și administrare.

Pentru a sprijini Republica Moldova în crearea unei capacități suplimentare de producție a energiei, donatorii norvegieni au pus la dispoziție o turbină cu gaz. Complexitatea logistică reprezintă un obstacol, deoarece turbina trebuie să fie transportată prin mai multe țări până să ajungă în Moldova. Limitările de transport și problemele de coordonare ar putea afecta graficul. În plus, integrarea turbinei în rețeaua energetică a Republicii Moldova necesită o planificare atentă pentru a asigura stabilitatea și eficiența funcționării.

Obiectiv

Obiectivul acestei reforme este de a spori securitatea energetică a Republicii Moldova prin stabilirea condițiilor juridice și de reglementare pentru stocarea gazelor naturale, promovarea în continuare a cerințelor de separare pe piața gazelor, realizarea proiectului de interconectare electrică Republica Moldova-România, aflat în derulare, și lansarea unuia nou, precum și prin implementarea rapidă a capacităților suplimentare pentru producția internă de energie.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Obligația de stocare a gazului în proporție de 15% din consumul total al Republicii Moldova este asigurată anual. Decembrie 2027*
- *ANRE adoptă o decizie cu privire la avizul reînaintat de Ministerul Energiei și ia în considerare redeschiderea procesului de certificare a SRL „Vestmoldtransgaz" în ceea ce privește proprietatea asupra sistemului de transport al gazelor naturale. Decembrie 2025*
- *Moldova finalizează construcția liniei de 400 kV Vulcănești - Chișinău pentru a-și securiza sistemul energetic. Decembrie 2025*

- *Republica Moldova va avansa în creșterea securității aprovizionării cu energie prin intrarea în vigoare a legii care urmărește transpunerea Directivei UE privind rezervele de petrol (Directiva 2009/119/CE). Iunie 2026*
- *Procedura de licitație pentru acordarea statutului de Producător Eligibil Mare investitorilor care dezvoltă centrale electrice eoliene terestre este finalizată. Decembrie 2026*

Descrierea implementării

Guvernul Republicii Moldova va iniția modificarea legislației pentru a se asigura că stocarea gazelor este menținută prin mecanisme bazate pe piață. Acest proces va fi realizat în consultare cu UE și Secretariatul Comunității Energetice. Legea modificată va stabili cerința de a asigura stocarea de gaze egală cu 15% din consumul total la începutul sezoanelor de încălzire în 2025, 2026 și 2027. ANRE va asigura monitorizarea implementării, urmărind nivelurile de stocare a gazelor și asigurând conformitatea cu reglementările.

În paralel, ANRE va supraveghea transferul dreptului de proprietate asupra rețelei de transport al gazelor din Republica Moldova de la Moldovagaz către o nouă entitate independentă. Această decizie face parte din efortul continuu de a se conforma directivelor UE, fiind asigurat faptul că sistemul de transport nu este integrat cu furnizarea, comerțul sau distribuția de gaze. Se preconizează ca ANRE va lua această decizie până în al treilea trimestru al anului 2025, iar certificarea noii entități va fi publicată pe site-ul web al Ministerului Energiei.

Finalizarea construcției liniei electrice interne de 400 kV de la Vulcănești până la Chișinău până la sfârșitul anului 2025 este esențială pentru consolidarea securității energetice a Republicii Moldova. Această linie va facilita transportul direct al energiei electrice importate din România către capitala Moldovei, asigurând stabilitatea sistemului în cazul unor pene sau întreruperi pe alte linii critice.

Beneficiarii reformei vor fi consumatorii finali, atât gospodării, cât și întreprinderi, care vor beneficia de o securitate energetică sporită și de un risc redus de penurie de aprovizionare în perioadele de vârf ale cererii, în special în cazul crizelor energetice sau al creșterilor bruște ale cererii. Consumatorii de gaze și participanții din industrie vor beneficia, de asemenea, de un sistem de transport al gazelor mai transparent și mai competitiv.

SUBDOMENIUL 6.4: Eficiența energetică

Reforma 120-124. Promovarea eficienței energetice

Provocări

Sectorul rezidențial din Republica Moldova este cel mai mare consumator de energie, fiind responsabil pentru aproximativ 50% din consumul final de energie al țării. Mai bine de 70% din clădirile rezidențiale au fost construite în perioada sovietică, când se acorda puțină atenție eficienței energetice. Aceste construcții învechite nu sunt suficient izolate, suferă de pierderi excesive de căldură și necesită o modernizare substanțială, ceea ce impune o sarcină financiară considerabilă gospodăriilor - în special în zonele rurale, unde accesul la soluții eficiente din punct de vedere energetic rămâne limitat. În multe blocuri locative și case individuale, pereții și ferestrele nu sunt izolate, iar sistemele de încălzire sunt învechite și ineficiente, ceea ce duce la un consum și costuri energetice ridicate. Această situație reprezintă o provocare semnificativă pentru gospodăriile cu venituri mici, având în vedere că facturile pentru energie le consumă o parte considerabilă din venituri, fapt care amplifică sărăcia energetică în timpul iernilor aspre. Potrivit Biroului Național de Statistică, cheltuielile gospodăriilor cu locuințele, consumul de apă, electricitate și încălzire au însumat 17,6% din totalul cheltuielilor în 2023, în creștere cu 2,4 puncte procentuale față de 2021. Pentru a soluționa problema eficienței energetice reduse a clădirilor existente, Guvernul Republicii Moldova a instituit, prin Hotărârea de Guvern nr. 251/2024, Fondul pentru Eficiență Energetică în sectorul Rezidențial din Moldova (FEERM). Fondul, gestionat de Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED), este un program de stimulare pe termen lung, prima sa etapă derulându-se din 2024 până în

2027. Obiectivul inițial este de a renova 370.000 m² de suprafață încălzită în blocuri locative și 130.000 m² în case individuale, inițiativa fiind finanțată de guvern și de parteneri internaționali. Bugetul sprijină stimulentele financiare sub forma a două componente complementare de subvenționare: finanțarea nerambursabilă și alocarea. Componenta de finanțare nerambursabilă acoperă până la 70% din costurile totale de investiții pentru blocurile locative și până la 50% pentru casele individuale. Restul contribuției poate fi subvenționată în proporție de până la 90% prin intermediul alocării, în cazuri de sărăcie energetică dovedită a proprietarului locuinței. Alocarea este acoperită de Fondul de reducere a vulnerabilității energetice (FRVE), un instrument social gestionat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Finanțarea nerambursabilă va fi acoperită în proporție de 50% din schema de obligații în materie de eficiență energetică și de 50% de donatori internaționali, cum ar fi Uniunea Europeană.

Obiectiv

Prin această inițiativă se urmărește îmbunătățirea accesului la tehnologii energetice moderne, eficiente și durabile, reducerea sărăciei energetice și creșterea securității energetice prin măsuri precum pompe de căldură, acumulatori și stații de răcire; beneficiarii reformei vor dobândi un control mai mare asupra consumului lor de energie și, în consecință, își vor reduce vulnerabilitatea energetică.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Fondul pentru Eficiență Energetică în Sectorul Rezidențial (REEF) este operațional și oferă stimulente pentru clădirile rezidențiale multietajate și casele individuale, inclusiv pentru gospodăriile vulnerabile, în vederea creșterii eficienței energetice. Decembrie 2025*
- *Implementarea măsurilor de eficiență energetică. Decembrie 2026*
- *Implementarea măsurilor de eficiență energetică. Decembrie 2027*
- *Cadrul juridic privind performanța energetică a clădirilor (referitor la eliberarea certificatelor de performanță energetică) este în vigoare. Instrumentul pentru certificatele de performanță energetică a clădirilor este operațional. Decembrie 2027*
- *Programul de eco-vouchere este extins. Decembrie 2025*

Descrierea implementării

În contextul extinderii FEERM, Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED) va efectua evaluarea obligatorie în vederea acordării de subvenții suplimentare, va oferi stimulente pentru renovarea eficientă din punct de vedere energetic pentru a facilita tranziția de la sistemele de încălzire pe gaz la sistemele de energie regenerabilă, va sprijini extinderea utilizării sobelor eficiente din punct de vedere energetic și va contribui la renovarea și transformarea eficientă din punct de vedere al costurilor pentru un număr anumit de clădiri la standardul de consum de energie aproape egal cu zero.

Măsurile de eficiență energetică implementate în prima fază vor include efectuarea a cel puțin 400 de audituri energetice în diferite tipuri de clădiri rezidențiale, inclusiv blocuri locative, case individuale și gospodării rurale; elaborarea a cel puțin 10 proiecte tehnice pentru intervenții de eficiență energetică în clădiri rezidențiale cu mai multe etaje; și semnarea de contracte de finanțare cu cel puțin 15 asociații de proprietari pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje, precum și cu cel puțin 400 de case individuale, inclusiv cele aparținând gospodăriilor vulnerabile, pentru implementarea măsurilor de eficiență energetică. FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 8 de blocuri locative și a cel puțin 200 de case individuale, fie în curs de execuție, fie finalizate.

În cea de-a doua fază, vor fi implementate măsuri suplimentare de eficiență energetică. Acestea includ elaborarea a cel puțin 10 proiecte tehnice suplimentare pentru intervenții de eficiență energetică în clădiri rezidențiale cu mai multe etaje și semnarea de contracte de finanțare cu cel puțin 10 asociații de proprietari pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje. FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 10 blocuri locative. În plus, FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 300 de case individuale.

Pentru dezvoltarea cadrului juridic privind măsurile de eficiență energetică, este necesar ca guvernul să elaboreze și să adopte cadrul juridic secundar pentru certificatele de performanță energetică. Ulterior, CNED va elabora sistemul de eliberare a certificatelor de performanță energetică pentru clădiri.

SUBDOMENIUL 6.5: Surse de energie regenerabilă

Reforma 125-129: Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă

Provocări

Procesul de introducere a energiei regenerabile în sistemul energetic moldovenesc se confruntă cu mai multe provocări. Unul dintre principalele obstacole este necesitatea de a perfecționa mecanismele de licitație pentru a încorpora soluțiile de stocare a energiei și de a aloca capacitățile în mod strategic. Ecosistemul financiar pentru stocarea energiei rămâne subdezvoltat, ceea ce limitează adoptarea în rândul consumatorilor rezidențiali și de afaceri. Absența unor produse și stimulente financiare specifice limitează implementarea pe scară largă, restricționând astfel flexibilitatea rețelei și integrarea surselor regenerabile. Pe lângă aceasta, Republica Moldova trebuie să transpună integral criteriile de durabilitate pentru biomasă și biocombustibili în legislația națională. În acest sens, este necesară implementarea unor mecanisme stricte de conformitate pentru a garanta că biocarburanții consumați pe piața internă îndeplinesc cerințele UE în materie de durabilitate și de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră. O altă provocare constă în crearea unui Registru electronic al garanțiilor de origine (GO) pentru energie electrică. Lipsa unei platforme digitale pentru emiterea, transferul și anularea GO afectează transparența și credibilitatea pe piața energiei regenerabile. În plus, procedurile administrative complexe și îndelungate îngreunează procesul de autorizare a proiectelor de energie regenerabilă. Simplificarea acestor proceduri este esențială pentru accelerarea dezvoltării energiei regenerabile și atragerea investitorilor.

Obiectiv

Obiectivul acestei reforme este de a accelera implementarea energiei regenerabile în Republica Moldova prin îmbunătățirea cadrului de licitații, dezvoltarea de produse financiare pentru stocarea energiei, transpunerea criteriilor UE de durabilitate pentru biocombustibili, implementarea unui registru electronic de GO și simplificarea proceselor de autorizare. Aceste măsuri vizează sporirea atractivității investițiilor, creșterea transparenței și sprijinirea integrării eficiente a energiei regenerabile în sistemul sectorului energetic al Republicii Moldovei.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Planul de acțiune pentru implementarea energiei regenerabile și stocarea energiei continuă să fie implementat. Decembrie 2025*
- *Lansarea mecanismului de sprijin pentru stocarea energiei pentru sectorul rezidențial și întreprinderi. Iunie 2026*
- *Cadrul legal care stabilește criteriile de durabilitate pentru biomasă, biocombustibili și criteriile de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră este în vigoare. Decembrie 2027*
- *Este instituit un registru electronic pentru emiterea, transferul și anularea garanțiilor de origine pentru energia electrică. Decembrie 2025*
- *Procedurile simplificate de acordare a autorizațiilor pentru energia regenerabilă sunt facilitate prin intermediul platformei cu punct unic de informare. Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Ministerul Energiei va coordona procesul de elaborare a politicilor, modificări legislative și supravegherea implementării. Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) este responsabilă pentru definirea cadrelor de reglementare, supravegherea proceselor de licitație, implementarea registrului GO și reglementarea politicilor de stocare a energiei. Moldelectrica, în calitate de operator al sistemului de transport, va asigura pregătirea rețelei pentru integrarea noilor capacități de energie regenerabilă și a soluțiilor de stocare. Operatorii de distribuție vor facilita integrarea noilor capacități de energie regenerabilă în rețeaua de distribuție. Agenția de Mediu și autoritățile locale vor oferi sprijin pentru reformele de autorizare și vor asigura conformitatea cu reglementările privind durabilitatea. Organizații precum CNED și ODA vor dezvolta și gestiona instrumente financiare pentru stocarea energiei. Se așteaptă ca investitorii privați să participe la licitațiile de energie regenerabilă și să contribuie la extinderea stocării energiei.

Planul de acțiune pentru implementarea energiei regenerabile și a stocării energiei va continua să fie pus în aplicare de către guvern și va fi monitorizat pentru a se asigura revizuirea modelului de licitație în vederea includerii stocării, reflectarea rezultatelor primei licitații, pregătirea unui cadru, inclusiv a documentației de licitație, și lansarea de acțiuni

pentru energia regenerabilă și stocarea energiei în 2025, cu specificarea capacităților alocate pentru fiecare tehnologie, în vederea accelerării implementării energiei regenerabile.

Va fi lansat mecanismul care vizează finanțarea sistemelor de stocare a bateriilor pentru sectorul rezidențial și întreprinderi prin extinderea domeniului de aplicare al programelor de finanțare existente pentru energia regenerabilă și eficiența energetică. Prin acordarea de sprijin persoanelor fizice și juridice pentru a genera și consuma propria energie regenerabilă sau pentru a o stoca, va fi redusă dependența de sursele centralizate de energie și de importuri, fiind totodată atenuată presiunea asupra rețelei prin uniformizarea curbelor de consum și prin creșterea disponibilității energiei în timpul vârfurilor de cerere.

Principalii beneficiari ai acestei reforme sunt dezvoltatorii și investitorii de energie regenerabilă, care vor beneficia de proceduri simplificate de autorizare, de mecanisme de licitație îmbunătățite și de o mai mare transparență a pieței. Gospodăriile și întreprinderile care adoptă soluții de energie regenerabilă și sisteme de stocare a energiei vor avea acces la produse și stimulente financiare adaptate, reducând costurile inițiale și îmbunătățind accesibilitatea energiei. Consumatorii vulnerabili, în special din zonele rurale, vor beneficia indirect de un acces sporit la energie curată, fiabilă și la prețuri accesibile. Mai mult, economia moldovenească în ansamblu va înregistra efecte pozitive prin crearea de locuri de muncă în sectorul energiei regenerabile, creșterea securității energetice și reducerea dependenței de combustibilii fosili importați. Autoritățile naționale și locale vor beneficia, de asemenea, de cadre de reglementare îmbunătățite și procese simplificate, facilitând o supraveghere mai eficientă și permițând alinierea Republicii Moldova la obiectivele UE în materie de energie și climă.

7. DOMENIUL DE POLITICI 7: VALORI FUNDAMENTALE

Introducere

Aspectele fundamentale ale procesului de extindere a UE includ cadrele instituționale, de reglementare și de guvernanță esențiale pentru dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova și alinierea acesteia la standardele europene. Acest domeniu de politici se axează pe obiective strategice precum combaterea corupției, consolidarea independenței justiției, îmbunătățirea supravegherii financiare, protecția drepturilor fundamentale, alinierea politicilor privind vizele, combaterea criminalității organizate și îmbunătățirea capacităților statistice. Eliminarea deficiențelor existente în ceea ce privește aceste valori fundamentale va spori încrederea investitorilor, va îmbunătăți concurența pe piață și va spori eficacitatea instituțiilor și a politicilor publice.

Republica Moldova implementează activ reforme cuprinzătoare în domeniul guvernanței pentru a consolida aspectele fundamentale. Prin consolidarea independenței justiției, sporirea transparenței și fortificarea măsurilor anticorupție, Republica Moldova își propune să pună bazele unui sistem de guvernanță robust și demn de încredere. De asemenea, prin consolidarea integrității financiare și alinierea politicilor în domeniul concurenței la regulamentele UE se va crea un mediu de afaceri mai echitabil și mai previzibil. Aceste reforme sunt esențiale pentru sporirea încrederii investitorilor, asigurarea rezilienței economice, promovarea coeziunii sociale și, în cele din urmă, pentru creșterea durabilă și integrarea mai strânsă în conformitate cu standardele Uniunii Europene.

SUBDOMENIUL 7.1: Lupta împotriva corupției

Reforma 130-134: Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ

Provocări

Anual sunt depuse aproximativ 75.000 de declarații de avere și interese personale, iar din cauza numărului limitat de inspectori de integritate, verificarea manuală a tuturor declarațiilor este imposibilă. Verificarea manuală a declarațiilor poate dura până la două luni și în lipsa unui sistem automatizat, verificarea este lentă și ineficientă, , consumând resurse și împiedicând identificarea precoce a unor eventuale nereguli. rocesul actual de verificare nu dispune de algoritmii avansați, ceea ce limitează identificarea neconcordanțelor datelor prezentate în declarații, rezultatul fiind o abordare de tipul „primul intrat, primul ieșit (FIFO)", fără prioritizarea verificărilor. Sarcinile manuale repetitive duc la erori umane și interpretări subiective. Inspectorii de integritate tratează toate cazurile în mod egal din motivul absenței unui mecanism de identificare a riscurilor, ceea ce nu le permite să se concentreze asupra cazurilor complexe care necesită un control aprofundat.

Încrederea publică în sistemele judiciare este slabă din cauza faptului că evaluarea externă (vetting) a procurorilor și a judecătorilor nu a fost finalizată. Este necesară formarea profesională continuă a organe de menținere a ordinii de drept pentru a aborda provocări precum corupția electorală și criminalitatea organizată. În sistemul procuraturii nu există

mecanisme eficiente de denunțare a încălcărilor legii și de protecție a avertizorilor, care să fie în conformitate cu legile în vigoare privind integritatea. Pentru prevenirea corupției sunt crucial de importante cunoștințele aprofundate în materie de anticorupție la elaborarea proiectelor de legi, asigurându-se că legile nu facilitează comiterea actelor de corupție, ci ajută la identificarea riscurilor.

Obiectiv

Obiectivul măsurii este de a optimiza cadrul pentru prevenirea corupției prin organizarea unui sistem eficient de verificare a declarațiilor de avere și interese personale, verificarea documentelor normative din perspectiva prevenirii și combaterii corupției înainte de aprobarea lor, evaluarea integrității instituționale și monitorizarea eficientă a cazurilor de corupție. Prin aplicarea cunoștințelor aprofundate în materie de prevenire și combatere a corupției se urmărește prevenirea manifestărilor de corupție prin excluderea factorilor de risc din proiecte, informarea autorilor și a publicului larg cu privire la riscurile identificate și furnizarea de garanții suplimentare pentru desfășurarea procesului legislativ în interesul cetățeanului și al publicului. Evaluarea integrității instituționale urmărește consolidarea bunei guvernanțe în sectorul public prin asigurarea integrității instituționale și profesionale a funcționarilor publici. În același timp, datorită acesteia, entitățile publice pot fi trase la răspundere, se poate consolida mediul de integritate instituțională și se pot reduce riscurile de corupție în contexte și domenii specifice.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Este îmbunătățit istoricului investigațiilor, urmăririlor penale și hotărârilor definitive eficace și eficiente în materie de corupție, inclusiv în cazurile de corupție la nivel înalt. Definiția statistică a diferitelor categorii de infracțiuni este revizuită și aliniată la standardele internaționale. Iunie 2027.*
- *100% din declarațiile de avere și interese personale disponibile sunt migrate și procesate electronic în noua versiune a SI „e-Integritate", singurul sistem în care sunt depuse declarațiile. Declarațiile marcate de sistem cu indicatori de risc sunt distribuite aleatoriu prin sistem inspectorilor de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate. Interoperabilitatea cu alte platforme este asigurată prin MConect. Decembrie 2026.*
- *100% din recomandările CNA privind măsurile de atenuare a riscurilor de corupție sunt abordate în proiectele de acte normative finale. În cazul în care unele dintre recomandări nu sunt acceptate, trebuie prezentată o justificare scrisă. Iunie 2026.*
- *95% din recomandările CNA privind evaluarea integrității sunt integrate în planurile locale de integritate ale instituțiilor evaluate și cel puțin 85% din recomandări sunt puse în aplicare. Iunie 2026.*
- *Prin consolidarea cadrului juridic privind o infrastructură de adjudecare anticorupție dedicată, Moldova realizează o reducere cu 40 % a timpului de soluționare a cazurilor de corupție și a cazurilor conexe în comparație cu 2024 și crește rata de soluționare cu 10 % pentru aceste cazuri în comparație cu 2024. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării (beneficiari și părți interesate)

Implementarea acestei reforme va avea loc conform unei abordări structurate și va include consolidarea proceselor la fiecare etapă a sistemului de justiție penală, ceea ce va duce la sporirea eficienței, creșterea transparenței și asigurarea responsabilizării. Obiectivul este de a spori numărul de investigații, urmăriri penale și hotărâri judecătorești reușite, cu prezentarea, în același timp, a unor dovezi măsurabile ale acestor îmbunătățiri pentru a promova încrederea publicului în sistemul de justiție.

Prin noua versiune a SIA „e-Integritate" va fi eficientizat procesul de depunere a declarațiilor de avere și interese personale. Noua versiune a SIA „e-Integritate" va dispune de un mecanism de verificare a declarațiilor pe bază de risc. Declarațiile identificate cu risc sporit vor fi marcate cu steguleț roșii. Ulterior, acestea vor fi distribuite aleatoriul prin SIA „e-Integritate" inspectorilor de integritate pentru verificare suplimentară. Totodată, noua versiune a SIA „e-Integritate" va fi interoperabilă cu alte platforme relevante, ceea ce va permite schimbul de date între diferite sisteme informaționale guvernamentale. Măsurile specifice sunt orientate spre creșterea gradului de identificare a incidentelor de integritate, inclusiv a diferențelor substanțiale între valoarea averilor subiectului declarării (și membrii familiei acestuia) și cheltuielile realizate, precum și reducerea duratei medii de verificare a declarațiilor de avere și interese personale. De asemenea, se va îmbunătăți managementul cauzelor, se vor diminua tergiversările procedurale și va spori eficiența procedurilor judiciare.

SUBDOMENIUL 7.2: Reforma sistemului judiciar și al procuraturii

Reforma 135-138: Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție

Provocări

Sistemul de justiție din Republica Moldova se confruntă cu o combinație de provocări structurale, legale, politice și legate de resurse din cauza cărora capacitatea sa de a funcționa eficient este subminată. Pentru îmbunătățirea sistemului, este esențial să se abordeze problemele legate de corupție, independența judiciară, eficiența gestionării dosarelor, încrederea publicului și infrastructură. Un rol critic pentru îmbunătățirea sistemului de justiție din Moldova îl vor avea reformele legislative semnificative, aplicarea mai strictă a legilor, investițiile în tehnologie și consolidarea capacităților în cadrul sistemului judiciar. Exercițiul extraordinar de evaluare a integrității reprezintă un instrument esențial menit să garanteze că sistemul judiciar este lipsit de corupție și de interferențe politice. Până la finele anului 2024, peste 50 de judecători au demisionat înainte de a fi supuși evaluării, inclusiv 22 din cei 25 de judecători ai Curții Supreme de Justiție (CSJ) și peste 30 de judecători din cele patru curți de apel din țară.

Evaluarea integrității judecătorilor și a procurorilor este, în prezent, una dintre cele mai dificile și solicitante sarcini ale sistemului de justiție. Activitatea Comisiei de pre-vetting (Comisia nr. 1) a început în anul 2022 și s-a încheiat acum. Printre realizările importante ale acestei Comisii este faptul că s-a reușit formarea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor cu membri care au promovat evaluarea. Consiliul Superior al Magistraturii a devenit funcțional în noua sa componență în septembrie 2023, odată cu numirea celui de-al nouălea membru. Astfel, Consiliul a atins cvorumul necesar pentru a fi deliberativ, având 9 membri care au promovat pre-vettingul, din totalul de 12 membri desemnați.Începând cu luna aprilie 2025, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) are componența completă de 12 membri. Consiliul Superior al Procurorilor a devenit pe deplin funcțional în decembrie 2023, în noua sa componență, majoritatea membrilor fiind supuși procesului de vetting.

În conformitate cu garanțiile stabilite prin Legea nr. 65/2023, Comisia pentru evaluarea judecătorilor activează în prezent și are mandatul de a evalua candidații pentru Curtea Supremă de Justiție, candidații la funcția de membru în colegiile specializate ale CSM, precum și toți judecătorii de la curțile de apel și judecătorii care dețin funcții-cheie (președinți și vicepreședinți de instanțe). O altă Comisie pentru evaluarea procurorilor a fost înființată, care evaluează în prezent candidații la colegiile specializate ale CSP, și procurorii din cadrul Procuraturii Anticorupție.

Institutul Național de Justiție (INJ) joacă un rol esențial în sistemul de justiție al Republicii Moldova, asigurând dezvoltarea profesională continuă și instruirea judecătorilor și procurorilor. În pofida mandatului său strategic, INJ funcționează în prezent în absența unui plan strategic cuprinzător – un aspect care generează provocări considerabile în ceea ce privește eficiența și coerența instituțională. Absența unui plan strategic împiedică capacitatea INJ de a alinia programele sale de instruire la reformele naționale în domeniul justiției și la standardele internaționale, precum și de a răspunde în mod proactiv provocărilor emergente din sectorul justiției.

Obiectiv

Obiectivul acestei măsuri este de a se asigura că organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor sunt formate din candidați care au promovat evaluarea și că aceste organe sunt operaționale, astfel sporind eficacitatea și transparența acestora. Rolul principal al colegiilor specializate va fi acela de a se asigura că numirile în funcțiile de judecător și de procuror se fac pe bază de merit, calificări și integritate profesională, mai degrabă decât pe baza unor influențe politice sau a relațiilor personale. Aceasta ar trebui să reducă riscul influențelor politice sau de corupție în procesul de numire, promovându-se astfel independența judiciară și sporindu-se credibilitatea sistemului judiciar și a procuraturii. Colegiile specializate în baza garanțiilor legale e au mandatul de a evalua periodic performanțele și de a asigura educația profesională continuă în domeniul dreptului, menținând standarde profesionale înalte în cadrul sistemului judiciar și al procuraturii, asigurând cultura responsabilizării și standardele înalte de etică în rândul profesioniștilor din sistemul judiciar și procuratură.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Toți membrii colegiilor specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii sunt numiți și au fost anterior verificați în cadrul exercițiului de vetting. Iunie 2026.*
- *100% dintre judecătorii în funcție a celor trei Curți de Apel sunt verificați, pentru a fi ulterior confirmați în funcție. Decembrie 2025.*
- *Cel puțin 50% dintre posturile vacante din Curțile de Apel sunt ocupate cu judecători verificați în cadrul exercițiului de vetting, iar 18 membri ai Curții Supreme de Justiție sunt numiți dintre candidații verificați. Iunie 2027.*

- *Un nou plan strategic pentru Institutul Național al Justiției (INJ) aliniat cu recomandările de evaluare inter pares TAIEX din 2022 este adoptat și o parte semnificativă din acesta este implementată. Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Procesul de evaluare a integrității este în curs de desfășurare, iar calendarul audierilor publice a fost anunțat la începutul anului 2025. Perioada medie de așteptare pentru judecătorii care urmează să fie supuși evaluării – de la data primirii notificării de inițiere a procedurii de evaluare până la primirea deciziei de evaluare – variază între 6 și 12 luni. CSM va organiza concursuri pentru candidații care promovează evaluarea externă. Totodată, CSM va întreprinde diverse măsuri pentru a atenua impactul negativ al demisiilor din sistemul judiciar în urma notificărilor expediate de Comisia Vetting. CSM va asigura organizarea continuă a concursurilor pentru ocuparea funcțiilor vacante sau cu transfer temporar la CSJ, la instanțele de apel, precum și a funcțiilor de conducere din cadrul judecătoriilor raionale.

Un aspect important de subliniat, care se desprinde din garanțiile prevăzute de lege, este că mandatul celor două comisii de evaluare externă include o evaluare aprofundată a integrității personale și a eticii profesionale a judecătorilor și procurorilor. Comisiile își desfășoară activitățile de evaluare independent de orice influență politică sau presiune externă. În temeiul acestor garanții prevăzute de lege, statului nu îi este permis să intervină în activitatea celor două comisii, ceea ce înseamnă că celeritatea proceselor este la discreția comisiilor.

Institutul Național al Justiției (INJ) este vital pentru sistemul judiciar al țării. Programele sale de formare, atât inițială, cât și continuă, sunt concepute pentru a se asigura că profesioniștii din domeniul juridic sunt bine pregătiți să susțină statul de drept și să promoveze un sistem de justiție corect și transparent. INJ ar trebui să adopte și să implementeze un plan strategic aliniat recomandărilor TAIEX Peer Review din 2022, conducând la îmbunătățiri semnificative la nivel operațional și sporind contribuția sa la sistemul de justiție.

Reforma 139-140: Construirea în continuare a unei administraţii mai eficiente, moderne, digitale şi uşor de manevrat a sectorului justiţiei

Provocări

Sistemul național de justiție se confruntă cu mai multe provocări în procesul de eficientizare, modernizare, digitalizare și simplificare a administrării. Deși s-au înregistrat progrese semnificative în ultimii ani, există încă obstacole care împiedică realizarea deplină a acestor obiective. Printre acestea se numără infrastructura digitală limitată. O parte considerabilă a proceselor este încă susținută de proceduri pe suport de hârtie, ceea ce îngreunează interoperabilitatea între diferitele instituții judiciare (judecătorii, procuratură, poliție etc.) și cauzează ineficiențe și tergiversări în instrumentarea dosarelor.

Instanțele de judecată au un număr mare de dosare pendinte, situație agravată de numărul tot mai mare de funcții vacante în rândul judecătorilor și de ineficiența proceselor manuale. Gestionarea lentă a dosarelor și adoptarea tardivă a deciziilor afectează atât promptitudinea, cât și calitatea actului de justiție. Numărul considerabil de dosare pendinte la mai multe instanțe din sistem impune necesitatea unei intervenții prompte din partea autorităților pentru găsirea unei ieșiri din situație și garantarea că justiția este înfăptuită într-un termen rezonabil.

Obiectivul

Obiectivul acestei acțiuni este de a facilita accesul la justiție, de a îmbunătăți eficiența și promptitudinea procedurilor judiciare și de a promova o mai mare transparență, responsabilizare și încredere a cetățenilor în sistem. Odată cu integrarea instrumentelor digitale și modernizarea proceselor judiciare, ineficiențele tehnice actuale vor fi eliminate, riscul de corupție se va reduce, iar încrederea în sistemul de justiție, care ar trebui să servească toți cetățenii echitabil și prompt, va crește.

Mai concret, obiectivele principale sunt de a raționaliza procesele administrative și de a reduce durata de soluționare a diferitelor categorii de dosare la toate nivelurile instanțelor; de a facilita accesul la sistemul judiciar al tuturor categoriilor de beneficiari, inclusiv al autorităților publice și al persoanelor juridice, prin utilizarea Soluției informatice e-Dosar judiciar (SI e-DJ). Un obiectiv important este acela de a reduce costurile operaționale ale instanțelor prin implementarea soluțiilor digitale. De asemenea, se va asigura o monitorizare mai bună a dosarelor și o mai bună gestionare a fluxului de dosare astfel încât instanțele să poată furniza date statistice mai precise. Totodată, realizarea obiectivului de a digitaliza toate datele referitoare la dosare, eliminând necesitatea evidenței pe suport de hârtie și a proceselor manuale, va permite un acces mai rapid la datele respective, va reduce sarcina administrativă și va spori eficiența gestionării dosarelor, deoarece specialiștii din domeniu vor putea accesa și actualiza dosarele în timp real.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Pentru creșterea transparenței și eficienței sectorului justiției, aplicația e-Dosar judiciar (SI e-DJ) este operațională în toate instanțele de fond, iar cel puțin 15% din totalul cauzelor sunt depuse și procesate prin intermediul acestei aplicații. Sistemul informațional integrat de gestionare a dosarelor (PIGD) este operațional, acoperind 100% din cauze, toate datele fiind accesibile în format electronic, iar interconectarea cu 7 sisteme informaționale este asigurată. Decembrie 2027.*

- *Reducerea cu 30 % a timpului de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond față de 2023. Creșterea ratei de soluționare la 110% pentru cauzele civile și comerciale și la 100% pentru cauzele administrative în instanțele de fond și de apel. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării (beneficiari și părți interesate)

Pentru a se asigura că Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) este pe deplin funcțională în toate judecătoriile de primă instanță, este necesară parcurgerea mai multor etape importante. La momentul actual, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) se testează de susținători ai acesteia în mai multe judecătorii din țară. La etapa următoare, categoriile de utilizatori se vor extinde pentru a include autoritățile publice și persoanele juridice, permițându-le să depună acte prin intermediul Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ). Implementarea Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) presupune digitalizarea depunerii, gestionării și accesării actelor judecătorești și a dosarelor. Pentru a atinge nivelul de referință stabilit, este necesar să se asigure un transfer complet operațional al dosarelor între instanțele de la toate nivelurile. Din punct de vedere tehnic, acest lucru presupune ca toate judecătoriile de primă instanță să dispună de echipamentul fizic necesar (cum ar fi calculatoare, servere) și de conectivitatea la internet pentru a putea utiliza Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ). De asemenea, Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ) va fi conectată la alte sisteme relevante de gestionare utilizate în cadrul instanțelor, cum ar fi Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD), în vederea facilitării schimbului continuu de date și a interoperabilității. Vor fi organizate cursuri de formare pentru judecători, grefieri și alt personal al instanțelor cu privire la utilizarea eficace a Soluției informatice e-Dosar judiciar (SI e-DJ).

Conform planului de activitate al CSM, reducerea duratei de soluționare în cazul mai multor categorii de dosare va fi asigurată prin diverse măsuri: a) majorarea numărului de judecători din cadrul completelor specializate în dosare administrative și de corupție; b) monitorizarea eficace a anumitor dosare (cele aflate în examinare timp de peste cinci ani, dosarele de corupție electorală); c) adoptarea și implementarea unui instrument de reducere a dosarelor pendinte.

Dosarele pendinte se vor identifica prin analiza minuțioasă a procesului de examinare a tuturor dosarelor și prin identificarea celor care nu au fost soluționate în termenul prevăzut sau într-un termen rezonabil. De asemenea, CSM va efectua o evaluare internă pe baza statisticilor judiciare, punând accentul pe aspecte precum: organizarea ineficientă a rețelei de judecătorii; calificările și competențele insuficiente ale personalului; discrepanțe semnificative între fluxul de dosare și resursele alocate diferitelor instanțe, care duc la o presiune intolerabilă asupra unora dintre angajații sistemului; repartizarea necorespunzătoare a dosarelor între judecători, cu nerespectarea regulilor de repartizare aleatorie sau fără a lua în considerare complexitatea acestora; gestionarea resurselor bazată, mai degrabă, pe memoria instituțională, decât pe factori obiectivi, printre care fluxul de dosare și rezultatele obținute; probleme legate de dotarea tehnico-materială.

SUBDOMENIUL 7.3: Investigații privind combaterea spălării banilor și a criminalității financiare

Reforma 141-143: Crearea unor condiții echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor

Provocări

Existența unui sistem financiar puternic într-o țară constituie un factor esențial pentru promovarea dezvoltării sale economice. Utilizarea abuzivă a sistemului financiar pentru spălarea banilor și finanțarea terorismului subminează funcționalitatea și integritatea acestuia. Spălarea banilor și finanțarea terorismului sunt infracțiuni transfrontaliere aflate într-o continuă evoluție, cărora le este caracteristică apariția constantă a unor noi tehnici, metode și tendințe. Prin urmare, este esențială existența unui proces continuu de formare profesională pentru a asigura un sistem consolidat și eficient de prevenire și combatere a acestor activități ilicite. Deși Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (UIF din Republica Moldova) organizează periodic instruiri pentru entitățile raportoare, aceste eforturi necesită a fi consolidate. În prezent, nu există un sistem de certificare pentru specialiștii care desfășoară instruirile. Numărul solicitărilor de instruire

din partea reprezentanților sectorului privat este în continuă creștere, la fel ca și cererea de cursuri adaptate la necesitățile specifice ale activității entităților raportoare.

Obiectivul

Obiectivul Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului este de a oferi o platformă de formare continuă a specialiștilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Acesta va oferi programe avansate de formare, adaptate la standardele internaționale, cu accent pe riscurile, tendințele și tipologiile emergente, contribuind astfel la consolidarea capacităților specialiștilor din domeniu.

Datorită rezultatelor generale ale acestui obiectiv, se va îmbunătăți cooperarea dintre sectorul public și cel privat. Centrul de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului va funcționa ca o platformă pentru schimbul de informații între autoritățile statului (SPCSB, autoritățile care supraveghează entitățile raportoare, autoritățile de aplicare a legii) și entitățile raportoare din sectorul privat. Acesta va facilita schimbul de bune practici și va oferi orientări pentru implementarea eficientă și uniformă a obligațiilor lor în calitate de entități raportoare.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Un registru central al beneficiarilor efectivi (BE) este pe deplin operațional și actualizat, asigurând un acces transparent pentru autoritățile competente, UIF și entitățile obligate; iar sancțiunile pentru nerespectarea obligațiilor BE sunt aplicate, după caz. 90% dintre întreprinderile active au depus declarația de BE. Acces acordat (i) tuturor autorităților competente și UIF, (ii) entităților obligate în cadrul CDD și (iii) oricărei persoane/organizații care poate demonstra un interes legitim. Decembrie 2025.*

- *Un sistem național de certificare în domeniul combaterii spălării banilor este instituit și funcțional, cu cel puțin 500 de specialiști în domeniul combaterii spălării banilor certificați. Decembrie 2026.*

- *Este îmbunătățit istoricul în ceea ce privește investigațiile, punerea sub învinuire, hotărârile judecătorești și condamnările pentru spălare de bani (inclusiv pe componența de infracțiuni separată de spălarea banilor). Decembrie 2026.*

Descrierea implementării

Eficiența unui sistem de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului depinde de o abordare strategică care să includă consolidarea cadrului de formare esențială pentru schimbul de bune practici la nivel național și internațional. Crearea Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului reprezintă un pas semnificativ în această direcție, însă pentru o implementare eficientă este nevoie de coordonare interinstituțională și de alocarea optimă a resurselor.

Centrul urmează să fie instituit în cel de-al doilea semestru al anului 2025. Activitățile, în acest sens, vor include: a) definirea obiectivelor și a scopului centrului; b) crearea unui sistem de certificare; c) elaborarea și aprobarea cadrului legal necesar funcționării acestuia; d) asigurarea unei infrastructuri moderne și a unor echipamente corespunzătoare; și e) crearea unui mecanism eficace de coordonare interinstituțională.

De asemenea, se va aproba programul de instruiri, care va necesita implicarea experților naționali și internaționali. Se așteaptă ca primul specialist să fie angajat în primul semestru al anului 2026. Procesul de angajare va presupune stabilirea criteriilor de selectare a specialiștilor, definirea mecanismelor de motivare și organizarea de parteneriate cu instituții internaționale pentru schimbul de experiență. Pe măsură ce activitățile Centrului de formare pentru combaterea spălării banilor și finanțării terorismului se vor intensifica și vor fi necesare capacități suplimentare, se va implementa un proces de angajare treptată pentru a se asigura satisfacerea necesităților Centrului. Înființarea Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului reprezintă un pas esențial pentru consolidarea mecanismului național de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, având drept scop sporirea integrității financiare și protejarea sistemului economic național de riscurile generate de activitățile ilegale.

Un accent deosebit se va pune pe formarea continuă a angajaților Centrului, pe certificare și pe elaborarea unor procese interne eficace de evaluare a riscurilor astfel încât să se asigure că orice amenințări potențiale pot fi combătute rapid. Aceste măsuri vor contribui la crearea unui mediu economic sigur și transparent, în conformitate cu standardele internaționale, protejând astfel integritatea economiei naționale și încrederea cetățenilor în sistemele financiare.

Prin crearea Centrului de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului se va aborda problema asigurării unei formări sectoriale și a certificării specialiștilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Centrul de instruire în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului va servi drept platformă consacrată formării și dezvoltării continue a specialiștilor în domeniu, consolidându-se astfel capacitățile naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. De asemenea, Centrul respectiv va facilita organizarea cursurilor de formare prin elaborarea unor programe specializate pentru toate categoriile de entități raportoare.

Beneficiarii reformei sunt entitățile raportoare: bănci, unități de schimb valutar, societățile de investiții, organizațiile de creditare nebancară și alte instituții financiare, astfel cum se prevede în Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (308/2017). Principalele părți interesate sunt organele cu funcții de supraveghere a entităților raportoare, așa cum prevede Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Pieței Financiare, Camera Notarială și Uniunea Administratorilor Autorizați etc.

SUBDOMENIUL 7.4: Drepturile fundamentale

Reforma 144: Nivelul de violență împotriva femeilor și violenței în familie este redus și accesul la justiție și la servicii pentru victime este îmbunătățit

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în ceea ce privește violența domestică, în special în asigurarea accesului victimelor la serviciile esențiale, după cum urmează:

- Disponibilitatea insuficientă a centrelor de plasament: Doar 182 din cele 260 de locuri necesare sunt disponibile pentru cazarea temporară a victimelor violenței în familie. Acest număr este inferior standardelor stabilite de Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, care recomandă un spațiu de plasament la fiecare 10.000 de persoane.
- Distribuția geografică dezechilibrată a centrelor de plasament și a serviciilor specializate limitează capacitatea victimelor de a primi protecția și sprijinul necesare.
- Lipsa infrastructurii concepute pentru a satisface nevoile victimelor persoanelor în etate și persoanelor cu dizabilități din cadrul centrelor de plasament.
- Capacitate profesională insuficientă în rândul prestatorilor de servicii sociale, subliniind necesitatea unei formări îmbunătățite pentru a oferi în mod eficient sprijin care ia în considerare nevoile victimelor.

Obiectiv

Asigurarea unei protecții eficiente a victimelor violenței împotriva femeilor și a violenței în familie și abordarea adecvată a nevoilor complexe ale acestora prin dezvoltarea unei rețele naționale de servicii specializate care să fie accesibile și armonizate cu standardele internaționale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Pentru a aborda violența bazată pe gen (VBG) și traficul de ființe umane, este operaționalizată de către Agenția Națională pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie o bază de date centralizată cu ghișeu unic privind cazurile de violență bazată pe gen*.
- *Rețeaua de adăposturi pentru victimele violență bazată pe gen este extinsă pentru a atinge un total de 260 de locuri, dintre care cel puțin 53 de locuri noi sunt create cu finanțare din bugetul de stat*. *Decembrie 2027*

Descrierea implementării

Pentru a spori și extinde capacitatea centrelor de plasament, consolidând în același timp serviciile existente, va fi pus în aplicare un plan cuprinzător, axat pe alocarea resurselor, îmbunătățirea infrastructurii, dezvoltarea personalului, cooperarea interinstituțională, precum și monitorizarea și evaluarea continuă.

Acțiunile vor începe cu identificarea locațiilor adecvate pentru noile centre de plasament, asigurând accesibilitatea și siguranța victimelor. Un buget stabil va fi asigurat atât din surse guvernamentale, cât și internaționale, pentru a sprijini

funcționarea durabilă a instituțiilor respective. În plus, va fi stabilit un cadru normativ pentru a reglementa gestionarea și funcționarea noilor centre.

Centrele de plasament existente și cele nou înființate vor respecta standardele internaționale, acordând prioritate siguranței, confortului și bunăstării. Instituțiile respective vor fi dotate cu infrastructura necesară pentru a crea un mediu sigur și favorabil pentru victime.

Va fi recrutat personal calificat care va fi sprijinit prin programe de mentorat adaptate pentru a aborda provocările unice cu care se confruntă centrele de plasament. Vor fi elaborate și puse în aplicare programe de formare continuă, aplicându-se o abordare multidisciplinară pentru a dota specialiștii cu competențele necesare pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie. Atenție deosebită va fi acordată îmbunătățirii accesului victimelor la servicii de sprijin și asistență juridică.

În vederea asigurării unui răspuns coordonat, va fi consolidată colaborarea între autoritățile de aplicare a legii, sistemul judiciar, serviciile sociale și organizațiile necomerciale care oferă sprijin victimelor. Procedurile de intervenție și sprijin vor fi optimizate pentru a îmbunătăți eficiența răspunsului, iar accesul victimelor la servicii va fi îmbunătățit prin acțiuni de informare, campanii de vizibilitate și elaborarea de materiale promoționale.

Vor fi implementate proceduri electronice de evidență și sisteme de colectare a datelor pentru a urmări progresul, a analiza tendințele și a măsura impactul intervențiilor. Pe baza informațiilor în cauză vor fi ajustate politicile, procedurile și instrumentele operaționale pentru a răspunde nevoilor emergente și pentru a spori eficiența generală a serviciilor de plasament.

Reforma 145. Consolidarea gestionării integrate a frontierei de stat

Provocări

Un sistem eficient de gestionare integrată a frontierei de stat este esențial pentru asigurarea unui mediu de securitate internă stabil, având un impact pozitiv atât asupra societății, cât și asupra creșterii sectorului economic. Astfel, un sistem solid de securitate al frontierei este capabil să prevină și să combată criminalitatea transfrontalieră care afectează negativ creșterea economică și siguranța publică, acționând totodată ca un catalizator atât pentru creșterea imigrării, cât și pentru reducerea emigrării. Le fel, este necesar să se mențină un echilibru între măsurile de asigurare a securității frontaliere și autorizarea neîntârziată a trecerii frontierei de stat a persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și altor bunuri. De asemenea, este important să se asigure că controlul la trecerea frontierei de stat este efectuat cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În același timp, asigurarea unui standard ridicat al controlului la trecerea frontierei de stat implică dezvoltarea capacităților care să permită o abordare direcționată în timpul controalelor la frontieră și, în cazul unor suspiciuni, să se dispună efectuarea controlului în linia a doua. Deși, în toate punctele de trecere a frontierei de stat, care sunt deschise traficului internațional, s-a instituit controlul în linia a doua, actualmente se atestă un număr insuficient de angajați specializați în efectuarea acestuia. În plus, Sistemul informațional integrat al Poliției de Frontieră nu asigură redirecționarea automată a persoanelor de la controalele în primă linie la controalele în linia a doua. Aceste dificultăți afectează eficiența controalelor de la frontieră. O altă vulnerabilitate este lipsa capacităților suficiente de a efectua verificări biometrice la frontieră, ceea ce diminuează posibilitatea de a depista documentele de călătorie false, inclusiv persoanele care intenționează să traverseze ilegal frontiera de stat.

Obiectiv

Obiectivul prevede sporirea capacităților de control la frontieră prin consolidarea controalelor în primă linie și aplicarea efectivă a controalelor în linia a doua în toate punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional astfel încât să se asigure un nivel ridicat de control la trecerea frontierei, compatibil cu standardele Uniunii Europene. Acest lucru se va realiza în special prin instituirea funcției (postului) pentru efectuarea controlului în linia a doua, asigurarea infrastructurii adecvate și furnizarea echipamentului necesar pentru efectuarea controalelor în linia a doua având ca bază, standardele și expertiza Uniunii Europene în domeniul securității documentelor. Totodată, obiectivul respectiv prevede dotarea unităților tactice ale Poliției de Frontieră cu mijloace tehnice și dispozitive speciale pentru preluarea și verificarea datelor biometrice, inclusiv asigurarea unei formări corespunzătoare a polițiștilor de frontieră în domeniul ce vizează datele biometrice, precum și diminuarea vulnerabilităților existente la trecerea frontierei, implicit atunci când străinii intenționează să abuzeze de sistemul de azil în Republica Moldova.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Sistemul de control al frontierei este consolidat în conformitate cu standardele UE, în special prin consolidarea controalelor în linia a doua efectuate în punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional. Capacitățile de monitorizare a frontierelor sunt îmbunătățite, inclusiv prin intermediul capacităților de control biometric, precum și al sistemelor de monitorizare fixe și mobile. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Până în luna decembrie a anului 2027 vor fi puse în aplicare mai multe măsuri instituționale pentru a crea atât cadrul juridic necesar pentru consolidarea controalelor în linia a doua, cât și pentru a stabili și dezvolta capacitățile de preluare și verificare a datelor biometrice în timpul controalelor la frontieră. În prima etapă, se va efectua o evaluare cuprinzătoare a cadrului actual normativ pentru a facilita modificările necesare ale actelor normative din domeniul gestionării frontierei de stat. Concomitent, se va efectua o evaluare a necesarului de echipamente capabil să furnizeze instrumente adecvate pentru realizarea obiectivului de consolidare a sistemului de control al frontierei, asigurând totodată compatibilitatea acestuia cu standardele Uniunii Europene. Pe baza acestora, vor fi formulate specificațiile tehnice pentru a iniția procesul de achiziții. După finalizarea etapei de achiziții, soluțiile hardware și software vor fi implementate în punctele de trecere a frontierei de stat și în unitățile tactice ale Poliției de Frontieră. Soluțiile tehnice vor fi interconectate cu sistemele de informații instituționale relevante, precum și cu sistemele de informații ale altor agenții naționale. Un aspect esențial al procesului constă în asigurarea unei formări corespunzătoare a personalului responsabil de efectuarea controalelor în prima și a doua linie în special, în ceea ce privește preluarea și verificarea datelor biometrice. Este important de remarcat faptul că, având în vedere obiectivul de a asigura o abordare specializată a controalelor în linia a doua, prin instituirea funcției (postului) pentru efectuarea controalelor respective, va fi necesar să se asigure o formare profesională specifică a personalului desemnat pentru efectuarea acestei metode suplimentare de control la trecerea frontierei.

SUBDOMENIUL 7.5: Alinierea politicii privind vizele

Reforma 146: Alinierea cerinţelor privind vizele la standardele UE

Provocări

În 3 aprilie 2014, la nivelul Uniunii Europene (UE) a fost semnată o decizie privind liberalizarea vizelor pentru cetățenii Republicii Moldova, care a intrat în vigoare în 28 aprilie 2014. Prin urmare, Comisia Europeană (CE) recomandă, în cadrul dialogului politic cu Uniunea Europeană, ca țările care beneficiază de un regim liberalizat de vize cu această organizație să își armonizeze politicile în materie de vize cu cele ale UE.

În prezent, Legea nr. 257 / 2013 privind resortisanții țărilor terțe care au obligația de a deține viză și cei care sunt exonerați de această obligație la trecerea frontierei de stat a Republicii Moldova este armonizat cu legislația Uniunii Europene și asigură transpunerea parțială a Regulamentului (UE) 2018/1806 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018, care enumeră țările terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză pentru a trece frontierele externe și cele ai căror resortisanți sunt exonerați de această obligație.

În acest context, Republica Moldova menține un regim liberalizat de vize pentru o serie de țări, ai căror cetățeni au nevoie de viză pentru a intra în Uniunea Europeană.

Obiectiv

În acest cadru, Republica Moldova își propune să se alinieze treptat la dispozițiile Regulamentului (UE) 2018/1806 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018, care enumeră țările terțe ai căror resortisanți trebuie să dețină viză la trecerea frontierelor externe, precum și țările terțe ai căror resortisanți sunt scutiți de această obligație.

Măsurile calitative și cantitative care trebuie luate în cadrul acestei reforme

- *Alinierea listei statelor pentru care Republica Moldova impune obligația de viză la Regulamentul 2018/1806 al UE pentru cel puțin trei țări care au obligația de a deține viză pentru UE. Decembrie 2027.*

Descriere implementării

Republica Moldova intenționează să pună în aplicare măsuri de securitate sporite pentru a îmbunătăți controlul sosirilor fără viză și să se alinieze treptat la politica UE în materie de vize cu cel puțin alte trei țări până în decembrie 2027.

SUBDOMENIUL 7.6: Lupta împotriva criminalității organizate

Reforma 147-149: Recuperarea și gestionarea activelor

Provocări

Una dintre provocările sistemului actual este gestionarea și utilizarea deficitară a bunurilor confiscate. Este necesar să se dezvolte un mecanism funcțional pentru reutilizarea socială și publică a bunurilor confiscate. În lipsa unei soluții, acest lucru poate duce la subutilizarea activelor sau la întârzierea reutilizării lor în beneficiul public. Prin instituirea unui mecanism de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale și de interes public, urmărim optimizarea procesului de recuperare și asigurarea faptului că bunurile respective sunt alocate unor proiecte care aduc beneficii societății, cum ar fi inițiative sociale, educaționale și de infrastructură.

Nivelul scăzut al investigațiilor financiare paralele privind infracțiunile generatoare de profit evidențiază necesitatea permanentă de modernizare continuă a instrumentelor care facilitează astfel de investigații. Anchetele penale nu dispun adesea de investigațiile paralele necesare pentru a depista fluxurile financiare ilicite și pentru a identifica activele disimulate. Această lacună în strategia de investigare limitează capacitatea de a dezmembra rețelele infracționale și de a recupera produsele infracțiunii. Creșterea proporției de investigații financiare paralele în cazurile penale generatoare de profit este esențială pentru consolidarea capacității generale de aplicare a legii și pentru a garanta că activitățile financiare ilicite sunt investigate și urmărite penal în mod cuprinzător.

În plus, absența unui sistem integrat de urmărire și gestionare a datelor statistice detaliate privind activele sechestrate și ordinele de confiscare complică evaluarea și raportarea cu privire la eficacitatea eforturilor de recuperare a activelor. Lipsa de transparență împiedică, de asemenea, responsabilizarea și potențialul de îmbunătățire a procesului decizional. Prin punerea în aplicare a unui registru electronic centralizat și a unui sistem funcțional pentru generarea de date statistice, ne propunem să îmbunătățim supravegherea și gestionarea bunurilor confiscate, să asigurăm o raportare mai precisă și să oferim acces la date organismelor autorizate pentru o mai bună evaluare a coordonării.

Obiectiv

Obiectivul principal este de a spori eficiența și eficacitatea recuperării activelor și a investigațiilor privind criminalitatea financiară, asigurând că activele sechestrate sunt gestionate și utilizate în mod corespunzător în beneficiul public, optimizând în același timp răspunsul autorităților de aplicare a legii la infracțiunile financiare. Acest obiectiv este alcătuit din trei obiective interdependente:

- Instituirea unui mecanism de utilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale și de interes public.
- Creșterea proporției de investigații financiare paralele în cazurile penale generatoare de profit.
- Asigurarea funcționării Registrului electronic centralizat al bunurilor confiscate în scopuri penale.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Este introdus un mecanism de reutilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale și un mecanism de confiscare civilă. 20% din bunurile infracționale recuperate în anul precedent sunt reutilizate în scopuri sociale sau în interes public. Decembrie 2026.*
- *Se înregistrează o creștere a valorii totale a sechestrelor aplicate asupra bunurilor infracționale și confiscarea în comparație cu media de trei ani din perioada 2021-2023. Crește ponderea investigațiilor financiare paralele în cauze penale privind generarea de bunuri infracționale. Decembrie 2026.*
- *Registrul electronic centralizat al bunurilor infracționale sechestrate este completat cu date, este pe deplin funcțional și generează și diseminează date statistice relevante privind bunurile sechestrate. Decembrie 2025.*

Descrierea implementării

Până în decembrie 2026 va fi adoptat un mecanism de reutilizare socială a bunurilor confiscate prin legislația primară și secundară relevantă. Până în ianuarie 2027 valoarea sechestrării și confiscării produselor infracțiunii va crește comparativ cu media ultimilor trei ani. Cifrele statistice vor fi disponibile prin intermediul platformei electronice gestionate de COM.

Până în decembrie 2027 va fi instituit un sistem funcțional care să genereze date statistice privind următoarele: numărul de ordine de restricție și de confiscare executate, valoarea estimată a bunurilor sechestrate și recuperate, numărul de cereri (solicitări) depuse și executate în alte state membre și valoarea bunurilor reutilizate în scopuri sociale.

Reforma 150: Lupta cu criminalitatea organizată

Provocări

O provocare în îmbunătățirea eficacității investigațiilor, urmăririlor penale și condamnărilor în cazurile de criminalitate gravă și organizată o reprezintă lipsa unui sistem centralizat de evidență. În multe cazuri, autoritățile de aplicare a legii și instituțiile judiciare operează cu date fragmentate, ceea ce face dificilă urmărirea progresului cazurilor, identificarea tiparelor și asigurarea unei documentații adecvate pe parcursul proceselor de investigare și cel judiciar.

Absența unui sistem digital centralizat de gestionare a cazurilor duce adesea la colectarea inconsecventă a datelor și la schimbul deficitar de informații între autorități . Lipsa unei evidențe centralizate a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, pot împiedica intervenția în timp util a autorităților de aplicare a legii și reduce eficiența generală a proceselor penale. În plus, fără o evidență centralizată, care să asigure urmărirea trasabilității proceselor penale complete, devine dificilă monitorizarea rezultatelor acestora , inclusiv măsurarea performanței sau efectuarea de analize aprofundate pentru viitoarele strategii de prevenire a criminalității.

Punerea în aplicare a unui sistem fiabil de evidențe este esențială pentru sporirea transparenței, îmbunătățirea colaborării între autoritățile de aplicare a legii și asigurarea faptului că fiecare caz este documentat în mod corespunzător, de la faza de inițiere a procesului penal până la adoptarea unei sentințe . Un astfel de sistem ar sprijini, de asemenea, deciziile politice bazate pe dovezi și ar consolida răspunderea, contribuind în cele din urmă la un răspuns mai eficient la criminalitatea gravă și organizată.

Obiectiv

Obiectivul este de a spori eficacitatea și eficiența investigațiilor, urmăririlor penale și condamnărilor în cazurile de criminalitate gravă și organizată, asigurând un răspuns mai solid și mai coordonat care consolidează rezultatele justiției și descurajează activitatea infracțională.

Măsuri calitative și cantitative care urmează să fie întreprinse în cadrul acestei reforme

- *Îmbunătățirea istoricului investigațiilor, urmăririlor penale și al condamnărilor eficace și eficiente în cazurile de criminalitate gravă și organizată. Decembrie 2027.*

Descrierea implementării

Implementarea reformelor pentru combaterea criminalității organizate va acorda prioritate consolidării capacităților de investigare și promovării cooperării între autoritățile de aplicare a legi. Măsurile vor include consolidarea organelor de urmărire penală din cadrul autorităților de aplicare a legii și furnizarea de programe de formare specifice pentru îmbunătățirea procedurilor de urmărire penală , în special în cazul infracțiunilor complexe precum spălarea banilor, criminalitatea informatică, traficul de droguri și traficul de persoane. În plus, se vor depune eforturi pentru punerea în aplicare a unor instrumente tehnologice avansate care să sprijine exercitarea urmăririi penale în cadrul procesului penal , contribuind la obținerea unor rezultate îmbunătățite în ceea ce privește depistarea și suprimarea activităților de criminalitate organizată.

Republica Moldova își va consolida răspunsul judiciar la criminalitatea organizată prin intermediul formării judiciare specifice și al introducerii unor panele de instruiri specializate pentru instanțe privind abordarea infracțiunilor grave. Etapele vor include programe de dezvoltare profesională continuă pentru judecătorii care se ocupă de cazurile de criminalitate organizată, sporind capacitatea acestora de a soluționa în mod eficient probleme complexe. În plus, Republica Moldova va îmbunătăți mecanismele de supraveghere judiciară, asigurând transparența și responsabilitatea pe tot parcursul procesului. Măsurile cuprinzătoare respective sunt menite să demonstreze o îmbunătățire pozitivă și durabilă a bilanțului general al țării, reflectată în mod clar în procedurile de urmăriri penale și rate de condamnare de calitate mai bună.

SUBDOMENIUL 7.7: Statistică

Reforma 151-153. Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE

Provocări

Republica Moldova se confruntă cu provocări în ceea ce privește alinierea producției și diseminării statisticilor oficiale la cerințele UE, ceea ce este esențial pentru asigurarea unui proces decizional informat, a comparabilității datelor, a transparenței și a calității generale în conformitate cu acquis-ul UE. Provocările în cauză includ:

- Producerea limitată de date și diseminarea principalilor indicatori macroeconomici în conformitate cu Sistemul European de Conturi (SEC) 2010, datorită insuficienței surselor de date adecvate pentru compilarea conturilor naționale, a lipsei de expertiză și a constrângerilor de resurse pentru compilarea datelor în conformitate cu SEC 2010. Conturile naționale ale Republicii Moldova sunt compilate în conformitate cu standardul ONU, Sistemul de Conturi Naționale 2008 (SCN 2008), care servește drept bază metodologică pentru SEC 2010. Cu toate acestea, sunt necesare îmbunătățiri suplimentare pentru a asigura producerea și diseminarea agregatelor conturilor naționale, elaborate în conformitate cu SEC 2010.
- Lipsa datelor privind indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC). Republica Moldova nu produce încă date IAPC din cauza lipsei de expertiză tehnică.
- Surse limitate de date și expertiză referitoare la participarea Republicii Moldova la Programul European de Comparare (PEC). Pentru a furniza setul complet de date în conformitate cu PEC, sunt necesare resurse financiare și umane suplimentare pentru a extinde colectarea informațiilor lipsă, precum și consolidarea capacităților.
- Capacități și resurse limitate pentru producerea și diseminarea rezultatelor finale ale recensământului populației și locuințelor (RPL) din 2024. Rezultatele preliminare ale recensământului au fost diseminate în ianuarie 2025, iar rezultatele finale, dezagregate pe tematici de recensământ pentru a asigura comparabilitatea cu statele membre ale UE, vor fi diseminate treptat până în primul trimestru al anului 2026. Pentru a realiza acest lucru, trebuie consolidate capacitățile instituționale ale Biroului Național de Statistică (BNS), în special prin asistență tehnică (inclusiv expertiză internațională) și sprijinul financiar necesar.
- Infrastructură geospațială insuficientă pentru diseminarea datelor recensământului. În pofida utilizării instrumentelor moderne pentru Recensământul Populației și al Locuințelor din 2024, inclusiv a tehnologiilor GIS, Republica Moldova încă nu dispune de o bază de date geospațială statistică. BNS are nevoie de resurse umane și tehnice suplimentare pentru a crea o bază de date geospațială, a o integra cu datele recensământului și a disemina rezultatele recensământului folosind GIS la un nivel de griduri de 1 km², în conformitate cu cerințele UE.
- Până în prezent, nu a fost elaborat un cadru juridic pentru desfășurarea recensământului general agricol (RGA) care să asigure colectarea de date privind recensământul agricol în conformitate cu cerințele UE.

Obiectiv

Obiectivul principal al acestei reforme este de a consolida sistemul statistic al Republicii Moldova prin extinderea producției și diseminării statisticilor oficiale în conformitate cu standardele UE.

Măsurile calitative și cantitative care trebuie luate în cadrul acestei reforme

- *Biroul Național de Statistică produce și diseminează principalii indicatori macroeconomici în conformitate cu SEC 2010, precum și indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) și datele colectate în cadrul Programului european de comparare. Decembrie 2027.*
- *Biroul Național de Statistică prelucrează și diseminează datele Recensământului Populației și Locuințelor din 2024 în funcție de temele recensământului și de dezagregările acestora pentru a asigura comparabilitatea cu statele membre ale UE. Decembrie 2026.*
- *Moldova adoptă actul normativ cu privire la organizarea recensământului agricol în conformitate cu standardele UE. Iunie 2027.*

Descrierea implementării

Consolidarea producerii și diseminării statisticilor oficiale elaborate în conformitate cu cerințele UE în diferite domenii statistice este vitală pentru Republica Moldova în contextul procesului său de integrare europeană. Acest lucru va asigura informații statistice fiabile, oportune și comparabile pentru a sprijini guvernarea publică transparentă, elaborarea de politici bazate pe dovezi și reformele economice și sociale. În acest sens, este extrem de importantă consolidarea capacităților instituționale ale instituțiilor naționale implicate în producerea statisticilor oficiale, precum și să se aloce

resurse suplimentare pentru a remedia lacunele de date în ceea ce privește colectarea, prelucrarea, analiza și diseminarea statisticilor în conformitate cu standardele și cele mai bune practici ale UE.

Cu sprijinul UE, până în decembrie 2027, Republica Moldova va extinde producerea și diseminarea principalilor indicatori macroeconomici prin intermediul paginii web oficiale a BNS, în conformitate cu SEC 2010. Producția și diseminarea pricipalelor agregate ale conturilor naționale vor crește treptat cu cel puțin cinci tabele cu date aliniate la SEC 2010, iar coerența între indicatorii macroeconomici va fi, de asemenea, consolidată.

Republica Moldova va asigura producerea și diseminarea datelor privind indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) prin intermediul paginii electronice a BNS, în conformitate cu cerințele UE.

În plus, Republica Moldova își va consolida participarea la Programul european de comparare prin extinderea colectării de date în cadrul programului și prin asigurarea transmiterii de date către Eurostat, urmând să fie efectuate cel puțin 11 anchete statistice.

Rezultatele finale ale Recensământului Populației și Locuințelor din 2024 din Republica Moldova vor fi publicate în două etape, acoperind 35 de tematici și dezagregările acestora, în conformitate cu Regulamentul UE nr. 2017/543. Va fi creată și va deveni operațională o bază de date geospațială statistică bazată pe rezultatele RPL pentru a îmbunătăți analiza detaliată și a sprijini elaborarea de politici bazate pe date. Datele privind cel puțin șase subiecte de recensământ selectate din rezultatele recensământului populației și locuințelor din 2024 vor fi geocodificat la nivel de griduri de 1 km², asigurându-se respectarea Regulamentului UE nr. 2018/1799.

Republica Moldova va adopta o Hotărâre de Guvern privind Recensământul General Agricol (RGA) pentru runda 2030 până în iunie 2027. Această decizie va contribui la stabilirea cadrului juridic și instituțional pentru colectarea datelor de recensământ, asigurând conformitatea cu cerințele UE privind recensământul agricol.

Pentru a consolida producerea și diseminarea datelor statistice esențiale în conformitate cu standardele UE, se va pune un accent semnificativ pe consolidarea capacităților în cadrul sistemului statistic național, precum și pe identificarea și abordarea lacunelor în materie de date. Vor fi organizate sesiuni de formare și ateliere de lucru specifice pentru a spori expertiza și cunoștințele tehnice ale statisticienilor moldoveni, asigurând aderarea la acquis-ul UE. În plus, se va acorda prioritate dezvoltării de metodologii în domenii statistice cheie pentru a îmbunătăți calitatea și eficiența datelor statistice.

6. CONDIȚII GENERALE DE PLATĂ

Stabilitatea macroeconomică

După ce a înregistrat o evoluție pozitivă în prima jumătate a anului 2024, dinamica anuală a PIB-ului a devenit negativă în trimestrul III, când valoarea acestuia s-a diminuat cu 1,9% față de aceeași perioadă a anului 2023. Această dinamică s-a menținut și în trimestrul IV, astfel că anul 2024 s-a soldat cu o creștere anuală a PIB de 0,1%. Performanța a fost mai slabă decât se anticipa, în principal din cauza impactului negativ al cererii externe nete. Pe plan intern, trebuie menționat impactul negativ al sectorului agricol asupra dinamicii PIB, ca urmare a condițiilor de secetă severă care au compromis recolta. Suplimentar, declinul comerțului și al tranzacțiilor imobiliare a afectat în continuare activitatea economică. Acestea au fost parțial compensate de evoluțiile mai slabe din construcții, sectorul financiar și sectorul informațiilor și comunicațiilor.

În trimestrul IV 2024, rata anuală a inflației și-a continuat traiectoria ascendentă, care a început la mijlocul anului 2023. Astfel, rata anuală a inflației a crescut de la 5,2% în septembrie 2024 la 7,0% în decembrie 2024, depășind limita superioară a țintei de inflație a Băncii Naționale. Tendința ascendentă a ratei anuale a inflației în ultimele luni ale anului 2024 a fost susținută de mai multe evoluții sectoriale nefavorabile, inclusiv ajustarea tarifului la gazele de rețea, creșterea tarifelor reglementate și consecințele secetei. Se estimează că dinamica inflației înregistrată în perioada decembrie 2024 - februarie 2025, combinată cu ajustările tarifelor pentru încălzire centralizată și energie electrică de la începutul anului curent, va menține rata anuală a inflației peste limita superioară a intervalului țintit pentru inflație, cel puțin în prima jumătate a anului 2025.

În perspectivă, se estimează că cererea internă va continua să exercite un impact dezinflaționist. În scenariul de bază, se preconizează o creștere a PIB cu 2,5-3,0% în 2025, iar rata inflației va intra în coridorul țintă la sfârșitul anului 2025. Totuși, amploarea și ritmul ajustărilor tarifare, la care se adaugă situația geopolitică destul de tensionată, mențin un grad ridicat de incertitudine în ceea ce privește inflația și perspectivele de creștere pentru 2025.

În perioada 2025-2027, Guvernul Republicii Moldova se va angaja în menținerea și consolidarea cadrului macrofiscal prin intermediul următoarelor obiective de politici:

- Consolidarea fiscală: Asigurarea unui deficit bugetar național raportat la PIB la niveluri sustenabile.

- Consolidarea bazei fiscale: Continuarea reformelor în administrarea fiscală și vamală pentru a lărgi baza fiscală și îmbunătăți respectarea obligațiilor fiscale.
- Consolidarea administrației fiscale: Promovarea echității, coerenței și transparenței în gestionarea resurselor financiare.
- Raționalizarea și securizarea procedurilor vamale: Simplificarea proceselor de tranzit pentru mărfuri și pasageri, îmbunătățind în același timp instrumentele și metodele de limitare a fluxurilor ilegale.
- Consolidarea disciplinei în materie de cheltuieli: Consolidarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice prin adoptarea unei discipline bugetare mai riguroase.
- Sprijin specific pentru populațiile vulnerabile: Alocarea resurselor necesare într-un mod bine direcționat pentru a sprijini categoriile de populație afectate de evenimentele extreme recente și sprijini eforturile de redresare economică.
- Investiții strategice în infrastructură și dezvoltare: Promovarea cheltuielilor publice prudente pentru a sprijini investițiile în infrastructură și dezvoltarea economică pe termen lung.
- Menținerea unei gestionări sustenabile a datoriei: Asigurarea sustenabilității datoriei publice pentru a evita împovărarea generațiilor viitoare și promovarea unui mediu economic stabil.
- Urmărirea unei strategii de finanțare prudente: Adoptarea unei abordări financiare flexibile, prin utilizarea atât a surselor interne și externe, cât și a instrumentelor de creanță pentru a prelungi scadența datoriei și a atenua riscurile asociate.

Managementul finanțelor publice

În 2023, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice. Strategia de dezvoltare a MFP stabilește obiectivul strategic de îmbunătățire a eficienței, eficacității și transparenței finanțelor publice la toate nivelurile și etapele.

Strategia de dezvoltare a MFP cuprinde șapte domenii de intervenție, fiecare cu obiective specifice pe termen scurt (până în 2026) și lung (2030). Domeniile de intervenție, cu obiective generale consolidate și obiective pe termen scurt, sunt prezentate mai detaliat în continuare.

Obiectivele principale ale componentei Analiză macroeconomică și cadrul macrobugetar sunt următoarele: 1) îmbunătățirea calității previziunilor macroeconomice și fiscale pentru a asigura elaborarea bugetului în baza unui cadru macrobugetar realist și previzibil; 2) asigurarea necesităților de finanțare ale bugetului de stat la un nivel acceptabil al cheltuielilor pe termen mediu și lung, în condițiile limitării riscurilor implicate. Principalele priorități de politică în cadrul acestui domeniu includ:

- Crearea unui cadru metodologic consolidat de prognozare macroeconomică.
- Dezvoltarea mecanismelor de consultare şi comparare cu prognoze macroeconomice elaborate de instituţii nonguvernamentale.
- Perfecţionarea continuă a metodologiei de estimare a veniturilor prin preluarea practicilor şi a instrumentelor moderne.
- Dezvoltarea unor instrumente (modele micro) moderne pentru evaluarea impactului măsurilor de politică fiscală asupra planificării veniturilor.
- Consolidarea capacităţilor de analiză şi prognozare macroeconomică.
- Dezvoltarea capacităţilor de analiză a riscurilor bugetar-fiscale, prin introducerea analizei diferitor scenarii de risc, inclusiv a riscurilor produse simultan (stress testing).
- Dezvoltarea şi menţinerea pieţei interne a valorilor mobiliare de stat.
- Asigurarea transparenţei nivelului de îndatorare a ţării.

Elaborarea și planificarea bugetului, al doilea domeniu de intervenție din Strategia de dezvoltare a MFP, are următoarele obiective: 1) asigurarea disciplinei bugetar-fiscale generale şi a stabilităţii bugetului public naţional pe termen mediu şi lung, respectarea calendarului bugetar, asigurarea alocării resurselor financiare publice în strânsă corelare cu priorităţile de politici şi limitele de cheltuieli stabilite în Cadrul bugetar pe termen mediu; 2) garantarea durabilităţii proiectelor de investiţii publice; și 3) asigurarea unui nivel echitabil de remunerare în sectorul bugetar. În vederea atingerii acestor obiective, următoarele politici sunt identificate ca fiind prioritare pe termen mediu:

- Consolidarea capacităţilor pentru estimarea costurilor reformelor/măsurilor de politici.
- Asigurarea consistenţei în prezentarea cheltuielilor în Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM) şi în bugetul anual.
- Asigurarea conformităţii strategiilor sectoriale de cheltuieli cu documentele de planificare strategică şi cu limitele de cheltuieli pe termen mediu.
- Revizuirea calendarului bugetar în sensul ajustării acestuia la modul în care să permită respectarea acestuia de către toate autorităţile implicate în procesul bugetar.
- Instituţionalizarea procesului de evaluare periodică a performanţei cheltuielilor sectoriale (raţionalizarea cheltuielilor).
- Integrarea dimensiunii de gen în planificarea bugetară pe termen mediu.
- Actualizarea registrului proiectelor de investiţii capitale publice, inclusiv a celor nefinalizate.
- Implementarea mecanismului naţional de evaluare a eligibilităţii proiectelor de investiţii capitale publice.
- Dezvoltarea portofoliului de proiecte investiţionale pregătite pentru implementare.
- Prioritizarea proiectelor de investiţii şi introducerea bugetării multianuale pentru obiectivele/proiectele de investiţii.
- Creşterea transparenţei rezultatelor analizei economice a proiectelor de investiţii.
- Fortificarea capacităţilor instituţionale ale autorităţilor publice centrale şi locale pentru evaluarea, monitorizarea şi implementarea proiectelor finanţate din toate sursele (interne şi externe).
- Punerea în aplicare a noului Regulament cu privire la proiectele de investiţii capitale publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 684/2022, precum şi a Sistemului informaţional Registrul proiectelor de investiţii capitale (SI RPIC).
- Evaluarea actualului sistem de salarizare în sectorul bugetar, definit prin Legea nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.
- Evaluarea sistemică a tuturor funcţiilor în sectorul bugetar, în baza rezultatelor implementării Legii nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.
- Dezvoltarea diferitor scenarii și modele de intervenție pe termen mediu în procesul de prognozare și planificare a cheltuielilor de personal în sectorul bugetar.
- Revizuirea şi perfecţionarea cadrului normativ aferent sistemului de salarizare din sectorul bugetar.
- Elaborarea şi dezvoltarea unor sisteme informaţionale de evidenţă a indicatorilor bugetari la componenta cheltuieli de personal, capabile să asigure monitorizarea și managementul eficient.

Al treilea domeniu de intervenție este **Executarea bugetului, contabilitatea și raportarea**, unde obiectivele specifice sunt: 1) asigurarea unui control eficient și a unei monitorizări adecvate în fiecare etapă a procesului de executare; și 2) instituirea unui sistem adecvat de contabilitate și raportare în sectorul bugetar.

- Diminuarea abaterilor în componenţa cheltuielilor sub aspect economic comparativ cu bugetul aprobat.
- Monitorizarea informaţiei consolidate a fondurilor în Contul unic trezorerial şi includerea fondurilor gestionate de toate instituţiile publice la autogestiune în Contul unic trezorerial şi în alte conturi deschise la Banca Naţională a Moldovei şi la băncile licenţiate.
- Perfecţionarea controlului angajamentelor şi creşterea calităţii prognozelor.
- Instituţionalizarea verificării şi evaluării performanţei autorităţilor administraţiei publice centrale privind respectarea alocaţiilor conform limitelor aprobate în legile bugetare anuale.
- Monitorizarea continuă şi îmbunătăţirea controlului permanent de către unităţile bugetare al arieratelor la cheltuieli, pentru menţinerea acestora la un nivel minim.
- Monitorizarea continuă a arieratelor la creanţe pentru plăţi anticipate la bugetul de stat.
- Consolidarea credibilităţii bugetare prin implementarea previzibilităţii finanţării cheltuielilor.
- Îmbunătăţirea cadrului normativ privind prelucrarea sumelor încasate la contul trezorerial de venituri neidentificate.

- Consolidarea capacităţilor autorităţilor administraţiei publice centrale privind monitorizarea şi furnizarea rapoartelor de executare a bugetului.
- Perfecţionarea analizei bugetare şi a perspectivelor în domeniul finanţelor publice prin extinderea Raportului privind executarea bugetului cu informaţii referitoare la fluxurile de numerar prezentate în rapoartele financiare.

Obiectivul principal în domeniul **Controlul financiar public intern** este următorul: asigurarea utilizării fondurilor publice conform principiilor de bună guvernare, prin implementarea controlului intern managerial şi a auditului intern în entităţile publice pe baza standardelor şi bunelor practici UE. În acest sens, guvernul va realiza următoarele politici:

- Conceptualizarea unui model de organizare descentralizată a proceselor de activitate în cadrul unui sistem de management delegat.
- Fortificarea mecanismelor de planificare şi raportare a activităţii bazate pe performanţă şi riscuri.
- Consolidarea procedurilor de monitorizare şi raportare cu privire la controlul intern managerial.
- Elaborarea şi punerea în aplicare a unui sistem de dezvoltare a capacităţilor (cunoştinţelor şi abilităţilor) manageriale pentru organizarea unui sistem privind controlul intern managerial eficient.
- Consolidarea funcţiei de audit intern la toate nivelurile administraţiei publice.
- Îmbunătăţirea sistemului de certificare şi dezvoltare a calificării profesionale a auditorilor interni din sectorul public.
- Dezvoltarea unui cadru procedural pentru aplicarea tehnicilor moderne de lucru în domeniul auditului intern, inclusiv luarea în considerare a dimensiunii egalităţii de gen.

Domeniul de intervenție Politicile fiscale și vamale și administrarea veniturilor este cel mai cuprinzător în MFP și cuprinde trei obiective generale: 1) crearea unui sistem fiscal şi vamal armonizat, echitabil, eficient şi simplu, care să asigure mobilizarea resurselor bugetare necesare pentru finanţarea obiectivelor de dezvoltare sustenabilă, facilitarea comerţului şi trecerea la o economie verde, digitală şi competitivă; 2) asigurarea eficientizării administrării fiscale prin creşterea calităţii serviciilor fiscale prestate, digitalizarea proceselor fiscale şi creşterea gradului de satisfacţie al contribuabililor; și 3) asigurarea mobilizării veniturilor, facilitarea comerţului internaţional şi asigurarea securităţii economice a statului. Aceste obiective vor fi realizate prin:

Deși aparent mai modest, domeniul de intervenție Achiziții publice este extrem de important pentru Strategia de dezvoltare a MFP a Republicii Moldova. Obiectivul său specific este: dezvoltarea unui sistem performant de achiziții publice care să furnizeze „valoare pentru bani” în utilizarea fondurilor publice. Acest obiectiv va fi atins prin eforturi durabile în vederea:

- Armonizarea deplină a legislaţiei din domeniile achiziţiilor publice, achiziţiilor sectoriale, concesiunilor de lucrări şi de servicii, parteneriatului public-privat, precum şi a Regulamentului privind achiziţionarea bunurilor, lucrărilor şi serviciilor la întreprinderea de stat, în special desemnarea clară a autorităţilor care aplică prevederile normative şi modalitatea de contestare pentru fiecare mod de atribuire a contractelor.
- Reingineria sistemului electronic de achiziţii publice pentru a răspunde cerinţelor la nivel naţional şi european, cu utilizarea sistemului electronic pentru întreg ciclul de achiziţii (planificare, derularea procedurii de atribuire, atribuire, managementul contractului – amendamente)
- Crearea, în domeniul achiziţiilor publice, a unui sistem integral de achiziţii, în vederea atingerii obiectivelor stabilite în documentele de politici publice, cu accent pe aspecte sociale, mediu, inovare şi performanţă, cu clarificarea rolurilor organizaţiilor de la nivel strategic, tactic şi operaţional pentru evitarea conflictului de competenţă.

Domeniul Transparența finanțelor publice cuprinde următorul obiectiv specific: îmbunătăţirea transparenţei procedurilor de pregătire, executare şi raportare a bugetului. În acest sens, au fost stabilite următoarele priorități în MFP:

- Acoperirea cu reguli de elaborare, aprobare şi executare a întregului sistem public (extinderea reglementărilor bugetare pentru autorităţile/instituţiile publice la autogestiune ale căror fondatori sunt autorităţile publice centrale şi locale).
- Gestionarea, prin Contul unic trezorerial, a resurselor bugetare primite de către instituţiile publice la autogestiune, întreprinderile de stat, întreprinderile municipale, societăţile pe acţiuni şi alte instituţii publice ale căror fondatori sunt autorităţile administraţiei publice centrale şi locale.
- Majorarea numărului de instituţii publice la autogestiune deservite în Contul unic trezorerial.

- Menţinerea regulilor şi criteriilor clar stabilite la calcularea/distribuirea transferurilor către autorităţile administraţiei publice locale.

Așa cum reiese din această listă cuprinzătoare de priorități, strategia MFP reprezintă o continuare mai ambițioasă a reformelor lansate anterior și este pe deplin aliniată la prioritățile de dezvoltare și reformă stabilite prin Agenda de reforme. Strategia de dezvoltare a MFP se va alinia, de asemenea, la strategia de reformă a administrației publice. O atenție deosebită va fi acordată consolidării resurselor umane, planificării politicilor, furnizării de servicii electronice și transformării digitale și îmbunătățirii capacităților sistemelor informatice.

Transparență și supravegherea bugetară

Gradul de transparență și de supraveghere a bugetului public în Republica Moldova s-a îmbunătățit semnificativ în ultimii ani. Această îmbunătățire este recunoscută în Open Budget Index, unde indicele de transparență al Republicii Moldova a crescut de la 58 de puncte în 2015 (sub valoarea de referință globală de 61 de puncte) la 81 de puncte în 2023. Un progres similar este remarcat în evaluarea Cheltuielilor publice și a responsabilității financiare.

Legea bugetului de stat pentru anul 2025 a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova la 26 decembrie 2024, cu numărul 310. Legea bugetului asigurărilor sociale de stat a fost publicată la 19 decembrie 2024, cu numărul 303. La aceeași dată, Legea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2025 a fost publicată, având numărul 304. După ce sunt adoptate de consiliile locale, bugetele administrațiilor publice locale sunt fie publicate în presa locală, fie expuse în locuri vizibile.

Ministerul Finanțelor publică actualizări lunare privind executarea bugetului public național (care cuprinde toate cele patru componente menționate mai sus), împreună cu rapoarte detaliate privind fiecare componentă. În plus, sunt disponibile informații complete privind datoria publică și datoria garantată public. Ministerul elaborează rapoarte anuale privind executarea bugetului de stat, care sunt aprobate de guvern și prezentate Parlamentului. Rapoartele anuale privind executarea bugetară sunt supuse auditurilor Curții de Conturi. Așadar, gradul de transparență în ceea ce privește finanțele publice în Republica Moldova este unul foarte înalt la toate nivelurile și pe parcursul tuturor etapelor ciclului bugetar.

Introducerea și publicarea Bugetului cetățenilor reprezintă o altă practică lăudabilă adoptată de Republica Moldova. Cele mai importante cifre din bugetul public național sunt prezentate într-o manieră simplificată și concisă, punându-se accentul pe detaliile care prezintă un interes prioritar pentru publicul larg.

PARTEA 3: COMPLEMENTARITATEA ȘI IMPLEMENTAREA AGENDEI DE REFORME

7. CONSULTĂRI

Inițierea și coordonarea Agendei de reforme se încadrează în mandatul Consiliului de coordonare, instituit prin Decizia Prim-ministrului nr. 206 din 29 octombrie 2024. Consiliul este prezidat de viceprim-ministru, care exercită și funcția de ministru al dezvoltării economice și digitalizării, și include printre membri viceprim-ministrul pentru Integrare Europeană, ministrul Finanțelor și secretarul general al Guvernului. Consiliul a examinat și validat reformele și propunerile de investiții ale autorităților publice relevante, asigurând alinierea la obiectivele naționale de dezvoltare descrise în Strategia națională de dezvoltare „Moldova europeană 2030", Planul Național de Acțiuni pentru Aderarea la UE 2024-2027, Planul Național de Dezvoltare pentru anii 2025-2027 și Strategia Națională de Dezvoltare Economică 2030.

La 5 și 12 februarie 2025, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării a organizat două mese rotunde de informare și consultare publică pentru a implica principalele părți interesate în ceea ce privește Planul de creștere economică și Agenda de reforme. Prima masă rotundă a beneficiat de participarea activă a asociațiilor de afaceri și a sindicatelor la nivel național și sectorial, facilitând discuțiile privind prioritățile în materie de afaceri și de reglementare a pieței care urmează să fie incluse în Agenda de reforme. A doua masă rotundă a reunit ONG-uri naționale și locale, grupuri de reflecție și fundații, oferind o platformă pentru a discuta implicațiile socio-economice ale reformelor propuse și alinierea acestora la obiectivele de dezvoltare durabilă.

În conformitate cu reglementările naționale privind transparența în procesul decizional, la 3 martie 2025 a fost publicat un anunț public privind inițierea unei decizii guvernamentale de aprobare a Agendei de reforme pentru perioada 2025-2027. Toate părțile interesate au fost invitate să prezinte propuneri și recomandări în vederea elaborării în continuare a Agendei de reforme. Contribuțiile primite au fost evaluate cu atenție și au stat la baza selecției finale a reformelor prioritare.

Ulterior, la data de 21 martie 2025, a fost publicat anunțul oficial privind organizarea consultărilor publice pe marginea Agendei de Reforme 2025–2027 din cadrul Planului de Creștere al Republicii Moldova, perioada de consultare fiind stabilită pentru 21–31 martie 2025.

La data de 25 martie 2025 a avut loc un eveniment de consultare publică, structurat în jurul celor șapte piloni ai Agendei. La eveniment au participat peste 100 de reprezentanți ai societății civile, mediului de afaceri, mediului academic, autorităților locale și partenerilor sociali. Evenimentul a fost prezidat de Consiliul de Coordonare pentru elaborarea și implementarea angajamentelor asumate în cadrul Planului de Creștere.

Aproximativ 160 de propuneri au fost recepționate din partea a 17 instituții și experți din societatea civilă, inclusiv organizații neguvernamentale, sindicate, asociații de afaceri și reprezentanți ai mediului academic. În urma consultărilor cu instituțiile responsabile de implementarea reformelor, mai multe propuneri care vizează grupurile dezavantajate, inclusiv persoanele cu dizabilități și copiii cu necesități educaționale speciale, au fost validate și discutate cu Comisia Europeană. Aceste propuneri au stat la baza amendamentului final al Agendei de Reforme 2025–2027.

Mecanismele instituționalizate de participare democratică vor juca un rol esențial în implementarea reformelor prevăzute în Agenda de Reforme. În conformitate cu legislația în vigoare și practicile consacrate privind participarea publică la procesul de elaborare a politicilor, reformele-cheie vor fi supuse atât consultărilor preliminare, cât și celor publice, cu implicarea părților interesate și a publicului larg. Aceste consultări vor fi organizate de instituțiile responsabile pentru fiecare reformă în parte. În mod specific, fiecare proiect de lege și act normativ de punere în aplicare va fi supus consultărilor în faza de elaborare.

Pe parcursul fazei de implementare, Parlamentul va îndeplini un rol central în asigurarea unei supravegheri eficiente, monitorizarea progreselor, organizarea de audieri și audituri publice, dacă este necesar, și asigurarea alinierii implementării Agendei de reforme la obiectivele stabilite. Comisiile parlamentare relevante vor organiza audieri publice, vor monitoriza activitățile de implementare și vor interpela agențiile executive, dacă este necesar, instituționalizând astfel mecanismele democratice de revizuire.

Suplimentar, vor fi facilitate monitorizarea și evaluarea externă, inclusiv ca parte a strategiei de comunicare prezentate în cele două secțiuni de mai jos.

8. MONITORIZARE, RAPORTARE, EVALUARE

Republica Moldova instituie un cadru instituțional solid pentru coordonarea procesului de integrare în Uniunea Europeană la toate nivelurile. Acest lucru implică asigurarea evaluării, monitorizării și raportării eficiente privind implementarea reformelor care sprijină aderarea la UE, precum și utilizarea fondurilor UE pentru aceste reforme. Republica Moldova va profita de acest cadru instituțional pentru a monitoriza și raporta cu privire la executarea Agendei de reforme în următorii trei ani.

Procesul de monitorizare

Republica Moldova va aplica cadrul său instituțional bine definit pentru a coordona implementarea, monitorizarea și raportarea actualei Agende de reforme. Acest sistem va fi utilizat și pentru raportarea către Comisia Europeană, în special cu privire la pachetul financiar alocat, care include granturi și împrumuturi administrate prin sprijin bugetar direct și proiecte de investiții.

Pentru a asigura o abordare sistematică și consecventă, precum și responsabilitatea în fiecare etapă, Guvernul va supraveghea procesul la cel mai înalt nivel politic prin intermediul Cancelariei de Stat. Reformele strategice și investițiile prezentate în Agenda de reforme vor fi prioritizate pentru revizuire și aprobare, inclusiv reformele juridice aliniate la acquis, care vor fi supuse Parlamentului spre adoptare finală. Organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) și organizațiile societății civile vor participa activ la monitorizare, asigurând transparența, responsabilitatea și implicarea părților interesate.

Pe parcursul ultimului an, Republica Moldova a dezvoltat un sistem adecvat de monitorizare și raportare cu privire la Planul Național de Acțiuni pentru Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027. Sistemul de raportare trimestrială asigură faptul că instituțiile de stat responsabile de implementarea PNA 2024-2027 prezintă actualizări periodice privind progresele înregistrate. Cancelaria de Stat, prin intermediul Biroului pentru Integrare Europeană, validează aceste înregistrări, în timp ce toate instituțiile relevante, inclusiv Cabinetul Prim-ministrului, pot accesa și monitoriza stadiul acțiunilor prin intermediul tabloului de bord de monitorizare a PNA. În etapa inițială (primele câteva luni), un sistem similar va fi utilizat de instituțiile de stat pentru a raporta cu privire la progresul Agendei de reforme.

Departamentele responsabile de aderarea la UE din cadrul ministerelor și al altor instituții vor colabora îndeaproape cu experții UE pentru a asigura adoptarea celor mai bune practici, a preveni interpretările eronate și a obține rezultatele dorite. Documentele aprobate și acțiunile implementate vor fi evaluate de experții UE pentru a se asigura conformitatea cu standardele UE.

Cancelaria de Stat va supraveghea implementarea Agendei de reforme, asigurând o planificare adecvată și raportarea internă a progreselor.

Procesul de raportare

Guvernul va raporta semestrial cu privire la realizarea Agendei de reforme pe parcursul următorilor trei ani.

Raportul va cuprinde toate reformele, indiferent de termenele limită sau de stadiul lor actual. Scopul său principal va fi prezentarea de dovezi relevante privind progresele înregistrate în vederea îndeplinirii condițiilor de plată prevăzute în

Agenda de reforme. O altă prioritate va fi identificarea provocărilor și a potențialelor întârzieri în procesul de punere în aplicare, care vor fi comunicate Comisiei.

Vor exista șase rapoarte semestriale prezentate în septembrie 2025, martie 2026, septembrie 2026, martie 2027, septembrie 2027 și martie 2028, care vor acoperi lunile ianuarie-iunie și, respectiv, iulie-decembrie. Rapoartele vor prezenta informații detaliate privind implementarea etapelor de reformă planificate pentru perioada respectivă și vor fi prezentate Comisiei Europene ca parte a pachetelor de cereri de plată a fondurilor, inclusiv documentele justificative enumerate în Agenda de reforme ca surse de verificare. Perioada necesară pentru prezentarea rapoartelor interne către Cancelaria de Stat și elaborarea raportului semestrial pentru Comisie este este de două luni.

Pe lângă acestea, trei rapoarte anuale vor fi prezentate în martie, oferind o imagine de ansamblu clară a tuturor reformelor incluse în Agendă. Rapoartele vor detalia progresele înregistrate în fiecare etapă, pe instituții și, după caz, situația indicatorilor relevanți în materie.

TABELUL 8. PROGRAMUL DE RAPORTARE AL GUVERNULUI CU PRIVIRE LA IMPLEMENTAREA AGENDEI DE REFORME

Frecvența raportării	**Perioada de raportare**	**Perioada de pregătire a raportării**	**Prezentarea raportării**
Semestrial	aprilie-iunie 2025	iulie-august 2025	septembrie 2025
	iulie-decembrie 2025	ianuarie-februarie 2026	martie 2026
	ianuarie-iunie 2026	iulie-august 2026	septembrie 2026
	iulie-decembrie 2026	ianuarie-februarie 2027	martie 2027
	ianuarie-iunie 2027	iulie-august 2027	septembrie 2027
	iulie-decembrie 2027	ianuarie-februarie 2028	martie 2028
Anual	ianuarie-decembrie 2025	ianuarie-februarie 2026	martie 2026
	ianuarie-decembrie 2026	ianuarie-februarie 2027	martie 2027
	ianuarie-decembrie 2027	ianuarie-februarie 2028	martie 2028

La solicitarea Comisiei Europene, Guvernul va prezenta dovezi corespunzătoare privind progresele înregistrate în vederea îndeplinirii condițiilor de plată, cuprinzând atât etape cantitative, cât și calitative. De asemenea, Guvernul va acorda Comisiei acces la datele de bază, inclusiv la evidențele administrative relevante.

Coerența datelor raportate va fi evaluată prin intermediul unei abordări în două etape. Înainte de raportarea internă, departamentele responsabile pentru integrare europeană din cadrul instituțiilor raportoare vor confirma faptul că informațiile sunt conforme cu metodologia specificată în Agenda de reforme pentru indicatorul raportat și că acestea sunt exacte. Acuratețea datelor va fi verificată pe baza datelor primare, după caz. Provocările identificate și potențialele întârzieri vor fi specificate de direcțiile respective. În cazul discrepanțelor identificate sau al suspiciunilor de date inexacte, ministerul sau cel mai înalt funcționar din cadrul instituției va avea autoritatea de a decide cu privire la datele transmise Cancelariei de Stat.

Cancelaria de Stat va realiza al doilea nivel de verificare la primirea rapoartelor de la instituțiile responsabile cu implementarea reformelor. Adoptarea legilor și a hotărârilor de guvern va fi verificată de Centrul de Armonizare a Legislației, care asigură monitorizarea zilnică a actelor legislative aprobate și conformitatea acestora cu acquis-ul comunitar. Cancelaria de Stat va verifica dacă reformele au fost implementate integral și eficient. În cazul în care sunt necesare informații suplimentare sau sunt identificate discrepanțe, aceasta va solicita clarificări de la secretarii de stat din ministere sau de la cei mai înalți funcționari din alte instituții.

Coordonarea generală a monitorizării și raportării periodice a Agendei de reforme și a raportării periodice către Comisia Europeană va fi realizată de Cancelaria de Stat prin intermediul sistemului de raportare existent. Cancelaria de Stat va pregăti cererea de debursare, indicând etapele implementate și prezentând dovezi justificative.

În termen de două luni de la adoptarea Agendei de reforme, Cancelaria de Stat va defini procesul de raportare și direcțiile implicate. Ghidul de raportare va fi aprobat de Secretarul General al Guvernului și va oferi instrucțiuni clare pentru:

- Scanarea situației actuale. Se vor oferi orientări privind colectarea datelor și actualizarea progreselor înregistrate, identificarea problemelor deschise și propunerea de acțiuni de intervenție, evaluarea stării de performanță pe baza criteriilor stabilite în prealabil, precum și documentarea și verificarea implementării.
- Analiza datelor și evaluarea stadiului actual și evaluarea progreselor. Se vor oferi orientări privind prelucrarea datelor substanțiale și statistice la toate nivelurile ierarhice ale Agendei de reforme, precum și privind evaluarea stadiului actual și evaluarea stadiului de performanță pentru fiecare etapă a reformei.

- Elaborarea raportului, inclusiv structura și conținutul.

Rapoartele intermediare vor fi revizuite de secretarul general al guvernului și transmise Comisiei ca anexă la cererea de plată. Rapoartele intermediare vor fi publicate pe site-ul web al Guvernului. În cazul în care Comisia Europeană nu efectuează o evaluare finală, Republica Moldova poate efectua propria sa evaluare pentru a oferi o evaluare independentă a realizărilor din cadrul prezentei Agende de reforme. În acest caz, serviciile de evaluare vor fi externalizate către o companie de renume cu expertiză dovedită în evaluare, iar raportul rezultat va fi împărtășit Comisiei Europene și altor părți interesate relevante.

9. CONTROL ȘI AUDIT

În domeniul controlului și auditului public, funcția de control parlamentar este asigurată de trei comisii permanente cheie. Comisia de control al finanțelor publice este un organism permanent care supraveghează execuția bugetară și monitorizează implementarea recomandărilor de audit. Aceasta servește drept principala entitate parlamentară pentru interacțiunile cu Curtea de Conturi, examinează și organizează audieri publice privind rapoartele anuale și de audit ale Curții de Conturi. Comisia juridică, numiri și imunități supraveghează respectarea legislației în materie de anticorupție și integritate. Și Comisia economie, buget și finanțe care examinează rapoartele anuale ale guvernului privind execuția bugetului de stat.

Curtea de Conturi a Republicii Moldova este o instituție-cheie în sistemul de control și audit extern. Este instituția supremă de audit care auditează fondurile publice, inclusiv fondurile UE, și întocmește rapoarte independente de audit extern. În urma misiunilor sale de audit, Curtea emite recomandări pentru îmbunătățirea MFP, prevenirea neregulilor și consolidarea responsabilității sectorului public.

Ministerul Finanțelor este instituția centrală în gestionarea finanțelor publice și controlul intern, fiind responsabil de asigurarea disciplinei bugetare, controlului intern și supravegherii achizițiilor publice. Direcția generală control financiar public și audit intern coordonează Unitățile de audit intern din cadrul entităților publice și oferă orientări metodologice. Direcția politici în domeniul achizițiilor publice elaborează politici de achiziții publice și asigură respectarea principiilor de transparență și concurență. Printre autoritățile publice centrale, Cancelaria de Stat este o altă parte interesată importantă, îndeplinind o funcție generală de coordonare a politicilor, precum și de coordonare a asistenței externe și a fondurilor pentru afaceri europene.

În domeniul prevenirii și combaterii fraudei și corupției, Centrul Național Anticorupție este principala autoritate însărcinată cu combaterea corupției la toate nivelurile de guvernare. Centrul investighează cazurile de corupție puternic mediatizate, și gestionează liniile telefonice anticorupție și mecanismele de protecție a avertizorilor de integritate. Autoritatea Națională de Integritate depune eforturi pentru a preveni și detecta conflictele de interese, incompatibilitățile și acumularea necontrolată de averi de către funcționarii publici. Centrul găzduiește, de asemenea, Serviciul național de coordonare antifraudă (AFCOS), care coordonează inițiativele antifraudă menite să protejeze interesele financiare ale UE. Prin încurajarea cooperării cu OLAF, AFCOS este împuternicit să implementeze măsuri care protejează interesele financiare ale UE.

Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor este unitatea de informații financiare a Republicii Moldova. Funcția sa principală este de a identifica și analiza tranzacțiile suspecte, asigurându-se că instituțiile financiare și alți participanți pe piață respectă standardele CSB/CFT. Serviciul raportează Băncii Naționale a Moldovei cu privire la sectorul financiar, dar menține o cooperare mai largă cu organele de aplicare a legii.

Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) sunt două organisme autonome care asigură independența, responsabilitatea și transparența judecătorilor și procurorilor. Ambele instituții sunt supuse unor mecanisme externe de verificare responsabile pentru recrutarea, promovarea și acțiunile disciplinare ale magistraților și procurorilor implicați în cazuri de combatere a corupției.

Funcția de control al ajutoarelor de stat este atribuită Consiliului Concurenței ale Republicii Moldova; aplicarea normelor de concurență constituie al doilea pilon esențial al mandatului său. Principalele responsabilități ale Consiliului includ evaluarea și autorizarea măsurilor de ajutor de stat pentru a asigura conformitatea cu reglementările UE și naționale în materie de concurență, monitorizarea beneficiarilor ajutoarelor, asigurarea recuperării ajutoarelor ilegale sau utilizate în mod abuziv, emiterea de orientări privind elaborarea și raportarea schemelor de ajutor de stat și efectuarea controlului ex-post asupra schemelor de sprijin public.

În scopul asigurării unui control și audit eficient al fondurilor UE, aceste instituții vor institui, pe parcursul implementării Agendei de reforme / Planului de creștere, un sistem coordonat și transparent de interacțiuni. Sistemul va asigura un cadru

eficient de coordonare, va efectua controale preventive, va detecta și investiga potențialele fraude și nereguli, monitoriza conflictele de interese și integritatea instituțiilor și a persoanelor implicate, efectua audituri externe, asigura aplicarea și recuperarea eficace și efectua o supraveghere democratică. Pentru ca aceste instituții să își îndeplinească mai eficient mandatele, Agenda de reforme prevede planuri ambițioase de dezvoltare instituțională și de reformă, care sunt descrise mai detaliat în părțile 1 și 2. În conformitate cu articolul 23 alineatul (1) din regulament, Agenda de reforme acordă prioritate, în primii ani de implementare, reformelor legate de gestionarea finanțelor publice și controlul intern, justiție, lupta împotriva fraudei, corupției și criminalității organizate.

10. COMUNICARE

Viziunea globală a Guvernului Republicii Moldova cu privire la strategia sa de comunicare este ca cetățenii, companiile și părțile interesate din Republica Moldova să fie informați, implicați și împuterniciți de Agenda de reforme / Planul de creștere. Se urmărește astfel promovarea transparenței, responsabilității și încrederi publice generale în cooperarea UE – Republica Moldova.

Principalele obiective ale strategiei de comunicare includ: 1) informarea publicului moldovean cu privire la sprijinul financiar acordat de UE în cadrul Agendei de reforme / Planului de creștere și rolul acestuia în dezvoltarea țării; 2) sporirea transparenței și încrederii cu privire la modul în care sunt utilizate fondurile UE, reformele care sunt implementate și beneficiile socio-economice rezultate pentru cetățeni, întreprinderi și comunități; 3) promovarea angajamentului civic, participării locale și feedback-ului cu privire la rezultatele reformelor, asigurând un impact puternic al reformelor și proiectelor de investiții sprijinite de UE asupra dezvoltării; 4) identificarea și promovarea poveștilor de succes care demonstrează impactul reformelor și al sprijinului UE asupra vieții de zi cu zi a oamenilor; și 5) combaterea informării eronate și dezinformării prin furnizarea de surse de comunicare exacte, clare și oportune.

În rândul publicului larg, strategia de comunicare va pune accentul în special pe populațiile din regiunile rurale și periferice, tineri și grupurile vulnerabile, care sunt mai sensibile la informarea eronată și dezinformare. Comunitățile și autoritățile locale reprezintă un alt grup țintă esențial, în special în zonele și comunitățile care beneficiază direct de proiecte finanțate de UE. Întreprinderile reprezintă un public țintă esențial, în special IMM-urile și întreprinderile nou înființate implicate în reformele sprijinite de UE. Organizațiile societății civile și ONG-urile implicate în monitorizare, promovare și sensibilizare a cetățenilor sunt recunoscute drept unele dintre cele mai semnificative și active grupuri țintă. Având în vedere influența lor și conectivitatea publică, mass-media tradiționale la nivel național, regional și local, precum și influencerii din rețelele de socializare, sunt extrem de importante pentru strategia de comunicare - nu numai ca destinatari ai mesajelor, ci și în calitate de canale pentru diseminarea ulterioară a acestor mesaje.

Strategia de comunicare se axează pe patru categorii de rezultate. Campania de sensibilizare va cuprinde activități precum: a) lansarea și desfășurarea periodică a campaniilor de informare; b) dezvoltarea de inițiative de storytelling, inclusiv mărturii ale beneficiarilor principalelor proiecte și reforme; c) organizarea de evenimente publice, cum ar fi zilele ușilor deschise la locațiile proiectelor finanțate de UE, reuniuni ale primăriilor și târguri regionale; și d) organizarea de dezbateri publice, evenimente culturale și ateliere axate pe subiectul UE, fie ca evenimente de sine stătătoare, fie în cadrul unor evenimente publice, festivaluri și campanii mai ample. Având în vedere rezultatele anchetelor sociologice și contextul socioeconomic general, proiectele legate de securitatea energetică, IMM-urile și programele de sprijinire a sectorului privat, măsurile anticorupție și inițiativele de dezvoltare comunitară vor rămâne probabil de interes public principal. Deoarece aceste proiecte se bucură de obicei de o vizibilitate semnificativă, ele sunt printre cele mai promițătoare căi de a demonstra beneficiile tangibile pe care cetățenii și întreprinderile le obțin din integrarea europeană a Republicii Moldova.

La capitolul comunicare digitală se ia în considerare dezvoltarea unui portal web dedicat care să fie integrat cu site-urile web ale Guvernului Republicii Moldova pentru a asigura accesul structurat la detaliile proiectelor, progresul acestora și tablourile de bord vizuale ale Agendei de reforme / Planului de creștere. Vor fi lansate campanii specifice pe platformele populare din rețelele de socializare cu utilizarea instrumentelor adaptate, cum ar fi videoclipuri scurte care evidențiază etapele principale ale proiectului, infografice cu ilustrarea rezultatelor reformei și module interactive de întrebări și răspunsuri cu liderii reformei. Colaborarea cu influenceri din rețelele de socializare va fi esențială în contextul comunicării digitale, în special cu cei care sunt foarte populari în rândul tinerilor și al comunităților rurale.

Întrucât mass-media tradiționale se bucură de rate ridicate de aprobare în Moldova, este esențial ca Agenda de reforme și Planul de creștere să mențină o prezență activă în aceste mijloace de informare în masă. În cadrul principalelor activități planificate pentru acest segment, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Energiei, Ministerul Finanțelor, Cancelaria de Stat și alte părți interesate vor organiza în mod regulat conferințe de presă și briefinguri, pe

lângă implicarea în evenimente mai puțin formale. Jurnaliștii vor fi încurajați să publice editoriale și povești de succes în ziarele naționale, regionale și locale. Strategia include, de asemenea, producerea de programe de radio și televiziune, precum și de conținut online, cu mărturii și discuții privind reformele, destinate atât publicului național, cât și celui local.

În cele din urmă, în cadrul activităților de consolidare a capacităților vor fi organizate cursuri de formare suplimentare pentru purtătorii de cuvânt și responsabilii de comunicare din ministerele de resort pentru a spori vizibilitatea Agendei de reforme și a Planului de creștere. Vor fi organizate ateliere pentru jurnaliști privind reflectarea reformelor finanțate de UE și vor fi furnizate seturi de instrumente de comunicare pentru implementatorii proiectelor și reformelor sprijinite de Agenda de reforme și Planul de creștere.

Bugetul general orientativ pentru strategia de comunicare este de aproximativ 300.000-350.000 euro anual, finanțat din asistența tehnică a Planului de creștere UE și completat cu alocări de la bugetul public național al Republicii Moldova.

În vederea armonizării mesajelor, asigurării coerenței și respectării orientărilor UE în materie de comunicare și vizibilitate, se preconizează că eforturile de comunicare strategică vor fi dirijate de Cancelaria de Stat, în strânsă coordonare cu Delegația UE în Republica Moldova. În acest sens, va fi creat un grup de lucru pentru comunicare strategică alcătuit din reprezentanți ai Președinției, Parlamentului, Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerului Finanțelor, Ministerului Energiei, Ministerului Justiției și ai principalelor agenții de implementare. Grupul poate necesita expertiză și consiliere din partea specialiștilor în comunicare și va avea sarcina de a monitoriza și evalua campania de comunicare în raport cu principalii indicatori de performanță, inclusiv numărul de activități de comunicare desfășurate, ratele de acoperire și de implicare pe platformele social media, acoperirea mediatică și rezultatele sondajelor de percepție publică care evaluează gradul de cunoaștere a reformelor finanțate de UE și impactul acestora. Rapoartele anuale de comunicare, cu prezentarea detaliată a activităților, rezultatelor și ajustărilor necesare pentru următoarele acțiuni, vor fi prezentate Guvernului și Delegației UE. Rapoartele de comunicare vor fi integrate în rapoartele anuale de implementare a Agendei de reforme / Planul de creștere economică. Pentru a evalua eficacitatea și impactul strategiei de comunicare, va fi comandată o evaluare finală independentă. Pentru a îmbunătăți capacitățile de comunicare, este nevoie de sprijin sub formă de asistență tehnică la nivelul Cancelariei de Stat.

ANEXA: MĂSURI ȘI CONDIȚII DE PLATĂ PE DOMENII DE POLITICI

Nivelul de ambiție:

Categoria 1 - 15.479.289,94 euro

Categoria 2 - 11.609.467,46 euro

Categoria 3 - 7.739.644,97 euro

Categoria 4 - 3.869.822,49 euro

Categoria 5 - 1.934.911,24 euro

Pilonul 1: Dezvoltarea sectorului privat

Măsura #	**Subdomeniu**	**Titlul reformei**	**Termen de punere în aplicare**	**Instituția responsabilă**	**Condiția de plată și linia de referință**	**Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură**
1	Mediul de afaceri	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	Decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerele de resort relevante	Actele permisive sunt optimizate și se aplică abordarea unificată privind eliberarea actelor permisive , cel puțin 20 de acte permisive sunt eliminate și cel puțin 80 de acte permisive sunt revizuite în conformitate cu principiile unei mai bune reglementări și cu normele UE. Pe baza cartografierii reglementărilor, este adoptat un pachet normativ de eliminare a reglementărilor, care cuprinde cel puțin 15 măsuri specifice de simplificare a condițiilor de desfășurare a activității de întreprinzător. Linia de referință: Până în decembrie 2024, sarcina de reglementare impusă prin acte permisive este excesivă. În temeiul Legii nr. 160/2011 privind	Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător este revizuită pentru a consolida punerea în aplicare a unei mai bune reglementări și pentru a prescrie o abordare reformatoare cu privire la actele permisive care există în afara acestei legi (acte permisive ascunse). Legislația sectorială referitoare la cele 20 și 80 de autorizații este revizuită. Modificările legislative sunt conforme cu acquis-ul UE. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind actele permisive revizuite, explicate prin modificările normative publicate.

					reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător sunt reglementate 139 acte permisive, cu cel puțin 57 acte suplimentare care funcționează în afara cadrului (acte permisive ascunse), dintre care majoritatea nu au mai fost evaluate de peste un deceniu, ceea ce conduce la incoerențe semnificative în materie de reglementare și la constrângeri și costuri nejustificate materie de reglementare și la constrângeri și costuri nejustificate.	Nivel de ambiție: Categoria 1
2	Mediul de afaceri	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	Decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice ți Digitalizării Ministerele de resort relevante	Se pun în aplicare noi reforme de reglementare, prin eliminarea a cel puțin 20 de alte acte permisive și suspendarea celorlalte „acte permisive ascunse” prin abrogare sau integrarea în legea-cadru, dacă acest lucru este justificat de evaluarea impactului reglementării. Nu vor exista acte permisive în afara legii-cadru. Pe baza cartografierii reglementărilor, sunt adoptate cel puțin două pachete normative referitor la eliminarea reglementărilor, care includ cel puțin 30 de măsuri specifice într-o serie de sectoare strategice/domenii de reglementare. Linia de referință: Până în decembrie 2024, sarcina de reglementare impusă prin acte permisive este excesivă. În temeiul Legii-cadru nr. 160/2011 sunt reglementate 139 de acte permisive, cu cel puțin 57 acte suplimentare care funcționează în afara cadrului (acte permisive ascunse), dintre care majoritatea nu au mai fost evaluate de peste un deceniu, ceea ce conduce la incoerențe semnificative în materie de reglementare și la constrângeri și costuri nejustificate.	Revizuirile legislative se bazează pe examinări anuale ale reglementărilor în sectoare economice cheie (agroalimentar, transport, construcții, producție, IT & Externalizarea proceselor de afaceri (BPO)) și domenii de reglementare (inițierea unei afaceri, relațiile de muncă, administrarea fiscală, inspecțiile de stat, sănătatea și siguranța și alte reglementări), cu scopul de a reduce sarcina de reglementare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării. Nivel de ambiție: Categoria 1

3	Mediul de afaceri	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o digitalizare îmbunătățită	Decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerele de resort relevante Ministerul Justiției	Republica Moldova își consolidează procedurile de insolvență și faliment prin revizuirea legislației relevante, lansarea programului de sprijin pentru a doua șansă pentru ÎMM-uri. Linia de referință: Doar câteva elemente de bază ale programului de sprijin pentru a doua șansă pentru ÎMM-uri sunt în vigoare (de exemplu, exonerarea de datorii pentru antreprenorii persoane fizice); accesul la o a doua șansă prin intermediul unui plan de rambursare nu este posibil; în plus, nu există sisteme de avertizare timpurie.	În baza unei revizuiri cuprinzătoare a cadrului actual de insolvență, Republica Moldova va identifica ineficiențele procedurale, lacunele și domeniile de digitalizare și va adopta modificări legislative pentru a simplifica procedurile de insolvență, a reduce timpii de procesare și a îmbunătăți protecția drepturilor creditorilor. Reformele vor include măsuri pentru soluționarea mai rapidă a cazurilor și stabilirea unor criterii uniforme de administrare a acestora. Republica Moldova va efectua, de asemenea, o analiză comparativă a Legii insolvabilității în raport cu Directiva 2019/1023 a UE și își va alinia cadrul intern la standardele UE, inclusiv politica celei de-a doua șanse și adoptarea sistemelor de avertizare timpurie. În urma evaluărilor, legislația relevantă este adoptată și intră în vigoare. Programul de sprijin pentru a doua șansă este lansat. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Raportul Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, rapoartele Ministerului Justiției, Hotărârea de Guvern privind lansarea programului a doua șansă. Nivel de ambiție: Categoria 2
4	Mediul de afaceri	Creșterea competitivității mediului antreprenorial prin îmbunătățirea cadrului de reglementare și administrativ și printr-o	Decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Justiției Agenția de Servicii	Este instituit un ecosistem funcțional de e-guvernare care oferă întreprinderilor servicii digitale eficiente și accesibile, cu o disponibilitate sporită a serviciilor digitale de la guvernare la întreprinderi. Registrul de Stat al Unităților de Drept, care permite gestionarea afacerilor la distanță, inclusiv pentru investitorii străini, este pe deplin operațional și sigur. Linia de referință: În 2024, 64% din totalul serviciilor sunt digitalizate în vederea utilizării de	75% din totalul serviciilor publice legate de afaceri sunt disponibile în format digital. Registrul de Stat al Unităților de Drept este operațional, securizat și accesibil online. Metodologia privind identificare, descriere și instituționalizare a evenimentelor de viață pentru cetățeni și afaceri este aprobată. Sursa de verificare: Statistici oficiale, rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării

		digitalizare îmbunătățită		Publice Agenția de Guvernare Electronică	către utilizatorul final; niciun Registru de Stat al Unităților de Drept nu este operațional. Registrul este în faza de pilotare. 43 de instituții din MD sunt monitorizate, iar rapoartele publicate trimestrial.	Nivelul de ambiție: Categoria 1
5	Competitivitatea sectorului de afaceri	Consolidare a sistemului public de sprijinire a IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenorilor pentru a stimula competitivitatea	Decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA)	Responsabilitatea și eficiența mecanismelor guvernamentale de sprijinire a ÎMM-urilor de către Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului din Moldova (ODA) sunt îmbunătățite prin simplificarea mecanismelor de sprijinire a ÎMM-urilor, alinierea metodologiei de monitorizare și evaluare la cele mai bune practici, digitalizarea proceselor ODA și consolidarea capacităților de control intern și gestionare a riscurilor. Linia de referință: Metodologia de evaluare a proiectelor nu este aliniată la metodologia OCDE, iar mecanismele de gestionare a riscurilor financiare sunt subdezvoltate. Automatizarea proceselor interne ODA este limitată. Guvernanța și supravegherea ODA sunt corespunzătoare cu existența Consiliului de supraveghere și implicarea experților externi în Comitetul de finanțare și risc, însă capacitățile de control intern/gestionarea riscurilor sunt insuficiente.	Responsabilitatea și eficiența ODA sunt consolidate: (i) cel puțin 5 mecanisme de sprijin sunt integrate într-un singur cadru unificat pentru a simplifica procesul de aplicare și a preveni suprapunerile; (ii) metodologia de monitorizare și evaluare a programului ODA este aliniată la criteriile OCDE- DAC și este aprobat un nou manual de gestionare a riscurilor financiare; (iii) digitalizarea ODA include: un proces digital de depunere a cererilor pentru programele de sprijin financiar nerambursabil; digitalizarea sistemului intern de gestionare a dosarelor și a proceselor de evaluare a cererilor; integrarea cu platforma de interoperabilitate (MConnect) cu registrele publice relevante și cu infrastructura digitală EGOV; Module de analiză a datelor; Modul de monitorizare și raportare (iv) controalele interne și supravegherea sunt consolidate în continuare prin intermediul cadrului de evaluare a riscurilor și prin înființarea unei unități separate pentru gestionarea riscurilor. Sursa de verificare: Hotărârea de Guvern privind programele de granturi ODA publicată pe portalul Guvernului, rapoartele ODA și MDED.

						Nivel de ambiție: Categoria 2
6	Competitivitatea sectorului de afaceri	Consolidare a sistemului public de sprijinire a IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenori lor pentru a stimula competitivitatea	Decembrie 2026	Ministerul Finanțelor Banca Națională a Moldovei Ministerul Justiției	Legea privind birourile istoriilor de credit este modificată pentru a îmbunătăți calitatea și transparența datelor, în timp ce normele privind garanțiile reale mobiliare sunt îmbunătățite. Linia de referință: Birourile istoriilor de credit furnizează date limitate sau incomplete privind istoriile de credit. Registrul garanțiilor reale este disponibil, însă nu este utilizat pe scară largă din cauza ineficiențelor.	Pentru îmbunătățirea accesului la finanțare, Legea modificată privind birourile istoriilor de credit intră în vigoare. Legea are în vedere: (i) o gamă mai largă de puncte de date, inclusiv date alternative de credit; (ii) extinderea listei entităților care sunt obligate să raporteze informații privind obligațiile financiare ale subiecților istoriilor de credit (inclusiv asociațiile de economii și împrumuturi); (iii) accesul facil al IMM-urilor la propriile rapoarte de credit și existența unor mecanisme de corectare a erorilor; (iv) reducerea costurilor de accesare a informațiilor privind istoriile de credit. Republica Moldova își îmbunătățește registrul de garanții reale, permițând o utilizare mai eficientă a drepturilor de securitate asupra garanțiilor reale mobiliare pentru a obține finanțare prin adoptarea a unor noi reglementări care să reglementeze activitățile registrului de garanții reale mobiliare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nivel de ambiție: Categoria 2
7	Competitivitatea sectorului	Consolidare a sistemului public de sprijinire a	Decembrie 2027	Agenția Geodezie, Cartografiere	Cadastrul digital acoperă 98% din teritoriul aflat sub controlul efectiv al autorităților constituționale ale Republicii Moldova. Datele sunt actualizate regulat și	Înregistrările existente sunt digitalizate într-o singură platformă, inclusiv dimensiunea spațială a limitelor imobilelor (toate unitățile cadastrale) cu numărul lor de

	de afaceri	IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenori lor pentru a stimula competitivitatea		și Cadastru	disponibile online. Sistemul informatic cadastral este modernizat pentru a asigura digitalizarea și interoperabilitatea. Linia de referință: Sistemul informațional cadastral este depășit, iar interoperabilitatea cu alte servicii este limitată. aproximativ 76% din acoperire este complet și digitalizat.	înregistrare cadastrală, suprafața, destinația, notele registratorului cadastral și alte date tehnice. Accesul la informații (registru digital) este reglementat. Mecanismul de actualizare a informațiilor este definit. Sistemul informatic cadastral este modernizat pentru a asigura digitalizarea și interoperabilitatea cu alte sisteme digitale, M-cloud și portalul guvernamental de servicii publice este asigurată. Sursa de verificare: Cadastrul național, portalul cadastral Nivel de ambiție: Categoria 2
8	Competiti vitatea sectorului de afaceri	Consolidare a sistemului public de sprijinire a IMM-urilor, sporind eficiența și relevanța sprijinului guvernamental acordat antreprenori lor pentru a stimula competitivitatea	Decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Organizarea pentru Dezvoltarea Antreprenoriat ului (ODA)	Accesul IMM-urilor la finanțare facilitat de ODA prin: (i) Finalizarea evaluării principalelor instrumente ODA privind accesul la finanțare bancară; (ii) îmbunătățirea procedurilor interne ale Fondului de Garantare a Creditelor (FGC); (iii) introducerea a două noi instrumente în cadrul Fondului de Garantare a Creditelor (FGC) al ODA pentru consolidarea capacităților de împrumut ale ÎMM-urilor, ce vizează, în special, ÎMM-urile orientate spre export și (iv) introducerea a două noi programe în cadrul Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM), pentru a facilita oferirea unui spectru mai larg de instrumente de acces la finanțare, și (v) furnizarea serviciilor de consultanță în afaceri pentru ÎMM-uri. Linia de referință: În 2024, FGC funcționează cu o gamă limitată de produse financiare, iar politicile interne trebuie să se alinieze la cele mai bune practici. FACEM, deși oferă sprijin financiar, are un domeniu de aplicare restrâns care nu răspunde pe deplin	(i) Evaluarea următoarelor instrumente ODA care sprijină accesul întreprinderilor la finanțare bancară este finalizată: Programul de stimulare a investițiilor „373” gestionat prin FACEM și garanțiile financiare individuale oferite prin Fondul de Garantare a Creditelor Evaluarea include analiza dacă aceste instrumente și-au îndeplinit cu succes obiectivele sau KPI-urile stabilite, o analiză cost-beneficiu care evaluează impactul asupra finanțelor publice și blocajele existente. Acesta oferă recomandări pentru a spori eficacitatea programelor. (ii) Procedurile interne ale Fondului de Garantare a Creditelor sunt îmbunătățite prin adoptarea unui nou Manual de gestionare a riscurilor, a unui nou Manual de control intern, a Politicii de investiții și a documentelor privind Politica de produs; (iii) Operaționalizarea a două noi produse de garantare în cadrul Fondului de Garantare a Creditelor, inclusiv axate pe ÎMM-urile orientate spre export, în conformitate cu Programul de promovare a exporturilor (garanții pentru

					nevoilor financiare în continuă evoluție ale ÎMM-urilor. Nu sunt furnizate servicii de consultanță în afaceri.	creditele la export și garanții pentru creditele agricole); (iv) Operaționalizarea a două noi produse financiare ale Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM) - (împrumuturi preferențiale pentru investiții și un mecanism de împrumut pentru portofoliul de credite) și extinderea Programului "373" de compensare a ratei dobânzii pentru împrumuturile IMM-uri. (v) Furnizarea serviciilor de consultanță în afaceri pentru IMM-uri. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova , rapoartele anuale ale ODA. Nivel de ambiție: Categoria 1
9	Competitivitatea sectorului de afaceri	Capacitatea producătorilor agricoli de a avea acces la piețe și la finanțare este consolidată prin introducerea de servicii de consiliere specifice, în conformitate cu standardele UE	Decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură (AIPA)	Accesul la finanțare prin subvenții pentru investiții pentru fermieri și operatori agroalimentari este îmbunătățit în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, în conformitate cu noul program de subvenții care stabilește condiții mai stricte pentru granturi. Numărul de beneficiari crește la cel puțin 300, inclusiv tineri fermieri (sub 40 de ani), mici fermieri (până la 10 ha) și start-up-uri pentru anii 2026 și 2027. Linia de referință: În 2024, AIPA avea 126 de beneficiari din aceste trei grupuri țintă.	Pentru a sprijini IMM-urile agroalimentare, în cadrul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, gestionat de AIPA, se îmbunătățește accesul la finanțare (contracte semnate cu AIPA). Start-up-urile sunt acele firme care au accesat subvenții pentru prima dată; Tinerii – sunt fermierii cu vârsta sub 40 de ani, Micii fermieri - sunt cei care au declarat suprafețe de până la 10 hectare. Sursa de verificare: Rapoartele AIPA Nivel de ambiție: Categoria 3
10	Competitivitatea sectorului de afaceri	Capacitatea producătorilor agricoli de a avea acces la piețe și la	Decembrie 2026	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Serviciul de consiliere tehnică pentru agricultură (inițiere AKIS) este instituționalizat în regiuni, oferind un sprijin mai specific IMM-urilor agricole.	Serviciile vor fi furnizate către cel puțin 200 de membri (IMM-uri din sectorul agroalimentar, inclusiv fermieri) anual, începând cu anul 2026.

		finanțare este consolidată prin introducerea de servicii de consiliere specifice, în conformitate cu standardele UE			Linia de referință: În 2024, a fost creat Centrul de Consiliere Agricolă și Rurală. Acesta implementează activități pilot, dar nu există structuri locale pentru sprijin continuu.	Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului. Nivel de ambiție: Categoria 2
11	Competitivitatea sectorului de afaceri	Consolidarea procedurilor de atragere a investițiilor și de verificare a investițiilor	Decembrie 2026	Agenția de Investiții	Consolidarea atragerii investițiilor, în cadrul Agenției de Investiții, prin: (i) Harta Investițiilor cuprinzătoare funcțională, menită să evidențieze principalele oportunități de investiții în sectoarele prioritare, inclusiv inițiative concrete de afaceri și companii disponibile pentru investiții (inclusiv companii publice supuse privatizării), asigurând accesul online la cel puțin 50 de proiecte investiționale; (ii) Înființarea ghișeului unic dedicat investitorilor strategici și oferirea serviciilor pentru cel puțin 15 investitori strategici; (iii) Instituirea și punerea în funcțiune a mecanismului de verificare a investitorilor (due diligence), prin care sunt evaluate cel puțin 75 de proiecte investiționale. Linia de referință: Agenția de Investiții nu dispune de o Hartă a investițiilor online, de un ghișeu unic pentru investitorii strategici și nici de un mecanism de verificare (due diligence) a investitorilor.	(i) Instrumentul digital „Harta Investițiilor” servește drept ghid strategic pentru investitori, oferind informații detaliate despre proiectele disponibile, avantajele sectoriale și distribuția regională, asigurând o prezentare structurată și ușor accesibilă. Cel puțin 50 de proiecte investiționale sunt disponibile pentru consultare online. (ii) Este înființat un ghișeu unic dedicat pentru a eficientiza procesul investițional destinat investitorilor străini strategici, prin crearea unei echipe specializate (inclusiv subcontractarea de servicii specializate pentru facilitarea investițiilor) și stabilirea unor proceduri clare care să asigure un serviciu de tip fast-track, cu coordonare între instituțiile publice. Cel puțin 15 investitori strategici beneficiază de suport prin intermediul ghișeului unic. (iii) Pentru a consolida securitatea și transparența investițiilor, Agenția de Investiții adoptă un mecanism standardizat de due diligence pentru investitorii potențiali. Acest cadru permite evaluarea credibilității investitorilor, a capacității financiare și a intențiilor de afaceri, asigurând alinierea investițiilor cu prioritățile economice și strategice ale Republicii Moldova. Cel puțin 75 de proiecte investiționale sunt evaluate în cadrul acestui mecanism.

						Surse de verificare: Rapoartele Agenției de investiții. Nivel de ambiție: Categoria 2
12	Competitivitatea sectorului de afaceri	Dezvoltarea industriei și serviciilor	Decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Cel puțin 10 întreprinderi beneficiază (contracte semnate) de noile scheme de ajutor de stat aliniate la standardele UE. Linia de referință: Această schemă de ajutor de stat a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2025.	Noua schemă de atragere a investițiilor este pe deplin conformă cu normele UE și este în concordanță cu Programul național de dezvoltare industrială pentru anii 2024 - 2028. Programul va atrage investiții de cel puțin 0,5 milioane EUR fiecare. În cadrul programului, investițiile vor fi contractate în termen de 3 ani de la implementare. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării care conțin numele întreprinderilor care beneficiază de schema de ajutor de stat. Nivelul de ambiție: Categoria 1
13	Competitivitatea sectorului de afaceri	Dezvoltarea industriei și serviciilor	Decembrie 2027	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Republica Moldova are 4 platforme industriale multifuncționale (PIM) amplasate pe teritoriul țării. Toate platformele sunt operaționale, lucrările de construcție relevante încheiate pentru cele 2 platforme mai noi și 14 companii rezidente s-au alăturat celor 2 platforme inițiale cu contracte semnate sau investiții în echivalentul a 2 milioane EUR atrase în total. Este stabilit mecanismul de monitorizare și raportare privind implementarea proiectelor de investiții. Linia de referință: La 21.03.2025 a intrat în vigoare legea revizuită a parcurilor industriale; În decembrie 2024, au fost lansate 2 PIM-uri.	4 platforme industriale multifuncționale (PIM) sunt pe deplin operaționale cu lucrări de construcții relevante încheiate pentru cele 2 platforme mai noi, în conformitate cu Programul Național de Industrializare. Platforma industrială multifuncțională este un tip de parc industrial destinat stimulării producției la scară mică și a serviciilor legate de activitățile industriale de bază la nivel local. 14 companii rezidente se alătură celor 2 platforme inițiale cu contracte semnate sau sunt atrase investiții în echivalentul a 2 milioane EUR. Mecanismul de monitorizare și raportare privind implementarea proiectelor de investiții este stabilit de Guvern. Sursa de verificare: Hotărârea Guvernului privind înființarea PIM-urilor. Metodologia de monitorizare adoptată de către Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării; Rapoartele guvernamentale privind funcționarea platformelor. Contracte cu companii care se alătură aderă

						platformelor industriale disponibile Nivel de ambiție: Categoria 3
14	Competitivitatea sectorului de afaceri	Dezvoltarea industriei și serviciilor	Iunie 2027	Banca Națională a Moldovei	Republica Moldova adoptă și pune în aplicare un cadru de reglementare pentru cripto-active, și furnizori de servicii de active virtuale. Linia de referință: Decembrie 2024, activitatea legată de cripto-active este interzisă prin lege. Astfel, nu există un cadru de reglementare pentru cripto-active, nici capacitate de reglementare.	Cadrul juridic, care vizează alinierea la acquis-ul UE (Regulamentul MiCA) privind circulația activelor virtuale și reglementarea și supravegherea prudențială a furnizorilor de servicii de active virtuale intră în vigoare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nivel de ambiție: Categoria 3
15	Competitivitatea sectorului de afaceri	Dezvoltarea industriei și serviciilor	Decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a recomandărilor din cadrul preevaluării operaționale a Comisiei în vederea semnării unui Acord privind Evaluarea Conformității și Acceptarea Produselor Industriale (ACAA) este aprobat, iar recomandările care au un termen limită până în decembrie 2026 sunt puse în aplicare. Linia de referință: Pregătire operațională limitată pentru compatibilitatea electromagnetică și sectoarele echipamentelor de joasă tensiune.	Moldova abordează recomandările evaluării prealabile juridice și funcționale care ar permite Comisiei să finalizeze evaluarea pregătirii operaționale pentru cele două sectoare și patru cadre orizontale: compatibilitatea electromagnetică („CEM”) și echipamentele de joasă tensiune („EJT”), precum și standardizarea, metrologia, evaluarea conformității/acreditarea și supravegherea pieței. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării Nivel de ambiție: Categoria 1
16	Competitivitatea sectorului de afaceri	Dezvoltarea industriei și serviciilor	Decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Sunt puse în aplicare trei măsuri privind consolidarea infrastructurii calității, în conformitate cu Planul de acțiune pentru punerea în aplicare a Programului de dezvoltare industrială: în standardizare, evaluarea conformității și acreditare. Linia de referință: Măsurile privind infrastructura calității din Programul de dezvoltare industrială al MD sunt adoptate, dar nu sunt puse în aplicare.	(i) Standardizare: Sunt înființate cel puțin patru comitete tehnice în sectoarele industriale prioritare, în conformitate cu Programul de dezvoltare industrială. (ii) Evaluarea conformității: Cel puțin cinci metode noi de testare sunt introduse și efectuate de laboratoarele moldovenești în conformitate cu standardele europene în sectoarele industriale prioritare identificate în Programul de dezvoltare industrială.

						(iii) Acreditare: Legislația relevantă este modificată pentru a permite utilizarea ghidurilor UE pentru certificarea produselor finite pentru toate sectoarele. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nivel de ambiție: Categoria 2
17	Accesul la finanțare și dezvoltare a pieței de capital	Piețele de capital	Iunie 2027	Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF) Banca Națională a Moldovei	Dezvoltarea pieței de capital este încurajată, în special prin consolidarea bursei de valori și a infrastructurii de post- tranzacționare și prin îmbunătățirea cadrului de reglementare privind protecția investitorilor. Linia de referință: (i) Bursa continuă să funcționeze într-un mediu învechit, fără acces de la distanță pentru participanții la piață și fără instrumente de analiză a datelor; (ii) dispozițiile legale privind drepturile investitorilor nu sunt aliniate la normele UE; (iii) conturile Omnibus sunt posibile pentru toate societățile, cu excepția băncilor și a societăților de asigurări; nu există legături de depozitare cu Depozitarul Central al Valorilor Mobiliare din UE; (iv) capacitățile CNPF sunt consolidate.	Piața de capital este consolidată după cum urmează: (i) Moldova dispune de o bursă operațională și funcțională care permite societăților să tranzacționeze eficient, introducând accesul de la distanță pentru participanții la piață, permițând ofertele publice inițiale, și furnizând instrumente de date analitice pentru participanții la piață; (ii) Legislația privind piața de capital este modificată pentru a spori protecția investitorilor în conformitate cu MIFID II a UE; (iii) Depozitarul Central Unic al Valorilor Mobiliare din Moldova implementează modelul de segregare omnibus pentru entitățile eligibile și stabilește conexiuni cu cel puțin un depozitar central al valorilor mobiliare cu sediul în UE; (iv) Capacitățile CNPF sunt consolidate pentru a implementa supravegherea bazată pe riscuri, inclusiv prin instruirea personalului CNPF și elaborarea de documente de politică internă. Sursa de verificare: Raportul CNPF 2026; Monitorul Oficial al Republicii Moldova; rapoartele BNM și rapoartele de activitate ale Depozitarului Central Unic al Valorilor Mobiliare

						Nivel de ambiție: Categoria 2
18	Promovarea comerțului și a investițiilor	Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova	Decembrie 2025	Ministerul Finanțelor Serviciul Vamal	Republica Moldova a aderat la Convenția privind regimul de tranzit comun și pune în aplicare 8 din cele 17 cereri/autorizații ale Sistemului de decizii vamale în format electronic, care sunt direct legate de simplificarea tranzitului și de Noul sistem computerizat de tranzit (NCTS). Linia de referință: Până în decembrie 2024, Republica Moldova a pilotat faza 5 a NCTS la nivel național, dar nu a aderat încă la Convenția privind regimul de tranzit comun. Republica Moldova a gestionat majoritatea cererilor/autorizațiilor vamale pe suport de hârtie și doar 4 din 17 cereri sunt operaționale în format electronic prin Sistemul Decizii vamale.	Republica Moldova aderă la Convenția privind regimul de tranzit comun. Odată cu operaționalizarea Sistemului de decizii vamale, autoritatea vamală își propune să înlocuiască procedurile vamale pe suport de hârtie cu proceduri electronice, în total 8 din 17 proceduri fiind în format electronic. Sursa de verificare: Pagina web oficială a Convenției privind regimul de tranzit comun, Portalul de Informații Comerciale al Republicii Moldova, Sistemul de decizii vamale, Raportul Serviciului Vamal privind activitatea în anul 2025. Nivelul de ambiție: Categoria 2
19	Promovarea comerțului și a investițiilor	Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova	Iunie 2026	Ministerul Finanțelor Serviciul Vamal	Punerea în aplicare integrală a Sistemului de decizii vamale (SDV), cu 17 din cele 17 cereri/autorizații operaționale. Linia de referință: În decembrie 2024, Sistemul de decizii vamale este parțial operațional, existând 4 din cele 17 tipuri de cereri/autorizații . Un număr redus de operatori economici utilizează simplificările.	Ca urmare a punerii în aplicare integrale a Sistemului de decizii vamale, vămile vor putea oferi acces la toate simplificările vamale, cum ar fi expeditorul/destinatarul autorizat, sigiliile speciale, înscrierea în cazierul declarantului, vămuire centralizată, garanția globală, declarația simplificată. Sursa de verificare: Sistemul de decizii vamale, rapoartele Serviciului Vamal Nivel de ambiție: Categoria 2
20	Promovarea comerțului și a investițiilor	Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova	Iunie 2027	Ministerul Finanțelor Serviciul Vamal	Timpul de procesare a vămuirii/declarației vamale este redus cu 30% datorită simplificărilor vamale, digitalizării și utilizării sistemului automatizat de gestionare a riscurilor: (i) Simplificările prevăzute în noul Cod Vamal sunt puse în aplicare; (ii) toate declarațiile în cadrul procedurilor vamale de import și export sunt efectuate în mod electronic și există o	Reducerea timpului de procesare a vămuirii/ declarației vamale cu 30 % față de 2024. Punerea în aplicare a simplificărilor prevăzute în noul Cod vamal (declarație simplificată, înscriere în evidențele declarantului).

					tendință pozitivă în ceea ce privește digitalizarea procedurilor vamale speciale. (iii) sistemul automatizat de gestionare a riscurilor în cadrul principalelor proceduri vamale este pus în aplicare pentru procedurile vamale anterioare sosirii și pentru controalele după vămuire. Analiza de risc a datelor vamale prealabile sosirii privind aspectele de securitate și siguranță (declarația sumară de intrare/ieșire) este operațională. Sunt puse în aplicare controale bazate pe riscuri după vămuire. Linia de referință: În 2024, timpul mediu de procesare la frontieră pentru vămuirea încărcăturii/declarația vamală este de 8 ore. În decembrie 2024, nivelul de prelucrare fără hârtie a declarațiilor vamale este de 90% pentru export, 70% pentru import și 60% pentru proceduri speciale. Nu există analize de risc în datele anterioare sosirii în vamă, nici pentru aspectele de siguranță și securitate. Analiza/gestionarea automată a riscurilor și controalele bazate pe riscuri după vămuire nu sunt puse în aplicare.	Un mediu 100% fără hârtie pentru toate procedurile vamale la import și export și o tendință pozitivă de digitalizare pentru procedurile vamale speciale. Sistemul național de gestionare a riscurilor și sistemul de control al importurilor sunt operaționale în conformitate cu standardele UE și sunt pregătite pentru conectarea viitoare la mediul vamal electronic al UE Sursa de verificare: Rapoartele Serviciului Vamal Nivel de ambiție: Categoria 1
21	Promovarea comerțului și a investițiilor	Creșterea competitivității la export a comerțului cu bunuri în Republica Moldova	Decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Mediul aferent ghișeului vamal unic este operațional. Linia de referință: În decembrie 2024, agențiile naționale de reglementare implicate în vămuire (cum ar fi sănătatea și siguranța, protecția mediului, supravegherea pieței, agricultura) și autoritatea vamală nu au niciun schimb de date.	Mediul național al ghișeului unic pentru vamă permite schimbul de date interguvernamental, iar vama are rolul de coordonare în acest proces. Operatorii economici nu trebuie să se adreseze separat fiecărei agenții de reglementare pentru a obține acte permisive pentru vămuirea bunurilor. Aceasta include acțiuni care au în vedere ghișeul unic al UE existent și conectarea viitoare la mediul vamal electronic al UE. Sursa de verificare: Raportul Serviciului Vamal Nivel de ambiție: Categoria 1

22	Concurență / ajutor de stat	Concurență / ajutor de stat	Iunie 2026	Consiliul Concurenței	Sistemul de gestionare electronică a cazurilor este operațional, iar instrumentele informatice criminalistice sunt utilizate pentru inspecții, în vederea îmbunătățirii capacităților Autorității naționale de concurență de a desfășura proceduri de investigare relevante privind încălcările legislației în domeniul concurenței. Linia de referință: În 2024, nu există niciun sistem de gestionare a cazurilor în vigoare și nu sunt utilizate instrumente IT criminalistice.	Sistemul electronic de gestionare a cazurilor include și posibilitatea de a gestiona toate documentele interne ale Autorității de concurență, inclusiv gestionarea cazurilor inițiate de Consiliul Concurenței. Instrumentele informatice criminalistice sunt integrate în procesele interne ale Consiliului Concurenței și utilizate pentru inspecții. Instrumentele criminalistice ar trebui să corespundă instrumentelor utilizate de Autoritățile de concurență din statele membre ale UE. Sursa de verificare: Rapoartele Consiliului Concurenței Nivel de ambiție: Categoria 5
23	Concurență / ajutor de stat	Concurență / ajutor de stat	Iunie 2027	Consiliul Concurenței	Registrul modernizat al ajutoarelor de stat este operațional și toți furnizorii de ajutoare de stat sunt obligați să raporteze ajutoarele de stat furnizate prin intermediul sistemului digital. Linia de referință: Registrul ajutoarelor de stat există și este funcțional, dar trebuie modernizat, inclusiv prin dezvoltarea Registrului central pentru ajutoarele de minimis.	Sunt introduse modificări legislative care prevăd obligativitatea ca toate ajutoarele de minimis să fie incluse în registrul ajutoarelor de stat. Actualizarea registrului ajutoarelor de stat este finalizată, toate instituțiile publice relevante având acces la acesta. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Registrul ajutoarelor de Stat. Nivel de ambiție: Categoria 3
24	SPS	SPS	Iunie 2027	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA)	Domeniul de aplicare al Planului național de Control al Reziduurilor (parte a Programului național de monitorizare și supraveghere sanitară și fitosanitar), este extins în ceea ce privește grupurile noi de produse și probe sunt prelevate pentru controale/inspecții oficiale. Linia de referință: În 2023, Planului național de Control al Reziduurilor (substanțe farmacologic active, pesticide și contaminanți) acoperea mierea ,	Controalele oficiale (inspecții) sunt efectuate pentru a asigura siguranța alimentară și protecția consumatorilor în vederea pregătirii integrării pe piața unică a UE. Se adăugă noi grupuri de produse, monitorizarea substanțelor (grupurilor) aliniate la UE în funcție de evaluările riscurilor. Nivelul de asigurare a siguranței produselor trebuie menținut și actualizat în permanență pentru noi substanțe și constatări, pentru a menține autorizația și a include noi grupuri de produse pentru tranzitul și exportul către UE

					acvacultura (pești și caviar), ouăle de găină, carnea de pasăre, laptele de bovine, laptele de oaie și de capră (nu și carnea de oaie și capră, iepure, porc etc.)	Sursa de verificare: Rapoartele oficiale ANSA Nivel de ambiție: Categoria 3
25	SPS	SPS	Decembrie 2027	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA)	Pentru a spori capacitățile naționale de analiză și testare în vederea creșterii eficienței controalelor privind siguranța alimentară, monitorizarea SPS este consolidată prin operaționalizarea a 4 laboratoare regionale pentru controale oficiale (supraveghere) și testare pentru autocontroale efectuate de sectorul privat, cu un număr tot mai mare de metode acreditate atât pentru sănătatea alimentelor/animalelor și a plantelor, cât și pentru reziduurile chimice. Linia de referință: Laboratoarele regionale din Drochia și Dondușeni sunt funcționale. Laboratoarele din Bălți și Cahul sunt planificate să fie dezvoltate ca centre logistice. În prezent, sunt acreditate 362 de metode, dintre care 40 sunt pentru determinarea reziduurilor în produsele agroalimentare	Este adoptat un plan de dezvoltare a laboratoarelor care acoperă laboratoarele naționale de referință și regionale (laboratoarele Centrul Național pentru Sănătatea Animalelor, Plantelor și Siguranța Alimentelor CNSAPSA), inclusiv domeniul de aplicare pentru acreditare, validarea metodelor, planul de formare a laboratoarelor, planul financiar (resurse proprii și externalizare). Dispunând de 413 metode acreditate, în cadrul laboratoarelor de referință pentru determinarea indicatorilor de sănătate alimentară, animală și vegetală, dintre care 48 de metode sunt implementate pentru determinarea reziduurilor chimice din produsele agroalimentare. Sursa de verificare: Activitate de laborator/rapoartele de testare. Nivel de ambiție: Categoria 4
26	Agricultură	Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricolă este consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale	Decembrie 2026	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA)	Registrul fermierilor din Republica Moldova este operațional și completat cu date. Linia de referință: Registrul național al fermierilor nu este funcțional (conceptualizare și pilotare efectuate în 2024)	Toți agricultorii care beneficiază de subvenții agroalimentare din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural (FNDMAR) sunt înregistrați în Registrul național al fermierilor. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare Nivel de ambiție: Categoria 3
27	Agricultură	Cadrul instituțional administrativ și de	Decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei	Sistemul de identificare a terenurilor și parcelelor (LPIS) este operațional, fiind o condiție prealabilă pentru plățile bazate pe suprafață în viitor.	Faptul că LPIS este operațional înseamnă că sunt disponibile hărți digitale de înaltă rezoluție pentru utilizarea terenurilor pentru fiecare sezon agricol anual, care permit (i) verificarea

		reglementare agricolă este consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale		Alimentare Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură	Linia de referință: LPIS nu este operațional. Un proiect pilot de monitorizare a culturilor a fost realizat în 2024 în 5 raioane, dar cu sprijinul substanțial al unui furnizor extern. Sistemul nu este operaționalizat.	cererilor de plată depuse pentru plățile în funcție de suprafață de către fermierii de pe malul drept și (ii) identificarea și delimitarea suprafeței de teren utilizată de un producător agricol și solicitată pentru a beneficia de sprijin pentru plățile în funcție de suprafață Sursa de verificare: Rapoarte și simulări ale sistemului de date LPIS. Nivel de ambiție: Categoria 2
28	Agricultură	Cadrul instituțional administrativ și de reglementare agricolă este consolidat pentru o mai bună integrare în lanțurile valorice internaționale	Decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA)	Sunt introduse condiționalitatea (aderarea la cerințele statutare de gestionare) și mecanismul de sancționare pentru nerespectarea condițiilor sprijinului financiar AIPA pentru a stimula punerea în aplicare a standardelor UE privind sănătatea și bunăstarea publică, a plantelor și a animalelor. Linia de referință: Condiționalitate limitată pentru plățile directe pe cap de animal în vigoare, dar verificare limitată pe teren. Nu există niciun mecanism de control și sancționare.	Se introduce condiționalitatea privind sprijinul pentru venit și este instituit un mecanism de control/sancționare pentru nerespectarea plății AIPA a sprijinului pentru venitul agricultorilor (animale și teren). Se efectuează controale la fața locului privind condițiile de eligibilitate (pe teren, pe animale) pentru eșantionul cu rata de control de 2 %. Sursa de verificare:, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, rapoartele Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, raportul Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA) Nivel de ambiție: Categoria 3
29	Dezvoltare rurală	Dezvoltare rurală	Decembrie 2027	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Cel puțin 70% din teritoriul național este acoperit de strategii de dezvoltare rurală LEADER și cel puțin 80% Grupurile de Acțiune Locală (GAL) LEADER înregistrate beneficiază de finanțare de la AIPA. Cel puțin 500 de proiecte de dezvoltare rurală sunt implementate anual din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural. Linia de referință: În decembrie 2024, 56% din teritoriul național al Republicii Moldova beneficiază	Pentru măsura LEADER, administrată de Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), se fac alocări bugetare anuale din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural. Sprijinul financiar este aprobat pentru GAL-uri și pentru proiectele de dezvoltare locală ca urmare a unei apel de propuneri. Proiectele de dezvoltare locală implementate prin intermediul Programului LEADER sunt atribuite și executate în conformitate cu dispozițiile legale. GAL-urile sunt sprijinite prin măsuri de consolidare a capacității tehnice și administrative. Sunt puse în aplicare

					de măsurile de dezvoltare rurală implementate prin intermediul Programului LEADER. Populația celor 54 de GAL-uri include peste 1,19 milioane de cetățeni, ceea ce constituie 61% din teritoriul Republicii Moldova și care include 513 unități administrativ-teritoriale. 1,14 milioane de cetățeni/1.715,7 (66% din populația rurală) pe baza datelor recensământului din 2014. Notă: conform datelor recensământului din 2024, populația rurală este acum de 1.287,5 (BNS). 54 de GAL-uri active sunt înregistrate în temeiul Legii 51/2021. 32 de GAL-uri au primit finanțare din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural.	activități de advocacy și comunicare pentru a promova abordarea LEADER în Republica Moldova în vederea extinderii acoperirii sale teritoriale și a includerii de noi comunități. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare Nivel de ambiție: Categoria 3
30	Turism	Turism	Decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Oficiul Național de Turism	Este implementat un plan strategic pentru diversificarea ofertei turistice care asigură creșterea numărului de turiști în Moldova cu cel puțin 30% față de 2024. Linia de referință: În 2024, numărul de turiști era de 550.000.	Este pus în aplicare un model de turism durabil bazat pe următorii piloni: (i) diversificarea strategică și consolidarea capacităților IMM-urilor (practici durabile, finanțare), (ii) furnizarea de servicii turistice inovatoare (tehnologii avansate, inclusiv IA și digitalizarea patrimoniului cultural) și (iii) promovarea extinsă și integrată din punct de vedere cultural a rutelor viticole. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Rapoartele Ministerului Culturii. Nivel de ambiție: Categoria 1
31	Turism	Turism	Decembrie 2027	Ministerul Culturii Oficiul	Cel puțin 6 programe de consolidare a capacităților, asistență tehnică și financiară pentru IMM-uri în turism și servicii de turism sunt operaționale, în timp ce Oficiul Național al Turismului (ONT) are cel puțin	Cel puțin șase programe de consolidare a capacităților sunt operaționale, bazate pe o evaluare aprofundată a nevoilor IMM-urilor din turism. Aceste programe oferă asistență tehnică și financiară pentru a sprijini adoptarea de practici

				Național de Turism	trei programe de dezvoltare aliniate la Agenda europeană pentru turism 2030. Linia de referință: 0 programe sunt aliniate la Agenda europeană pentru turism 2030.	ecologice de către IMM-urile din Moldova. Oficiul Național al Turismului (ONT) își aliniază programele de dezvoltare la Agenda europeană pentru turism 2030. Sunt create cel puțin trei programe naționale care abordează gestionarea durabilă, transformarea digitală și incluziunea socială. Integrarea strategică, implicarea părților interesate și mecanismele solide de raportare sunt esențiale. Sursa de verificare: Rapoartele Oficiului Național al Turismului, raportul Ministerului Culturii Nivel de ambiție: Categoria 3
32	Cercetare și inovare	Îmbunătățirea capacităților de cercetare și inovare în domeniile prioritare ale strategiei de specializare inteligentă	Iunie 2026	Ministerul Educației și Cercetării Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare	Capacitățile de cercetare și inovare sunt consolidate prin punerea în aplicare a strategiei naționale de specializare inteligentă, cu acordarea de programe de infrastructură de C&I, parteneriate de colaborare între sectorul public și cel privat pentru activități de cercetare și inovare și vouchere de inovare, precum și programe de transfer tehnologic. Linia de referință: În 2024, Programul „Smart Moldova” a fost aprobat dar implementarea nu a început. Aceasta vizează alinierea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării la sectoarele economice, sporirea eficienței resurselor și prioritizarea investițiilor în acele sectoare în care Moldova are un potențial avantaj competitiv. Sunt identificate patru domenii prioritare: 1. Agricultura și procesarea alimentelor; 2. Tehnologia informației și comunicațiilor; 3. Energia durabilă; 4. Biomedicina și produsele biofarmaceutice..	În conformitate cu Strategia Național de Specializare Inteligentă „Smart Moldova 2024-27”, Moldova urmează să lanseze: (i) cel puțin patru activități de cercetare colaborativă și inovare și patru vouchere de inovare și (ii) cel puțin patru programe de infrastructură de cercetare și inovare (consolidarea laboratoarelor, centrelor sau unităților/departamentelor existente de cercetare și inovare în cadrul organizațiilor publice de cercetare, inclusiv în instituțiile de învățământ superior) și (iii) cel puțin patru programe de transfer tehnologic. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Educației și Cercetării și rapoarte ale Echipei Naționale S3 din Moldova Nivel de ambiție: Categoria 2

Pilonul 2: Conectivitate și infrastructură digitală

Măsura #	Subdomeniu	Titlul reformei	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
33	Conectivitatea transportului	Consolidarea sistemului de transport, a reţelei şi a capacităţilor instituţionale	Decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	În baza Programului național de siguranță rutieră, numărul deceselor și al traumatismelor grave cauzate de accidente rutiere va fi redus cu cel puțin 20% comparativ cu anul 2024. Linia de referință: În anul 2024, în urma accidentelor rutiere au fost înregistrate 209 decese, iar 2369 de persoane au fost traumatizate.	Sistemul de transport este îmbunătățit prin adoptarea și punerea în aplicare a Programului național de siguranță rutieră 2025-2030, ce include desemnarea autorității administrative responsabilă pentru siguranța rutieră și îmbunătățirea siguranței infrastructurii rutiere. Rapoartele de audit privind siguranța rutieră sunt integrate în toate proiectele actuale de reabilitare, modernizare și construcție a drumurilor. Totodată, vor fi publicate rapoartele anuale cu privire la inspecțiile în materie de siguranță rutieră. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale. Nivel de ambiție: Categoria 1
34	Conectivitatea transportului	Consolidarea sistemului de transport, a reţelei şi a capacităţilor instituţionale	Iunie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Pentru un acces mai bun la piața rutieră, condițiile de muncă și accesul la profesie sunt îmbunătățite. Este desemnată și instituită o autoritate competentă pentru autorizarea ocupației de operator de transport rutier, este introdus sistemul de certificare a managerilor de transport, iar sistemul de autorizare a operatorilor de transport internațional este operațional. Este instituit registrul electronic al transporturilor rutiere. Registrul operatorilor de transport rutier este ajustat pentru a respecta normele UE în domeniu. De asemenea, cadrul normativ privind reglementările sociale a conducătorilor auto este revizuit, pentru a completa prevederile care reies din obligațiile de membru în cadrul Acordului AETR.	(i) Moldova desemnează cel puțin o autoritate competentă responsabilă de autorizare a ocupației de operator de transport rutier și supravegherea acestora, în conformitate cu standardele UE. (ii) Moldova elaborează și pune în aplicare programe de formare și procese de certificare pentru managerii de transport care îndeplinesc standardele UE. (iii) Este instituit un sistem de autorizare a operatorilor de transport rutier în trafic internațional, care include verificarea că întreprinderea are un sediu real și stabil pe teritoriul țării, are o bună reputație, are capacitatea financiară adecvată și are competența profesională necesară.

					Linia de referință: În 2024, sistemul de acces la piața rutieră din MD nu este în conformitate cu normele UE, registrul electronic nu este aliniat.	(iv) Moldova actualizează registrul electronic național al operatorilor pentru a respecta standardele UE, permițând o mai bună supraveghere și schimbul de informații. (v) Moldova adoptă norme privind perioadele de odihnă obligatorii pentru șoferi, concentrându-se în special pe cerințele privind odihna săptămânală, pentru a se alinia la standardele de siguranță ale UE.. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale. Nivel de ambiție: Categoria 2
35	Conectivitatea transportului	Consolidarea sistemului de transport, a reţelei şi a capacităţilor instituţionale	Decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Republica Moldova prezintă spre validare Planul național de implementare a politicii naționale privind tahograful inteligent. Linia de referință: Până în decembrie 2024, nu a fost instituit niciun registru electronic și nu a fost adoptată nicio politică privind tahograful inteligent.	Transmiterea către / validarea de către Comisia Europeană. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului de Infrastructură și Dezvoltare Regională. Nivel de ambiție: Categoria 4
36	Conectivitatea transportului	Consolidarea sistemului de transport, a reţelei şi a capacităţilor instituţionale	Decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Sistemul de transport inteligent (STI) este pus în aplicare, iar punctul național de acces și entitatea națională sunt instituite în cadrul rețelei STI. Totodată, legislația națională este aliniată la standardele UE privind sistemele inteligente de transport. Linia de referință: Moldova nu dispune de un sistem STI aplicabil.	Strategia STI și programul de implementare oferă o viziune clară și obiective strategice pentru dezvoltarea STI în Moldova, în conformitate cu standarde UE. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Nivel de ambiție: Categoria 3
37	Conectivitatea transportului	Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și modernizarea rețelei feroviare	Decembrie 2026	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” este reorganizată în două societăți pe acțiuni, una responsabilă de infrastructură și cealaltă de transportul de pasageri și mărfuri, cu adoptarea organigramelor, finalizarea separării financiare și contabile și adoptarea planurilor de afaceri pentru dezvoltare.	Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” (CFM) este reorganizată în două entități separate: o Societate pe Acțiuni, responsabilă de gestionarea infrastructurii, și o Societate pe Acțiuni, responsabilă de operațiunile de transport de pasageri și marfă. Această restructurare include aprobarea de către Consiliul de administrație a structurilor

				Agenția Proprietății Publice (APP)	Linia de referință: Întreprinderea de Stat „Calea Ferată din Moldova” este o întreprindere de stat integrată.	organizatorice, separarea financiară și contabilă internă, repartizarea personalului existent, precum și aprobarea strategiei de afaceri și a planurilor de dezvoltare pentru fiecare entitate. Sursa de verificare: Decizia Consiliului de administrație Nivel de ambiție: Categoria 1
38	Conectivitatea transportului	Consolidarea conectivității transporturilor prin reabilitarea și modernizarea rețelei feroviare	Decembrie 2027	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	Dispozițiile-cheie ale noului Cod feroviar sunt puse în aplicare, inclusiv atribuirea contractelor de servicii publice și a contractelor multianuale de infrastructură, în conformitate cu cerințele acquis-ului UE. Acesta include: (i) instituirea unei autorități naționale operaționale pentru siguranța feroviară, (ii) înființarea unui organism național operațional de investigare obligat să investigheze accidentele grave, (iii) înființarea unui organism funcțional de licențiere (care acordă licențe pentru exploatarea serviciilor feroviare), (iv) introducerea unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice de interoperabilitate ale UE. În plus, pentru a stabili un contract de servicii publice, se stabilesc cerințele stabilite de autoritatea competentă și parametrii pentru compensație și se stabilește mecanismul de evitare a supracompensării. Linia de referință: Codul feroviar este adoptat, dar dispozițiile nu sunt puse în aplicare; nu există niciun contract de servicii publice.	Dispozițiile-cheie se concentrează pe asigurarea unei autorități naționale de siguranță feroviară funcționale (care supraveghează un sistem de gestionare a siguranței feroviare), a unui organism național de investigare funcțional, obligat să investigheze accidentele grave, a unui organism de acordare a autorizațiilor funcțional (care acordă licențe pentru exploatarea serviciilor feroviare) și a unui temei juridic pentru aplicarea specificațiilor tehnice de interoperabilitate ale UE (STI-urile). În vederea încheierii unui contract de servicii publice (multianual), se stabilesc cerințele stabilite de autoritatea competentă (perimetru, frecvențe, cerințe de calitate) și parametrii pentru compensare, precum și mecanismul de evitare a supracompensării. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nivel de ambiție: Categoria 2
39	Dezvoltarea spațială	Dezvoltarea spațială	Iunie 2027	Ministerul Infrastructurii	Cadrul național de amenajare a teritoriului și urbanism este aliniat la standardele UE prin realizarea următoarelor reforme: (i) Cadrul de reglementare este	(i) Cadrul de reglementare este consolidat pentru alinierea normelor naționale la standardele UE și cele mai bune practici pentru amenajarea teritoriului.

				și Dezvoltării Regionale	revizuit în scopul stabilirii orientărilor metodologice pentru elaborarea planurilor naționale de amenajare a teritoriului în conformitate cu metodologiile UE. (ii) Cadrul de reglementare este revizuit prin aprobarea de regulamente /metodologii/ orientări întru elaborarea planurilor de mobilitate urbană durabilă (PMUD), care include implementarea și planificarea investițiilor. Linia de referință: Cadrul de reglementare privind planurile naționale de amenajare a teritoriului și PMUD nu este aliniat la UE.	(ii) Planurile de mobilitate urbană durabilă sunt instituționalizate în baza unei metodologii standardizate aliniată la principiile PMUD ale UE. Totodată, Reglementările adoptate de Guvern includ dispoziții cuprinzătoare necesare pentru controlul calității și monitorizarea implementării a planurilor de amenajare a teritoriului și inițiativelor de dezvoltare urbană. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nivel de ambiție: Categoria 2
40	Digital	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală	Iunie 2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Viteza și partajarea infrastructurii de conectivitate digitală sunt îmbunătățite prin punerea în aplicare a Codului comunicațiilor electronice al UE. Linia de referință: Cadrul de reglementare este parțial aliniat la Codul european al comunicațiilor electronice (L 28/2016, L 241/2007).	(i) Se instituie un cadru de reglementare modern care facilitează introducerea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice de mare viteză și la prețuri accesibile, în conformitate cu Codul comunicațiilor electronice al UE și cu Regulamentul UE privind roamingul; (ii) Se aprobă legislația pentru a asigura aplicarea consecventă a Codului comunicațiilor electronice al UE și a restului acquis-ului UE privind roamingul, inclusiv Regulamentul UE privind roamingul, Regulamentul de punere în aplicare a roaming-ului, actul delegat privind tarifele de terminare a apelurilor, Regulamentul OAREC; (iii) Operatorul istoric își partajează rețeaua, prețurile pentru implementare sunt reduse în conformitate cu Actul UE privind infrastructura Gigabit. (iv) Se implementează sistemul de cartografiere în bandă largă pentru a permite monitorizarea precisă a acoperirii

						internetului, a calității serviciilor și a disponibilității infrastructurii și pentru a sprijini strategiile de investiții specifice. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării & Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații. Nivel de ambiție: Categoria 1
41	Digital	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală	Decembrie 2027	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Reziliența rețelelor este îmbunătățită prin alinierea completă la Setul de instrumente 5G al UE, care include: (i) adoptarea cadrului juridic adecvat pentru implementarea setului de instrumente 5G; (ii) evaluarea activelor și furnizorilor și identificarea furnizorilor cu risc ridicat; (iii) adoptarea restricțiilor/ excluderilor furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G. Linia de referință: Setul de instrumente de securitate cibernetică 5G al UE nu este pus în aplicare	(i) Cadrul juridic național este adoptat pentru a se alinia cu setul de instrumente 5G al UE. Cadrul va include o perioadă de tranziție pentru eliminarea treptată a echipamentelor furnizorilor cu risc ridicat din rețelele existente. (ii) În consultare cu UE, Republica Moldova realizează o evaluare națională cuprinzătoare a riscurilor pentru active și furnizori, în conformitate cu recomandările setului de instrumente 5G și identifică furnizorii cu risc ridicat. (iii) Republica Moldova adoptă restricțiile/excluderile necesare ale furnizorilor cu risc ridicat, pentru activele cheie definite ca fiind critice și extrem de sensibile în evaluarea coordonată a riscurilor de UE pentru rețelele 5G și în conformitate cu instrumentele UE de securitate cibernetică 5G. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, decizii administrative Nivel de ambiție: Categoria 2
42	Digital	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și	Decembrie 2026	Ministerul Dezvoltării	Serviciul guvernamental de identitate și semnătura electronică (EvoSign), în calitate de portofel digital național al Republicii Moldova, este aliniat la	Această etapă cuprinde următoarele repere: (i) Semnăturile electronice moldovenești și ale UE sunt aliniate, prin punerea în aplicare a cerințelor tehnice pentru

		infrastructură digitală		Economice și Digitalizării	standardele UE privind identitatea digitală, Moldova alăturându-se Listei de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate. Moldova se aliniază la cadrul UE privind identitatea digitală (eIDAS 2) și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale în cadrul aplicației Evo. Linia de referință: Portofelul digital moldovenesc (EvoSign) nu este dezvoltat în conformitate cu standardele eIDAS 2. UE și Moldova nu au o recunoaștere reciprocă a semnăturilor electronice. Legislația existentă nu este aliniată cadrului normativ al UE privind identitatea digitală (eIDAS 2).	includerea în Lista de încredere a țărilor terțe din UE pentru validarea semnăturilor electronice avansate; (ii) adoptarea unei legi care asigură conformitatea deplină cu cadrul de identitate al UE (eIDAS 2) și lansarea portofelului digital național EvoSign; (iii) Portofelul digital național (EvoSign) este dezvoltat în conformitate cu standardele UE și integrează cel puțin 20 de servicii electronice naționale. Surse de verificare: Rapoarte ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării; Documente legislative și de reglementare privind alinierea Moldovei la eIDAS 2; Rapoarte de implementare a Portofelului digital moldovenesc (EvoSign); Înregistrări oficiale din Lista de încredere a țărilor terțe din UE Nivel de ambiție: Categoria 2
43	Digital	Consolidarea conectivității prin telecomunicații și infrastructură digitală	Decembrie 2025	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării	Pentru a pune în aplicare noul său Program național de acțiuni în domeniul securității cibernetice pentru perioada 2025-2030, Moldova își face Agenția pentru Securitate Cibernetică pe deplin operațională și înființează Echipa națională de intervenție în caz de urgență informatică (CERT). Agenția este dotată cu abilități, spații, resurse umane și IT relevante, în timp ce competențele dintre diferitele instituții moldovenești de securitate cibernetică sunt clar delimitate. Linia de referință: Agenția pentru Securitate Cibernetică nu dispune de resursele necesare, inclusiv personal, infrastructură IT și autoritate juridică, pentru	Reformele Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică cuprind: (i) recrutarea a cel puțin 30 de angajați; (ii) înființarea și operaționalizarea Echipei naționale de intervenție în caz de urgență informatică (CERT); (iii) împuternicirea legală a Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică de a efectua audituri în materie de securitate cibernetică; (iv) ocuparea integrală de către Agenție a birourilor sale și instalarea echipamentelor sale fără nicio limitare;

					a-și exercita pe deplin funcțiile prevăzute în legislație. În plus, Echipa națională de intervenție în caz de urgență informatică (CERT) nu a fost înființată.	(v) delimitarea clară și transparentă a competențelor instituțiilor de securitate cibernetică ale MD, cu ajustarea mandatelor instituțiilor relevante în urma unei note a unui expert. Sursa de verificare: Rapoarte oficiale ale Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind starea operațională a Agenției Naționale pentru Securitate Cibernetică; înregistrări privind personalul ASC; înregistrări privind infrastructura și achizițiile care confirmă înființarea de spații de birouri și instalarea echipamentelor IT necesare. Indicele global de securitate cibernetică (GCI) al UIT; Indicele național de securitate cibernetică (NSCI) al eGA. Raport al Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării (MDED) privind clarificarea mandatelor și competențelor. Nivelul de ambiție: Categoria 3

Pilonul 3: Guvernarea economică

Măsura #	Subdomeniu	Titlul reformei	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
44	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	Decembrie 2026	Ministerul Finanțelor Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Banca Națională a Moldovei Ministerul Muncii și Protecției Sociale Biroul Național de Statistică	Moldova dezvoltă și implementează un cadru integrat de previziune și pregătește prognoze privind piața muncii și dimensiunea externă (balanța de plăți). Linia de referință: Unele prognoze-cheie, cum ar fi cele privind piața muncii și cele macroeconomice pentru dimensiunea externă, nu sunt elaborate. Prognozele privind piața muncii nu sunt elaborate la niciun nivel. Mecanismul de coordonare nu este în vigoare	Moldova elaborează prognoze macroeconomice și fiscale (inclusiv soldul fiscal structural, analiza sustenabilității datoriei și prognoza pieței muncii) și extinde prognozele la dimensiunea externă (balanța de plăți). A fost instituit și funcționează un mecanism de coordonare a prognozelor. Sursa de verificare: Programul ERP al MD pentru 2027-29, rapoartele Ministerului Finanțelor, rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării. Nivel de ambiție: Categoria 3
45	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare	Decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Transparența planificării fiscale pe termen mediu este sporită, legătura dintre planul fiscal pe termen mediu și bugetul anual este consolidată și punerea în aplicare a dispozițiilor relevante pentru cadrul bugetar pe termen mediu 2028-30. Legislația este modificată pentru a eficientiza calendarul bugetar.	(i)Legislația privind procesul bugetar este modificată pentru a se asigura că cadrul bugetar pe termen mediu pe 2028-2030 conține o evaluare a impactului bugetar al politicilor pe termen mediu, cu detalii privind cheltuielile sectoriale și sursele de finanțare, inclusiv indică și explică în mod explicit principalele diferențe ale limitelor de venituri și cheltuieli față de cadrul din anul precedent.

		bugetară și punere în aplicare a politicilor			Linia de referință: Pentru anul 2024, devierile de la cadrul bugetar pe termen mediu nu sunt explicate și nici publicate. În plus, bugetele anuale nu reflectă angajamentele de planificare bugetară prezentate în cadrele bugetare pe termen mediu. Calendarul de pregătire bugetară al Moldova nu este întotdeauna respectat.	(ii) Nota de fundamentare la proiectul de Lege a bugetului de stat pentru anul 2028 explică devierile de la politicile și limitele cuprinse în cadrul bugetar pe termen mediu pentru 2028-2030 și include o analiză a devierilor de la limitele sectoriale stabilite în cadrul bugetar pe termen mediu pentru 2028-2030, în conformitate cu cele mai bune practici OCDE (iii) Legislația este revizuită pentru a eficientiza planificarea bugetară pentru a asigura o mai bună aderare la calendarul bugetar. Sursa de verificare: Cadrul bugetar pe termen mediu pe 2028-2030, rapoartele Ministerului Finanțelor. Nivel de ambiție: Categoria 4
46	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor	Iunie 2026	Ministerul Finanțelor	Este introdusă obligația legală de revizuire periodică a tuturor cheltuielilor bugetare pe o perioadă de cel mult 7 ani și este aprobată metodologia. Linia de referință: Nu există nicio dispoziție legală care să impună revizuirea periodică a cheltuielilor.	Legea este adoptată pentru a se asigura că toate cheltuielile bugetare fac obiectul unei revizuiri periodice, pe o perioadă de cel mult 7 ani. Legea include prevederi privind: (i) avizarea și publicarea analizelor cheltuielilor; (ii) includerea recomandărilor în analizele cheltuielilor; și (iii) identificarea unui calendar și a autorităților responsabile pentru implementare. Metodologia pentru revizuirea cheltuielilor este aprobată. Sursa de verificare: Monitorul Oficial Nivel de ambiție: Categoria 3
47	Gestionarea a finanțelor publice	Consolidarea elaborării bugetului, a controlului cheltuielilor și a	Decembrie 2025	Ministerul Finanțelor Cancelaria de Stat	Transparența bugetară este sporită (i) prin includerea entităților autogestionate în Raportul de execuție a bugetului pentru bugetul 2024,	(i)Raportul de execuție bugetară pentru anul 2024 cuprinde bugetele entităților autogestionate. (ii) În proiectul Legii bugetului de stat pe anul 2026, secțiunea Acțiuni generale este redusă prin reflectarea transferurilor către Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a

		execuției pentru o mai bună planificare bugetară și punere în aplicare a politicilor			(ii) prin reducerea secțiunii Acțiuni generale a bugetului de stat la sub 32% din totalul cheltuielilor bugetare începând cu 2026 și (iii) prin solicitarea tuturor entităților extrabugetare să își raporteze bugetele începând cu bugetul 2027. Linia de referință: În decembrie 2024, unitățile extrabugetare/entitățile autogestionate sunt incluse parțial în Bugetul Public Național, numai dacă primesc transferuri de la bugetul de stat. Secțiunea Acțiuni generale din Bugetul de Stat 2025 reprezintă aproximativ 60% din totalul cheltuielilor bugetului de stat.	transferurilor către Fondurile de asigurări medicale obligatorii din cadrul Ministerului Sănătății; (iii) Cadrul legal este modificat pentru a introduce raportarea bugetară obligatorie pentru toate entitățile extrabugetare începând cu 2027. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Proiectul Legii bugetului de stat național al MD pentru anul 2026 și Raportul privind execuția bugetară pentru anul 2024 Nivelul de ambiție: Categoria 2
48	Gestionarea finanțelor publice	Gestionarea datoriilor	Decembrie 2025	Ministerul Finanțelor	Aprofundarea și diversificarea pieței interne a datoriei guvernamentale a MD este avansată: (i) Îmbunătățirea cadrului de reglementare pentru consolidarea sistemului de dealeri primari și (ii) Adoptarea cadrului de reglementare pentru emiterea instrumentelor de datorie pe pieţele internaționale. Linia de referință: Începând cu 2024, Cadrul de reglementare pentru dealerii primari este depășit; Emiterea de către MD a instrumentelor de datorie pe pieţele internaționale nu este pe deplin reglementată.	(i) Regulamentul Băncii Naționale ale Moldovei nr. 170/2018 este modificat pentru a facilita dezvoltarea sistemului de dealeri primari ajustând indicatorii de evaluare pentru dealerii primari; (ii) Este adoptată legislația secundară (Ordinul Ministrului Finanțelor) care definește procedurile pentru selectarea intermediarilor financiari și juridici. Sursa de verificare: Paginile web ale MF/BNM Nivelul de ambiție: Categoria 3
49	Gestionarea finanțelor publice	Sistemul de gestionare a investițiilor publice este transparent și bazat pe norme, cu procese de evaluare, bugetare	Decembrie 2025	Ministerul Finanțelor Cancelaria de Stat	Gestionarea investițiilor publice este consolidată prin instituirea unui punct focal desemnat pentru gestionarea investițiilor publice (GIP) în fiecare minister, prin crearea de unități de planificare a investițiilor publice în cel puțin 5 ministere, prin simplificarea procedurilor GIP și prin digitalizarea monitorizării proiectelor de investiții capitale.	Gestionarea investițiilor publice a fost consolidată: (i) În cadrul tuturor ministerelor au fost instituite punctele focale de planificare a investițiilor publice. Personalul din aceste puncte focale este echipat pentru a aplica în practică metodologiile elaborate, asigurând coordonarea eficientă a punerii în aplicare a gestionării investițiilor publice în cadrul

		și execuție aliniate la cele mai bune practici internaționale, cu o execuție îmbunătățită a investițiilor de capital.			Linia de referință: Capacitățile de pregătire a proiectelor de investiții de capital sunt limitate în cadrul ministerelor. Abordarea în două etape a planificării investițiilor publice se bazează pe două Regulamente (Regulamentele 1070 și 684) care nu sunt pe deplin aliniate. În ceea ce privește monitorizarea proiectelor de investiții capitale, există obligația ca ministerele de resort să prezinte Ministerului Finanțelor rapoarte anuale privind implementarea proiectelor, dar nu există niciun instrument IT pentru monitorizarea implementării proiectelor de capital.	ministerelor și agențiilor subordonate acestora. În plus, sunt înființate unități GIP în cel puțin 5 ministere. (ii) Gestionarea investițiilor publice (GIP) este optimizată, cu Regulamentele (1070 și 684) complet aliniate pentru a spori coerența și eficiența. (iii) Există un instrument de soluții IT pentru a facilita monitorizarea proiectelor de capital, îmbunătățind supravegherea și responsabilitatea în ceea ce privește executarea investițiilor publice. Sursa de verificare: Raportul Ministerului Finanțelor, Raportul Cancelariei de Stat Nivelul de ambiție: Categoria 2

50	Gestionarea finanțelor publice	Sistemul de gestionare a investițiilor publice este transparent și bazat pe norme, cu procese de evaluare, bugetare și execuție aliniate la cele mai bune practici internaționale, cu o execuție îmbunătățită a investițiilor de capital	Iunie 2026	Ministerul Finanțelor Cancelaria de Stat Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Mediului	Portofoliul național de proiecte unice este pus în aplicare pentru toate fondurile, cu cerințe coerente și aliniate la nivel intern: (i) Numai propunerile de proiecte evaluate în conformitate cu normele generale privind GIP stabilite în Hotărârea de Guvern nr. 684/2022 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la proiectele de investiții capitale publice, și care sunt considerate eligibile sunt incluse în CBTM și luate în considerare pentru finanțare prin bugetul anual. (ii) Pentru fondurile speciale, toate propunerile de proiecte publice de investiții capitale peste pragul minim stabilit în Regulamentul cu privire la proiectele de investiții capitale publice, aprobat prin HG nr. 684/2022, sunt depuse prin intermediul sistemului IT de evaluare a proiectelor și evaluate în conformitate cu normele generale privind pregătirea și evaluarea proiectelor de investiții de capital. Linia de referință: Bugetul 2025 include 10 proiecte noi: 2 proiecte eligibile din Portofoliul național de proiecte unice și 8 proiecte în curs de evaluare. În decembrie 2024, fondurile speciale au propriile norme de evaluare a GIP și nu erau integrate în abordarea Portofoliului național de proiecte unice.	Legislația fondurilor speciale este modificată pentru a se asigura că proiectele de investiții capitale peste pragul minim stabilit în Hotărârea Guvernului nr. 684 urmează Regulamentul 684 și sunt depuse prin intermediul Portofoliul național de proiecte unice. Toate proiectele de investiții de capital ale Fondului Drumuri, Fondului de Dezvoltare Regională și Fondului de Mediu care depășesc pragul minim stabilit în Regulamentul 684 sunt integrate în Portofoliul național de proiecte unice Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Finanțelor, Raportul Cancelariei de Stat Nivel de ambiție: Categoria 1
51	Gestionarea finanțelor publice	Un sistem de achiziţii publice transparent şi eficient asigură un raport calitate-preţ pentru cetățeni și creează condiții de concurență	Decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Cel puțin 3 instituții de achiziții publice centralizate sunt înființate și operaționale la nivel central și/sau local. Ponderea valorii totale a contractelor încheiate de instituțiile de achiziții centralizate crește la cel puțin 25% din totalul achizițiilor publice.	Moldova definește cel mai bun model de centralizare a achizițiilor publice atât la nivel central, cât și la nivel local și pregătește un raport analitic privind scenariile bazate pe dovezi pentru centralizarea achizițiilor publice atât la nivel central, cât și la nivel local, luând în considerare analiza impactului cererii de pe piață. Cel puțin 3 instituții de achiziții publice centralizate sunt înființate și operaționale la nivel central și/sau local.

		echitabile pentru întreprinderi.			Linia de referință: În 2024, achizițiile centralizate acopereau 10% din valoarea totală a achizițiilor publice.	Activitățile de achiziții publice centralizate sunt definite ca activități desfășurate în mod permanent în una dintre următoarele forme: (a) achiziționarea de bunuri și/sau servicii destinate altor autorități contractante; (b) atribuirea de contracte de achiziții publice sau acorduri-cadru pentru bunuri, servicii sau lucrări, în numele și în beneficiul altor autorități contractante. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Finanțelor. Nivel de ambiție: Categoria 1
52	Gestionarea finanțelor publice	Un sistem de achiziţii publice transparent şi eficient asigură un raport calitate-preţ pentru cetăţeni şi creează condiţii de concurenţă echitabile pentru întreprinderi.	Iunie 2027	Ministerul Finanțelor Agenția Achiziții Publice	Consolidarea profesionalizării personalului din domeniul achizițiilor publice din cadrul autorităților contractante, inclusiv punerea în aplicare a unui sistem de certificare în conformitate cu cele mai bune practici ale UE. Cel puțin 200 de specialiști sunt certificați în domeniul achizițiilor publice și sunt implementate cel puțin 10 programe de formare. Linia de referință: Nu există un sistem de certificare a specialiștilor în domeniul achizițiilor publice. Moldova are 2.500 de autorități contractante. Deoarece fiecare autoritate contractantă include cel puțin cinci membri în grupul său de lucru, aproape 7.500 de persoane sunt implicate în procedurile de achiziții publice. Agenția Achiziții Publice oferă cursuri de instruire pentru personalul din domeniul achizițiilor publice. În 2024, au fost organizate în total 22 de sesiuni de instruire, la care au participat 1.639 de persoane.	(i) Dezvoltarea, validarea și aprobarea sistemului național de certificare pentru specialiștii în domeniul achizițiilor publice; Cel puțin 200 de funcționari publici sunt certificați. (ii) organizarea (punerea în aplicare) a programelor de formare (cel puțin 10). Moldova adoptă modificări la Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice care reglementează instituirea grupului de lucru responsabil de implementarea proceselor de achiziții publice, obligând autoritatea contractantă să includă în grupul de lucru un specialist certificat în domeniul achizițiilor publice, în funcție de obiectul achiziției. Modificările legislative definesc cazurile în care desemnarea unui specialist certificat în domeniul achizițiilor publice devine obligatorie. Profesionalizarea personalului implicat în achizițiile publice este structurată pe două niveluri: (i) Profesionalizarea membrilor grupului de lucru care participă la o formare generală;

						(ii) Certificarea specialiștilor avansați implicați în procedurile de achiziții publice în conformitate cu viitoarele dispoziții legale. Certificarea asigură prezența experților calificați în cadrul achizițiilor publice complexe. Sursa de verificare: Publicarea listei specialiștilor certificați, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, rapoartele Ministerului Finanțelor. Nivel de ambiție: Categoria 3
53	Gestionare a finanțelor publice	Un sistem de achiziţii publice transparent şi eficient asigură un raport calitate-preţ pentru cetăţeni şi creează condiţii de concurenţă echitabile pentru întreprinderi.	Decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Procedurile de licitație publică, de atribuire a contractelor și de facturare se desfășoară pe cale electronică. Mecanismul de soluționare a reclamațiilor și cataloagele aferente sunt disponibile în format electronic. Utilizatorii din cadrul autorităților/entităților contractante și operatorii economici sunt instruiți cu privire la utilizarea sistemului electronic de achiziții publice. Linia de referință: În 2024, sistemul electronic de achiziții publice MTender este doar parțial dezvoltat pentru a sprijini cererile de ofertă, licitațiile deschise, licitațiile restrânse, acordurile-cadru și licitațiile electronice. Acesta nu acoperă întregul ciclu de achiziții publice - de la planificarea și derularea procedurilor până la atribuirea și gestionarea contractelor, inclusiv modificările. Sistemul electronic de achiziții publice MTender are următoarele funcționalități: 4 module sunt dezvoltate (înregistrare electronică, licitație electronică, autentificare electronică, notificare electronică); 6 module sunt parțial dezvoltate (gestionare electronică a	Noul sistem electronic de achiziții publice, care include cel puțin următoarele module – licitație electronică (eTendering), atribuire electronică (eAwarding), facturare electronică (eInvoicing) și reclamație electronică (eComplaint) – este utilizat. În plus, în cadrul sistemului sunt disponibile cataloage electronice de achiziții. Sursa de verificare: Rapoartele MF privind punerea în aplicare a achizițiilor publice electronice; Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Nivel de ambiție: Categoria 1

					documentelor, planificare electronică, notificare electronică, licitație electronică, calificare electronică, atribuire electronică); 7 module nu sunt dezvoltate (acces electronic, evaluare electronică, cabinete electronice, reclamație electronică, gestionarea contractelor electronice, facturare electronică, monitorizare electronică). Acesta acceptă cereri de ofertă, licitații deschise, licitații restrânse, acorduri-cadru și licitații electronice	
54	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi	Decembrie 2026	Ministerul Finanțelor Serviciul Fiscal de Stat	Mai multe servicii fiscale sunt puse la dispoziția întreprinderilor și a cetățenilor pe cale electronică, 18 din 19 (90%) servicii pentru contribuabili fiind digitalizate. Linia de referință: În 2024, 14 din 19 (74%) servicii pentru contribuabili sunt digitalizate.	4 servicii pentru contribuabili sunt puse la dispoziție în format digital: (i) autorizare utilizator final, (ii) certificat privind impozitul pe venit achitat de persoanele fizice - cetățeni străini sau apatrizi care au obținut statutul de rezident al Republicii Moldova, (iii) confirmare privind reluarea raportării fiscale și (iv) certificat privind impozitul pe venit achitat de un nerezident în Republica Moldova. Sursa de verificare: Rapoartele Serviciului Fiscal. Nivel de ambiție: Categoria 2
55	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi	Decembrie 2027	Ministerul Finanțelor Serviciul Fiscal de Stat	Administrația fiscală este modernizată prin (i) consolidarea abordării bazate pe riscuri în ceea ce privește gestionarea riscului de neconformitate prin revizuirea și punerea în aplicare a noului program de conformitate (ii) un sistem automatizat de gestionare a riscului de neconformare este operațional. Linia de referință: Începând cu 2024, există un program de conformare, dar acesta trebuie actualizat.	(i) Gestionarea riscului de neconformare este reechilibrată între conformitatea voluntară și cea impusă, există o utilizare eficientă a măsurilor punitive, inclusiv a sancțiunilor, în timp ce domeniile prioritare sunt selectate pe baza unei analize cuprinzătoare a riscurilor. (ii) Există un sistem automatizat de gestionare a riscurilor, cu reguli de risc și evaluare a riscurilor încorporate. Soluția IT pentru gestionarea riscului de neconformare este operațională, incluzând contribuabili majori și un modul analitic.

					Gestionarea riscului de neconformare fiscală și evaluarea riscurilor nu sunt automatizate.	Sursa de verificare: Rapoartele Serviciului Fiscal de Stat Nivel de ambiție: Categoria 1
56	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea sistemului fiscal contribuie la sustenabilitatea fiscală, asigură condiții de concurență echitabile și oferă servicii mai bune pentru cetățeni și întreprinderi	Iunie 2027	Ministerul Finanțelor Serviciul Fiscal de Stat	Ponderea auditurilor fiscale bazate pe riscuri crește la 30% din totalul auditurilor din ultimele 12 luni; procesul de audit fiscal este digitalizat prin implementarea unui sistem automatizat de gestionare a cazurilor și prin crearea unui depozit de date. Linia de referință: Sistemul de control nu este automatizat și nu este legat de analiza de evaluare a riscurilor. O mică parte din activitățile legate de auditul STS sunt bazate pe riscuri, 93% din cazurile de control fiind mandatate/nebazate pe riscuri. Sistemul de control fiscal nu respectă normele privind protecția datelor.	(i) Ponderea cazurilor de audit fiscal bazate pe riscuri este majorată la cel puțin 30 % din totalul controalelor pentru perioada iulie 2026 - iunie 2027; (ii) este pus în aplicare un sistem automatizat de gestionare a cazurilor și (iii) este asigurat un depozit de date în care SFS poate compara, extrage și analiza cu ușurință volume mai mari de date. Sursa de verificare: Datele și rapoartele Serviciului Fiscal de Stat. Nivel de ambiție: Categoria 1
57	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	Iunie 2026	Ministerul Finanțelor	Sunt adoptate modificări legislative care sporesc independența bugetară a Curții de Conturi. Linia de referință: În 2024, Instituția Supremă de Audit din Moldova (Curtea de Conturi) dispune de un nivel limitat de independență bugetară. Independența financiară a ISA este limitată de Legea 260/2017 care stipulează că bugetul Curții de Conturi este aprobat în conformitate cu Legea 181/2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale pentru autoritățile bugetare independente/autonome. Bugetul Curții de Conturi este elaborat și aprobat ca bugetul fiecărei instituții bugetare, trimis și negociat cu Ministerul Finanțelor înainte de a fi inclus în proiectul legii bugetare anuale. Conform raportului SIGMA privind	Sunt adoptate modificări legislative la Legea privind funcționarea și organizarea Curții de Conturi a Republicii Moldova și, după caz, la alte legi, pentru a alinia legislația CC la cele mai bune practici internaționale și pentru a reduce dispozițiile contradictorii din alte legi. Dispozițiile juridice permit ca bugetul Curții de Conturi să fie aprobat de Parlament fără ca puterea executivă să modifice proiectul de lege. Procedurile Parlamentului sunt ajustate în consecință. Sursa de verificare: Monitorul Oficial Nivel de ambiție: Categoria 2

					RAP 2023, unele dispoziții legale intră în conflict cu legislația CC.	
58	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	Iunie 2027	Curtea de Conturi	Funcția de audit extern este consolidată prin audituri de performanță îmbunătățite și o mai bună urmărire a recomandărilor: (i) Ponderea capacității totale de audit a Curții de Conturi dedicată auditurilor de performanță crește la 15%; (ii) Ponderea recomandărilor Curții de Conturi adresate instituțiilor publice auditate pentru toate tipurile de audituri efectuate în 2025 se află pe o tendință pozitivă, cu cel puțin 50% din recomandări implementate parțial sau integral. (iii) Capacitățile Curții de Conturi sunt consolidate. Linia de referință: În 2022, ponderea recomandărilor CC realizate în 2021 a fost de 20 % pentru implementarea integrală, 40 % pentru implementarea parțială sau integrală (raportul ISA, raportul de evaluare SIGMA din 2023). În 2024, capacitățile de audit al performanței în cadrul CC sunt foarte limitate.	Funcția de audit extern este consolidată prin intensificarea auditurilor de performanță și o mai bună urmărire a recomandărilor privind toate tipurile de audit de către instituțiile publice auditate. Ponderea capacității totale de audit a Curții de Conturi dedicată auditurilor de performanță crește la 15% din întreaga capacitate de audit. Ponderea recomandărilor Curții de Conturi adresate instituțiilor publice auditate pentru toate tipurile de audituri în 2025 se află pe o tendință pozitivă, cu cel puțin 50 % din recomandări implementate parțial sau integral. Capacitățile Curții de Conturi sunt consolidate prin intermediul cursurilor de formare oferite pentru a dezvolta recomandări de bună calitate și pentru a avea o colaborare eficientă cu entitățile auditate. Sursa de verificare: Rapoartele de activitate Nivel de ambiție: Categoria 2
59	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	Decembrie 2026	Ministerul Finanțelor	Abordarea gestionării riscurilor în cadrul Controlului financiar public intern (CFPI) este pusă în aplicare: (i) ghidul privind managementul riscurilor în autoritățile publice centrale este aliniat la cele mai bune practici ale UE, este bazat pe cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, și este implementat în cel puțin 50% din utilizatorii de buget de prim nivel;	(i) Ghidul privind managementul riscurilor este îmbunătățit în conformitate cu cele mai bune practici ale UE și cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, și cel puțin un exercițiu pilot este realizat în cadrul unei autorități publice centrale privind punerea în aplicare a ghidurilor. Rezultatele exercițiilor pilot sunt utilizate pentru a desfășura implementarea practică a ghidului la nivelul administrației publice centrale.

					(ii) instrumentul de gestionare a riscurilor, care sprijină și este aliniat la ghidul privind managementul riscurilor bazat pe cele mai bune practici ale UE și cadrele de gestionare a riscurilor recunoscute la nivel internațional, este integrat în sistemul informațional de monitorizare și raportare a performanței Guvernului central și este operațional în cel puțin 50% de autorități publice centrale ale Guvernului. Linia de referință: În 2024, abordarea gestionării riscurilor nu este utilizată pe scară largă în autoritățile publice centrale ale Guvernului.	(ii) Instrumentul de gestionare a riscurilor este integrat în cadrul sistemului informațional de monitorizare și raportare a performanței Guvernului central în cel puțin 50% din autorități publice centrale ale Guvernului. Sursa de verificare: Rapoartele Cancelariei de Stat, Raportul anual consolidat al CFPI Nivel de ambiție: Categoria 3
60	Gestionarea finanțelor publice	Consolidarea sistemului de audit extern și a controlului financiar și intern public	Iunie 2027	Ministerul Finanțelor	Sistemul de control financiar public intern (CFPI) este consolidat: (i) Mandatul Consiliului CFPI este consolidat prin creșterea capacităților de supraveghere privind independența funcțională a activității de audit intern. (ii) Capacitatea și resursele Unității centrale de Armonizare (UCA) sunt consolidate, inclusiv prin creșterea numărului de angajați ai UCA. Instrumentul digitalizat de raportare privind CFPI este extins către administrația publică locală; (iii) rețeaua de coordonatori de control intern managerial este extinsă la nivelul administrațiilor publice locale. Linia de referință: Personalul UCA în 2024 era în număr de 7 unități. Independență limitată a supravegherii auditului intern. Nu există un instrument IT de monitorizare și raportare pentru	(i) Organizarea și Regulamentul Consiliului CFPI sunt revizuite, pentru extinderea mandatului acestuia privind competențele de supraveghere a independenței funcției de audit intern. Acest lucru se referă în special la asigurarea faptului că auditul intern poate funcționa fără influențe nejustificate și poate evalua în mod obiectiv sistemele publice de gestionare și control. (ii) Capacitățile UCA sunt fortificate, inclusiv prin creșterea personalului UCA la cel puțin 10 persoane. Instrumentul digitalizat de raportare al CFPI este extins către administrația publică locală (orașe și autorități/raioane de nivelul al doilea) cu peste 50.000 de locuitori; (iii) Rețeaua de coordonatori de control intern managerial este extinsă la nivelul administrațiilor publice locale (orașe și autorități/raioane de nivelul al doilea). Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Finanțelor; raportul de activitate al Consiliului CFPI

					supravegherea administrațiilor publice locale de către UCA	Nivel de ambiție: Categoria 4
61	Gestionarea finanțelor publice	Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE	Decembrie 2025	Ministerul Finanțelor	Rețeaua AFCOS este creată și pusă în aplicare prin desemnarea oficială a coordonatorului național AFCOS, modificarea cadrului de reglementare în vederea înființării Platformei de coordonare antifraudă și semnarea acordurilor relevante între instituțiile publice naționale din MD care participă la protecția intereselor financiare ale UE. Linia de referință: Din decembrie 2024, rețeaua AFCOS nu este instituită.	(i) Se adoptă Hotărârea de Guvern pentru atribuirea Inspectoratului de Stat pentru Control Financiar a rolului de Autoritate Națională de Coordonare Antifraudă, ceea ce va conferi Inspectoratului de Stat pentru Control Financiar atât responsabilități sporite, cât și drepturi în contextul programelor de cooperare transfrontalieră. Această modificare facilitează o colaborare mai eficientă între instituțiile implicate, cu scopul de a consolida mecanismele de prevenire și combatere a fraudei. (ii) Se adoptă Hotărârea de Guvern care reglementează cadrul instituțional și punerea în aplicare a mecanismului de funcționare a sistemului de coordonare antifraudă (AFCOS); (iii) Se semnează Acorduri de cooperare între autoritățile publice competente din MD care participă la protecția intereselor financiare ale UE. Sursa de verificare: Portalul guvernamental pentru hotărâri de Guvern Nivelul de ambiție: Categoria 5
62	Gestionarea finanțelor publice	Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE	Decembrie 2026	Ministerul Finanțelor	(i) Se adoptă un cadru strategic multianual antifraudă. Acesta include un plan de acțiune cuprinzător aliniat la orientările stabilite de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) pentru strategiile naționale antifraudă. (ii) Este adoptată metodologia de gestionare/investigare a neregulilor și a fraudei, asigurându-se o abordare structurată și coerentă a	(i) Cadrul strategic național pe termen mediu pentru protecția intereselor financiare ale UE este adoptat și pus în aplicare cu garanții solide împotriva fraudei și deturnării de fonduri. Acest cadru include un plan de acțiune cuprinzător, aliniat la orientările stabilite de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) pentru strategiile naționale antifraudă.

					raportării acestor cazuri. Noua metodologie este pilotată în cel puțin două autorități publice care utilizează fonduri UE și apoi implementată la nivel național. Linia de referință: Strategia antifraudă și metodologia de gestionare/investigare a neregulilor și a fraudei nu sunt aliniate la orientările OLAF	(ii) Metodologia de gestionare/ investigare a fraudelor și neregulilor este aprobată și pusă la dispoziția ministerelor de resort pentru implementare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nivel de ambiție: Categoria 3
63	Gestionarea finanțelor publice	Măsuri antifraudă și protecția intereselor financiare ale UE	Decembrie 2027	Ministerul Finanțelor	Sistemul informațional pentru monitorizarea și coordonarea antifraudă este operațional. Sistemul informațional integrează module-cheie pentru eficientizarea proceselor antifraudă, inclusiv Registrul neregulilor și suspiciunilor de fraudă și Sistemul de primire/diseminare/monitorizare pentru coordonarea antifraudă. Linia de referință: Începând cu 2024, sistemul de informare antifraudă nu este în funcțiune, iar Moldova nu raportează nereguli către UE.	Adoptarea unui act normativ, care să includă conceptul sistemului informațional, specificațiile sistemului informațional și regulamentul resursei informaționale, precum și testarea și lansarea sistemului în conformitate cu prevederile și cerințele acestuia. Sistemul informațional pentru monitorizarea și coordonarea antifraudă, denumit generic „SI MCAF” (Monitorizare și Coordonare Antifraudă), integrează module esențiale pentru eficientizarea proceselor antifraudă. Printre acestea se numără Registrul neregulilor și suspiciunilor de fraudă (RNSF), care identifică și documentează cazurile potențiale de fraudă, și Sistemul de primire/diseminare/monitorizare pentru coordonarea antifraudă (RDM SCAF), destinat coordonării și monitorizării măsurilor antifraudă la nivel operațional. SI MCAF permite transferul de informații relevante către Comisie prin intermediul Sistemului de gestionare a neregulilor (SGI). Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nivel de ambiție: Categoria 4
64	Gestionarea finanțelor publice	Măsuri antifraudă și protecția	Iunie 2026	Ministerul Justiției	În consultare cu serviciile Comisiei Europene, consolidarea sistemului de investigare a criminalității financiare, prin revizuirea competențelor juridice și	Modificări legislative adoptate. Autoritatea (autoritățile) competentă(e) este (sunt) consolidată (e).

		intereselor financiare ale UE		Ministerul Finanțelor	creșterea capacităților autorităților naționale specializate de investigare de a detecta și investiga în mod proactiv criminalitatea financiară și actele ilegale conexe care afectează interesele financiare MD și ale UE. Linia de referință: În pofida cadrului de reglementare corespunzător, investigațiile/urmăririle penale privind criminalitatea financiară sunt limitate.	Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Legea bugetului pentru anii 2025 și 2026, rapoarte ale instituțiilor relevante. Nivel de ambiție: Categoria 2
65	Reforma întreprinderi lor de stat	Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat	Iunie 2026	Agenția Proprietăți Publice	Sunt elaborate profiluri de investiții pentru 5 întreprinderi de stat și sunt lansate proceduri de privatizare. Linia de referință: Triajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare nu a început.	Profilurile de investiții pentru 5 întreprinderi de stat (din cele 10 clasificate pentru privatizare imediată) sunt elaborate și procedurile de privatizare pentru acestea sunt lansate. Hotărârea de Guvern privind mecanismul de triaj al întreprinderilor de stat cuprindea: Categoria 1 - întreprinderi care nu sunt eligibile pentru privatizare - 66 întreprinderi de stat; Categoria 2 - întreprinderi recomandate pentru reorganizare într-o altă formă juridică de organizare - 55 întreprinderi de stat; Categoria 3 - întreprinderi considerate eligibile pentru privatizare după reorganizare/restructurare - 10 întreprinderi de stat; Categoria 4 - întreprinderi recomandate pentru privatizare imediată - 10 întreprinderi de stat; Categoria 5 - întreprinderi recomandate pentru lichidare - 97 întreprinderi de stat. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind implementarea mecanismului de triaj. Rapoartele Agenției Proprietății Publice. Nivel de ambiție: Categoria 1
66	Reforma întreprinderi	Asigurarea sustenabilității și viabilității	Decembrie 2026	Agenția Proprietăți Publice	Cel puțin 10 întreprinderi de stat (din 97 inactive și generatoare de pierderi) sunt lichidate și cel puțin 15	Această acțiune privește categoria 2 și categoria 5 de întreprinderi de stat în procesul de triaj. Hotărârea de Guvern privind mecanismul de triaj al întreprinderilor de stat

	lor de stat	financiare a sectorului întreprinderilor de stat			sunt reorganizate (din 55 clasificate pentru schimbarea formei juridice de organizare). Linia de referință: Triajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare (lichidarea și reorganizarea întreprinderilor de stat) nu a început.	cuprinde următoarele: Categoria 1 - întreprinderi care nu sunt eligibile pentru privatizare - 66 întreprinderi de stat; Categoria 2 - întreprinderi recomandate pentru reorganizare într- o altă formă juridică de organizare - 55 întreprinderi de stat; Categoria 3 - întreprinderi considerate eligibile pentru privatizare după reorganizare/restructurare - 10 întreprinderi de stat; Categoria 4 - întreprinderi recomandate pentru privatizare imediată - 10 întreprinderi de stat; Categoria 5 - întreprinderi recomandate pentru lichidare - 97 întreprinderi de stat. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării privind punerea în aplicare a triajului. Nivel de ambiție: Categoria 1
67	Reforma întreprinderi lor de stat	Asigurarea sustenabilității și viabilității financiare a sectorului întreprinderilor de stat	Iunie 2027	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Agenția Proprietăți Publice	Responsabilitatea întreprinderilor de stat și guvernanța corporativă sunt consolidate: (i) Normele sunt modificate pentru a impune numirea a 1/3 din membrii independenți ai Consiliului de administrație în întreprinderile de stat care rămân în proprietatea statului, în timp ce normele de remunerare și indicatorii cheie de performanță pentru membrii Consiliului de administrație al întreprinderilor de stat sunt ajustate pentru a asigura remunerarea corespunzătoare a membrilor Consiliului de administrație în întreprinderile de stat care rămân în proprietatea statului. Normele sunt modificate prin introducerea cerinței ca un membru independent să facă parte din comitetul de selecție.	(i) Cadrul de reglementare este modificat pentru a înlocui includerea opțională a membrilor independenți în cadrul Consiliului de administrație cu includerea obligatorie și pentru a solicita întreprinderilor de stat (cele care vor rămâne în proprietatea statului) să asigure că cel puțin 1/3 din membrii Consiliului de administrație sunt independenți. Regulamentul privind selectarea candidaților pentru funcția de membru al Consiliilor de administrație este modificat prin introducerea cerinței ca un membru independent să facă parte din comitetul de selecție. Normele de remunerare și indicatorii-cheie de performanță pentru membrii Consiliilor de administrație ale întreprinderilor de stat sunt ajustate. (ii) Noile Consilii de administrație sunt numite în 12 întreprinderi de stat-cheie, în conformitate cu rezultatele

					(ii) Sunt numite noi Consilii de administrație în 12 întreprinderi de stat cheie, inclusiv în telecomunicații, căi ferate, energie electrică, gaze și prelucrarea metalelor, cel puțin 1/3 din membri fiind independenți. (iii) Auditurile întreprinderilor de stat sunt publicate, în timp ce cerințele de calitate ale acestora sunt consolidate; Codul de guvernanță corporativă pentru întreprinderile de stat este adoptat la nivel de societate de cel puțin 90% din întreprinderile de stat active și sunt publicate rapoartele anuale de punere în aplicare a guvernanței corporative. Linia de referință: Triajul întreprinderilor de stat a fost finalizat în 2024, dar punerea sa în aplicare nu a început. Există un audit extern obligatoriu al întreprinderilor de stat care are loc o dată pe an, însă rezultatele auditului sunt rareori publicate. Codul model de guvernanță corporativă pentru întreprinderile de stat a fost aprobat în octombrie 2023. Până în martie 2025, 37 din cele 70 de întreprinderi de stat active au adoptat Codul.	exercițiului guvernamental de triaj, cu cel puțin 1/3 din membri fiind independenți. Întreprinderile de stat sunt: SA „Moldtelecom”; SA „Termoelectrica”; „Energocom”; SA„Metalferos”; SA „Moldexpo”; ÎS „Poșta Moldovei”; ÎS „Aeroportul Internațional Chișinău”; ÎS „Expediția Hidro-Geologică din Moldova”, Rețelele Electrice de Distribuție Nord, CET Nord (Bălți), Portul Fluvial Ungheni, Societatea pe Acțiuni „Administrația de Stat a Drumurilor”. (iii) Cadrul juridic este modificat pentru a îmbunătăți calitatea auditurilor independente ale întreprinderilor de stat; regulamentul relevant este modificat pentru a impune publicarea rapoartelor anuale de audit independent. Codul de guvernanță corporativă al întreprinderilor de stat este aprobat la nivel de societate de cel puțin 90% din întreprinderile de stat active și sunt publicate rapoarte anuale de punere în aplicare a guvernanței corporative a întreprinderilor de stat. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, rapoartele Agenției Proprietății Publice Nivel de ambiție: Categoria 1
68	Reforma administrației publice	Asigurarea unui sistem instituţional flexibil şi eficient al administraţiei publice centrale, prin reformarea	Decembrie 2027	Cancelaria de Stat	Instituțiile publice (reglementate de dispozițiile Legii privind instituțiile publice) sunt aliniate la cadrul de reglementare standard (guvernanță internă, gestionarea resurselor umane, sistemul de salarizare și planificarea și raportarea bugetară, inclusiv cu privire la subvenții), prin aprobarea legislației.	(i) Cadrul normativ este modificat pentru a permite tuturor instituțiilor publice să adere la un cadru de reglementare coerent și transparent, Legea privind instituțiile publice. 80 de instituții publice care furnizează servicii administrative sunt ajustate în acest sens. Acest lucru nu se aplică instituțiilor din domeniile educației, cercetării, sănătății,

		autorităţilor publice subordonate guvernului şi a instituţiilor publice, prin creşterea capacităţii administrative a acestora			Autoritățile publice centrale subordonate Guvernului sunt restructurate pe baza analizei funcțiilor și competențelor lor și sunt aliniate la principiile SIGMA (spre exemplu ministerele se concentrează pe elaborarea politicilor, iar autoritățile administrative subordonate ministerelor asigură implementarea politicilor). 90% din autoritățile publice centrale care sunt subordonate Guvernului sunt restructurate. Linia de referință: 80 de instituții publice care furnizează servicii administrative nu aderă la un cadru de reglementare unic.	culturii, tineretului și sportului, care sunt reglementate prin legi specifice. (ii) Autoritățile administrative centrale aflate în subordinea Guvernului migrează în subordinea ministerelor de resort, unde se elaborează politicile, în timp ce doar cele cu responsabilități intersectoriale rămân în coordonarea directă a Guvernului. 90% din autoritățile publice centrale care sunt în subordinea Guvernului sunt restructurate. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nivel de ambiție: Categoria 1
69	Reforma administrației publice	Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei şi a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv şi mai performant	Iunie 2027	Ministerul Finanțelor Cancelaria de Stat	Reforma salarială a funcției publice este pusă în aplicare prin: (i) Adoptarea unei noi grile de salarizare bazate pe rezultatele evaluării posturilor; (ii) Reducerea valorilor de referință ale grilei de salarizare de la 9 la cel mult 6 sunt adoptate și implementate; (iii) Creșterea părții salariale fixe la 70% din bugetul de salarii al instituției; (iv) Definirea unor condiții clare pentru suplimentele salariale acordate în funcție de performanță. Linia de referință: Grila de salarizare trebuie actualizată pentru a se alinia rezultatelor evaluării posturilor. Partea fixă din salariile funcționarilor publici în 2024 variază de la 10 % la 90 %, în funcție de tipurile specifice de posturi. Numărul valorilor de referință este de 9 în sectorul bugetar, inclusiv 3 valori de referință pentru sistemul judiciar/procuraturii. Condițiile pentru stabilirea suplimentelor salariale nu sunt suficient de clare.	(i) În urma adoptării Planului de acțiuni privind reforma salarială, grila de salarizare este revizuită și adoptată pe baza noii metodologii de evaluare a posturilor și a rezultatelor evaluării posturilor. (ii) Partea salarială fixă atinge 70 % din bugetul de salarii al instituției bugetare de linia întâi (principalul titular al bugetului) prin modificări ale legislației. (iii) Sunt introduse și implementate modificări ale cadrului de reglementare pentru a reduce numărul de valori de referință, pe baza unui plan de acțiune adoptat, de la 9 la cel mult 6 până în iunie 2027 și la cel mult 4 până în 2032 cel târziu (și anume 2 în administrația publică și 2 pentru procurori și judecători supuși unei evaluări externe/extraordinare și judecători ai Curții Constituționale). (iv) Se adoptă și se pune în aplicare legislația care stabilește condiții clare bazate pe performanță pentru stabilirea

						suplimentelor salariale, inclusiv pentru activitatea legată de sarcinile UE. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nivel de ambiție: Categoria 1
70	Reforma administrației publice	Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei şi a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv şi mai performant	Decembrie 2027	Cancelaria de Stat Ministerul Finanțelor	Este instituit un sistem informatic de gestionare a resurselor umane (HRMIS) pentru toate instituțiile guvernamentale de nivel central, cel puțin 3 module fiind operaționale. Linia de referință: În 2024, nu există niciun HRMIS.	Se adoptă cadrul de reglementare, inclusiv conceptul, regulamentul și specificațiile tehnice pentru sistemul informatic; (i) Crearea unei unități responsabilă de dezvoltarea, coordonarea și monitorizarea punerii în aplicare corespunzătoare a HRMIS în întreaga funcție publică. (ii) Derularea procedurilor de achiziții publice pentru selectarea și contractarea unui dezvoltator de soluții informatice, asigurându-se că dezvoltarea și monitorizarea sistemului se realizează modular, fiecare componentă îndeplinind cerințele de interoperabilitate și funcționale, fiind implementată mai întâi la nivelul autorităților publice centrale; (iii) Implementarea a până la 3 module la nivelul autorităților publice centrale, efectuarea testelor finale pentru aceste module și organizarea sesiunilor de formare pentru personalul de resurse umane vizat. Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova; Raportul intermediar privind implementarea Strategiei de reformă a administrației publice Nivel de ambiție: Categoria 2

71	Reforma administrației publice	Stabilirea unui cadru eficient de dezvoltare a carierei şi a unui sistem de remunerare mai transparent, pentru a face serviciul public mai atractiv și mai performant	Decembrie 2027	Cancelaria de Stat	Cadrul de dezvoltare a carierei este consolidat în cadrul autorităților publice centrale prin pilotarea sistemului centralizat de recrutare, implementarea uniformă a promovării și evaluării performanțelor și adoptarea unui nou cadru de competențe: (i) Pentru a asigura accesul uniform la posturile de funcționar public, noul sistem centralizat de recrutare este pilotat. (ii) Moldova implementează practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor în cadrul autorităților publice centrale prin instituirea mecanismului de concurs intern pentru promovare, adoptarea unui ghid metodologic și furnizarea de cursuri de formare. (iii) Este adoptat un nou cadru de competențe. Linia de referință: Începând cu 2024, procesul de recrutare și selecție pentru funcțiile de conducere de nivel mediu și pentru cele care nu sunt de conducere este descentralizat, în timp ce recrutarea și selecția pentru funcțiile de conducere de nivel superior urmează o abordare centralizată. Strategia RAP prevede punerea în aplicare a recrutării centralizate în cadrul autorităților administrației publice centrale până în 2030. Recrutarea și selecția, procedurile standard de promovare internă sunt reglementate prin legislație specială. Cu toate acestea, comisiile de concurs funcționează cu capacități limitate, iar transparența rămâne o provocare. Nu există un cadru de competențe.	(i) Procesul de recrutare centralizat cuprinde un test scris standardizat pe o platformă digitală securizată, asigurând meritocrația, transparența și o intervenție umană minimă. Proiectul pilot vizează două tipuri de funcții în cadrul administrației publice centrale. Proiectul pilot vizează două tipuri de funcții în cadrul câtorva ministere, permițând testarea sistemului înainte de implementarea pe scară largă în cadrul administrației publice centrale. Pentru punerea în aplicare a acestei etape, se înființează o unitate specială; se adoptă conceptul privind sistemul centralizat de recrutare; se adoptă cadrul de reglementare pentru pilotarea sistemului centralizat de recrutare; se finalizează aranjamentele instituționale, metodologice, tehnice și logistice pentru pilotarea sistemului centralizat de recrutare. (ii) Moldova implementează practici uniforme de promovare și evaluare a performanțelor în cadrul autorităților publice centrale prin instituirea mecanismului de concurs intern pentru promovare, adoptarea unui ghid metodologic pentru manageri și furnizarea de instruiri pentru managerii de nivel mediu privind evaluarea performanțelor. (iii) Un nou cadru de competențe pentru autoritățile publice centrale este adoptat prin ordinul Cancelariei de Stat, iar cunoștințele și abilitățile-cheie sunt testate în cadrul sistemului pilotat de recrutare centralizată menționat la punctul i). Sursa de verificare: Raportul intermediar privind implementarea Strategiei de reformă a administrației publice; rapoarte ale Cancelariei de Stat, Ordinul Cancelariei de Stat privind adoptarea cadrului de competențe;

						Nivel de ambiție: Categoria 1

Pilonul 4: Capitalul Social

Măsura #	**Subdomeniu**	**Titlul reformei**	**Termen de punere în aplicare**	**Instituția responsabilă**	**Condiția de plată și linia de referință**	**Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură**
72	Învățământ	Reducerea nepotrivirii dintre competenţe şi cerinţele pieţei muncii prin îmbunătăţire a învăţământului profesional tehnic	Decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Cadrul calificărilor pentru ÎPT este consolidat, cu cel puțin 50% din programele de studiu ÎPT active aliniate la programe de studii bazate pe calificări și cel puțin 4 programe ÎPT privind tranziția ecologică sunt aprobate (elaborate în colaborare cu sectorul privat). Linia de referință: În 2024, 0% din programele de studiu active în prezent în instituțiile de ÎPT sunt aliniate la programe de studiu bazate pe calificări și nici un program de studiu din ÎPT nu este elaborat în colaborare cu sectorul privat în domenii de calificare care permit tranziția ecologică. În 2024, 215 programe de studii/curricule în domeniul ÎPT sunt active la toate nivelurile de ÎPT (100 la nivelul ISCED 3 și 115 la nivelul ISCED 4), dar niciunul dintre acestea nu este aliniat la standardele de calificare. De asemenea, în prezent, niciun program de studii/curricule în domeniul ÎPT nu este elaborat în colaborare cu sectorul privat în domeniile de competențe care permit tranziția ecologică.	Moldova accelerează elaborarea standardelor de calificare și elaborează programe/curricule de ÎPT de nivel ISCED 3 și ISCED 4 în conformitate cu standardele de calificare identificate. Dezvoltă și aprobă cel puțin 4 programe de studii/curricule de ÎPT privind tranziția ecologică în colaborare cu sectorul privat, aprobă și asigură implementarea în instituțiile de ÎPT a programelor/curriculelor de ÎPT bazate pe calificări. Sursa de verificare: Registrul național al calificărilor și SIME (EMIS - Sistemul Informațional de Management în Educație), rapoartele anuale ale Ministerului Educației și Cercetării, registrul național al calificărilor. Nivel de ambiție: Categoria 2
73	Învățământ	Reducerea nepotrivirii dintre competenţe şi cerinţele pieţei	Decembrie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	Cel puțin 50% din programele active de învățământ profesional tehnic sunt desfășurate de cadre didactice din învățământul profesional tehnic care au participat la cursuri de formare continuă și utilizează materiale	i) Moldova revizuiește mecanismele actuale de dezvoltare, asigurare a calității producției și distribuire a materialelor didactice și de învățare din domeniul ÎPT pentru programele

		muncii prin îmbunătăţire a învăţământului profesional tehnic			de predare și învățare sensibile la gen și dizabilități, aprobate de autoritățile responsabile. Linia de referință: În 2024, 0 % din programele de ÎPT active utilizează materiale de predare și învățare sensibile la gen și dizabilități, garantate din punct de vedere al calității și aprobate de organismele de supraveghere, iar 0 % din cadrele didactice din ÎPT au fost formate în cadrul unui sistem coordonat de formare continuă a cadrelor didactice.	de studiu din ÎPT la nivelurile ISCED 3 și ISCED 4, încorporând principiile sensibilității la gen și la dizabilități. ii) Moldova asigură formarea cadrelor didactice pentru profesorii din cadrul ÎPT care lucrează la nivelurile ISCED 3 și ISCED 4 cu privire la utilizarea noilor resurse de predare și învățare aprobate. Sursa de verificare: Rapoarte anuale furnizate de Ministerul Educației și Cercetării, pe baza rapoartelor instituțiilor din cadrul ÎPT și a altor documente (liste de prezență la formare, procese- verbale etc.). Nivel de ambiție: Categoria 3
74	Învățământ	Reducerea nepotrivirii dintre competenţe şi cerinţele pieţei muncii prin îmbunătăţire a învăţământului profesional tehnic	Decembrie 2027	Ministerul Educației și Cerecetării	Competențele digitale ale populației sunt consolidate, cel puțin 25 % dintre profesori (din sistemul de învățământ general și ÎPT) obținând o certificare de nivel minim A1 privind competențele digitale, pe baza Cadrului DigiCompEdu, iar ponderea studenților de nivel terțiar în disciplinele STEAM și TIC crește la cel puțin 25 %. Linia de referință: În 2024, 0% din personalul didactic din țară are o certificare privind competențele digitale, iar ponderea studenților înscriși la disciplinele STEAM (știință, tehnologie, inginerie, arte și	Moldova organizează și asigură desfășurarea formării continue a cadrelor didactice privind competențele digitale în conformitate cu Cadrul EduComp. Cel puțin 25% din totalul cadrelor didactice sunt certificate cel puțin la nivelul A1 și ponderea studenților de nivel terțiar înscriși la disciplinele STEAM și TIC este de cel puțin 25% din totalul studenților. Sursa de verificare: Raportul anual al Ministerului Educației și Cercetării, Dovezi documentare ale formării cadrelor didactice (liste de prezență, certificate eliberate de furnizorii de formare). Pentru ponderea studenților din învățământul

					matematică) și TIC la nivelul învățământului terțiar este de 17% din totalul studenților.	superior, date din SIME/EMIS al Ministerului Educației și de la Biroul Național de Statistică. Nivel de ambiție: Categoria 1
75	Învățământ	Reducerea nepotrivirii dintre competenţe şi cerinţele pieţei muncii prin îmbunătăţire a învăţământului profesional tehnic	Decembrie 2027	Ministerul Educației și Cerecetării	Reforma învățământului dual este avansată, crescând numărul total de studenți înscriși în programe de ÎPT dual la cel puțin 6.000 pentru anii 2025-27 cumulativ și crescând numărul de studenți în programe de învățământ superior dual la cel puțin 600 pentru 2025-27 cumulativ. Linia de referință: În anul universitar 2024-25, 1.700 de studenți sunt înscriși în programe de ÎPT dual și 90 de studenți sunt înscriși în programe de învățământ superior dual terțial.	Moldova îmbunătățește cadrul juridic și de politică pentru învățământul dual, inclusiv un mecanism de stimulente pentru întreprinderi pentru a stabili forme de colaborare cu instituțiile de învățământ (la nivelurile de ÎPT dual și terțiar dual/învățământ superior). Moldova promovează învățământul dual în rândul tinerilor prin campanii de informare/comunicare, cu scopul de a face această oportunitate de învățare mai atractivă. Sursa de verificare: SIME/EMIS (Sistemul Informațional în Educație), Rapoartele Ministerului Educației și Cercetării, rapoartele de admitere furnizate de IÎS către MEC, raportul consolidat de admitere al MEC. Nivel de ambiție: Categoria 1
76	Ocuparea forței de muncă	Îmbunătățire a calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățire a accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar	Decembrie 2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Furnizarea serviciilor de îngrijire pentru copiii cu vârsta între 0 și 3 ani este consolidată prin crearea a 2.000 de noi locuri de îngrijire a copiilor. Linia de referință: În anul 2024 nu au fost create locuri noi de îngrijire pentru copiii cu vârsta între 0 și 3 ani din bugetul de stat.	Autoritățile vor supraveghea renovarea și crearea de noi locuri de îngrijire pentru copiii cu vârsta între 0 și 3 ani. Sursa de verificare: Rapoarte ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

						Nivel de ambiție: Categoria 1
77	Învățământ	Îmbunătățire a calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățire a accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar	Decembrie 2026	Ministerul Educației și Cerecetării	Reforma curriculară este avansată, cu operaționalizarea unui sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi pentru a evalua progresul performanțelor elevilor, inclusiv evaluări standardizate ale elevilor bazate pe eșantioane. Linia de referință: Până în decembrie 2024, Ministerul Educației și Cercetării a inițiat o revizuire a curriculei naționale din învățământul primar până la învățământul secundar superior, dar nu există un sistem bazat pe dovezi pentru a evalua progresele înregistrate.	Moldova elaborează și pune în funcțiune un sistem de monitorizare și evaluare bazat pe dovezi pentru a evalua impactul reformei și pentru a formula recomandări pentru revizuiri ulterioare. Sistemul bazat pe dovezi integrează măsuri pentru a evalua progresul copiilor cu cerințe educaționale speciale. Moldova efectuează anual teste pe bază de eșantion pentru elevii din clasele a IV-a, a IX-a și a XII-a, pentru a evalua rezultatele punerii în aplicare a curriculei revizuite din învățământul general. Sursa de verificare: Raportul Ministerului Educației și Cercetării (inclusiv toate dovezile privind mecanismele de monitorizare și evaluare a curriculei școlare instituite și dovezi documentare privind testele pe bază de eșantion efectuate) și rapoartele ANCE (Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare). Nivel de ambiție: Categoria 4
78	Învățământ	Îmbunătățirea calității, relevanței și incluziunii educației prin îmbunătățirea accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar	Decembrie 2026	Ministerul Educației și Cercetării	Sunt revizuite și aprobate toate curriculele pentru disciplinele obligatorii din învățământul secundar inferior și superior, iar cadrele didactice beneficiază de sprijin pedagogic pentru punerea lor în aplicare, cel puțin 25 % din totalul cadrelor didactice din învățământul secundar inferior și superior fiind formate pentru a preda în conformitate cu curriculele revizuite, prin programe specifice de formare a cadrelor didactice și de mentorat (8.000 de cadre	Moldova finalizează revizuirea curentă a curriculumului pentru toate cele 28 de discipline obligatorii din învățământul secundar inferior și superior și lansează formarea continuă a cadrelor didactice cu cel puțin 25% din totalul cadrelor didactice care au participat la formarea continuă (dovedită prin certificat de participare). Sursa de verificare: Curriculum revizuit, raportul Ministerului Educației privind revizuirea curriculumului,

					didactice din totalul de 33.000 de cadre didactice din sistemul de învățământ general). Linia de referință: În 2024, 0% din cadrele didactice din învățământul secundar inferior și superior sunt formate pe baza noilor curricule (iar revizuirea curriculei nu este încă finalizată). 28 de programe pentru disciplinele obligatorii în vigoare.	rapoartele de formare a cadrelor didactice de la furnizorii de formare. Nivel de ambiție: Categoria 1
79	Învățământ	Consolidarea rezultatelor educaționale, a calității și integrității învățământului universitar	Iunie 2027	Ministerul Educației și Cercetării	25% din programele de nivel de doctorat din Instituțiile de învățământ superior din Moldova sunt acreditate internațional de agențiile înregistrate EQAR (Registrul European al Agenţiilor de Asigurare a Calităţii), aliniind în continuare țara la standardele SEIS. Linia de referință: În decembrie 2024, 0% din programele de nivel doctoral din MD Universități sunt acreditate internațional. Există 46 de instituții de doctorat „autorizate provizoriu". În timp ce pentru programele de licență și masterat există mecanisme de evaluare a calității, pentru studiile doctorale nu au fost întreprinse acțiuni. În plus, în Moldova nu există o metodologie specifică de acreditare a școlilor doctorale, fiind nevoie de expertiză internațională în domeniu.	Moldova promovează evaluarea și acreditarea programelor naționale de doctorat de către agențiile internaționale de asigurare a calității (înregistrate EQAR), asigurând transparența și echivalența diplomelor între Moldova și țările din EHEA (Spațiul European al Învățământului Superior). Cel puțin 25% din totalul programelor de doctorat active în Moldova sunt acreditate internațional prin EQAR. Sursa de verificare: Baza de date EQAR a programelor de doctorat acreditate Nivel de ambiție: Categoria 1
80	Învățământ	Consolidarea rezultatelor educaționale, a calității și integrității	Iunie 2026	Ministerul Educației și Cercetării	În universități sunt implementate măsuri anticorupție și antifraudă solide, cu adoptarea unui software național unic de detectare a plagiatului și cu participarea a cel puțin 50% din studenții de la ciclurile de licență din instituțiile de învățământ superior la	(i) Ministerul Educației utilizează o soluție software unică pentru anti-plagiat pentru teze și disertații la toate nivelurile de învățământ superior, de la licență la doctorat.

		învățământului universitar			instruiri și campanii de sensibilizare on-line sau off-line privind etica și măsurile anti-plagiat, cu implicarea Centrului Național Anticorupție. Linia de referință: În decembrie 2024, în universitățile din MD nu se utilizează niciun instrument IT anti-plagiat avansat și nu se desfășoară în mod regulat campanii de instruire și sensibilizare privind integritatea academică. Diferite universități utilizează ocazional softuri anti-plagiat de diferite tipuri, de obicei cu performanțe de calitate scăzută și fără întreținerea continuă necesară. De asemenea, nu există un cadru normativ și politic cuprinzător privind integritatea academică.	(ii) Moldova elaborează cadrul normativ și de politici pentru integritate/anticorupție în învățământul superior, în conlucrare cu Centrul Național Anticorupție. (iii) Moldova instalează un singur software IT avansat pentru detectarea plagiatului în toate instituțiile de ÎS din țară și în agențiile naționale de asigurare a calității, asigurând, de asemenea, interoperabilitatea cu modulele SIMIS (Sistemul informațional de management în învățământului superior). (iv) Moldova elaborează și implementează, în parteneriat cu Centrul Național Anticorupție, module de instruire (online și cu prezență fizică) pentru studenții universitari privind etica, transparența, integritatea și lansează campanii de comunicare/conștientizare privind integritatea academică și efectele corupției în învățământul superior. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Educației, inclusiv Planul anticorupție aprobat anual, dovezi documentare privind achiziționarea și instalarea software-ului anti-plagiat în toate instituțiile de învățământ superior și dovezi documentare privind participarea la cursuri de instruire și campaniile de comunicare implementate. Nivel de ambiție: Categoria 3

81	Protecție socială	Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației	Decembrie 2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Reglementările privind asigurarea calității și standardele minime de calitate pentru 80% din serviciile sociale sunt actualizate. Linia de referință: În 2024, există reglementări îmbunătățite și actualizate pentru 10% din serviciile sociale.	Reforma vizează îmbunătățirea calității serviciilor sociale prin revizuiri ale reglementărilor privind asigurarea calității și standardele minime de calitate. Serviciile sociale vizate cuprind 47 de servicii sociale, reprezentând 100% din numărul total. Dintre acestea, 10% (5 servicii sociale - centru de zi pentru copiii aflați în situații de risc, centru regional de asistență integrată pentru copiii victime și martori ai infracțiunilor, casă comunitară pentru persoanele cu dizabilități, serviciu de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități și serviciu social de asistență telefonică gratuită pentru copii) funcționează deja în temeiul unor reglementări îmbunătățite și actualizate. Din restul de 90 %, 70 % (32 de servicii) sunt supuse actualizării în conformitate cu prioritățile Ministerului Muncii și Protecției Sociale, progresând către obiectivul final de acoperire de 80 %. Sursa de verificare: Pagina web oficială a ministerului care confirmă adoptarea regulamentului privind asigurarea calității și standardele minime de calitate pentru 80% din serviciile sociale. Date de conformitate de la MMPS care monitorizează calitatea serviciilor sociale. Nivel de ambiție: Categoria 2
82	Protecție socială	Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele	Decembrie 2026	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Cel puțin 30 000 de persoane sunt înscrise în managementul de caz, beneficiind de servicii de asistență socială.	Sistemul de management de caz este implementat pentru 15 servicii de asistență socială. Managementul de caz, precum și manualul/manualele operaționale aferente, includ înregistrarea cazului, evaluarea inițială, evaluarea aprofundată, elaborarea planului individual, referirea,

		minime și necesitățile populației			Linia de referință: În 2024, 3 440 de persoane au fost incluse în managementul de caz. Nu există un sistem de gestiune a cazurilor pentru 15 servicii sociale.	monitorizarea și revizuirea planului individual, precum și închiderea cazului. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Muncii și Protecției Sociale, manualul/manualele operaționale. Nivel de ambiție: Categoria 2
83	Protecție socială	Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației	Decembrie 2025	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Sistemul de protecție a copilului este consolidat prin recrutarea și menținerea a încă 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați din bugetul de stat. Linia de referință: 2024: 35 de specialiști în protecția copilului angajați din bugetul de stat.	Moldova își consolidează sistemul de protecție a copilului prin asigurarea recrutării și menținerii a 200 de specialiști în protecția copilului, finanțați din bugetul de stat. Sursa de verificare: evidențele privind recrutarea ale MMPS și raportul privind repartizarea specialiștilor. Nivel de ambiție: Categoria 4
84	Protecție socială	Îmbunătățirea calității și accesibilității serviciilor sociale care îndeplinesc standardele minime și necesitățile populației	Iunie 2027	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Sistemul informatic automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este utilizat de către Ministerului Muncii și Protecției Sociale și de către lucrătorii sociali. Linia de referință: Cadrul de date al Ministerului Muncii și Protecției Sociale și al instituțiilor subordonate constă din 14 sisteme și registre autonome care nu comunică între ele. Conceptul pentru sistemul informațional automatizat unificat pentru servicii sociale (eSocial) este aprobat.	eSocial este o platformă digitală centralizată care modernizează serviciile de protecție socială și înlocuiește sistemele învechite bazate pe suport de hârtie cu o soluție sigură și integrată. Aceasta servește ca un sistem de tip „ghișeu unic” pentru gestionarea prestațiilor și serviciilor sociale. Următoarele module sunt utilizate de către autorități: managementul de caz, asistența socială și dizabilitate.

					Platforma de vulnerabilitate energetică (EVRF) este integrată în eSocial.	(i) Modulul de management de caz include înregistrarea cazului, evaluarea inițială, evaluarea aprofundată, elaborarea planului individual, monitorizarea și revizuirea planului individual, precum și închiderea cazului. (ii) Modulul de asistență socială include managementul cazurilor pentru ajutor social (Ajutor Social) și servicii sociale, inclusiv depunerea cererilor și fluxul documentelor, validarea eligibilității, gestionarea plăților, raportarea și tablouri de bord analitice. De asemenea, include integrarea cu sistemele de protecție a copilului și pentru refugiați. (iii) Modulul de dizabilitate include fluxul documentelor, tablouri de bord analitice, analiza riscurilor și raportarea. Informațiile din eSocial sunt partajate prin MConnect cu alte sisteme guvernamentale, precum cele din domeniul sănătății, educației și registrului populației. Sursa de verificare: Documente ale Ministerului Muncii care confirmă utilizarea eSocial. Nivel de ambiție: Categoria 4
85	Ocuparea forței de muncă și	Consolidarea politicilor active privind piața muncii și	Decembrie 2025	Ministerul Muncii și	Inspectoratul de Stat al Muncii este reformat și are competența de a efectua vizite de inspecție inopinate, în timp ce limitările legate de Legea 131/2012 privind controlul de stat sunt eliminate. Este instituit un sistem	Inspectoratul de Stat al Muncii dispune de competențe și de un mandat în conformitate cu Convențiile Organizației

	piața muncii	facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă		Protecției Sociale	de monitorizare a recomandărilor formulate în urma vizitelor de inspecție. Linia de referință: Legea 131 privind controlul de stat este în contradicție cu convențiile OIM privind inspecțiile muncii 81 și 129.	Internaționale a Muncii (OIM). Legea nr. 131/2012 este aliniată la prevederile Convențiilor OIM. Cadrul normativ referitor la mandatul Inspectoratului de Stat al Muncii este revizuit în conformitate cu standardele internaționale de muncă și asigură posibilitatea realizării controalelor inopinate în domeniul securității și sănătății în muncă. Este instituit un sistem de monitorizare care include cadrul legislativ relevant și monitorizarea implementării recomandărilor formulate în urma vizitelor de inspecție. Sursa de verificare: Monitorul Oficial, Rapoartele de activitate ale Inspectoratului de Stat al Muncii. Nivel de ambiție: Categoria 1
86	Ocuparea forței de muncă și piața muncii	Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă	Decembrie 2026	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Un registru digital pentru zilieri în agricultură este implementat, contribuind la combaterea muncii nedeclarate în agricultură. 6 000 de lucrători din agricultură sunt înregistrați și plătesc contribuții sociale. Linia de referință: 0 lucrători înregistrați în registrul digital pentru zilieri în agricultură.	Un registru digital național pentru zilieri în agricultură este în utilizare. 6 000 de lucrători din agricultură sunt înregistrați și plătesc contribuții sociale. Aceasta reprezintă 20% din lucrătorii informali din agricultură, conform Sondajul privind participarea la muncă în 2023. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Nivel de ambiție: Categoria 1

87	Ocuparea forței de muncă și piața muncii	Consolidarea politicilor active privind piața muncii și facilitarea participării pe piața muncii, precum și combaterea muncii nedeclarate și a exploatării prin muncă	Decembrie 2026	Ministerul Muncii și Protecției Sociale	Numărul de beneficiari ai măsurilor active pe piața muncii implementate crește cu 400% față de 2024. Cel puțin 60% dintre beneficiari reprezintă femei. Cel puțin 10% dintre beneficiari sunt persoane cu dizabilități. Linia de referință: În 2024, un total de 1326 de persoane au beneficiat de măsuri active pe piața muncii. 61,7% dintre beneficiari au fost femei, 7% dintre beneficiari au fost persoane cu dizabilități.	Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă a Moldovei dispune de patru măsuri active pe piața muncii: instruire profesională; subvenționarea creării locurilor de muncă; sprijin pentru crearea sau adaptarea postului de muncă/locului de muncă; stimularea mobilității forței de muncă. Sursa de verificare: Rapoarte furnizate de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă. Nivel de ambiție: Categoria 1
88	Sănătate	Îmbunătățirea calității furnizării serviciilor medicale la nivel național	Iunie 2027	Ministerul Sănătății	În cadrul reformei sistemului spitalicesc orientată spre descentralizarea asistenței medicale specializate, se avansează integrarea spitalelor regionale specializate existente și viitoare în rețeaua națională spitalicească, prin dezvoltarea unei rețele regionale integrate de referire. Linia de referință: În 2024, există o rețea regională de spitale de referință pentru o singură arie patologică. Nu există rețele de spitale regionale de referință pentru alte servicii de asistență medicală înalt specializate. Spitalele regionale care urmează să fie construite în Bălți și Cahul nu sunt integrate nici în rețelele regionale de referire, nici în planificarea strategică și a forței de muncă, nici în procesele de îmbunătățire a prestării serviciilor sau în optimizarea mecanismelor de referire ale sistemului spitalicesc național.	Republica Moldova elaborează și pune în aplicare rețele regionale integrate de referire pentru servicii de sănătate specializate, care includ un mecanism de finanțare, structuri administrative și definirea nivelurilor de îngrijire în funcție de capacitatea de prestare a serviciilor și profilul de paturi al fiecărui spital din fiecare regiune. Ca rezultat, cel puțin 10 spitale regionale de referință sunt incluse în rețea. Sursa de verificare: Documente oficiale ale Guvernului care confirmă punerea în aplicare a rețelelor regionale integrate de referire pentru servicii de sănătate înalt specializate, cu includerea a cel puțin 10 spitale de referință în cadrul rețelei Nivel de ambiție: Categoria 1

89	Sănătate	Îmbunătățirea calității furnizării serviciilor medicale la nivel național	Decembrie 2027	Ministerul Sănătății	Se introduce sistemul național de licențiere a profesioniștilor din domeniul sănătății pentru a se asigura că toți lucrătorii medicali sunt calificați să ofere servicii medicale sigure și de calitate. Cel puțin 200 de profesioniști din domeniul sănătății beneficiază de instruire specializată în modele moderne de îngrijire pentru a permite implementarea eficientă a rețelelor regionale integrate de referire. Linia de referință: Nu există nicio autoritate responsabilă de monitorizarea respectării cerințelor de licențiere și înregistrare/certificare.	Este implementat un sistem național de licențiere pentru profesioniștii din domeniul sănătății, care acoperă următoarele profesii: medici, stomatologi, asistenți medicali și moașe. Este instituit un serviciu dedicat pentru reglementarea accesului în profesie și asigurarea respectării cerințelor de certificare. În vederea alinierii sectorului de sănătate din Republica Moldova la standardele UE, este actualizat cadrul juridic care reglementează accesul și exercitarea profesiilor din domeniul sănătății, cel puțin 200 de cadre medicale beneficiază de instruire specializată în modele moderne de îngrijire. Sursa de verificare: Publicarea oficială a deciziei privind instituirea unei autorități naționale responsabile de monitorizarea cerințelor de acordare a licențelor și de înregistrare/certificare. Documente administrative care atestă structura, personalul și funcționarea autorității. Rapoarte ale noii autorități de licențiere privind activitatea desfășurată, licențele eliberate și monitorizarea conformității. Publicație oficială care confirmă actualizarea cadrului juridic privind accesul și exercitarea profesiilor medicale. Documente care confirmă consolidarea capacităților a 200 de profesioniști din domeniul medical. Nivel de ambiție: Categoria 2
90	Sănătate	Există instrumente integrate de transformare digitală pentru a asigura un acces	Decembrie 2027	Ministerul Sănătății	Digitalizarea sectorului medical este consolidată prin punerea în aplicare a dosarelor electronice de sănătate (DES) pentru 40% din populația asigurată.	Serviciile de asistență medicală sunt îmbunătățite prin implementarea dosarelor electronice (DES), care înlocuiesc fișele medicale pe suport de hârtie cu un sistem digital securizat ce permite medicilor, spitalelor și furnizorilor de servicii medicale să acceseze și să actualizeze în timp real

		mai bun și o mai mare calitate a asistenței medicale			Linia de referință: În decembrie 2024, dosarele electronice de sănătate nu sunt implementate.	informațiile despre pacienți (istoric medical complet, inclusiv diagnosticele, tratamentele, rezultatele investigațiilor și rețetele). Ca urmare a aprobării Strategiei naționale de e-sănătate, DES sunt implementate și populate pentru cel puțin 40 % din populația asigurată. Pentru a asigura o utilizare eficientă, personalul tehnic din instituțiile de reglementare și profesioniștii din domeniul sănătății beneficiază de instruire privind utilizarea DES. Sursa de verificare: Monitorul Oficial, specificațiile tehnice ale sistemului DES, documente privind implementare, datele statistice generate de sistem, evidențele privind instruirile desfășurate de Ministerul Sănătății. Nivel de ambiție: Categoria 2
91	Sănătate	Există instrumente integrate de transformare digitală pentru a asigura un acces mai bun și o calitate mai mare a asistenței medicale	Decembrie 2026	Ministerul Sănătății	Serviciile din sectorul medical sunt digitalizate prin punerea în aplicare a unui sistem de monitorizare a stocurilor de medicamente. Linia de referință: În decembrie 2024, Sistemul de monitorizare a stocurilor de medicamente nu este implementat. Sunt elaborate nota conceptuală și arhitectura.	Sistemul de monitorizare a stocurilor de medicamente este operațional, permițând furnizorilor și prestatorilor de servicii medicale să raporteze periodic stocurile de medicamente, în timp ce Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale monitorizează disponibilitatea și adoptă măsuri proactive pentru prevenirea penuriei. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Sănătății Nivel de ambiție: Categoria 3
92	Sănătate	Acces sporit la tratamente noi	Decembrie 2026	Ministerul Sănătății	Republica Moldova revizuiește Legea cu privire la medicamente în conformitate cu standardele	Republica Moldova revizuiește Legea cu privire la medicamente în conformitate cu standardele farmaceutice

		pentru pacienții cu un număr mare de boli		Ministerul Finanțelor	farmaceutice ale UE și include cel puțin două medicamente inovatoare în lista pozitivă de compensare. Reglementările sunt revizuite cu scopul de a permite acordurile contractuale de partajare a riscurilor. Linia de referință: Legea cu privire la medicamente este depășită. Nu sunt incluse medicamente inovatoare în lista pozitivă de rambursare. Reglementările nu permit acorduri de partajare a riscurilor.	ale UE și utilizează procesul existent de evaluare a tehnologiilor medicale pentru a ghida deciziile privind includerea medicamentelor inovatoare în lista pozitivă de compensare. Cel puțin două medicamente inovatoare sunt incluse în lista pozitivă de compensare. Reglementările sunt revizuite pentru a permite încheierea de acorduri contractuale de partajare a riscurilor în vederea asigurării unei alocări eficiente a resurselor pentru achiziționarea de medicamente inovatoare. Sursa de verificare: Monitorul Oficial Nivel de ambiție: Categoria 2

Pilonul 5 Tranziție verde și capital natural

Măsura #	Subdomeniu	Titlul reformei	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
93	Protecția mediului și acțiuni climatice	Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizare a guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon	Iunie 2026	Ministerul Mediului Inspectoratul pentru Protecția Mediului Agenția de Mediu	Domeniul reglementării și aplicării legislației de mediu este consolidat substanțial prin implementarea funcțiilor cheie ale Ministerului Mediului, ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului și ale Agenției de Mediu, aplicarea funcției de control/reglementare de mediu, și a funcțiilor care decurg din directivele orizontale (inclusiv Evaluarea Impactului asupra Mediului, Evaluarea Strategică de Mediu), asigurându-se numărul de personal relevant pentru o implementare eficientă. Linia de referință: Lipsa unui cadru instituțional clar, cu roluri definite (de exemplu, lipsa competențelor în materie de gestionare a substanțelor chimice, competențe insuficiente pentru a pune în aplicare pe deplin EIM, acțiuni climatice)	Inspectoratul pentru Protecția Mediului: (i) Este instituită o capacitate permanentă de răspuns rapid la incidentele de mediu de către inspectorat - integrarea platformei de alertă ecologică în sistemul de control al Inspectoratului pentru Protecția Mediului; (ii) Este instituită o capacitate eficientă de răspuns 24/7 pe tot parcursul anului la incidentele de mediu, împreună cu o metodă de urmărire a soluționării sesizărilor de mediu - personalul de răspuns este disponibil, adică contractat 24/7 pe tot parcursul anului pentru a înregistra alertele; (iii) Sunt adoptate reguli de creștere a eficienței timpului de răspuns la reclamațiile de mediu pentru a asigura un răspuns în maximum 24 de ore; (iv) Rezultatele inspecțiilor sunt transparente și accesibile publicului (publicarea de rapoarte și acte de inspecție depersonalizate); (v) Este adoptat și pus la dispoziția publicului un document de orientare privind politica de punere în aplicare - sunt elaborate chestionare de control și liste de verificare; (vi) Este adoptată planificarea inspecțiilor, inclusiv elaborarea de categorii clare de risc, metodologia de planificare și desfășurare a inspecțiilor în conformitate cu standardele UE. Este adoptată legislație de aprobare a criteriilor minime pentru inspecțiile/controalele de mediu. Agenția de Mediu: (i) Competențe clarificate pentru a asigura implementarea și monitorizarea eficientă a mediului, sistemului de autorizare;

						(ii) Este instituit un mecanism de verificare a rapoartelor de automonitorizare; (iii) Sunt elaborate metodologii pentru cerințele de raportare pentru sectorul privat. Este instituit un mecanism instituțional de consultare a sectorului privat; (iv) Este creată și se actualizează periodic o bază de date unificată a autorizațiilor de mediu, ușor accesibilă; (v) Responsabilitatea pentru autorizarea și monitorizarea substanțelor chimice, a emisiilor de gaze cu efect de seră a fost atribuită Agenției de mediu; (vi) Evaluările impactului asupra mediului sunt efectuate pentru toate proiectele de investiții majore și evaluările strategice de mediu sunt efectuate pentru toate planurile și programele majore; (vii) Agenția aprobă organigrama revizuită și sunt angajați adițional minimum 40 de membri ai personalului Agenției de Mediu. Ministerul Mediului: (viii) Evaluările strategice de mediu sunt efectuate pentru toate planurile și programele majore în conformitate cu prevederile legislației naționale privind ESM. Sursa de verificare: Monitorul Oficial, rapoartele Agenției de Mediu, rapoartele Inspectoratului pentru Protecția Mediului. Nivel de ambiție: Categoria 3
94	Protecția mediului și acțiuni climatice	Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul	Decembrie 2025	Ministerul Mediului	Reforma Fondului Național pentru Mediu este finalizată, în special prin asigurarea unei finanțări adecvate, publicarea apelurilor de propuneri de proiecte/oportunităților de finanțare, adoptarea unor norme și criterii de selecție clare și transparente pentru	Cererile de propuneri sunt publicate în monitoarele oficiale și pe platformele media, existând dovezi ale difuzării către părțile interesate relevante (inclusiv ONG-uri, întreprinderi, instituții de cercetare). Ministerul Mediului aprobă orientări transparente de finanțare prin ordin al ministrului (care să

		mediului prin modernizare a guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon			proiecte, instituirea unui comitet de evaluare și publicarea proiectelor care urmează să fie finanțate și a proiectelor deja finanțate, precum și raportarea privind implementarea proiectelor. Linia de referință: Cadru instituțional și tehnic limitat și capacitate limitată de punere în aplicare a unor norme clare și transparente pentru alocarea de fonduri în cadrul Fondului Național pentru Mediu.	includă rapoarte privind consultarea părților interesate care să demonstreze implicarea societății civile și a experților în elaborarea normelor); criteriile de finanțare sunt disponibile pe pagina web oficială. Ministerul Mediului aprobă înființarea unui comitet de evaluare independent și publicarea periodică a proiectelor selectate, inclusiv alocarea bugetară și rezultatele preconizate, rapoarte periodice privind debursarea fondurilor și progresul implementării proiectelor (la fiecare 6 luni). Sursa de verificare: Pagina web oficială a ONIPM, pagina web oficială a Ministerului Mediului, ordinul ministrului privind comitetul de evaluare Nivelul de ambiție: Categoria 3
95	Protecția mediului și acțiuni climatice	Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizare a guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon	Iunie 2026	Ministerul Mediului	Aplicabilitatea noii Legii privind răspunderea de mediu este asigurată în conformitate cu Directiva 2004/35/CE. Linia de referință: Legea privind răspunderea de mediu și practica în materie de răspundere pentru mediu nu există în prezent.	(i) Este stabilit cadrul normativ necesar pentru respectarea standardelor privind răspunderea pentru mediu, inclusiv normele privind penalitățile/amenzile aplicabile în cazul încălcării cadrului normativ, precum și sunt aplicate măsurile necesare pentru punerea în aplicare. (ii) Este stabilită o metodologie clară pentru evaluarea daunelor aduse mediului și pentru garanția financiară de mediu și sunt aprobate criteriile de remediere a daunelor aduse mediului, precum și orientările tehnice și protocoalele de evaluare pentru autoritățile de mediu. (iii) Intră în vigoare Legea privind răspunderea de mediu. (iv) Sunt organizate cursuri de instruire pentru inspectori și personalul relevant privind evaluarea daunelor aduse mediului. Sursa de verificare: Monitorul Oficial Nivel de ambiție: Categoria 2

96	Protecția mediului și acțiuni climatice	Stabilirea unor condiții de concurență echitabile în domeniul mediului prin modernizare a guvernării de mediu și promovarea dezvoltării cu emisii reduse de carbon	Iunie 2027	Ministerul Mediului	Este instituit un sistem actualizat de plăți pentru poluarea mediului și de taxe pentru utilizarea resurselor naturale. Linia de referință: Sistemul actual de plăți este învechit și nu reflectă principiile de bază ale impozitării mediului - principiul „poluatorul plătește", eficiența economică, echitatea socială abordarea domeniilor-cheie de impozitare - impozitarea energiei, impozitarea transporturilor, impozitarea poluării, impozitarea utilizării resurselor.	Este stabilit un sistem actualizat de plăți pentru poluarea mediului și de taxe pentru utilizarea resurselor naturale, în conformitate cu standardele UE: (i) Este instituit un sistem de asigurare a conformității și de punere în aplicare pentru noile plăți și taxe, inclusiv penalități pentru nerespectare. Este stabilit cadrul juridic și a mecanismelor eficiente de punere în aplicare. (ii) Adoptarea noii legi privind plățile pentru poluare și taxele pentru poluare, prin intermediul unui proces decizional participativ. (iii) Aprobarea rapoartelor privind colectarea veniturilor și a orientărilor privind modul de calculare și colectare a plăților. (iv) Se introduc taxe sectoriale pentru utilizarea apei, emisii și eliminarea deșeurilor (de exemplu, taxe pentru captarea apei, taxe CO_2, taxe pentru depozitarea deșeurilor). Sursa de verificare: Monitorul Oficial privind noile plăți/taxe de poluare, rapoarte de consultare publică, orientările aprobate, Rapoarte anuale privind colectarea veniturilor și alocarea acestora în scopuri de mediu. Nivel de ambiție: Categoria 1
97	Protecția mediului și acțiuni climatice	Sistem de monitorizare şi colectare de date pentru a contribui la formularea politicilor de mediu	Decembrie 2027	Ministerul Mediului	În vederea asigurării accesului publicului la informațiile de mediu, se pregătește o platformă unică de informare privind mediul, se finalizează specificațiile IT pentru dezvoltarea sistemului informațional integrat și este lansat procesul de achiziții publice. Linia de referință: În decembrie 2024, nu există niciun sistem integrat de date de mediu.	Sistemele de monitorizare a mediului sunt aliniate la standarde UE, în special la obligațiile de raportare ale AEM (Agenției Europene de Mediu). Elaborarea și aprobarea conceptului tehnic al unei platforme informaționale unice de mediu, pe care sunt integrate toate datele și informațiile privind mediul. Evaluarea externă a conformității sistemului integrat cu standardele UE este finalizată cu un feedback pozitiv. A demarat procesul de achiziție a sistemelor informatice aliniate în proporție de 100% la standardele naționale și UE în materie de achiziții publice.

						Sursa de verificare: Monitorul Oficial; raportul de evaluare externă a conformității; specificațiile tehnice publicate. Nivel de ambiție: Categoria 2
98	Protecția mediului și acțiuni climatice	Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acesteia și a ecosistemelor naturale	Decembrie 2027	Ministerul Mediului	Inventarierea fondului forestier național este instituționalizată și finalizată (100%) în conformitate cu baza legală modificată, o metodologie pentru inventarierea forestieră continuă este instituită. Linia de referință: În 2024, 0% din inventarul forestier este finalizat.	Pădurea este gestionată în cadrul unui inventar forestier continuu (CFI) care utilizează eșantionarea sistematică. Această abordare combină măsurători repetate în parcele de eșantionare permanente cu măsurători în parcele de eșantionare temporare. Inventarul forestier se desfășoară în două etape, incluzând evaluări ale pădurilor și măsurători pe ortofotocarte, urmate de măsurători pe teren. Inventarul forestier cuprinde întregul teritoriu al țării. Datele sunt colectate și verificate pentru întreaga suprafață forestieră. Procesul de verificare internă este finalizat cu verificarea încrucișată a măsurătorilor pe teren și a datelor de la distanță (pentru a include verificarea și validarea de către terți independenți). Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice (ICAS) a fost desemnat ca instituție publică distinctă aflată în subordinea directă a Ministerului Mediului și i s-a atribuit responsabilitatea pentru inventarierea fondului forestier. Cel puțin 75 % din personalul ICAS responsabil cu inventarierea pădurilor a fost instruit pentru a efectua și a întreține un inventar forestier continuu. Sursa de verificare: rapoarte intermediare de progres, inclusiv rapoarte de verificare prin detectare la distanță (hărți ortofotografice) care demonstrează acoperirea și precizia). Nivel de ambiție: Categoria 2
99	Protecția mediului și acțiuni	Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acesteia	Decembrie 2026	Ministerul Mediului	Este înființată și operațională o instituție separată responsabilă de gestionarea tuturor ariilor naturale protejate și de asigurarea resurselor adecvate pentru	Se instituie și este operațională o nouă autoritate responsabilă cu punerea în aplicare a politicii de stat în materie de protecție și gestionare a tuturor ariilor naturale

	climatice	și a ecosistemelor naturale			gestionarea acestora inclusiv temeiul juridic, sediul alocat, orientările și procedurile operaționale pentru autoritate sunt aprobate și minim 50% din personal este recrutat. Linia de referință: Nu există o instituție separată pentru gestionarea ariilor naturale protejate, competențele referitoare la ariile naturale protejate sunt atribuite Agenției ”Moldsilva” (formând un set conflictual de competențe) și altor instituții. Nu există o abordare sistematică și o punere în aplicare a politicii privind ariile naturale protejate.	protejate. Această autoritate exercită funcții de gestionare de stat, inclusiv monitorizarea și protejarea valorilor naturale legate de peisaj și de diversitatea biologică, pregătirea documentelor de planificare strategică pentru ariile naturale protejate și supravegherea activităților din aceste arii. De asemenea, este responsabilă de pregătirea Moldovei pentru rețeaua NATURA2000. Personalul minim necesar este de 20 de persoane. Sursa de verificare: Monitorul Oficial, bugetul 2027, organigrama oficială. Nivel de ambiție: Categoria 2
100	Protecția mediului și acțiuni climatice	Stoparea pierderii biodiversității și protejarea acesteia și a ecosistemelor naturale	Decembrie 2027	Ministerul Mediului	Propunerea Moldovei pentru siturile Natura 2000 (Directiva privind păsările și habitatele) este aprobată în conformitate cu criteriile științifice și prezentată Comisiei Europene. Linia de referință: Nu există o astfel de propunere.	Cartografierea detaliată a habitatelor și datele privind populațiile de specii sunt puse la dispoziție pentru siturile potențiale. Propunerea este aprobată și transmisă Comisiei Europene. Sursa de verificare: Raportul Ministerului Mediului Nivel de ambiție: Categoria 2
101	Protecția mediului și acțiuni climatice	Consolidarea productivității resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor	Decembrie 2026	Ministerul Mediului	Laboratorul de Referință de Mediu (LRM) este operațional pentru toate componentele de mediu pentru care este responsabil: apă, aer, sol, deșeuri, radioactivitatea mediului. LRM pune în aplicare o bază de date publică sau un sistem de raportare în care datele de monitorizare a mediului și rezultatele de laborator sunt partajate cu publicul și cu părțile interesate relevante într-un mod transparent. Linia de referință: Echipamentele și metodele nu permit efectuarea investigațiilor în conformitate cu standardele UE. Baza de date există, însă nu este ușor	Laboratorul de Referință de Mediu este acreditat în conformitate cu standardele ISO relevante și este operațional, inclusiv în ceea ce privește componenta de deșeuri. Numărul parametrilor acreditați a crescut cu cel puțin 10%. Laboratorul este capabil să efectueze sarcini de rutină de monitorizare a mediului (de exemplu, teste de calitate a apei, aerului și solului, investigații privind deșeurile periculoase) în conformitate cu standardele UE. LRM pune în aplicare o bază de date publică sau un sistem de raportare în care datele de monitorizare a mediului și rezultatele de laborator sunt comunicate publicului și părților interesate relevante într-un mod transparent.

					de utilizat. Accesibilă utilizatorilor	Sursa de verificare: Acces la baza de date de monitorizare a Agenției de Mediu; raport privind consolidarea capacităților tehnice ale LRM. Nivel de ambiție: Categoria 3
102	Protecția mediului și acțiuni climatice	Consolidarea productivității resurselor și a circularității, inclusiv gestionarea deșeurilor	Decembrie 2027	Ministerul Mediului	Se înființează un centru de gestionare a deșeurilor periculoase, se ia o decizie cu privire la sediu și se aprobă alocarea bugetară pentru 2028. Linia de referință: Nu există un centru centralizat de gestionare a deșeurilor periculoase, iar acestea sunt gestionate prin măsuri ad-hoc.	Centrul pentru gestionarea deșeurilor periculoase (CGDP) este instituționalizat, existând un cadru juridic pentru înființarea Centrului de gestionare a deșeurilor periculoase (CGDP) pentru managementul ecologic al deșeurilor periculoase. Acest centru gestionează materialele periculoase în conformitate cu reglementările de mediu și standardele de siguranță, protejând sănătatea publică și mediul. Selectarea și desemnarea unui teren specific pentru înființarea unui centru dedicat gestionării deșeurilor periculoase. Acest proces include planificarea, aprobarea terenului și obținerea autorizațiilor necesare. Identificarea și alocarea de resurse financiare în legea bugetului sau în acordul cu instituțiile financiare. Finanțarea din bugetul anual 2028 este alocată pentru înființarea CGDP. Sursa de verificare: Actul normativ pentru înființarea CGDP publicat în Monitorul Oficial; Actele permisive pentru dezvoltarea CGDP și decizia autorităților publice locale pentru alocarea terenurilor emise. Nivel de ambiție: Categoria 3
103	Protecția mediului și acțiuni climatice	Planificarea strategică în domeniul protecției mediului și al acțiunilor	Iunie 2027	Ministerul Mediului Ministerul Dezvoltării Economice și	În conformitate cu Strategia de mediu, programele restante cu planuri de acțiune cu costuri urmează a fi adoptate. Linia de referință: Strategia de mediu a MD pentru 2024-2030 a fost aprobată în 2024. Strategia stabilește	Vor fi adoptate următoarele planuri de acțiuni cu costuri: - Programul de dezvoltare a sistemului integrat de monitorizare a mediului - Planurile privind calitatea aerului și planuri pentru menținerea calității aerului în zone și aglomerări

		climatice		Digitalizării Ministerul Educației și Cercetării	implementarea progresivă a măsurilor și activităților sectoriale de mediu cu obiective clar definite până în 2030. Implementarea strategiei urmează a fi efectuată în etape, în funcție de resursele disponibile, prioritizând măsurile cu impact imediat asupra sănătății publice și protecției ecosistemelor, cu scopul de a atinge durabilitatea și conformitatea cu standardele europene.	- Programul de control al poluării aerului cu măsuri de prevenire a poluării și de protecție a aerului atmosferic - Programul pentru utilizarea durabilă a resurselor minerale - Programul privind combaterea deșertificării, refacerea terenurilor și solurilor degradate - Programul privind biodiversitatea pentru anii 2024-2030 - Programul național privind ecologizarea întreprinderilor mici și mijlocii - Noul program de gestionare a deșeurilor 2028-2032 - 6 Programe de educație și instruire în domeniul mediului împreună cu Ministerul Educației - 5 Programe de cercetare fundamentală și aplicată în domeniul protecției mediului și al schimbărilor climatice împreună cu Ministerul Educației Sursa de verificare: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nivel de ambiție: Categoria 3
104	Protecția mediului și acțiuni climatice	Acțiuni climatice și decarbonizare	Iunie 2026	Ministerul Mediului Agenția de Mediu	Republica Moldova adoptă cadrul de reglementare relevant pentru alinierea cu acquis-ul Comunității Energetice (CEn) privind monitorizarea, raportarea, verificarea și acreditarea (MRV-A) emisiilor de gaze cu efect de seră (GES). Linia de referință: În aprilie 2025, cadrul de reglementare pentru sistemul de monitorizare, raportare, verificare pentru GES nu este complet și sistemul nu este operațional.	Republica Moldova adoptă cadrul de reglementare relevant pentru alinierea cu acquis-ul MRV-A al Comunității Energetice, permițând ca implementarea sistemului MRVA să înceapă în ianuarie 2027. Aceasta include ajustarea cadrului de reglementare privind permisele de emisii de GES, planurile de monitorizare, precum și cerințele specifice aplicabile acreditării verificatorilor rapoartelor privind emisiile GES. Prevederile de reglementare impun ca instalațiile acoperite de cadrul regulator să înceapă să își monitorizeze emisiile de la 1 ianuarie 2027, să transmită planurile lor de monitorizare autorității competente în 2026 sau la începutul anului 2027, și să raporteze datele verificate la nivel de instalație până la sfârșitul lunii martie 2028.

						Sursa de verificare: Monitorul Oficial Nivel de ambiție: Categoria 3
105	Protecția mediului și acțiuni climatice	Acțiuni climatice și decarbonizare	Decembrie 2026	Ministerul Mediului Agenția de Mediu	Un sistem de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de seră aliniat cu cerințele Comunității Energetice este operațional. Linia de referință: În aprilie 2025, cadrul de reglementare pentru sistemul de monitorizare, raportare, verificare pentru GES nu este complet și sistemul nu este operațional.	Implementarea completă a monitorizării, raportării, verificării și acreditării (MRVA) prin dezvoltarea instituțională și pregătirea pieței. Sistemul MRVA este operațional și gata de utilizare. Sursa de verificare: Raportarea Ministerului Mediului Nivel de ambiție: Categoria 2

Pilonul 6 Securitate și eficiență energetică

Măsura #	Subdomeniu	Titlul reformei	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
106	Piața energiei electrice	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	Decembrie 2025	Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică a Republicii Moldova (ANRE) Î.S. Moldelectrica	Termenii și condițiile naționale pentru echilibrare sunt stabilite în conformitate cu prevederile EBGL și alte acquis-uri ale Comunității Energetice (CE). Linia de referință: Nu există termeni și condiții pentru piața de echilibrare.	Elaborarea termenilor și condițiilor naționale pentru echilibrare în conformitate cu acquis-ul CE, în special cu Pachetul privind integrarea piețelor energiei electrică, care include Regulamentul (UE) 2019/943 privind piața internă de energie electrică și Regulamentul (UE) 2017/2195 de stabilire a unei linii directoare privind echilibrarea sistemului de energie electrică (EBGL). Legea ar trebui să fie adoptată de Parlament, apoi, pe baza legii, EBGL ar trebui să fie adoptată de ANRE și, pe acest temei juridic, Moldelectrica ar trebui să adopte termeni și condiții pentru echilibrare, deoarece acestea sunt o cerință în temeiul Articolului 18 din EBGL. Acest lucru va garanta condiții echitabile, nediscriminatorii și transparente pentru furnizorii de servicii de echilibrare și părțile responsabile de echilibrare, asigurând astfel condiții de concurență echitabile pentru toți participanții la echilibrare. Aceasta va contribui la dezvoltarea de noi investiții în serviciile de echilibrare și la dezvoltarea concurenței pe piața de echilibrare, care lipsește la ora actuală. Aceasta va permite, de asemenea, armonizarea cu normele UE ca una dintre condițiile prealabile pentru aderarea la platformele de echilibrare ale UE. Sursa de verificare: EBGL aprobate de ANRE; termeni și condiții pentru echilibrare aprobate de ANRE. Nivelul de ambiție: Categoria 3
107	Piața	Piața de energie	Decembrie	ANRE	Moldelectrica lansează licitații publice privind	Licitațiile ar trebui să fie lansate până în septembrie 2025,

	energiei electrice	electrică deschisă și competitivă	2025	Î.S. Moldelectrica	achiziția serviciilor de echilibrare pentru capacități noi. Linia de referință: Nici o licitație lansată.	urmând să fie verificate în decembrie 2025. Licitațiile de achiziții publice sunt necesare pentru deblocarea investițiilor în capacitățile de echilibrare. Sursa de verificare: Cadrul de licitație publicat pe pagina web oficială Moldelectrica. Nivelul de ambiție: Categoria 4
108	Piața energiei electrice	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	Decembrie 2025	Ministerul Energiei ANRE Î.S. Moldelectrica	Piața de echilibrare este în vigoare. Linia de referință: Nu există o piață a serviciilor de echilibrare.	Pentru ca piața de echilibrare să fie funcțională, trebuie: - Stabilirea unui cadru de reglementare și clauze contractuale pentru achiziționarea pe bază de piață a serviciilor de echilibrare, incluzând atât capacitatea, cât și energia de echilibrare. - ANRE aprobă lansarea pieței de echilibrare prin Hotărâre în conformitate cu legislația în vigoare. Dacă nu este cazul, ANRE ar trebui să aprobe normele prezentate de Moldelectrica. - Î.S. Moldelectrica este responsabilă de înființarea și operarea pieței de echilibrare, inclusiv de achiziționarea și operaționalizarea platformei IT (în legătură cu planul de investiții: achiziționarea sistemului MMS). Piața de echilibrare este operațională atunci când cadrul de reglementare și clauzele contractuale sunt adoptate și publicate, iar platforma de operare a pieței de echilibrare este în funcțiune, astfel încât participanții la piață interesați să poată încheia contracte cu furnizorii de servicii de echilibrare și să își prezinte ofertele către Î.S. Moldelectrica pentru capacitate/energie de echilibrare. Deschiderea pieței de echilibrare (capacitate și energie de echilibrare) va permite Î.S. Moldelectrica să îmbunătățească echilibrarea sistemului prin achiziționarea și utilizarea serviciilor de echilibrare de la instalațiile existente care au trecut procedura de preselecție (inclusiv furnizorii

						transfrontalieri (de exemplu: RO, UA). Sursa de verificare: Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE. Piața de echilibrare este operațională cu procedura de precalificare, regulile pieței de echilibrare și contractul cadru de echilibrare avizat de ANRE și publicate pe pagina web oficială Î.S. Moldelectrica. Tariful privind prestarea serviciilor de transport a energiei electrice, aprobate de ANRE, includ ex-ante costurile de achiziționare a serviciilor de echilibrare. Nivelul de ambiție: Categoria 1
109	Piața energiei electrice	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	Iunie 2025	ANRE Operatorul pieței de energie din Moldova (OPEM)	Desemnarea operatorului pieței de energie electrică (NEMO). Linia de referință: În prezent, nu există niciun NEMO desemnat.	Operatorul desemnat al pieței de energie electrică (NEMO) este desemnat pentru a îndeplini atribuțiile legate de cuplarea unică a pieței pentru ziua următoare și a pieței intrazilnice, în conformitate cu Regulamentul Comisiei (UE) 2015/1222 privind orientările pentru alocarea capacităților și gestionarea congestiilor (CACM). Sursa de verificare: Hotărârea privind desemnarea OPEED adoptată de Consiliul de administrație al ANRE este publicată în Registrul hotărârilor Consiliului de administrație al ANRE. Nivelul de ambiție: Categoria 4
110	Piața energiei electrice	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	Decembrie 2025	Ministerul Energiei Ministerul Finanțelor ANRE	Sunt lansate piețele pentru ziua următoare și piața pe parcursul zilei. Linia de referință: Nu există nicio piață pentru ziua următoare și nici piață intrazilnică funcționale.	Lansarea piețelor organizate presupune că operatorul pieței energiei electrice va anunța în avans prima dată de lansare și va începe înregistrarea participanților la piață. Începând cu ziua pentru care au fost anunțate primele licitații, platforma va fi inițiată și toți participanții la piață înregistrați vor avea posibilitatea de a-și plasa ofertele. După închiderea licitațiilor, operatorul pieței va publica rezultatele

				OPEM Î.S. Moldelectrica		tranzacțiilor. Legislația în vigoare condiționează lansarea pieței pentru ziua următoare și a pieței intrazilnice de decizia ANRE. Piața pentru ziua următoare (PZU) și piața pe parcursul zilei (PPZ) vor oferi un semnal de preț transparent, vor permite participanților la piață să tranzacționeze și să își echilibreze pozițiile aproape în timp real și vor reduce riscul de manipulare, ceea ce ar trebui să aducă la o scădere a prețurilor la energie electrică. PZU și PPZ operaționale sunt, de asemenea, condiții prealabile pentru cuplarea pieței. Sursa de verificare: Hotărârea ANRE / procedurile operaționale ale operatorului pieței energiei electrice Nivelul de ambiție: Categoria 3
111	Piața energiei electrice	Piața de energie electrică deschisă și competitivă	Iunie 2027	ANRE OPEM Î.S. Moldelectrica	Se avansează în îndeplinirea cerințelor pentru cuplarea piețelor și se pregătește un proiect de cerere către Comitetul de coordonare pentru cuplarea piețelor (MCSC). Linia de referință: Moldova nu este pregătită să depună o cerere către MCSC.	(i) Intrarea în vigoare a legislației care vizează transpunerea Directivei (UE) 2019/944 și implementarea Regulamentului (UE) 2019/943, Regulamentului (UE) 2019/941, Regulamentului (UE) 2019/942, Regulamentului Comisiei (UE) 2016/1719, Regulamentului Comisiei (UE) 2015/1222, Regulamentului Comisiei (UE) 2017/2195, Regulamentului Comisiei (UE) 2017/1485 și Regulamentului Comisiei (UE) 2017/2196, precum și transmiterea acestora către Comisie. (ii) Proiectul cererii de aderare la Comitetul de coordonare pentru cuplarea piețelor (MCSC) este transmis Comisiei înainte de depunerea oficială. Sursa de verificare: Monitorul Oficial, proiectul cererii de aderare la Comitetul de coordonare pentru cuplarea piețelor (MCSC). Nivel de ambiție: Categoria 2
112	Piața	Piața de energie	Decembrie	Ministerul	Legea privind TVA armonizată cu legislația UE este	Este necesară armonizarea legislației Republicii Moldova

	energiei electrice	electrică deschisă și competitivă	2025	Finanțelor	adoptată de Parlament. Linia de referință: Proiectul de lege existent nu era armonizat cu legislația UE privind TVA.	privind TVA cu cea a Uniunii Europene pentru a elimina, pe cât posibil, factorii care pot distorsiona condițiile de concurență pe piață și care pot genera incertitudine juridică. În special, integrarea în SDAC, SIDC și platformele de echilibrare ale UE presupune un nivel înalt de armonizare a regimurilor TVA aplicabile, pentru a preveni neimpozitarea, dubla impunere, evaziunea fiscală și frauda fiscală. Acest regim armonizat de taxare inversă este prevăzut și în Acordul de Asociere UE–Republica Moldova, ca una dintre condițiile prealabile pentru crearea unui cadru concurențial echitabil între toți participanții la piața de energie electrică și gaze naturale din Republica Moldova. Sursa de verificare: proiect de lege aprobat de Parlament. Nivel de ambiție: Categoria 2
113	Piața gazelor naturale	Sporirea securității energetice prin reducerea dependenței de importurile de energie, diversificarea furnizorilor de energie și consolidarea măsurilor de eficiență energetică	Decembrie 2025	Ministerul Energiei ANRE	Marii consumatori industriali de gaze naturale achiziționează gaze naturale de pe piața liberă a gazelor. Linia de referință: Cadrul juridic existent: Legea nr. 108/2016 cu privire la gazele naturale.	Guvernul Republicii Moldova elimină treptat obligația de serviciu public (PSO) existentă pentru marii consumatori industriali. Piața gazelor naturale din Republica Moldova este deschisă, începând cu 1 octombrie 2025, tuturor marilor consumatori industriali de gaze naturale. Există 452 mari consumatori, dintre care 87 și-au schimbat până în prezent furnizorul (19%), ceea ce indică existența unui potențial suplimentar de deschidere a pieței. Sursa de verificare: Modificările la legislație sunt adoptate de Parlament. Nivelul de ambiție: Categoria 1
114	Piața gazelor naturale	Sporirea securității energetice prin	Decembrie 2025	Ministerul Energiei	Furnizorul de ultimă opțiune și furnizorul cu obligația de serviciu public de furnizare a gazelor naturale sunt desemnați de ANRE, pe baza procedurii transparente	ANRE organizează o licitație, într-un mod transparent și nediscriminatoriu, având prețul activității ca principal criteriu de selecție pentru furnizorul de ultimă instanță /

		reducerea dependenței de importurile de energie, diversificarea furnizorilor de energie și consolidarea măsurilor de eficiență energetică		ANRE	și nediscriminatorii. Linia de referință: Cadrul juridic existent.	furnizorul de gaze naturale de serviciu universal, și selectează câștigătorul. Sursa de verificare: Hotărârea ANRE este publicată. Nivelul de ambiție: Categoria 3
115	Securitatea energetică	Garantarea securității energetice	Decembrie 2027	Ministerul Energiei ANRE	Obligația de stocare a gazelor naturale de 15% din consumul total al Republicii Moldova este asigurată anual. Linia de referință: Legislația existentă.	Este adoptată legea pentru a asigura menținerea stocului de gaze naturale, prin utilizarea instrumentelor bazate pe piață definite de Guvernul Republicii Moldova în consultare cu UE și Secretariatul Comunității Energiei. Moldova asigură stocarea gazului natural pentru 15 % din consumul total la începutul sezonului de încălzire pentru anii: 2025, 2026 și 2027 Sursa de verificare: Date de monitorizare ANRE. Nivel de ambiție: Categoria 1
116	Securitatea energetică	Asigurarea securității aprovizionării	Decembrie 2025	Ministerul Energiei ANRE	ANRE adoptă o decizie cu privire la avizul reînaintat de Ministerul Energiei și ia în considerare redeschiderea procesului de certificare a SRL „Vestmoldtransgaz” în ceea ce privește proprietatea asupra sistemului de transport al gazelor naturale. Linia de referință: Opinia existentă.	ANRE adoptă o decizie până în Trimestrul III 2025 privind transferul dreptului de proprietate asupra rețelei de la Moldovagaz către o entitate care nu este implicată în activități de furnizare, comercializare sau distribuție a gazelor naturale. Sursă de verificare: Avizul Ministerului Energiei privind situația securității aprovizionării; Decizia de certificare a ANRE publicată pe site. Nivel de ambiție: Categoria 5

117	Securitatea energetică	Asigurarea securității aprovizionării	Decembrie 2025	Ministerul Energiei Î.S. Moldelectrica	Moldova finalizează construcția liniei de 400 kV Vulcănești - Chișinău pentru a-și securiza sistemul energetic. Linia de referință: Nicio linie electrică.	Noua linie internă de 400 kV de la Vulcănești la Chișinău permite transportul direct al energiei electrice importate din România către capitala Moldovei și securizează sistemul în cazul unor posibile întreruperi ale liniei de 400 kV Vulcănești - MGRES (care traversează parțial frontiera cu Ucraina) sau ale liniei de 330 kV MGRES - Chișinău. Sursa de verificare: Linia electrică este funcțională și conformă cu toate reglementările necesare. Nivel de ambiție: Categoria 1
118	Securitatea energetică	Asigurarea securității aprovizionării	Iunie 2026	Ministerul Energiei	Republica Moldova va avansa în creșterea securității aprovizionării cu energie prin intrarea în vigoare a legii care urmărește transpunerea Directivei UE privind rezervele de petrol (Directiva 2009/119/CE). Linia de referință: Nu există legislație specifică.	Intrarea în vigoare a legii care urmărește transpunerea Directivei 2009/119/CE privind obligația statelor membre de a menține rezerve minime de țiței și/sau produse petroliere. Legea respectivă va prevedea crearea și menținerea stocurilor de produse petroliere ca instrument esențial pentru consolidarea securității aprovizionării și creșterea rezilienței pieței interne, stabilind cadrul juridic principal care reglementează aceste stocuri, inclusiv regulile privind constituirea, menținerea, monitorizarea și utilizarea acestora. Sursa de verificare: Monitorul Oficial. Nivel de ambiție: Categoria 3
119	Securitatea energetică	Asigurarea securității aprovizionării	Decembrie 2026	Ministerul Energiei	Procedura de licitație pentru acordarea statutului de Producător Eligibil Mare investitorilor care dezvoltă centrale electrice eoliene terestre este finalizată. Linia de referință: Niciun investitor nu este desemnat cu statutul de Producător Eligibil Mare pentru dezvoltarea centralelor electrice eoliene terestre.	Guvernul adoptă hotărârea prin care declară câștigătorii și acordă statutul de Producător Eligibil Mare investitorilor care dezvoltă centrale electrice eoliene terestre, cu o capacitate sprijinită de până la 170 MW, împreună cu obligația de a instala pe piața liberă o capacitate minimă de stocare a energiei electrice de 0,25 MWh pentru fiecare MW de capacitate sprijinită a centralei eoliene.

						Sursa de verificare: Hotărârea Guvernului Nivel de ambiție: Categoria 2
120	Eficiența energetică	Promovarea eficienței energetice	Decembrie 2025	Ministerul Energiei Centrul Național pentru Energie Durabilă (CNED)	Fondul pentru Eficiență Energetică în Sectorul Rezidențial (REEF) este operațional și oferă stimulente pentru clădirile rezidențiale multietajate și casele individuale, inclusiv pentru gospodăriile vulnerabile, în vederea creșterii eficienței energetice. Linia de referință: Astfel de instrumente nu sunt operaționale.	Extinderea REEF necesară pentru accelerarea realizării obiectivelor privind eficiența energetică. Fondul va: - efectua evaluarea obligatorie, pentru subvenții suplimentare; - oferi stimulente pentru renovarea eficientă energetic; - trecerea de la sistemele de încălzire pe gaze naturale la sistemele regenerabile de energie; - sobe eficiente energetic; - contribuirea la reabilitare și transformarea eficientă din punct de vedere al costurilor pentru un număr specific de clădiri cu consum de energie aproape egal cu zero. Sursa de verificare: Rapoartele publice anuale ale CNED. Nivelul de ambiție: Categoria 4
121	Eficiența energetică	Promovarea eficienței energetice	Decembrie 2026	Ministerul Energiei	Implementarea măsurilor de eficiență energetică. Linia de referință: În ianuarie 2025, nu au fost realizate renovări sau măsuri de eficiență energetică finanțate de Guvern în cadrul FEERM.	Implementarea eficienței energetice necesită: - Realizarea a cel puțin 400 de audituri energetice în diferite tipuri de clădiri rezidențiale, inclusiv blocuri locative și case individuale; - Elaborarea a cel puțin 10 proiecte tehnice pentru intervenții în domeniul eficienței energetice pentru clădiri rezidențiale cu mai multe etaje, fie contractate, fie finalizate; - Semnarea contractelor de finanțare cu cel puțin 15 de asociații de proprietari pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje; - Semnarea de contracte de finanțare pentru cel puțin 400 de case individuale în vederea implementării de măsuri de eficiență energetică;

						- FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 8 de clădiri rezidențiale cu mai multe apartamente, fie contractate, fie finalizate.; - FEERM va sprijini renovarea a cel puțin 200 de locuințe individuale, fie contractate, fie finalizate; - O Hotărâre de Guvern privind schema de obligații de eficiență energetică (pentru mobilizarea resurselor în sectorul rezidențial). - Instituirea unei Unități de Implementare pentru Fondul de Garantare și Compensare, în vederea accelerării accesului la finanțare pentru asociațiile de proprietari în condominiu. Sursa de verificare: Rapoarte publice ale CNED. Nivel de ambiție: Categoria 2
122	Eficiența energetică	Promovarea eficienței energetice	Decembrie 2027	Ministerul Energiei	Implementarea măsurilor de eficiență energetică. Linia de referință: Acțiuni implementate în cadrul măsurii 121.	Implementarea măsurilor de eficiență energetică necesită: - Elaborarea a cel puțin 10 proiecte tehnice suplimentare pentru intervenții în domeniul eficienței energetice în clădirile rezidențiale cu mai multe etaje, fie contractate, fie finalizate; - Semnarea de contracte de finanțare cu cel puțin 10 asociații de proprietari suplimentare pentru renovarea clădirilor cu mai multe etaje; - FEERM să sprijine renovarea a cel puțin 10 clădiri rezidențiale cu mai multe apartamente suplimentare, fie contractate, fie finalizate; - FEERM să sprijine renovarea a cel puțin 300 de case individuale suplimentare, fie contractate, fie finalizate; - Adoptarea unei hotărâri de Guvern privind programul FEERM (cu implementare cel puțin până în 2030). Sursa de verificare: Rapoarte publice ale CNED.

						Nivel de ambiție: Categoria 2
123	Eficiența energetică	Promovarea eficienței energetice	Decembrie 2027	Ministerul Energiei Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) CNED	Cadrul juridic privind performanța energetică a clădirilor (referitor la eliberarea certificatelor de performanță energetică) este în vigoare. Instrumentul pentru certificatele de performanță energetică a clădirilor este operațional. Linia de referință: Nu există un astfel de sistem și nu sunt emise certificate începând cu 2024	Guvernul adoptă cadrul juridic pentru certificatele de performanță energetică. Sistemul de eliberare a certificatelor de performanță energetică pentru clădiri este operațional. Sursa de verificare: Instrumentul/sistemul de emitere a certificatelor de performanță energetică a clădirilor este în vigoare. Raport public al CNED privind certificatele de performanță energetică emise. Nivel de ambiție: Categoria 2
124	Eficiența energetică	Promovarea eficienței energetice	Decembrie 2025	Ministerul Energiei CNED	Programul de eco-vouchere este extins. Linia de referință: Economiile realizate prin distribuirea eco-voucherelor la data de 31.12.2024.	Economiile realizate cu distribuirea de EcoVouchere începând cu 31.12.2024 comparativ cu economiile realizate cu distribuirea de ecoVouchere între 01.01.2025 și 31.12.2025. Sursa de verificare: Rapoartele CNED privind eco-voucherele repartizate Nivelul de ambiție: Categoria 3
125	Surse de energie regenerabilă	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	Decembrie 2025	Ministerul Energiei ANRE CNED	Planul de acțiune pentru implementarea energiei regenerabile și stocarea energiei continuă să fie implementat. Linia de referință: 580 MW de capacități regenerabile la sfârșitul anului 2024.	Planul de acțiune este implementat și va fi monitorizat în vederea asigurării includerii următoarelor elemente: - examinarea rezultatelor primei licitații; - lansarea de licitații pentru noi surse regenerabile de energie și pentru stocarea energiei în 2025, specificând capacitățile alocate fiecărei tehnologii, cu scopul de a accelera implementarea surselor regenerabile de energie. Sursa de verificare: Publicarea anunțului licitației, inclusiv a documentației de licitație, pe pagina oficială web a Ministerului Energiei.

						Nivelul de ambiție: Categoria 3
126	Surse de energie regenerabilă	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	Iunie 2026	Ministerul Energiei Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Finanțelor	Lansarea mecanismului de sprijin pentru Stocarea energiei în sectorul rezidențial și în întreprinderi. Linia de referință: Nu există niciun mecanism de sprijin pentru consumatori pentru achiziționarea sistemelor de stocare a energiei în baterii.	Este lansat mecanismul de sprijin destinat sectorului rezidențial și întreprinderilor în vederea achiziționării sistemelor de stocare a bateriilor. Pentru 2026, acest obiectiv este realizat prin extinderea domeniului de aplicare al programelor existente de finanțare pentru energie regenerabilă și eficiență energetică din bugetul de stat. Sursa de verificare: Adoptarea deciziei (deciziilor) relevante. Nivel de ambiție: Categoria 3
127	Surse de energie regenerabilă	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	Decembrie 2027	Ministerul Energiei	Cadrul legal care stabilește criteriile de durabilitate pentru biomasă, biocombustibili și criteriile de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră este în vigoare. Linia de referință: Lipsa legislației aferentă în vigoare. Guvernul nu raportează nicio utilizare a biocarburanților de către sectorul transporturilor din țară.	Moldova trebuie să accelereze implementarea politicilor de promovare a consumului de energie regenerabilă în sectorul transporturilor, punând accentul, în măsura posibilului, pe industria locală de producere a biocombustibililor. Sursa de verificare: Legislația cu privire la criteriile de durabilitate pentru biocarburanți și criteriile pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. Până în luna decembrie 2027, ANRE și CNED vor furniza rapoartele privind utilizarea biocarburanților, în amestec cu combustibilii fosili în 2026. Nivel de ambiție: Categoria 2

128	Surse de energie regenerabilă	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	Decembrie 2025	ANRE Ministerul Energiei	Este instituit un registru electronic pentru emiterea, transferul și anularea garanțiilor de origine pentru energia electrică. Linia de referință: Nu există niciun registru.	Moldova s-a alăturat inițiativei Comunității Energetice de a institui un sistem regional pentru garanțiile de origine (GO). Registrul electronic național pentru GO în Moldova a fost creat și poate fi utilizat de îndată ce autoritatea de reglementare în domeniul energiei, organismul emitent desemnat, semnează un acord cu furnizorul de servicii. Sursa de verificare: Acordul cu furnizorul de servicii este semnat și registrul electronic este operațional. Nivelul de ambiție: Categoria 4
129	Surse de energie regenerabilă	Dezvoltarea pieței pentru energia regenerabilă	Decembrie 2027	Ministerul Energiei Ministerul Mediului MIDR Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării ANRE CNED	Procedurile simplificate de acordare a autorizațiilor pentru energia regenerabilă sunt facilitate prin intermediul platformei cu punct unic de informare. Linia de referință: Nu există un punct unic de informare și orientare pentru investitorii în energia regenerabilă.	Punctul unic de informare și orientare pentru investitori este operațional. O platformă online este instituită și accesibilă investitorilor. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Energiei. Nivel de ambiție: Categoria 3

Pilonul 7: Valori Fundamentale

Măsura #	Subdomeniu	Titlul reformei	Termen de punere în aplicare	Instituția responsabilă	Condiția de plată și linia de referință	Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură
Măsura #	**Subdomeniu**	**Titlul reformei**	**Termen de punere în aplicare**	**Instituția responsabilă**	**Condiția de plată și linia de referință**	**Descrierea și definirea clară a ceea ce presupune fiecare măsură**
130	Lupta împotriva corupției	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	Iunie 2027	Ministerul Justiției Procuratura Generală	Este îmbunătățit istoricului investigațiilor, urmăririlor penale și hotărârilor definitive eficace și eficiente în materie de corupție, inclusiv în cazurile de corupție la nivel înalt. Definiția statistică a diferitelor categorii de infracțiuni este revizuită și aliniată la standardele internaționale. Linia de referință: Media 2021-2023: media investigațiilor, a urmăririlor penale și a hotărârilor definitive în cazurile de corupție, inclusiv corupția la nivel înalt, astfel cum sunt raportate în datele platformei electronice. (395 de anchete/an, 199 de rechizitorii/an, 158 de hotărâri definitive pe an.	Este demonstrată o tendință generală pozitivă a istoricului, care cuprinde investigații, urmăriri penale și hotărâri judecătorești definitive în materie de corupție, inclusiv în cazurile de corupție la nivel înalt. Definiția statistică a diferitelor categorii de infracțiuni este revizuită pentru a se alinia standardelor internaționale și legislației UE. Sursa de verificare: Valoare de referință - 2025 date e-platformă Nivel de ambiție: Categoria 2
131	Lupta împotriva corupției	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	Decembrie 2026	Autoritatea Națională de Integritate	100% din declarațiile de avere și interese personale disponibile sunt migrate și procesate electronic în noua versiune a SI „e-Integritate”, singurul sistem în care sunt depuse declarațiile. Declarațiile marcate de sistem cu indicatori de risc sunt distribuite aleatoriu prin sistem inspectorilor de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate. Interoperabilitatea cu alte platforme este asigurată prin MConect. Linia de referință: Lipsește un sistem care să efectueze verificările și distribuirea menționate mai sus în mod automatizat.	(i) Cadrul de reglementare pentru funcționarea noii versiuni a SI „e-Integritate” este aprobat. (ii) Noua versiune a SI „e-Integritate” este populată cu cele mai recente declarații de avere și interese personale (pentru anul 2025) și asigură verificarea automată a declarațiilor pe baza criteriilor de risc stabilite. Declarațiile marcate de sistem cu indicatori de risc sunt repartizate automat și aleatoriu inspectorilor de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate. (iii) Interoperabilitatea cu alte platforme este asigurată prin

						platforma MConnect, în special cu Serviciul Fiscal de Stat, Registrul de stat al transporturilor, Registrul de stat al persoanelor juridice, Registrul de stat al populației și Registrul bunurilor imobile. Sursa de verificare: Documente juridice și tehnice relevante și statistici. Nivel de ambiție: Categoria 2
132	Lupta împotriva corupției	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	Iunie 2026	Centrul Național Anticorupție	100% din recomandările CNA privind măsurile de atenuare a riscurilor de corupție sunt abordate în proiectele de acte normative finale. În cazul în care unele dintre recomandări nu sunt acceptate, trebuie prezentată o justificare scrisă. Linia de referință: În 2020-2024: 76% din recomandările CNA sunt incluse în proiectele legislative finale.	CNA asigură evaluarea ex-ante a riscurilor de corupție pentru proiectele de acte normative. Acesta evaluează riscurile de corupție din proiectele de acte normative și prezintă, în adresa autorului, un raport de expertiză asupra proiectului de act normativ. Raportul este ulterior făcut public. Autoritatea relevantă este obligată prin lege să ia în considerare această evaluare și să integreze observațiile CNA. În cazul în care instituțiile nu pot urma recomandările CNA din cauza constrângerilor legislative, acestea trebuie să prezinte o justificare scrisă. Sursa de verificare: Raport al CNA privind recomandările acceptate și implementate. Nivel de ambiție: Categoria 2
133	Lupta împotriva corupției	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului	Iunie 2026	Centrul Național Anticorupție	95% din recomandările CNA privind evaluarea integrității sunt integrate în planurile locale de integritate ale instituțiilor evaluate și cel puțin 85% din recomandări sunt puse în aplicare. Linia de referință: În 2020-2024, 75% din recomandările de evaluare a integrității sunt	CNA este responsabil de testarea integrității instituționale. Acesta constă în evaluarea instituțiilor, identificarea riscurilor de corupție și formularea de recomandări pentru abordarea acestor riscuri și îmbunătățirea mediului de integritate. CNA prezintă rapoarte anuale publice privind implementarea recomandărilor sale.

		instituțional și legislativ			implementate de instituțiile evaluate.	Sursa de verificare: Raportul CNA privind recomandările acceptate și implementate publicat. Nivel de ambiție: Categoria 2
134	Lupta împotriva corupției	Îmbunătățirea eficacității prevenirii și combaterii corupției, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului instituțional și legislativ	Decembrie 2026	Ministerul Justiției	Prin consolidarea cadrului juridic privind o infrastructură de adjudecare anticorupție dedicată, Moldova realizează o reducere cu 40 % a timpului de soluționare a cazurilor de corupție și a cazurilor conexe în comparație cu 2024 și crește rata de soluționare cu 10 % pentru aceste cazuri în comparație cu 2024. Linia de referință: În 2024, timpul de soluționare a cazurilor de corupție în Judecătoria Chișinău a fost de 775,28 zile. Rata de soluționare era de 30,1 %.	Cazurile conexe sunt conflictul de interese, abuzul de serviciu, abuzul de putere etc. - acestea sunt definite în legislația Moldovei drept infracțiuni legate de corupție. Sursa de verificare: Raportul anual de activitate al Judecătoriei Chișinău, hotărârile CSM privind monitorizarea periodică a cauzelor judiciare. Nivel de ambiție: Categoria 1
135	Reforma sistemului judiciar și a procuraturii	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	Iunie 2026	Ministerul Justiției Consiliul Superior al Magistraturii	Toți membrii colegiilor specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii sunt numiți și au fost anterior verificați în cadrul exercițiului de vetting. Linia de referință: În aprilie 2025, Colegiul disciplinar de pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii avea 5 membri verificați (din 7 membri în total). Colegiul de Selecție și Evaluare al CSM a avut 6 membri verificați (din 9 membri în total).	Colegiile specializate ale CSM sunt responsabile pentru procedurile disciplinare și procedurile de selecție și evaluare a judecătorilor. Aceștia sunt formați în total din 7 membri, respectiv 9 membri. Sursa de verificare: Deciziile Comisiei de vetting privind evaluarea și hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii (concurs organizat și candidați selectați). Nivel de ambiție: Categoria 3
136	Reforma sistemului judiciar și a procuratur ii	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	Decembrie 2025	Ministerul Justiției	100% dintre judecătorii în funcție a celor trei Curți de Apel sunt verificați, pentru a fi ulterior confirmați în funcție. Linia de referință: Până în februarie 2025, 1 judecător al Curții de Apel se află în funcție și a fost deja verificat, din totalul de 27 de judecători în funcție care urmează să fie verificați. 18 judecători de la Curtea de	Procesul de vetting reprezintă evaluarea integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor din funcțiile-cheie din Moldova. Verificarea integrității etice și financiare a judecătorilor Curților de Apel urmează prevederile Legii 252/2023 din 17.08.2023. Evaluarea este efectuată de către Comisia de Evaluare a Judecătorilor, constituită din membri naționali și internaționali, iar rapoartele de evaluare ale Comisiei sunt remise spre examinare Consiliului Superior al

					Apel Chișinău sunt în curs de verificare și 8 judecători de la celelalte două Curți de Apel.	Magistraturii (CSM). Sursa de verificare: Deciziile Comisiei de Vetting Judiciar privind evaluarea (vetting-ul) și deciziile Consiliului Superior al Magistraturii (concursurile organizate și candidații selectați). Nivel de ambiție: Categoria 1
137	Reforma sistemului judiciar și a procuratur ii	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	Iunie 2027	Ministerul Justiției Consiliul Superior al Magistraturii	Cel puțin 50% dintre posturile vacante din Curțile de Apel sunt ocupate cu judecători verificați în cadrul exercițiului de vetting, iar 18 membri ai Curții Supreme de Justiție sunt numiți dintre candidații verificați. Linia de referință: În aprilie 2025, există 32 de posturi vacante din 40 de posturi pentru Curțile de Apel Nord și Sud și 38 de posturi vacante din 57 de posturi la Curtea de Apel Centru (total: 70 de posturi vacante/97 de posturi). Curtea Supremă de Justiție (CSJ) are 5 membri permanenți verificați, numiți din 20 de membri, astfel 15 posturi sunt vacante.	Sursa de verificare: Deciziile Comisiei de evaluare (vetting) și Hotărârile CSM (concurs organizat și candidați selectați). Nivel de ambiție: Categoria 2
138	Reforma sistemului judiciar și a procuratur ii	Consolidarea independenței, responsabilității și integrității sistemului de justiție	Decembrie 2026	Institutul Naţional al Justiţiei Ministerul Justiției	Un nou plan strategic pentru Institutul Național al Justiției (INJ) aliniat cu recomandările de evaluare inter pares TAIEX din 2022 este adoptat și o parte semnificativă din acesta este implementată. Linia de referință: Din aprilie 2025, nu există un plan strategic pentru INJ.	INJ este responsabil de formarea judecătorilor și procurorilor. Este aprobat un nou Plan Strategic privind activitățile Institutului Național al Justiției, care asigură o funcționare îmbunătățită a acestuia, inclusiv alinierea la recomandările TAIEX Peer Review. Comisia Europeană este consultată cu privire la elaborarea Planului Strategic. Sursa de verificare: Rapoartele Institutului Național al Justiției, Rapoartele de evaluare inter pares TAIEX, Monitorul Oficial. Nivel de ambiție: Categoria 3

139	Reforma sistemului judiciar și a procuratur ii	Construirea în continuare a unei administraţii mai eficiente, moderne, digitale și uşor de manevrat a sectorului justiţiei	Decembrie 2027	Ministerul Justiției Agenția Digitalizare în Justiție și Administrar e Judecătoreas că (ADJAJ)	Pentru creșterea transparenței și eficienței sectorului justiției, aplicația e-Dosar judiciar (SI e-DJ) este operațională în toate instanțele de fond, iar cel puțin 15% din totalul cauzelor sunt depuse și procesate prin intermediul acestei aplicații. Sistemul informațional integrat de gestionare a dosarelor (PIGD) este operațional, acoperind 100% din cauze, toate datele fiind accesibile în format electronic, iar interconectarea cu 7 sisteme informaționale este asigurată. Linia de referință: Soluția informatică e-Dosar judiciar" (SI e-DJ) se află în proces de pilotare în toate instanțelor judecătorești, dar acoperirea este de 0,4 % din toate cazurile. PIGD este aplicat din 2009 în toate instanțele, dar se află încă într-un stadiu de pilotare, deoarece nu a fost implementat.	Soluția informatică e-Dosar judiciar" (SI e-DJ) este utilizat pentru crearea și gestionarea dosarelor judiciare electronice, accesul fiind acordat participanților la proces. Cel puțin 15 % din totalul cauzelor (penale, civile, contravenționale) sunt depuse și prelucrate prin intermediul aplicației E-file. PIGD este o aplicație pentru documentarea, înregistrarea și controlul automat al activității de gestionare electronică a dosarelor și a altor materiale procedurale emise de instanțe. Acesta este conectat la 7 sisteme informatice naționale pentru a asigura un schimb fluid de date. Interoperabilitatea între sisteme este aplicată la toate etapele de examinare a cauzelor. Sursa de verificare: Rapoarte ale Agenției Digitalizare în Justiție și Administrare Judecătorească, rapoarte statistice ale PIGD și soluția E-Court File. Poate fi verificată, de asemenea, prin intermediul unui extras sau al verificărilor la fața locului. Nivel de ambiție: Categoria 3
140	Reforma sistemului judiciar și a procuratur ii	Construirea în continuare a unei administraţii mai eficiente, moderne, digitale și uşor de manevrat a sectorului justiţiei	Decembrie 2027	Consiliul Superior al Magistraturii	Reducerea cu 30 % a timpului de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond față de 2023. Creșterea ratei de soluționare la 110% pentru cauzele civile și comerciale și la 100% pentru cauzele administrative în instanțele de fond și de apel. Linia de referință: Conform raportului CEPEJ 2024, date 2023: Timpul de soluționare a cauzelor administrative în instanțele de fond în 2023: 544 de zile. Rata de soluționare a cauzelor civile și comerciale: 98 % (prima instanță) și 96 % (a doua instanță) în 2023. Rata de soluționare a cauzelor administrative: 76% (prima instanță) și 96% (a doua	Timpul de soluționare compară numărul de cazuri soluționate și numărul de cazuri nesoluționate la în timpul perioadei observate. 365 este înmulțit la numărul de cazuri pendinte împărțit la numărul de cazuri soluționate la sfârșit, pentru a putea fi exprimat în zile. Raportul măsoară cât timp este necesar pentru ca un tip de cazuri să fie soluționate. Rata de soluționare este raportul dintre cazurile soluționate și cele înregistrate într-o anumită perioadă, exprimat în procente. Sursa de verificare: Tabloul de bord al justiției.

					instanță) în 2023.	Nivel de ambiție: Categoria 1
141	Investigații privind combaterea spălării banilor și a criminalității financiare	Crearea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor	Decembrie 2025	Agenția Servicii Publice	Un registru central al beneficiarilor efectivi (BE) este pe deplin operațional și actualizat, asigurând un acces transparent pentru autoritățile competente, UIF și entitățile obligate; iar sancțiunile pentru nerespectarea obligațiilor BE sunt aplicate, după caz. 90% dintre întreprinderile active au depus declarația de BE. Acces acordat (i) tuturor autorităților competente și UIF, (ii) entităților obligate în cadrul CDD și (iii) oricărei persoane/organizații care poate demonstra un interes legitim. Linia de referință: Până în decembrie 2024, aproximativ 75% din persoanele juridice active au declarat BE și 88% din marii contribuabili au declarat BE. Au fost înregistrate 164.905 persoane juridice cu scop lucrativ, iar 83978 au depus deja declarația de BE. Începând cu decembrie 2024, peste 43 000 de companii nu au flux de numerar.	Entitățile active sunt persoanele juridice care înregistrează activități lucrative. Companiile inactive sunt considerate cele fără activitate. Acces acordat unui număr de 18 autorități publice competente și entități raportoare și unui număr de 18 entități private și neguvernamentale (instituții financiare, mass-media de investigare) în conformitate cu Legea 308/2017 privind combaterea spălării banilor. Sursa de verificare: Registrul de Stat al Unităților de Drept (RSUD) Nivelul de ambiție: Categoria 3
142	Investigații privind combaterea spălării banilor și a criminalității financiare	Crearea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor	Decembrie 2026	Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	Un sistem național de certificare în domeniul combaterii spălării banilor este instituit și operațional, cu cel puțin 500 de profesioniști în domeniul combaterii spălării banilor certificați. Linia de referință: Nu există un sistem național de certificare în domeniul combaterii spălării banilor.	Centrul de instruire în domeniul combaterii spălării banilor oferă certificare pentru o perioadă de trei ani pentru cel puțin 500 de profesioniști. Procesul de certificare în domeniul combaterii spălării banilor respectă standardele FATF, iar profesioniștii certificați în domeniul combaterii spălării banilor își reînnoiesc certificarea la fiecare trei ani. Instruirea în domeniul combaterii spălării banilor include detectarea fraudei financiare în cadrul proiectelor finanțate de UE. Sursa de verificare: Rapoarte anuale ale UIF. Nivel de ambiție: Categoria 2
143	Investigații privind	Crearea unor condiții de	Decembrie 2026	Ministerul Justiției	Este îmbunătățit istoricul în ceea ce privește investigațiile, punerea sub învinuire, hotărârile	Numărul mediu de investigații, punerea sub învinuire, hotărâri judecătorești definitive și condamnări

	combaterea spălării banilor și a criminalității financiare	concurență echitabile pentru întreprinderi prin combaterea criminalității economice și a spălării banilor		ADJAJ Ministerul Afacerilor Interne Procuratura Generală Centrul Național Anticorupție Serviciul Fiscal de Stat Serviciul Vamal Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	judecătorești și condamnările pentru spălare de bani (inclusiv pe componența de infracțiuni separată de spălarea banilor). Linia de referință: Date pentru anul 2023 privind spălarea banilor (e-platformă): - Investigații noi: 25 - Punere sub învinuire: 7 - Hotărâri judecătorești definitive: 4 - Condamnări definitive: 4 Date pentru anul 2022 privind spălarea banilor (e-platformă): - Investigații noi: 49 - Punere sub învinuire: 8 - Hotărâri judecătorești definitive: 1 - Condamnări definitive: 1 Date pentru anul 2021 privind spălarea banilor (e-platformă): - Investigații noi: 10 - Punere sub învinuire: 5 - Hotărâri judecătorești definitive: 3 - Condamnări definitive: 1 Media pentru perioada 2021–2023: - Investigații noi: 28 - Punere sub învinuire: 6,7 - Hotărâri judecătorești definitive: 2,7 - Condamnări definitive: 2	pentru cazurile de spălare a banilor este îmbunătățit în comparație cu media pentru 2021-2023. Sursa de verificare: Platforma electronică Nivel de ambiție: Categoria 2
144	Drepturile fundamentale	Nivelul violenței împotriva femeilor și	Decembrie 2027	Ministerul Muncii și Protecției	Pentru a aborda violența bazată pe gen (VBG) și traficul de ființe umane, este operaționalizată de către Agenția Națională pentru Prevenirea și Combaterea	Baza de date centralizată privind violența bazată pe gen (VBG) este utilizată de Agenția Națională pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în

		violenței în familie este redus, iar accesul la justiție și la servicii pentru victime este îmbunătățit		Sociale Agenția Națională de Prevenire și Combatere a Violenței împotriva Femeilor și a Violenței în Familie (ANPCV)	Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie o bază de date centralizată cu ghișeu unic privind cazurile de violență bazată pe gen. Rețeaua de adăposturi pentru victimele violență bazată pe gen este extinsă pentru a atinge un total de 260 de locuri, dintre care cel puțin 53 de locuri noi sunt create cu finanțare din bugetul de stat. Linia de referință: În decembrie 2024, nu exista o bază de date centralizată cu ghișeu unic pentru victimele violenței bazate pe gen, iar numărul locurilor în adăposturi pentru victime era de 182.	Familie. Rețeaua de adăposturi pentru VBG este extinsă pentru a ajunge la un total cumulat de 260 de locuri destinate victimele violenței bazate pe gen și ale violenței domestice, în conformitate cu cerințele Convenției de la Istanbul și ale Directivei (UE) 2024/1385 privind combaterea efectivă a violenței bazate pe gen și a violenței domestice. Locuri suplimentare sunt stabilite prin crearea de noi facilități în clădirile publice reutilizate și prin extinderea capacității adăposturilor existente, cu respectarea standardelor minime de infrastructură. Adăposturile pentru VBG oferă servicii integrate și specializate de sprijin, inclusiv cazare de urgență, referiri către servicii de sănătate, precum și servicii juridice, psihologice și de sprijin pentru autonomie economică destinate victimelor VBG. Standardele minime de infrastructură includ facilități sigure și securizate cu spații pentru consultații private, zone de dormit, spații adaptate copiilor, caracteristici de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități. Sursa de verificare: Documentație care atestă utilizarea bazei de date VBG de către Agenția Națională pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie. Rapoarte generate din baza de date VBG care evidențiază introducerea datelor, utilizarea sistemului și indicatorii de performanță. Rapoarte ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale care confirmă crearea, capacitatea (numărul de locuri suplimentare) și statutul operațional al noilor adăposturi VBG, inclusiv numărul de beneficiari și tipurile de servicii furnizate. Raport GREVIO, dacă este

						disponibil. Nivel de ambiție: Categoria 3
145	Gestionarea frontierelor	Consolidarea gestionării integrate a frontierei de stat	Decembrie 2027	Ministerul Afacerilor Interne	Sistemul de control al frontierei este consolidat în conformitate cu standardele UE, în special prin consolidarea controalelor de linia a doua la punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional. Capacitățile de monitorizare a frontierelor sunt îmbunătățite, inclusiv prin intermediul capacităților de control biometric, precum și al sistemelor de monitorizare fixe și mobile. Linia de referință: Până în decembrie 2024, Moldova avea 0% controale de linia a doua efectuate în conformitate cu standardele UE; capacități de control biometric - 0%; sisteme fixe de supraveghere - 13 sisteme; sisteme mobile de supraveghere - 9 sisteme	100% din punctele de trecere a frontierei deschise traficului internațional sunt dotate cu echipamentul necesar pentru controalele de linia întâi și a doua, în conformitate cu standardele UE. Republica Moldova mărește capacitățile biometrice și numărul de sisteme de supraveghere fixe și mobile. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Afacerilor Interne, rapoartele Poliției de Frontieră. Nivel de ambiție: Categoria 3
146	Alinierea politicii privind vizele	Alinierea cerințelor privind vizele la standardele UE	Decembrie 2027	Ministerul Afacerilor Interne Ministerul Afacerilor Externe	Alinierea listei statelor pentru care Republica Moldova impune obligația de viză la Regulamentul 2018/1806 al UE pentru cel puțin trei țări care au obligația de a deține viză pentru UE. Linia de referință: În decembrie 2024, politica în materie de vize a Moldovei nu este aliniată la cea a UE.	Moldova se aliniază în continuare la Regulamentul UE 2018/1806 cu cel puțin trei țări care au obligația de a deține viză pentru UE. Sursa de verificare: Rapoartele Ministerului Afacerilor Externe al Moldovei Nivel de ambiție: Categoria 3
147	Lupta împotriva criminalității organizate	Recuperarea și gestionarea activelor	Decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție Ministerul Justiției	Este introdus un mecanism de reutilizare a bunurilor confiscate în scopuri sociale și un mecanism de confiscare civilă. 20% din bunurile infracționale recuperate în anul precedent sunt reutilizate în scopuri sociale sau în interes public. Linia de referință: 0% din bunurile infracționale confiscate sunt reutilizate în scopuri sociale sau în	Cadrul legislativ este introdus pentru reutilizarea socială a bunurilor confiscate și pentru confiscarea civilă. 20% din bunurile recuperate în anii precedenți sunt reutilizate în scopuri sociale sau în interes public. Sursa de verificare: Monitorul Oficial, Raportul anual de activitate al Centrului Național Anticorupție.

					interes public.	Nivel de ambiție: Categoria 2
148	Lupta împotriva criminalității organizate	Recuperarea și gestionarea activelor	Decembrie 2026	Centrul Național Anticorupție Procuratura Generală	Se înregistrează o creștere a valorii totale a sechestrelor aplicate asupra bunurilor infracționale și confiscarea în comparație cu media de trei ani din perioada 2021-2023. Crește ponderea investigațiilor financiare paralele în cauze penale privind generarea de bunuri infracționale. Linia de referință: Media ultimilor trei ani: 2021-23, Sechestru/înghețarea: 44.135.755 EUR; Confiscare: 3.944.853 EUR, date colectate din platforma electronică. Raportul investigațiilor financiare paralele în 2024: 0,1 % din numărul total de cauze (262/2784 cauze penale). Valorile bunurilor infracționale sechestrate/confiscate: 2023: Sechestre: 98.256.469 EUR - Confiscate: 8.890.219 EUR. 2022:Sechestre: 7.682.760 EUR - Confiscate: 568.967 EUR 2021: Sechestre: 26.468.036 EUR - Confiscate: 2.375.374 EUR Medie: Sechestre/înghețate : 44.135.755 EUR - Confiscate: 3.944.853 EUR	Un istoric pozitiv în ceea ce privește numărul și valoarea sechestrelor, înghețării și confiscării provenite din infracțiuni, în comparație cu media de trei ani: 2021-2023. Creșterea ponderii investigațiilor financiare paralele în numărul total de cauze penale generatoare de bunuri infracționale, inițiate de organele de urmărire penală și procurori. Sursa de verificare: Date statistice de la COM conduse de platforma electronică. Nivel de ambiție: Categoria 2
149	Lupta împotriva criminalității organizate	Recuperarea și gestionarea activelor	Decembrie 2025	Centrul Național Anticorupție Procuratura Generală Serviciul	Registrul electronic centralizat al bunurilor infracționale sechestrate este completat cu date, este pe deplin funcțional și generează și diseminează date statistice relevante privind bunurile sechestrate. Linia de referință: În 2024, registrul bunurilor sechestrate a fost creat, dar nu era încă alimentat cu date; conexiunile cu autoritățile de aplicare a legii nu	100% din bunurile sechestrate, înghețate și confiscate sunt înregistrate în sistemul informațional, informațiile relevante fiind accesibile tuturor utilizatorilor autorizați. Este operațional modulul de generare a datelor statistice privind numărul și valoarea sechestrelor aplicate, valoarea și cantitatea bunurilor infracționale confiscate, numărul de cereri formulate/executate în alt stat membrucu privire la sechestru, confiscare, partajare și repatriere, precum și

				Fiscal de Stat Consiliul Superior al Magistraturii Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești din Republica Moldova Ministerul Afacerilor Interne Serviciul Vamal	erau stabilite, iar datele relevante nu erau produse/diseminate.	informații privind bunurile infracționale confiscate utilizate în scopuri sociale sau în interes public. Registrul urmează să fie completat cu informații. Accesul urmează sa fie oferit tuturor organelor de drept implicate în recuperarea bunurilor infracționale. Sursa de verificare: Raportul anual de activitate al Centrului Național Anticorupție. Nivelul de ambiție: Categoria 2
150	Lupta împotriva criminalității organizate	Lupta cu criminalitatea organizată	Decembrie 2027	Ministerul Afacerilor Interne Procuratura Generală Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	Îmbunătățirea istoricului de investigații, urmăriri penale și condamnări eficace și eficiente în cazurile de criminalitate gravă și organizată. Linia de referință: Cifra medie pentru 2022-24 privind media investigațiilor, urmăririlor penale și condamnărilor în cazurile de criminalitate gravă și organizată, astfel cum sunt raportate în datele platformei electronice. – Criminalitate gravă (media 2022–2024): Investigații – 448; Rechizitorii – 303; Hotărâri definitive – 391; Condamnări definitive – 60.	Se demonstrează o tendință generală pozitivă a istoricului, care cuprinde investigații, urmăriri penale și condamnări. Infracțiunile grave sunt, printre altele, spălarea banilor, criminalitatea cibernetică, producția și traficul de droguri, infracțiunile legate de armele de foc, terorismul, traficul de ființe umane și introducerea ilegală de persoane. Sursa de verificare: Date privind valoarea de referință a platformei electronice Nivel de ambiție: Categoria 1

					– Criminalitate organizată (media 2022–2024): Investigații – 99; Rechizitorii – 88; Hotărâri definitive – 74; Condamnări definitive – 65.	
151	Statistică	Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE	Decembrie 2027	Biroul Național de Statistică	Biroul Național de Statistică produce și disemineză principalii indicatori macroeconomici în conformitate cu SEC 2010, precum și indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) și datele colectate în cadrul Programului european de comparare. Linia de referință: În decembrie 2024, producția limitată de date, diseminarea și transmiterea către Eurostat a indicatorilor macroeconomici aliniați la UE, a IAPC și a datelor din cadrul Programului european de comparare.	Producția și diseminarea principalelor agregate ale conturilor naționale (cel puțin 5 tabele cu date) aliniate la SEC 2010 este sporită. Coerența datelor agregate ale principalelor conturi naționale cu SEC 2010 este îmbunătățită. Indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) este produs și diseminat. Colectarea datelor este realizată de BNS în cadrul Programului european de comparare pentru cel puțin 11 anchete statistice. Sursa de verificare: Rapoartele BNS Nivel de ambiție: Categoria 3
152	Statistică	Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE	Decembrie 2026	Biroul Național de Statistică	Biroul Național de Statistică prelucrează și disemineză datele Recensământului Populației și Locuințelor din 2024 în funcție de temele recensământului și de dezagregările acestora pentru a asigura comparabilitatea cu statele membre ale UE. Linia de referință: În decembrie 2024, rezultatele recensământului nu au fost diseminate.	Rezultatele finale ale Recensământului Populației și Locuințelor 2024 sunt diseminate în două etape, în conformitate cu programul de diseminare (pe 35 tematici și dezagregarea acestora în conformitate cu Regulamentul UE nr. 2017/543). Baza de date geospațială statistică este creată și devine funcțională pe baza Recensământului Populației și Locuințelor din 2024. Datele privind tematicile selectate (cel puțin 6 în conformitate cu anexa I la Regulamentul (UE) nr. 2018/1799) și dezagregările acestora din rezultatele Recensământului Populației și Locuințelor din 2024, geocodate la nivel de griduri de 1 km², sunt diseminate. Sursa de verificare: Rapoartele BNS.

						Nivel de ambiție: Categoria 3
153	Statistică	Extinderea producției și diseminării de statistici oficiale în conformitate cu cerințele UE	Iunie 2027	Biroul Național de Statistică	Moldova adoptă actul normativ cu privire la organizarea recensământului agricol în conformitate cu standardele UE. Linia de referință: Nu este adoptat un act normativ cu privire la efectuarea recensământului agricol.	Actul normativ cu privire la organizarea recensământului general agricol care va avea loc în runda 2030 este adoptat. Sursa de verificare: Monitorul Oficial Nivel de ambiție: Categoria 3

Anexă la
Hotărârea Guvernului nr.___/2026

ANNEX: MEASURES AND PAYMENT CONDITIONS BY POLICY AREAS

Ambition level[1]:

Category 1 – EUR 15 479 289.94

Category 2 – EUR 11 609 467.46

Category 3 – EUR 7 739 644.97

Category 4 – EUR 3 869 822.49

Category 5 – EUR 1 934 911.24

[1] All steps within a given category have the same financial value.

Pillar 1: Private sector development

Step #	Subarea	Title of the reform	Implementation deadline	Institution	Payment condition and baseline	Description and clear definition of what each step entails
1	Business environment	Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalisation	December 2025	Ministry of Economic Development and Digitalisation Relevant line ministries	Business permits are streamlined and the unified approach on permits is enforced, with at least 20 permits abolished and at least 80 permits are revised in line with better regulation principles and EU rules. Based on the regulatory mapping, one normative deregulation package is adopted, incorporating at least 15 targeted deregulation measures. Baseline: By December 2024, the regulatory burden imposed by permits is high. 139 permits are covered under the framework Law 160/2011 with at least additional 57 operating outside the framework (hidden permits), most of which have not been assessed for over a decade, leading to significant regulatory inconsistencies and unjustified constraints and costs.	The framework Law 160/2011 is revised to strengthen the enforcement of better regulation and to prescribe a reform approach towards the permits which exist outside this law (hidden permits). Sectoral legislation related to those 20 and 80 permits is revised. Legal modifications comply with EU acquis. Source of verification: Official Gazette; reports from the Ministry of Economic Development and Digitalisation on reformed permits, explained through the published normative amendments. Ambition Level: Category 1
2	Business environment	Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalisation	December 2026	Ministry of Economic Development and Digitalisation Relevant line ministries	Further deregulation reforms are implemented, with at least 20 other permits abolished and the remaining 'hidden permits' discontinued through abolishment or integration into the framework law, if justified by the regulatory impact assessment. There will be no permits outside the framework law. Based on the regulatory mapping at least two normative deregulation packages are adopted, incorporating at least 30 targeted deregulation measures in a number of strategic sectors/regulatory domains.	Legal revisions are based on annual regulatory screenings across key economic sectors (agri-food, transport, construction, manufacturing, IT & Business Process Outsourcing) and regulatory domains (starting businesses, labour relations, tax administration, state inspections, health and safety and other regulations), aiming to reduce the regulatory burden. Source of verification: Official Gazette; Ministry of Economic Development and Digitalisation reports. Ambition Level: Category 1

					Baseline: By December 2024, the regulatory burden imposed by permits is high. 139 permits are covered under the framework Law 160/2011 with at least additional 57 operating outside the framework (hidden permits), most of which have not been assessed for over a decade, leading to significant regulatory inconsistencies and unjustified constraints and costs.	
3	Business environment	Enhancing the competitiveness of entrepreneurship environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalisation	December 2026	Ministry of Economic Development and Digitalisation Relevant line ministries Ministry of Justice	Moldova strengthens its insolvency and bankruptcy procedures by revising the relevant legislation and by launching the second chance support programme for SMEs. Baseline: Only several basic elements of the second chance support programme for SMEs are in place (i.e. the debt discharge for natural person entrepreneurs); access to a second chance via a repayment plan is not a possibility; no Early Warning Systems exist.	Based on a comprehensive review of the current insolvency framework, Moldova will identify procedural inefficiencies, gaps, and areas for digitalisation and will adopt legal amendments to streamline insolvency procedures, reduce processing times, and improving creditor rights protection. These reforms will include provisions for faster case adjudication and uniform criteria for case handling. Moldova will also perform a benchmark analysis of its Insolvency Law against the EU Directive 2019/1023 and align its domestic framework with EU standards, including the second chance policy and the adoption of Early Warning Systems. Following the reviews, the relevant legislation is adopted and enters into force. The second chance support programme is launched. Source of verification: Official Gazette, report of the Ministry of Economic Development, reports of Ministry of Justice, government decision to launch the second chance programme Ambition Level: Category 2
4	Business environment	Enhancing the competitiveness of entrepreneurship	December 2025	Ministry of Economic Development and	A functioning e-government ecosystem that provides efficient and accessible digital services to businesses is established with increased availability of digital government-to-business services. The State Register	75% of total business-related public services are available in digital format. The State Register of Legal Units is developed, secured, and accessible online. Moldova approves the methodology of

		environment through the improved regulatory and administrative framework and enhanced digitalisation		Digitalisation Ministry of Justice Public Service Agency Electronic Governance Agency	of Legal Units, enabling remote business management, including for foreign investors is operational and secure. The methodology on institutionalisation of life events for citizens and business is approved. Baseline: in 2024, 64% of total services are digitalised for end-user utilisation; no state register of legal units is operational. The register is in piloting phase. 43 Moldovan institutions are being monitored and reports published quarterly.	identification, description and institutionalisation of life events for citizens and businesses. Source of verification: Official statistics, reports of Ministry of Economic Development and Digitalisation Ambition Level: Category 1
5	Business sector competitiveness	Strengthen the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness	December 2026	Ministry of Economic Development and Digitalisation Entrepreneurship Development Agency (ODA)	Accountability and efficiency of governmental SME support mechanisms by Moldova's Entrepreneurship Agency (ODA) are strengthened through streamlining of support mechanisms to SMEs, aligning monitoring and evaluation methodology with best practices, and digitalisation of ODA's processes and strengthening capacities in internal controls and risk management. Baseline: Project evaluation methodology is not aligned with OECD methodology, while financial risk management is underdeveloped. Automation of internal ODA processes is limited. ODA's governance and oversight are adequate with the Supervisory Board and external experts being part of the Finance and Risk Committee (Steering Board), yet internal control/risk management lacks capacity.	Accountability and efficiency of ODA is strengthened (i) At least 5 support mechanisms are streamlined into a single unified framework to simplify applications and prevent overlaps; (ii) ODA programme's monitoring and evaluation methodology is aligned with OECD-DAC criteria and a new financial risk management manual adopted; (iii) digitalisation of ODA includes: digital application process for grant support programmes; digitalisation of internal case management system and application of evaluation processes; integration with MConnect and relevant public registries and the EGOV digital infrastructure; Data Analytics Modules; Monitoring and Reporting Module (iv) internal controls and oversight are further strengthened through risk assessment framework and by establishing a separate unit on risk management. Source of verification: Government decision on ODA grant

						programmes on the government portal, reports of ODA and of the Ministry of Economic Development and Digitalisation. Ambition Level: Category 2
6	Business sector competitiveness	Strengthen the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness	December 2026	Ministry of Finance National Bank of Moldova Ministry of Justice	The Law on Credit History Bureaus is amended to enhance data quality and transparency, while the movable collateral norms are enhanced. Baseline: Credit History Bureaus provide limited or incomplete data on credit history. Collateral Registry is available but not widely used due to inefficiencies.	For improved access to finance, the amended Law on Credit History Bureaus enters into force. The law envisages: (i) a broader range of data points (including alternative credit data); (ii) extending the list of entities that are obliged to report information on financial obligations of subjects of credit history (including savings and loan associations); (iii) an easy access for SMEs to their own credit reports and a mechanism for correcting errors; (iv) reducing costs for accessing information on credit histories. Moldova enhances its collateral registry allowing a more efficient use of security rights over movable collateral to obtain finance through the adoption of new regulations governing the activities of the collateral registry. Source of verification: Official Gazette. Ambition Level: Category 2
7	Business sector competitiveness	Strengthen the public SME support system, increasing efficiency and	December 2027	Agency for Geodesy, Cartography and Cadastre	The digital cadastre covers 98% of the territory under the effective control of the constitutional authorities of Moldova. Data is regularly updated and available online. The information system is modernised to ensure digitalisation and interoperability.	Existing records are digitalised into one platform, including the spatial extent of immovable's boundaries (all cadastral units) with their cadastral register number, area, intended use, notations by the cadastral registrar and other technical data. Access to information (the digital register) is regulated. The

		relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness			Baseline: The cadastral information system is outdated while interoperability with other services is limited. Around 76% coverage is complete and digitalised.	mechanism for updating information is defined. The information system is modernised to ensure digitalisation, and interoperability with other digital systems, the M-cloud and the government portal of public services is ensured. Source of verification: National cadastre reporting, Cadastral Portal Ambition Level: Category 2
8	Business sector competitiveness	Strengthen the public SME support system, increasing efficiency and relevance of government support to entrepreneurs to boost competitiveness	December 2026	Ministry of Economic Development and Digitalisation Entrepreneurship Development Agency (ODA)	Access to finance for SMEs facilitated by the Entrepreneurship Development Agency (ODA) through: (i) finalising the assessment of the main ODA's instruments on access to bank finance; (ii) improving internal Credit Guarantee Fund (CGF) procedures, (iii) introduction of two new instruments under the ODA Credit Guarantee Fund (CGF) strengthening SME borrowing capacities, including targeting in particular export-oriented SMEs and (iv) introduction of two new programmes under the Fund for Entrepreneurship and Economic Growth of Moldova (FACEM), to allow the provision of a larger range of access to finance instruments, and (v) the provision of business advisory services to SMEs. Baseline: In 2024, CGF operates with a limited range of financial products, and internal policies need to align with best practices. FACEM, while offering financial support, has a restricted scope that does not fully address the evolving financial needs of SMEs. No business advisory services are provided.	(i) The assessment of the following ODA instruments supporting businesses' access to bank finance is finalised: '373' interest compensation programme under FACEM and financial individual guarantees under 'Credit Guarantee Fund'. The assessment includes an analysis of whether these instruments have successfully met their objectives or predefined KPIs, a cost-benefit analysis assessing the impact on public finances and existing bottlenecks. It provides recommendations to enhance the programmes' effectiveness; (ii) Internal procedures of Credit Guarantee Fund are enhanced through adoption of a new Risk Manual, Internal Control Manual, Investment Policy, and Product Policy documents; (iii) Operationalisation of two new guarantees products under the Credit Guarantee Fund including a focus on export-oriented SMEs in line with the Export Promotion Programme (export credit guarantees and agricultural credit guarantees); (iv) Operationalisation of two new financial products of the Fund for Entrepreneurship and Economic Growth of Moldova (FACEM) - (preferential investment loans and a credit portfolio loan mechanism) and extension of the '373'

						programme compensating the interest rate for the loans for SMEs; (v) Provision of business advisory services to SMEs. Source of verification: Official Gazette; ODA annual reports Ambition Level: Category 1
9	Business sector competitiveness	Capacities of agricultural producers to access markets and funding are strengthened through the introduction of targeted advisory services in line with EU standards	December 2027	Ministry of Agriculture Agency for Interventions and Payments in Agriculture (AIPA)	Access to finance through investment grants for farmers and agri-food operators is improved under the National Fund for agriculture and rural development, in line with a new subsidy programme that sets more stringent conditions for grants. The number of beneficiaries is increased to at least 300, including young farmers (under 40 years) small farmers (up to 10ha), and start-ups for the years 2026 and 2027. Baseline: In 2024, AIPA had 126 beneficiaries in these three target groups.	To support agri-food SMEs, under the National Fund for agriculture and rural development executed by AIPA, access to finance is improved (contracts signed with AIPA). Start-up firms are those firms that accessed subsidies for the first time; Young people are those farmers under the age of 40, Small farmers are those who declared areas up to 10 hectares. Source of verification: Reports of the Agency for Interventions and Payments in Agriculture. Ambition Level: Category 3
10	Business sector competitiveness	Capacities of agricultural producers to access markets and funding are strengthened through the introduction of targeted advisory services in line with EU standards	December 2026	Ministry of agriculture and food industry	The Technical Advisory Service for agriculture (AKIS initiation) is institutionalised in the regions providing more targeted support to agricultural SMEs. Baseline: In 2024, Centre for Technical Advisory services was created. It implements pilot activities but no local structures for continuous support are in place.	Services will be provided to at least 200 members (agri-food MSMEs including farmers) per year starting with 2026. Source of verification: Ministry reports Ambition Level: Category 2
11	Business sector	Strengthen investment	December 2026	Invest Moldova	To strengthen investment attraction, Invest Moldova (i) makes operational a comprehensive Investment	(i) Investment Map digital tool serves as a strategic guide for investors, offering detailed insights into available projects,

	competitiveness	attraction and investment screening procedures		Agency	Map to highlight key investment opportunities across priority sectors, including concrete business initiatives and companies available for investment (including public companies for privatisation) and making at least 50 investment projects available for online review; (ii) establishes a dedicated one-stop shop office for strategic investors and provides services to at least 15 strategic investors; (iii) Investor Due diligence mechanism is established and operational with at least 75 investment projects reviewed. Baseline: Moldova Invest does not have Investment Map online tool, one stop shop for strategic investors, nor due diligence mechanism.	their sectoral advantages, and regional distribution providing a structured and easily accessible overview. At least 50 investment projects are available for online review. (ii) A dedicated One-Stop-Shop office is established to streamline the investment process for strategic foreign investors allowing for a specialised team (incl. subcontracting specialised services for investment facilitation) and procedures to provide a fast-track service, ensuring coordination across public institutions, with at least 15 strategic investors receiving support through the one-stop-shop. (iii) To enhance investment security and transparency, Invest Moldova adopts a standardised due diligence mechanism for potential investors. This framework assesses investor credibility, financial capacity, and business intentions ensuring that investments align with Moldova's economic and strategic priorities. At least 75 investment projects are reviewed. Source of verification: reports of Invest Moldova Ambition Level: Category 2
12	Business sector competitiveness	Industry and services development	December 2025	Ministry of Economic Development and Digitalisation	At least 10 companies benefit (signed contracts) from the new state aid schemes aligned with EU standards. Baseline: This state aid scheme entered into force on 1 January 2025.	The new scheme is compliant with the EU rules and in line with the National Industrialization Programme 2024-2028. The programme will attract investments of at least EUR 0.5 million each. Under the scheme, investments are to be contracted within 3 years of implementation. Source of verification: Reports provided by the Ministry of Economic Development and Digitalisation, which will contain the name of the companies benefiting from the state

						aid scheme. Ambition Level: Category 1
13	Business sector competitiveness	Industry and services development	December 2027	Ministry of Economic Development and Digitalisation	Moldova has four multifunctional industrial platforms (MIP) established across the country. All platforms are operational with relevant construction works terminated in the two newest platforms and 14 resident companies have joined the two initial platforms with contracts signed or investments equivalent to EUR 2 million in total attracted. The mechanism for monitoring and reporting on the implementation of investment projects is established. Baseline: The revised law on industrial parks entered into force on 21 March 2025; two MIPs were launched in December 2024.	Four multifunctional industrial platforms (MIP) are fully operational with relevant construction works terminated in the two newest platforms, in line with the National Industrialisation Programme. Multifunctional industrial platform is a type of industrial park aimed at boosting small scale manufacturing and services related to basic industrial activities at the local level. 14 resident companies join the two initial platforms with contracts signed or investments of equivalent of EUR 2 million attracted. The mechanism for monitoring and reporting on the implementation of investment projects is established by the government. Source of verification: Government decision on the establishment of MIPs. Monitoring methodology by the Ministry of Economic Development and Digitalisation; Government reports on the functioning of the platforms. Contracts with companies joining the industrial platforms available. Ambition Level: Category 3
14	Business sector competitiveness	Industry and services development	June 2027	National Bank of Moldova	Moldova adopts and enacts regulatory framework for crypto assets and virtual asset service providers. Baseline: In December 2024, the activity related to crypto assets is prohibited by law. Thus, there is no regulatory framework for crypto assets, nor regulatory capacity.	The legal framework aiming to align with the EU acquis (MiCA Regulation) on circulation of virtual assets and the regulation and prudential supervision of virtual asset service providers enters into force. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 3
15	Business sector	Industry and services	December 2026	Ministry of Economic	The Action Plan to implement the recommendations of the Commission operational pre-assessment for	Moldova addresses the recommendations of the legal and functional pre-assessment which would allow the

	competitiveness	development		Development and Digitalisation	signing an Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products (ACAA) is approved and the recommendations having a deadline by December 2026 are implemented. Baseline: Limited operational readiness for electromagnetic compatibility and low voltage equipment sectors.	Commission to finalise the assessment of the operational readiness for the two sectors and four horizontal frameworks: electromagnetic compatibility ('EMC') and low voltage equipment ('LVD'), and standardisation, metrology, conformity assessment/accreditation, and market surveillance. Source of verification: reports of the Ministry of Economic Development and Digitalisation Ambition Level: Category 1
16	Business sector competitiveness	Industry and services development	December 2026	Ministry of Economic Development and Digitalisation	Three measures on quality infrastructure strengthening are implemented, in line with the Action Plan for implementing the Industrialisation Programme: in standardisation, conformity assessment and accreditation. Baseline: Quality infrastructure measures in Moldova's Industrialisation programme are adopted but not implemented.	i) Standardisation: At least four Technical Committees are established in priority industrial sectors in line with the Industrialisation programme. (ii) Conformity assessment: At least five new testing methods are introduced and performed by Moldovan laboratories in accordance with European standards in priority industrial sectors identified in the Industrialisation Programme. (iii) Accreditation: Relevant legislation is amended to allow the use of EU guides for certification of finished products for all sectors. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 2
17	Access to finance and capital market developme	Capital markets	June 2027	National Commission for Financial Market (NCFM)	Capital market development is fostered, in particular through strengthened stock exchange and post trading infrastructure and enhanced regulatory framework on investor protection.	Capital market is strengthened as follows: (i) Moldova has an operational and functioning stock exchange that allows companies to trade efficiently, introducing remote access to market participants, allowing for initial public offerings (IPOs), and providing analytical

	nt			National Bank of Moldova	Baseline: (i) The stock exchange continues operating in outdated environment without remote access for market participants, and no analytical data tools; (ii) Investor rights legal provisions are not aligned with EU rules; (iii) Omnibus accounts are possible for all companies except for banks and insurance companies; no depository links to EU-based Central Securities Depositories; (iv) NCFM capacities are strengthened.	data tools for market participants; (ii) Capital market legislation is amended to enhance investor protection in line with EU MIFID II; (iii) The Moldovan Central Securities Depository implements the omnibus segregation model for eligible entities and establishes depository links with at least one EU-based Central Securities Depository; (iv) NCFM capacities are strengthened to implement risk-based supervision including through NCFM staff trainings and development of internal policy documents. Source of verification: NCFM 2026 report; Official Gazette; NBM reports and Single Central Securities Depository reports Ambition Level: Category 2
18	Trade and investment promotion	Enhanced export competitiveness of Moldova trade in goods	December 2025	Ministry of Finance Customs Service	Moldova has joined the Common Transit Convention and implements 8 out of 17 applications/authorisations of the Customs Decision System (CDS) in electronic format, which are directly linked to transit simplifications and NCTS. Baseline: By December 2024, Moldova has piloted NCTS phase 5 at the national level but has not yet joined the Common Transit Convention. Moldova has been managing most of customs application/authorisation in paper and only 4 out of 17 applications are operational in the electronic format.	Moldova adheres to Common Transit Convention. With the operationalisation of CDS, the customs authority aims to replace paper-format customs procedures with electronic procedures, with 8 out of 17 procedures being in electronic format. Source of verification: Common Transit Convention, Trade Portal, Customs Decision System, Customs Service Report Ambition Level: Category 2
19	Trade and investment	Enhanced export competitiveness	June 2026	Ministry of Finance	Full-fledged implementation of the Customs Decision system (CDS) with 17 out of 17 applications/	Pursuant to the full implementation of the Customs Decision System, customs will be able to provide access to all customs

	promotion	of Moldova trade in goods		Customs Service	authorisations operational. Baseline: in December 2024, the Customs Decisions System is partly operational with 4 out of 17 types of applications/authorisations in place. Low numbers of economic operators are using simplifications.	simplifications, such as authorised consignor/consignee, special seals, entry in declarant's record, centralised clearance, comprehensive guarantee, simplified declaration. Source of verification: Customs Decision System, Customs Service reports Ambition Level: Category 2
20	Trade and investment promotion	Enhanced competitiveness of Moldova trade in goods	June 2027	Ministry of Finance Customs Service	Clearance/customs declaration processing time is reduced by 30% due to customs simplifications, digitalisation and the use of the automated risk management: (i) Simplifications provided in the new Customs Code are implemented; (ii) all declarations in customs procedures for imports and exports are done electronically and there is a positive trend in digitalisation of special customs procedures; (iii) Automated risk management system in key customs procedures is implemented for pre-arrival customs and post-clearance controls. Risk analysis of prearrival customs data on security and safety aspects (entry/exit summary declaration) is operational. Post clearance risk-based controls are implemented. Baseline: In 2024, average cargo clearance/customs declaration processing time at the border is 8h. In December 2024, the level of paperless customs declaration is 90% for export, 70% for import, and 60% for special procedures. There are no risk assessments in pre-customs arrival data, nor for safety and security aspects. Automated risk analysis/ management and post-clearance risk-based controls are not implemented.	Reduction of clearance/ customs declaration processing times by 30% compared with 2024. Implementation of simplifications provided for in the new Customs Code (Simplified declaration, Entry in the declarant's records) are implemented. 100% paperless environment for all customs procedures in import and export and a positive trend in digitalisation for special customs procedures. National risk management and import control systems are made operational in line with EU standards and are fit for future connection to EU's electronic customs environment. Source of verification: Customs Service reports Ambition Level: Category 1
21	Trade and	Enhanced	December	Ministry of	The customs single window environment is	The national single window environment for customs allows

	investment promotion	competitiveness of Moldova trade in goods	2027	Finance	operational. Baseline: In December 2024, the national regulatory agencies involved in customs clearance (such as health and safety, environment protection, market surveillance, agriculture) and customs authority do not have any exchange of data.	intergovernmental data exchange, and customs has the coordinating role in the process. The economic operators do not need to approach separately each regulatory agency for obtaining permissive acts for the clearance of goods. This includes actions envisaging both the existing EU Single Window and a future connection to the EU's electronic customs environment. Source of verification: Customs Service report. Ambition Level: Category 1
22	Competition /state aid	Competition /state aid	June 2026	Competition Council	E-case management system is operational and forensic IT tools are used for inspections, in order to improve the capacities of the National Competition Authority to carry out relevant investigations procedures concerning Competition Law infringements. Baseline: In 2024, no case management system in place and no forensic IT tools are in use.	The e-case management system includes also the possibility to manage all internal documents of the Competition authority, including the management of the cases initiated by the Competition Council. The forensic IT tools are integrated in the internal processes of the Competition Council and used for inspections. The forensic tools should correspond to the tools used by the Competition authorities from EU MS. Source of verification: Reports of the Competition Council Ambition Level: Category 5
23	Competition /state aid	Competition/State aid	June 2027	Competition Council	The upgraded state aid registry is operational and all state aid grantors are obliged to report on the provided state aid through the digital system. Baseline: State aid registry is in place and functional but needs to be upgraded, including the development of the Central Register for de minimis aid.	Legal amendments are introduced making it obligatory for all de minimis aid to be included in the state aid registry. The update of the state aid registry is completed, with all relevant public institutions receiving access. Source of verification: Official Gazette; state aid registry. Ambition Level: Category 3
24	SPS	SPS	June 2027	National Food Safety Agency (ANSA)	The scope of the National Residues Control Plan (part of the National sanitary and phytosanitary Monitoring and Surveillance Programme) is extended for new	Official controls (inspections) are conducted to ensure food safety and consumer protection in preparation for the EU single market integration. New product groups are added,

					product groups and samples are taken for official controls /inspections. Baseline: In 2023, the National Residues Control Plan (pharmacologically active substances, pesticides and contaminants) covered honey, aquaculture (finfish and caviar), hen eggs, poultry, bovine milk, sheep and goat milk (no sheep and goat meat, rabbit, porcine etc.).	monitoring of substances (groups) aligned with the EU according to risk assessments. Level of assurance of product safety to be maintained and constantly updated for new substances and findings, to maintain authorisation and include new product groups for transit and export to the EU. Source of verification: official reports of the National Food Safety Agency (ANSA) Ambition Level: Category 3
25	SPS	SPS	December 2027	National Food Safety Agency (ANSA)	To increase national analytical and testing capacities and to increase efficiency of food safety controls, SPS monitoring is strengthened through four regional laboratories becoming operational for official controls (surveillance) and testing for self-controls by the private sector, with an increasing number of accredited methods for both, food/animal and plant health as well as for chemical residues. Baseline: Regional laboratories of Drochia and Donduseni functional. Balti and Cahul laboratories are planned to be developed as logistical centres. Currently, 362 methods are accredited, of which 40 are for the determination of residues in agri-food products.	A laboratory development plan is adopted covering the national reference and regional laboratories (National Center for Animal, Plant Health and Food Safety - CNSAPSA laboratories), including scope for accreditation, validation of methods, laboratory training plan, financial plan (own resources and outsourcing). Having 413 accredited methods in the reference laboratories for determining food, animal and plant health indicators, of which 48 methods are implemented for the determination of chemical residues in agri-food products. Source of verification: Laboratory activity/testing reports Ambition Level: Category 4
26	Agriculture	Agricultural regulatory and administrative institutional framework, is strengthened to better integrate into international	December 2026	Ministry of agriculture and Food Industry Agency for Interventions and Payments	Moldova's Farm register is operational and populated with data. Baseline: The National Farm register is not functional (conceptualisation and piloting conducted in 2024)	All farmers that are beneficiaries of agri-food subsidies from the National Fund for agriculture and rural development are registered in the National Farm register. Source of verification: Ministry of Agriculture and food industry reports Ambition Level: Category 3

		value chains.		in Agriculture (AIPA)		
27	Agriculture	Agricultural regulatory and administrative institutional framework, is strengthened to better integrate into international value chains.	December 2027	National Food Safety Agency (ANSA) Ministry of Agriculture and Food Industry	The Land and Parcel Identification System (LIPS) is operational, being a precondition for area-based payments in the future. Baseline: The LPIS is not operational. A pilot of crop monitoring was conducted in 2024 in 5 raions, but with strong support of an external provider. System not operationalised.	The LPIS is operational meaning that high resolution digital maps for land use are available for each annual cropping season that allow i) verification of payment claims submitted for area-based payments by farmers across the right bank, and ii) - identification and delineation of land area used by an agriculture producer and claimed for area-based payment support. Source of verification: LPIS data system reports and simulations. Ambition Level: Category 2
28	Agriculture	Agricultural regulatory and administrative institutional framework, is strengthened to better integrate into international value chains.	December 2027	Ministry of Agriculture and Food Industry Agency for Interventions and Payments in Agriculture (AIPA)	Conditionality (to adhere to statutory management requirements) and sanctioning mechanism for non-compliance on the Agency for Interventions and Payments in Agriculture (AIPA) financial support are introduced to stimulate implementation of EU standards for public, plant, and animal health and welfare. Baseline: Limited conditionality for direct payments on head of animal in place, but limited field verification. No control and sanctioning mechanism.	Conditionality on income support is introduced and a control/sanctioning mechanism is in place for non-compliance on AIPA payment of farmer income support (animal and area). On-the-spot checks for eligibility conditions (area, animal-based) are conducted for 2% control rate sample. Source of verification: Official Gazette, Ministry of Agriculture and food industry reports, AIPA report Ambition Level: Category 3
29	Rural development	Rural development	December 2027	Ministry of Agriculture and Food Industry	At least 70% of the national territory is covered by LEADER Rural development strategies, and at least 80% of the registered LEADER Local Action Groups (LAGs) benefit from funding from Agency for Interventions and Payments in Agriculture (AIPA). At least 500 rural development projects are implemented annually by the National Fund for agriculture and rural development.	Annual budget allocations from the National Fund for agriculture and rural development are made for the Leader measure, administered by the Agency for interventions and payments in agriculture (AIPA). Financial support is approved for LEADER Local Action groups and local development projects as result of a Call. Leader local development projects are awarded and executed according to the legal provisions.

					Baseline: In Dec 2024, 56% of Moldova national territory benefits from LEADER rural development measures. The population of 54 LAGs includes over 1.19 million citizens, which constitutes 61% of the territory of Moldova and which includes 513 Administrative-Territorial Units. 1.14 million citizens/1,715,7 (66% of rural population) on 2014 census data. Note: according to 2024 census date the rural population is now 1,287,5 (NBS). 54 active Local Action groups are registered under Law 51/2021. 32 LAGs received funding from the National Fund for agriculture and rural development.	LEADER Local Action groups are supported with technical and administrative capacity building measures. Advocacy and communication activities are implemented to promote the LEADER approach in Moldova to extend its territorial coverage and the inclusion of new communities. Source of verification: Ministry of Agriculture and Food Industry reports Ambition Level: Category 3
30	Tourism	Tourism	December 2026	Ministry of Culture National Tourism Office	A strategic plan for the diversification of tourism offer is implemented ensuring the number of tourists to Moldova increasing by at least 30% compared to 2024. Baseline: In 2024, the number of tourists stood at 550 000.	A sustainable tourism model is implemented based on the following pillars: (i) strategic diversification and SME empowerment (sustainable practices, funding); (ii) innovative tourism service delivery (advanced technologies incl. AI and digitalising cultural heritage); and (iii) expanded, culturally integrated wine route promotion. Source of verification: Official Gazette, Ministry of Culture reports Ambition Level: Category 1
31	Tourism	Tourism	December 2027	Ministry of Culture National	At least six capacity-building programmes, technical and financial assistance for SMEs in tourism and travel services are operational while the National Tourism Office (NTO) has at least three development	At least six capacity-building programmes are operational, informed by a thorough needs assessment of tourism SMEs. These programmes offer technical and financial assistance to support adoption of eco-friendly practices by Moldovan

				Tourism Office	programmes aligned with European Agenda for Tourism 2030. Baseline: 0 programmes are aligned with the European Agenda for Tourism 2030.	SMEs. The National Tourism Office (NTO) aligns its development programmes with the European Agenda for Tourism 2030. At least three national programmes are created addressing sustainable management, digital transformation, and social inclusion. Strategic integration, stakeholder engagement, and robust reporting mechanisms are crucial. Source of verification: National Tourism Office reports, Ministry of Culture report. Ambition Level: Category 3
32	Research and Innovation	Improve Research and Innovation capacities in the priority areas of Smart Specialisation Strategy	June 2026	Ministry of Education and Research National Agency for Research and Development	Research and Innovation capacities are strengthened through the implementation of the national Smart Specialization strategy, with award of R&I infrastructures programmes, collaborative public-private partnership for research and innovation activities and innovation vouchers, and technology transfer programmes. Baseline: In 2024, the Programme “Smart Moldova” was approved but the implementation has not started. It aims at aligning research, technological development, and innovation with economic sectors, enhancing resource efficiency and prioritising investments in those sectors in which Moldova has a potential competitive advantage. Four priority areas are identified: 1. Agriculture and food processing; 2. Information and Communication Technology; 3. Sustainable Energy; 4. Biomedicine and biopharmaceuticals.	In line with National Smart Specialisation Strategy “Smart Moldova 2024-27", Moldova is to launch: (i) at least four collaborative research and innovation activities and four innovation vouchers, and (ii) at least four R&I infrastructure programmes (strengthening existing R&I laboratories, hubs or units/departments in public research performing organisations, including in higher education institutions) and (iii) at least four technology transfer programmes. Source of verification: Reports of the Ministry of Education and Research and reports of the National S3 Team of Moldova. Ambition Level: Category 2

Pillar 2: Connectivity and digital infrastructure

Step #	Subarea	Title of the reform	Implementation Deadline	Institution	Payment condition and baseline	Description and clear definition of what each step entails
33	Transport connectivity	Enhancing the transport system, network, and institutional capacities	December 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	Based on the road safety programme, the number of fatal and serious road traffic injuries is reduced by at least 20% compared to 2024. Baseline: The annual number of fatal accidents reached 209 deaths and 2369 road traffic injuries in 2024.	The transport system is enhanced through the adoption and implementation of the National Road Safety Programme 2025-2030, which includes designating the administrative authority responsible for road safety and improving road infrastructure safety. Road safety audit reports are integrated into all ongoing road rehabilitation, modernisation, and construction projects. Additionally, annual reports on the safety inspection of roads will be published. Source of verification: Ministry of Infrastructure and Regional Development reports Ambition Level: Category 1
34	Transport connectivity	Enhancing the transport system, network, and institutional capacities	June 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	For a better road market access, working conditions and access to occupation are improved. A competent authority to authorise road transport operator occupation is designated and established, transport managers certification system is introduced, and the system of authorisation of international transport operators is operational. The electronic road transport register is established. The national electronic register of road transport undertakings is adjusted to comply with EU requirements. Also, the legal framework is revised for social regulations for road transport, complementing the existing membership obligations under the European Agreement concerning the Work of Crews of Vehicles Engaged in International Road Transport (AETR).	(i) Moldova designates at least one competent authority responsible for overseeing and approving of the occupation of road transport operators, following established EU standards. (ii) Moldova creates and implements training programmes and certification processes for transport managers that meet EU standards. (iii) A system for approving international transport operators is established, including the checking of establishment, professional skills, reputation, and financial stability. (iv) Moldova updates national electronic register of operators to meet EU standards, allowing better oversight and information sharing.

					Baseline: In 2024, Moldova's road market access system is not in line with EU norms, electronic register is not aligned.	(v) Moldova adopts rules about required rest periods for drivers, particularly focusing on weekly rest requirements, to align with EU safety standards. Source of verification: Ministry of Infrastructure and Regional Development reports Ambition Level: Category 2
35	Transport connectivity	Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network	December 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	Moldova submits for validation the National Plan on implementation of Smart Tachograph National Policy. Baseline: By December 2024, no electronic register in place and no smart tachograph policy adopted.	Submission to/validation by the European Commission. Source of verification: Ministry of Infrastructure and Regional Development reports Ambition Level: Category 4
36	Transport connectivity	Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network	December 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	Intelligent Transport System (ITS) is implemented and the National Access Point and National Body are established in the ITS network, legal approximation with Intelligent Transport System standards has been adopted. Baseline: Moldova has no ITS system in place.	ITS strategy and implementation programme provide a clear vision and strategic objectives for the development of ITS in Moldova, in line with EU standards. Source of verification: Ministry of Infrastructure and Regional Development reports Ambition Level: Category 3
37	Transport connectivity	Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network	December 2026	Ministry of Infrastructure and Regional Development Public Property Agency (APP)	State Enterprise "Moldovan Railways" (CFM) is reorganised into two joint stock companies, one for infrastructure and one for passengers and freight, with organisational charts adopted, financial and accounting separation completed and business strategy development plans adopted. Baseline: State Enterprise CFM is an integrated SOE.	State Enterprise CFM is reorganised into two separate entities: one Joint Stock Company responsible for infrastructure management, and one Joint Stock Company responsible for passenger and freight operations. This restructuring includes the approval by the administration board of the organisational structures, the internal financial and accounting separation, the division of employees, as well as the approval of the business strategy and development plans for each entity. Source of verification: Decision of the Administrative Board

						Ambition Level: Category 1
38	Transport connectivity	Enhancing transport connectivity through rehabilitated and modernised rail network	December 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	Key provisions of the new Railway Code are implemented including award of public service contracts and multiannual infrastructure contracts in line with requirements under the EU acquis. This includes: (i) Establishing an operational national rail safety authority, (ii) Establishing an operational national investigating body obliged to investigate serious accidents, (iii) Establishing a functioning licensing body (granting licences to operate railway services), (iv) Introducing a legal basis for the application of EU Technical Specifications for Interoperability. In addition, to establish a public service contract, the requirements set by the competent authority and the parameters for the compensation are set, and a mechanism for avoiding overcompensation is established. Baseline: The Railway Code is adopted, but provisions are not implemented; no public service contract is in place.	Key provisions focus on ensuring an operational national rail safety authority (supervising a rail safety management system), an operational national investigating body obliged to investigate serious accidents, a functioning licensing body (granting licences to operate railway services), and a legal basis for the application of the EU Technical Specifications for Interoperability (TSIs). To establish a public (multi-annual) service contract, the requirements set by the competent authority (perimeter, frequencies, quality requirements) and the parameters for the compensation are set, and a mechanism for avoiding overcompensation is established. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 2
39	Spatial Development	Spatial Development	June 2027	Ministry of Infrastructure and Regional Development	Comprehensive National and Urban Planning Framework is aligned with EU standards by completing the following reforms: (i) Regulatory framework is revised, providing guidelines for the development of national spatial planning plans in line with EU methodologies. (ii) Regulatory framework is revised introducing regulations / methodology / guidelines for the	(i) The regulatory framework is strengthened, establishing standards in line EU standards and best practices for sustainable spatial development; (ii) Sustainable urban mobility plans are institutionalised with a standardised methodology aligned with EU SUMP principles.

					development of Sustainable Urban Mobility Plans (SUMPs), which include implementation and investment planning. Baseline: Regulatory framework on national spatial planning plans and SUMP is not aligned with EU.	Government-adopted regulations include comprehensive provisions for quality control and implementation monitoring, with both national spatial plans and urban development initiatives. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 2
40	Digital	Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure	June 2026	Ministry of Economic Development and Digitalisation	Speed and infrastructure sharing of digital connectivity are improved through the implementation of the EU Electronic Communications Code. Baseline: Regulatory framework partially aligned with the EU Communications Code (L 28/2016, L 241/2007).	(i) A modern regulatory framework is established facilitating the roll-out of high-speed and affordable electronic communications networks and services, in line with the EU Electronic Communications Code and EU Roaming Regulation; (ii) Legislation is approved to ensure consistent enforcement of the EU Electronic Communications Code and the remaining EU roaming acquis, including the EU roaming regulation, roaming implementation regulation, delegated act on termination rates, BEREC regulation; (iii) Incumbent operator shares its network, prices for deployment are decreased in line with EU Gigabit Infrastructure Act. (iv) Broadband Mapping System is implemented to enable accurate monitoring of internet coverage, quality of service, and infrastructure availability, and supporting targeted investment strategies. Source of verification: Reports of Ministry of Economic Development and Digitalisation & ANRCETI (telecom regulator)

						Ambition Level: Category 1
41	Digital	Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure	December 2027	Ministry of Economic Development and Digitalisation	Network resilience is improved through full alignment with the EU's 5G Toolbox, which includes: (i) adoption of the appropriate legal framework to implement the 5G Toolbox; ii) assessment of assets and suppliers and identification of high-risk suppliers; iii) adoption of necessary restrictions/exclusions of high-risk suppliers for key assets defined as critical and highly sensitive in the EU coordinated risk assessment for 5G networks. Baseline: EU's 5G cybersecurity toolbox is not implemented.	This step comprises following milestones: (i) National legal framework is adopted to align with the EU's 5G toolbox. The framework will include a transitional period for phasing out high-risk supplier equipment from existing networks. (ii) In consultation with the EU, Moldova conducts a comprehensive national risk assessment of assets and suppliers in line with recommendations of the 5G toolbox and identifies high risk suppliers. (iii) Moldova adopts necessary restrictions/exclusions of high-risk suppliers for key assets defined as critical and highly sensitive in the EU coordinated risk assessment for 5G networks and in alignment with EU's 5G cyber-security toolbox. Source of verification: Official Gazette, administrative decisions Ambition Level: Category 2
42	Digital	Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure	December 2026	Ministry of Economic Development and Digitalisation	Moldova's national digital wallet (EVO Sign) is aligned with EU digital identity standards, with Moldova joining the EU Third Countries Trusted List for validation of advanced electronic signatures. Moldova aligns with the EU digital identity framework (eIDAS 2) and integrates at least 20 Moldovan e-services under the EVO application. Baseline: Moldovan Digital Wallet (EVO Sign) is not developed according to EUDI standards. EU and	This step comprises following milestones: (i) Moldovan and EU digital signatures are aligned via the implementation of the technical requirements for inclusion in EU Third Countries Trust List for validation of advanced electronic signatures; (ii) Adoption of a Law ensuring full compliance with the EU identity framework (eIDAS 2) and launching the EVO Sign digital wallet;

					Moldova do not have mutually recognition of signatures. Existing Law is not aligned with eIDAS II Digital Identity Framework Regulation.	(iii) The Moldovan Digital Wallet (EVO Sign) is in line with EU standards and integrates at least 20 digital public services. Source of verification: Reports from the Ministry of Economic Development and Digitalisation; Legislative and regulatory documents on Moldova's alignment with eIDAS II; Implementation reports on the Moldovan Digital Wallet (EVO Sign); Official records from the EU Third Countries Trusted List Ambition Level: Category 2
43	Digital	Enhancing connectivity through telecommunications and digital infrastructure	December 2025	Ministry of Economic Development and Digitalisation	To implement its new National Cyber-Security Programme of actions for 2025-2030, Moldova makes its National Agency for Cybersecurity fully operational and establishes the National Computer Emergency Response Team (CERT). The Agency is equipped with relevant powers, premises, human and IT resources while competences between the different Moldovan cyber-security institutions are clearly delineated. Baseline: The National Agency for Cybersecurity lacks the necessary resources, including staff, IT infrastructure, and legal authority, to fully exercise its functions as outlined in the legislation. Additionally, the National Computer Emergency Response Team (CERT) has not been established.	National Agency for Cybersecurity reforms comprise: (i) at least 30 staff recruited; (ii) National Computer Emergency Response Team (CERT) is established and operational, (iii) National Agency for Cyber Security is legally empowered to conduct cyber-security audits; (iv) Agency occupies in full its offices and install its equipment without any limitation; (v) Delineation of the competences of Moldova cyber-security institutions is clear and transparent with mandates of relevant institutions are adjusted following an expert note. Source of verification: Official reports from the Ministry of Economic Development and Digitalisation on the operational status of the National Agency for Cybersecurity; ASC staffing records; infrastructure and procurement records confirming the establishment of office premises and installation of

						necessary IT equipment. ITU Global Cybersecurity Index (GCI); eGA National Cybersecurity Index (NSCI). Report by the Ministry of Economic Development and Digitalisation (MEEDD) on clarifying mandates and competences. Ambition Level: Category 3

Pillar 3: Economic governance

Step #	Subarea	Title of the reform	Implementation Deadline	Institution	Payment condition and baseline	Description and clear definition of what each step entails
44	Public finance management	Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation	December 2026	Ministry of Finance Ministry of Economic Development and Digitalisation National Bank of Moldova Ministry of Labour National Statistical Bureau	Moldova develops and implements an integrated forecasting framework and prepares labour market forecasts and external dimension (balance of payments. Baseline: Some key forecasts like labour and macroeconomic for external dimension are not being prepared. Labour forecast is not produced at any level. A coordination mechanism is not in place.	Moldova produces macroeconomic and fiscal forecasts (including structural fiscal balance, debt sustainability analyses and labour market forecast) and expands forecasts to external dimension (balance of payments). A coordination mechanism on forecasts is established and functioning. Source of verification: Moldova's ERP programme for 2027-29, Ministry of Finance reports, Ministry of Economic Development and Digitalisation reports. Ambition Level: Category 3
45	Public finance management	Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation	December 2027	Ministry of Finance	Transparency of medium-term fiscal planning is increased, the link between the medium-term fiscal plan and the annual budget is strengthened and implementation of relevant provisions for 2028-30 medium-term budgetary framework. Legislation is amended to streamline the budgetary calendar. Baseline: As of 2024, the deviations from the Medium-Term Budgetary Framework are not explained, nor made public. Furthermore, annual	(i) Legislation on budgetary process is amended to ensure that medium-term budgetary framework for 2028-2030 contains a budgetary impact assessment of medium-term policies with details on the expenditure items and sources of financing and explicitly indicates and explains the main differences in revenue and expenditure ceilings from the previous year's framework. (ii) The explanatory note for the 2028 budget explains departures from the policies and ceilings contained in the medium-term budgetary framework for 2028-2030 and

					budgets do not reflect the budget planning commitments outlined in the Medium-Term Budgetary Frameworks. Moldova's budgetary preparation calendar is not always adhered to.	includes an analysis of breaches to sectoral ceilings set in the medium-term budgetary framework for 2028-2030, in line with OECD best practices. (iii) Legislation is revised to streamline budgetary planning to ensure better adherence to the budgetary calendar. Source of verification: MTBF 2028-2030, reports of the Ministry of Finance Ambition Level: Category 4
46	Public Finance management	Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy implementation	June 2026	Ministry of Finance	The legal obligation to regularly review all budgetary spending over at most seven years is introduced and methodology is adopted. Baseline: No legal provision requiring regular spending reviews is in place.	The law is adopted to ensure that all budgetary spending is subject to regular review over at most seven years. The law includes provisions on: (i) endorsement and publication of spending reviews; (ii) inclusion of recommendations in the spending reviews; and (iii) identification of a timeline and responsible entities for their implementation. Methodology for spending reviews is adopted. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 3
47	Public Finance management	Strengthened budgeting, expenditure controls and execution for better budgetary planning and policy	December 2025	Ministry of Finance State Chancellery	Budget transparency is increased (i) by including self-managed entities in the Budget execution report for 2024 budget, (ii) by reducing the General actions section of the State budget to below 32% of total budget expenditures starting in 2026, and (iii) by requiring all extra budgetary entities to report on their budgets starting with the 2027 budget.	(i) The budget execution report for 2024 includes the budgets of self-managed entities. (ii) In the draft State Budget Law for 2026, General Actions section is reduced by reflecting the transfers to the State Social Insurance Budget within the Ministry of Labour and Social Protection, and the transfers to the Mandatory Medical Insurance Funds within the Ministry of Health; (iii) Legal framework is amended to introduce mandatory

		implementation			Baseline: December 2024, extra budgetary units /self-managed entities are partially included in the National Public Budget, only if they receive transfers from the state budget. General Actions section of the 2025 State Budget represents approximately 60% of total state budget expenditures.	budget reporting for all extra budgetary entities starting in 2027. Source of verification: Official Gazette, Draft of Moldova national state budget law for 2026 and budget execution report on 2024 Ambition Level: Category 2
48	Public Finance management	Debt management	December 2025	Ministry of Finance	Deepening and diversifying Moldova's domestic government debt market is advanced: (i) Improving the regulatory framework to strengthen the primary dealership system, (ii) Adoption of the regulatory framework for issuing debt instruments in the international markets. Baseline: As of 2024, Regulatory framework for primary dealership is outdated; Issuance by Moldova of debt instruments in international markets is not fully regulated.	(i) NBM Regulation no. 170/2018 is amended to facilitate the development of the primary dealership system adjusting evaluation indicators for primary dealers; (ii) Secondary legislation (Ministry of Finance regulation) is adopted defining procedures for selecting financial and legal intermediaries. Source of verification: MOF/NBM websites. Ambition Level: Category 3
49	Public Finance management	Public investment management system is transparent and rules based, with appraisal, budgeting and execution processes aligned with international best practices with improved capital investment execution.	December 2025	Ministry of Finance State Chancellery	Public investment management is strengthened through establishment of designated focal point for Public Investment Management (PIM) in each ministry, public investment planning units established in at least 5 ministries, PIM procedures streamlined and capital investment project monitoring is digitalised. Baseline: Capacities to prepare capital investment projects are limited in the ministries. The two-step approach to public investment planning is based on two Regulations (Regulation 1070 and 684) that are not fully aligned. For capital investment project monitoring, there is an obligation for line ministries to	Public investment management has been strengthened: (i) Public investment planning focal points are established within all ministries. Personnel in these focal points are equipped to apply developed methodologies in practice, ensuring effective coordination of public investment management implementation within their respective ministries and subordinated agencies. In addition, PIM units are established in at least 5 ministries. (ii) Public Investment Management (PIM) is streamlined, with relevant regulations (Regulation 1070 and 684) fully aligned to enhance coherence and efficiency.

					submit annual reports on project implementation to MOF, but there is no IT tool to monitor capital project implementation.	(iii) An IT solution tool is in place to facilitate the monitoring of capital projects, improving oversight and accountability in public investment execution. Source of verification: Ministry of Finance report, State Chancellery report Ambition Level: Category 2
50	Public Finance management	Public investment management system is transparent and rules based, with appraisal, budgeting and execution processes aligned with international best practices with improved capital investment execution.	June 2026	Ministry of Finance State Chancellery Ministry of Infrastructure and Regional Development Ministry of Environment	Single national project pipeline is implemented for all funds with coherent and internally aligned requirements: (i) Only project proposals appraised in line with general rules for PIM established in Regulation 684 and are deemed eligible are included in the mid-term budgetary framework and considered for funding by the annual budget. (ii) For Special Funds, all public capital investment projects proposals above the minimum threshold established in Regulation 684 are submitted trough the Project Appraisal IT system and appraised according to the general rules on preparation and appraisal of capital investment projects. Baseline: The 2025 Budget included 10 new projects: 2 eligible projects from the Project Pipeline and 8 projects under appraisal. As of December 2024, Special funds have own appraisal PIM rules and do not go through the Single project pipeline approach.	Legislation of special funds is amended to ensure that capital investment projects above the minimum threshold established in Regulation 684 follow Regulation 684 and are submitted under the Single Project pipeline. All capital investment projects of the Road fund, Regional Development fund and Environment fund above the minimum threshold established in Regulation 684 are integrated under the Single project pipeline. Source of verification: Ministry of Finance reports, State Chancellery report Ambition Level: Category 1
51	Public Finance management	A transparent and efficient public procurement system ensures value for money	December 2027	Ministry of Finance	At least three centralised public procurement institutions are established and operational at central and/or local levels. The share of the total value of contracts concluded by centralised procurement institutions increases to at least 25% of total public	Moldova defines the best model for centralising public procurement at both central and local levels and prepares analytical report on evidence-based scenarios for centralised procurement at both central and local levels, taking into account impact analysis of market demand. At least 3

		for citizens and creates a level playing field for businesses.			procurement. Baseline: In 2024, centralised procurement covers 10% of total public procurement value.	centralised public procurement institutions are established and operational at central and/or local levels. Centralised procurement activities are defined as activities conducted on a permanent basis in one of the following forms: (a) procurement of goods and/or services intended for other contracting authorities; b) the award of public contracts or framework agreements for goods, services or works, on behalf of and for the benefit of another contracting authorities. Source of verification: reports of the Ministry of Finance. Ambition Level: Category 1
52	Public Finance management	A transparent and efficient public procurement system ensures value for money for citizens and creates a level playing field for businesses.	June 2027	Ministry of Finance Public Procurement Agency	Enhancing the professionalisation of public procurement staff in contracting authorities, including the implementation of a certification system in line with EU best practices. At least 200 specialists are certified in public procurement and at least 10 training programmes are implemented. Baseline: No certification system for public procurement specialists is in place. Moldova has 2500 contracting authorities. As each contracting authority includes at least five members in its working group, almost 7500 people are involved in public procurement procedures. Public Procurement Agency provides training courses for public procurement staff. In 2024, a total of 22 training sessions were organised, attended by 1639 participants.	(i) Development, validation, and approval of the national certification system for public procurement specialists; At least 200 government officials are certified. (ii) organisation (implementation) of training programmes (at least 10). Moldova adopts amendments to the law on public procurement regulating the establishment of the working group responsible for the implementation of public procurement processes obliging the contracting authority to include in the working group a certified specialist in the field of public procurement, depending on the object of the procurement. Legal amendments define cases in which appointment of a certified specialist in the field of public procurement becomes mandatory. Professionalisation of the staff involved in the public procurement is structured on two levels:

						(i) Professionalisation of members of the working group attending a general training; (ii) Certification of advanced specialists involved in public procurement procedures in accordance with forthcoming legal provisions. The certification ensures presence of qualified experts in complex procurements. Source of verification: Publication of the list of certified specialists, Official Gazette, Ministry of Finance reports. Ambition Level: Category 3
53	Public Finance management	A transparent and efficient public procurement system ensures value for money for citizens and creates a level playing field for businesses.	December 2027	Ministry of Finance	Public tendering, awarding and invoicing is done electronically. The related complaint mechanism and catalogues are available electronically. Users from contracting authorities/entities and economic operators are trained on the use of the electronic public procurement system. Baseline: In 2024, E-procurement system M-tender is only partially developed to support request for quotations, open tender, restricted tender, framework agreements and electronic auctions. It does not cover the entire procurement cycle - from planning and conducting procedures to contract awarding and management, including amendments. E-procurement system M-tender has following functionalities: 4 modules are developed (eRegistration, eAuction, eAuthentication, eNotification); 6 modules are partially developed (eDocument Management, ePlanning, eNotice, eTendering, eQualification, eAwarding); 7 modules are undeveloped (eAccess, eEvaluation, MCabinets, eComplaint, eContract	The new electronic public procurement system with at least following modules eTendering, eAwarding, eInvoicing, and eComplaint is in use. In addition, electronic procurement catalogues are made available within the system. Source of verification: Ministry of Finance's reports on the implementation of the E-procurement; Official Gazette. Ambition Level: Category 1

					Management, eInvoicing, eMonitoring). It supports requests for quotations, open tender, restricted tender, framework agreements and electronic auctions.	
54	Public Finance management	Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses	December 2026	Ministry of Finance State Tax Service	More tax services are made available electronically for businesses and citizens, with 18 out of 19 (90%) taxpayer services digitalised. Baseline: In 2024, 14 out of 19 (74%) of taxpayer services are digitalised.	Four taxpayer services are made available digitally: (i) end-user authorisation, (ii) certificate of income tax paid by individuals who are foreign citizens or stateless persons who have obtained the status of resident of Moldova, (iii) confirmation regarding the resumption of tax reporting and, (iv) certificate regarding income tax paid by a non-resident in Moldova. Source of verification: State Tax Service reports. Ambition Level: Category 2
55	Public Finance management	Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses	December 2027	Ministry of Finance State Tax service	Tax administration is modernised through: (i) strengthened risk-based approach to compliance risk management through revision and implementation of the new compliance programme, (ii) an automated compliance risk management system is operational. Baseline: As of 2024, a compliance programme is in place but needs updating. Tax compliance risk management and risk scoring is not automated.	(i) Compliance risk management is rebalanced between voluntary and enforced compliance, there is an effective use of punitive measures including penalties, while priority areas are selected on the basis of a comprehensive risk analysis. (ii) Automated risk management system is in place, with risk rules and risk scoring embedded. The IT solution for compliance risk management is operational including large taxpayers and an analytical module. Source of verification: State Tax Service reports Ambition Level: Category 1

56	Public Finance management	Strengthened tax system contributes to fiscal sustainability, provides for a level playing field and provides for better services for citizens and businesses	June 2027	Ministry of Finance State Tax service	The share of risk-based tax audits is increased to 30% of all audits for the last 12 months; tax audit process is digitalised through implementing an automated case management system and establishing a data warehouse. Baseline: The audit system is not automated and not linked with the risk assessment analysis. Small share of the State Tax Service (STS) audit-related activities are risk based, with 93% of audit cases being mandated/not-risk based. The tax audit system does not comply with rules on data protection.	i) The share of risk-based tax audit cases is increased to at least 30% of all audits for the period July 2026 -June 2027; (ii) an automated case management system is implemented (iii) a data warehouse is secured where the STS can readily match, mine and analyse larger volumes of data. Source of verification: State Tax service data and reports Ambition Level: Category 1
57	Public Finance management	Strengthened external audit system and public internal and financial control	June 2026	Ministry of Finance	Legal amendments are adopted increasing budgetary independence of the Court of Accounts. Baseline: in 2024, The Supreme Audit Institution of Moldova (Court of Accounts) enjoys limited budgetary independence. The financial independence of SAI is limited by Law 260/2017, which stipulates that the budget of the CoA is approved according to Law 181/2014 for independent/autonomous budgetary authorities. The CoA budget is elaborated and approved as the budget of each budgetary institution, sent and negotiated with the Ministry of Finance before being included in the draft annual budget law. According to SIGMA report on PAR 2023, some legal provisions conflict with CoA legislation.	Legal amendments to the Law on the Court of Accounts (CoA) and possibly other laws are adopted, to bring CoA legislation in line with international best practices and reducing the conflicting provisions in other laws. Legal provisions allow the CoA budget to be approved by the Parliament without the executive branch amending the draft law. Parliament procedures are adjusted accordingly. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 2
58	Public Finance management	Strengthened external audit system and public internal and financial control	June 2027	Court of Accounts	External audit function is strengthened through enhanced performance audits and better follow up of recommendations: (i) The share of total Court of Auditors (CoA) audit capacity devoted to performance audits increases to	External audit function is strengthened through enhanced performance audits and better follow up of recommendations on all types of audits by audited public institutions. The share of total CoA audit capacity devoted to performance audits increases to 15% of all audit capacity. The share of CoA recommendations addressed to the audited public institutions

					15%; (ii) The share of CoA recommendations addressed to the audited public institutions for all types of audits performed in 2025 is on the positive trend, with at least 50% of recommendations partially or fully implemented; (iii) CoA capacities are strengthened. Baseline: In 2022, the share of CoA recommendations made in 2021 was 20% for fully implemented, 40% partially or fully implemented (SAI report, SIGMA assessment report of 2023). In 2024, performance audit capacities in CoA are very limited.	for all types of audits in 2025 is on the positive trend, with at least 50% of recommendations partially or fully implemented. CoA capacities are strengthened through trainings provided to develop good quality of recommendations and to have effective engagement with audited entities. Source of verification: activity reports. Ambition Level: Category 2
59	Public Finance management	Strengthened external audit system and public internal and financial control	December 2026	Ministry of Finance	Risk management approach in public internal financial control (PIFC) is rolled out: (i) guidelines for management in central level public institutions are aligned with EU-best practices, based on internationally recognised risk management frameworks, and implemented in at least 50% of first level budget user organisation; (ii) Risk management tool, supportive and aligned with the risk management guidance which is based on EU best practices and internationally recognised risk management frameworks, integrated within the IT system for monitoring and reporting of the central Government performance is operational in at least 50% of central government public bodies. Baseline: In 2024, risk management approach in not widely used in central level public institutions.	(i) Risk management guidelines are improved according to EU best practices and internationally recognised risk management frameworks and at least one pilot exercise is performed in a Central public body regarding the implementation of the guidelines. Results of the pilots are used to roll out the practical implementation of the guide at central government level. (ii) Risk management tool is integrated within the IT system for monitoring and reporting of the central Government performance in at least 50% of central government public bodies. Source of verification: State chancellery reports, PIFC Consolidated Annual Report Ambition Level: Category 3
60	Public	Strengthened	June 2027	Ministry of	Public internal financial control system is	(i) The organisation and regulation of the PIFC Council are

	Finance management	external audit system and public internal and financial control		Finance	strengthened: (i) The mandate of the Public Internal Financial Control (PIFC) Council is strengthened through increased oversight capabilities on the independent functioning of the internal audit activity. (ii) The capacity and resources of the Central Harmonisation Unit (CHU) are enhanced, including the increase of CHU staff; PIFC IT reporting tool is extended to local governments; (iii) the network of internal control coordinators is extended to local public administrations. Baseline: CHU staff in 2024 was 7. Limited independence of internal audit supervision. No IT monitoring and reporting tool for local public administration supervision by CHU.	revised, expanding its mandate on the oversight capabilities and on the independence of the internal audit function. In particular this relates to ensuring that internal audit can operate without undue influence to objectively assess public management and control systems. (ii) The capacities of the CHU are increased, including through increasing CHU staff to at least 10 staff. The reporting IT PIFC tool is extended to the Local administrations (cities and second level authorities/rayons) of above 50 000 inhabitants; (iii) The network of internal control coordinators is extended to local public administrations (cities and second level authorities/rayons). Source of verification: reports of the Ministry of Finance; PIFC Council Activity Report Ambition Level: Category 4
61	Public Finance management	Antifraud measures and protection of EU financial interests	December 2025	Ministry of Finance	AFCOS network is established and implemented through formally assigning the national AFCOS coordinator, amending the regulatory framework to establish the Anti-Fraud Coordination Platform and signing relevant agreements between Moldovan national public institutions participating in the protection of EU's financial interests. Baseline: As of December 2024, AFCOS network is not established.	i) Government Decision is adopted to assign to the State Financial Control Inspectorate the role of National Anti-Fraud Coordination Authority, which will give the State Financial Control Inspectorate both increased responsibilities and rights in the context of cross-border cooperation programmes. This amendment facilitates a more efficient collaboration between the institutions involved, with the purpose of strengthening the mechanisms for preventing and combating fraud. (ii) Government Decision is adopted regulating the institutional framework and implementation of the functioning mechanism of the anti-fraud coordination system

						(AFCOS); (iii) Cooperation Agreements between competent Moldovan public authorities participating in the protection of the EU's financial interests are signed. Source of verification: Government portal for government decisions; Ambition Level: Category 5
62	Public Finance management	Antifraud measures and protection of EU financial interests	December 2026	Ministry of Finance	(i) A multi-year Anti-Fraud strategic framework is adopted. This includes a comprehensive action plan aligned with the guidelines set by the European Anti-Fraud Office (OLAF) for national anti-fraud strategies. (ii) The methodology for managing / investigating irregularities and fraud is adopted ensuring a structured and consistent approach to the reporting of these cases. The new methodology is piloted in at least two public authorities that use EU funds and then rolled out nationally. Baseline: Anti-fraud strategy and the methodology for managing / investigating of irregularity and fraud are not aligned with OLAF Guidelines.	(i) The national medium-term strategic framework for the protection of the EU's financial interests is adopted and put in place with strong safeguards against fraud and misappropriation of funds. This framework includes a comprehensive action plan, aligned with the guidelines set by the European Anti-Fraud Office (OLAF) for national anti-fraud strategies. (ii) The fraud and irregularity management/ investigation methodology is approved and made available to line ministries to implement. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 3
63	Public Finance management	Antifraud measures and protection of EU financial interests	December 2027	Ministry of Finance	Automated information system for anti-fraud monitoring and coordination is operational. Anti-Fraud Information System is made operational integrating key modules to streamline anti-fraud processes including the Register of Irregularities and Suspected Fraud and Reception/Dissemination/Monitoring System for	Adoption of a normative act, with concept of the information system, specifications of the information system, regulation of the information resource, system tested and launched according to the requirements and rules of the act. The Anti-Fraud Information System (AIS), generically called "MCAF" (Anti-Fraud Monitoring and Coordination),

					Anti-Fraud Coordination. Baseline: As of 2024, anti-fraud information system is not in place and Moldova does not report on irregularities to the EU.	integrates essential modules for streamlining anti-fraud processes. These include the Register of Irregularities and Suspicions of Fraud (RNSF), which identifies and documents potential cases of fraud, and the Reception/ Dissemination/ Monitoring of the Anti-Fraud Coordination System (RDM SCAF), intended for the coordination and monitoring of anti-fraud measures at the operational level. The national Anti-Fraud Information System allows for the transfer of relevant information on to the Commission via the Irregularity Management System (IMS). Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 4
64	Public Finance management	Antifraud measures and protection of EU financial interests	June 2026	Ministry of Justice Ministry of Finance	In consultation with the European Commission services, strengthening the financial crime investigation system, by reviewing legal competences and increasing capacities of national specialized investigative bodies to proactively detect and investigate financial crimes and related illegal acts which impact the financial interests of Moldova and the EU. Baseline: Despite adequate regulatory framework financial crime investigations/persecutions are limited.	Legal amendments adopted. Competent authority(es) capacitated. Source of verification: Official Gazette, budget law 2025 and 2026, reports of relevant institutions. Ambition Level: Category 2
65	SOE reform	Making the SOE sector sustainable and financially viable	June 2026	Public Property Agency	Investment profiles for 5 SOEs are elaborated and privatisation procedures are launched. Baseline: Triage of SOEs was finalised in 2024 but its implementation has not started.	The investment profile for five SOEs (out of ten classified for immediate privatisation) are elaborated and the privatisation procedure for them are launched. The Government Decision on the triage mechanism of SOEs covered the following: Category 1 - enterprises not suitable for privatisation – 66 SOEs; Category 2 - enterprises recommended for reorganisation in another legal form of

						organisation – 55 SOEs; Category 3 - enterprises deemed suitable for privatisation after reorganisation/restructuring - 10 SOEs; Category 4 - enterprises recommended for immediate privatisation – 10 SOEs; Category 5 - enterprises recommended for liquidation – 97 SOEs. Source of verification: Ministry of Economic Development and Digitalisation reports on the implementation of the triage. Public property Agency Reports. Ambition Level: Category 1
66	SOE reform	Making the SOE sector sustainable and financially viable	December 2026	Public Property Agency	At least 10 (out of 97 inactive and loss-making) SOEs are liquidated and at least 15 are reorganised (out of 55 classified for changing the legal form of organisation) Baseline: Triage of SOEs was finalised in 2024, but its implementation (liquidation and reorganisation of SOEs) has not started.	This action regards the category 2 and category 5 SOEs in the triage process. The Government Decision on triage mechanism of SOEs covered the following: Category 1 - enterprises not suitable for privatisation – 66 SOEs; Category 2 - enterprises recommended for reorganisation in another legal form of organisation – 55 SOEs; Category 3 - enterprises deemed suitable for privatisation after reorganisation/restructuring - 10 SOEs; Category 4 - enterprises recommended for immediate privatisation – 10 SOEs; Category 5 - enterprises recommended for liquidation – 97 SOEs. Source of verification: Ministry of Economic Development and Digitalisation reports on the implementation of the triage. Ambition Level: Category 1
67	SOE reform	Making the SOE sector sustainable and financially viable	June 2027	Ministry of Economic Development and Digitalisation	SOE accountability and corporate governance are strengthened: (i) Rules are amended to require the appointment of one third independent board members in SOEs remaining in state ownership while remuneration rules	(i) Regulatory framework is amended to replace the optional inclusion of independent board members with the obligatory inclusion and to require the SOEs (those to remain in state property) to ensure at least one third of board members are independent. The regulation for the selection of candidates for the position of member of the boards is modified

				Public Property Agency	and KPIs for SOE board members are adjusted to provide for adequate remuneration of board members in the SOEs remaining in state property. Rules are amended to introduce a requirement for an independent member in the selection committee. (ii) The new boards of directors in the key 12 SOEs including in telecoms, rail, electricity, gas, and metal processing are appointed, with at least one third of members being independent. (iii) SOE audits are published while their quality requirements are strengthened; a corporate governance code for SOEs is adopted at the company level by at least 90% of active SOEs and the annual corporate governance implementation reports are published. Baseline: Triage of SOEs was finalised in 2024 but its implementation has not started. There is a mandatory external audit of SOEs taking place once a year but audit results are rarely published. The Model Code of Corporate Governance for SOEs was approved in October 2023. By March 2025, 37 out of 70 active SOEs adopted the code.	introducing a requirement for an independent member in the selection committee. Remuneration rules and KPIs for SOE board members are adjusted. (ii) New boards of directors are appointed in 12 key SOEs in line with the government's triage exercise results, with at least one third of the members being independent. The SOEs are: JSC "Moldtelecom"; JSC "Termoelectrica"; "Energocom"; JSC "Metalferos"; JSC "Moldexpo"; SE "Poșta Moldovei"; SE "Aeroportul Internațional Chișinău"; SE "Expediția Hidro-Geologică din Moldova", "Rețelele Electrice de Distribuție Nord", "CET Nord" (Bălți), "Portul Fluvial Ungheni", "Societatea pe Acțiuni" and "Administrația de Stat a Drumurilor". (iii) The legal framework is amended to improve the quality of independent SOE audits; relevant regulation is amended to require publication of the annual independent audit reports. The SOE Corporate Governance Code is approved at the company level by at least 90% of active SOEs and SOE annual corporate governance implementation reports are published. Source of verification: Ministry of Economic Development and Digitalisation reports, Public Property Agency reports Ambition Level: Category 1
68	Public administration reform	Ensuring a flexible and efficient institutional system of the	December 2027	State Chancellery	Public institutions (covered by the provisions of the Law on public institutions) are aligned with the standard regulatory framework (internal governance, human resources management, pay system and budgetary planning and reporting including on	i) Regulatory framework is amended to allow all public institutions to adhere to one coherent and transparent regulatory framework, the Law on public institutions. 80 public institutions that provide administrative services are

		central public administration, by reforming the public authorities subordinated to the government and public institutions increasing their administrative capacities			subsidies), through the approval of legislation. Central public authorities subordinated to the Government are restructured based on the analysis of their functions and competences and are aligned with SIGMA principles (e.g. ministries focus on policy development, the administrative authorities subordinated to the ministries ensure policy implementation). 90% of central public authorities that are subordinated to the Government are restructured. Baseline: 80 public institutions that provide administrative services do not adhere to one single regulatory framework.	adjusted in this way This does not apply to the institutions in the fields of education, research, health, culture, youth, and sports, which are regulated by specific laws. (ii) The central public authorities subordinated to the Government migrate under the subordination of the relevant ministries, where policies are developed, while only those with intersectoral responsibilities remain under the direct coordination of the Government. 90% of central public authorities that are subordinated to the Government are restructured. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 1
69	Public administration reform	Establishing an efficient career development framework and a more transparent remuneration system, to make public service more attractive and performant	June 2027	Ministry of Finance State Chancellery	Civil service salary reform is implemented by: (i) Adopting a new salary grid based on job evaluation results; (ii) Reducing salary grid reference values from nine to at most six are adopted and implemented; (iii) Increasing the fixed salary part to 70% of payroll budget of the institution; (iv) Defining clear conditions for targeted performance-based salary supplements. Baseline: Salary grid needs updating to align with job evaluation results. The fixed part of civil service salaries in 2024 varies from 10% to 90%, depending on specific types of jobs. Number of reference values is nine in the budgetary sector, including three reference values for the judiciary/prosecutorial system. Conditions for determining salary supplements are not sufficiently clear.	(i) Following the adoption of the Action Plan on salary reform, the salary grid is revised and adopted based on a new job evaluation methodology and job evaluation results. (ii) Fixed salary part reaches 70% of the payroll budget of the first line budget institution (main budget holder) through amendments of legislation. (iii) Amendments to the regulatory framework are introduced and implemented to reduce the number of reference values, based on an adopted Action Plan, from nine to at most six by June 2027 and at most 4 by 2032 the latest (i.e. two in civil service and two for prosecutors and judges undergoing external/extraordinary evaluation and judges of the Constitutional Court).

						(iv) Legislation is adopted and implemented establishing clear performance-based conditions for determining salary supplements including for the work on EU-related tasks. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 1
70	Public administration reform	Establishing an efficient career development framework and a more transparent remuneration system, to make public service more attractive and performant	December 2027	State Chancellery Ministry of Finance	A human resource management information system (HRMIS) for all central level government institutions is established with at least three modules being operational. Baseline: In 2024, no HRMIS is in place.	Regulatory framework is adopted, including the concept, regulation, and technical specifications for the information system; (i) Creating a unit responsible for developing, coordinating and monitoring proper implementation of the HRMIS across civil service. (ii) Conducting public procurement procedures to select and contract an IT solution developer, ensuring that the development and monitoring of the system are carried out modularly, with each component meeting interoperability and functional requirements, implemented first at the level of central public authorities; (iii) Implementing up to three modules in central level government authorities, conducting final testing for these modules, and organising the training sessions for targeted HR personnel. Source of verification: Official Gazette; Mid-term Report on implementation of the Strategy on public administration reform Ambition Level: Category 2

71	Public administration reform	Establishing an efficient career development framework and a more transparent remuneration system, to make public service more attractive and performant	December 2027	State Chancellery	The career development framework is enhanced in central public authorities through piloting of the centralised recruitment system, uniform implementation of promotion and performance evaluation and adoption of a new competence framework: (i) To ensure uniform access to civil service positions, the new centralised recruitment system is piloted. (ii) Moldova implements uniform promotion and performance evaluation practices in central public authorities by establishing the internal competition mechanism for promotion, adopting a methodological guide and providing trainings. (iii) A new competence framework is adopted. Baseline: As of 2024, the recruitment and selection process for middle managers and non-managerial positions is decentralized, while the recruitment and selection of senior management positions follows a centralized approach. The PAR Strategy foresees the implementation of the centralised recruitment in central public administration authorities by 2030. The recruitment and selection, internal promotion standard procedures are regulated by special legislation. However, competition commissions operate with limited capacities, and transparency remains a challenge. No competence framework is in place.	i) The centralised recruitment process features a standardised written test on a secure digital platform, ensuring meritocracy, transparency, and minimal human intervention. The pilot covers two types of functions within central public administration. The pilot addresses two types of functions in a few ministries, allowing for system testing before wider implementation in the central public administration. To implement this step, a special unit is established; the concept on centralised recruitment system is adopted; regulatory framework for piloting the centralised recruitment system is adopted; the institutional, methodological, technical and logistical arrangements for piloting the centralised recruitment system are completed. (ii) Moldova implements uniform promotion and performance evaluation practices in central public authorities by establishing the internal competition mechanism for promotion, adopting a methodological guide for managers and providing trainings for the middle managers on performance evaluation. (iii) A new competence framework for central public authorities is adopted by a State Chancellery order and key knowledge and abilities are tested in the piloted centralised recruitment system mentioned in the point i). Source of verification: Mid-term Report on implementation of the Strategy on public administration reform; reports of the State Chancellery; State Chancellery order on competence framework adoption. Ambition Level: Category 1

Pillar 4: Social capital

Step #	Subarea	Title of the reform	Implementation Deadline	Institutions	Payment condition and baseline	Description and clear definition of what each step entails
72	Education	Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational education and training	December 2027	Ministry of Education and Research	VET qualification framework is strengthened, with at least 50% of the active VET study programmes aligned with qualification-based curricula, and at least 4 VET programmes on green transition are approved (developed in collaboration with the private sector). Baseline: In 2024, 0% of the currently active study programmes in VET institutions is aligned with qualification-based curricula, and no VET study-programme is developed in collaboration with the private sector in qualification areas enabling the green transition. In 2024, 215 VET curricula/study programmes are active across all VET levels (100 at ISCED 3 level and 115 at ISCED 4 level), but none of them is aligned with qualification standards. Also, no VET curricula/study programme is currently developed in collaboration with private sector in skills areas enabling the green transition.	Moldova expedites the development of qualification standards and develops VET curricula/programmes of ISCED 3 level and ISCED 4 level in alignment with the identified qualification standards. It develops and approves at least 4 VET curricula/study programmes on green transition in collaboration with the private sector, approves and ensures the roll-out of the qualification-based VET curricula/programmes into the VET Institutions. Source of verification: National Registry of Qualification and SIME (EMIS – Education Management Information System), Annual reports of the Ministry of Education and Research, National qualification register. Ambition Level: Category 2
73	Education	Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational education and training	December 2027	Ministry of Education and Research	At least 50% of the active technical vocational education programmes are conducted by VET teachers who have attended in-service training and make use of gender and disability-sensitive teaching and learning materials approved by the responsible authorities. Baseline: In 2024, 0% of the active VET programmes make use of gender and disability-sensitive teaching and learning materials that are quality-assured and approved by supervisory bodies, and 0% of the VET	Moldova revises the current mechanisms for the development, production quality-assurance, and distribution of VET teaching and learning materials for the VET study-programmes at ISCED 3 and ISCED 4 levels, incorporating gender-sensitive and disability-sensitive principles. Moldova provides teacher training for VET teachers working at ISCED 3 and ISCED 4 levels on the use of the newly approved teaching and learning resources.

					teachers have been trained in a coordinated in-service teacher training system.	Source of verification: Annual Reports provided by the Ministry of Education and Research, based on the VET institutions' reports and other documents (attendance lists of training, minutes, etc.) Ambition Level: Category 3
74	Education	Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational education and training	December 2027	Ministry of Education and Research	The population's digital skills are strengthened, with at least 25% of teachers (in the general education and VET system) obtaining a certification of minimum level A1 on digital competencies, based on the DigiCompEdu framework, and the share of tertiary level students in STEAM and ICT disciplines is increased to at least 25%. Baseline: In 2024, 0% of the teaching workforce of the country has a certification on digital competency, and the share of students enrolled in STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts and Mathematics) and ICT disciplines in tertiary level education is 17% of total students.	Moldova organises and ensures the roll out of in-service teacher training for teachers on digital competencies according to the EduComp Framework. At least 25% of the total teachers certified at least level A1 and the share of tertiary level students enrolled in STEAM and ICT disciplines is at least 25% of total students. Source of verification: Annual report from the Ministry of Education and Research, Documental evidence of the teacher training (attendance lists, certificates issued by the training providers). For the higher education students share, data from the SIME/EMIS of the Ministry of Education and from the National Bureau of Statistics. Ambition Level: Category 1
75	Education	Reducing mismatch between skills and labour market demands through enhanced vocational education and training	December 2027	Ministry of Education and Research	Dual-education reform is advanced, increasing the total number of students enrolled in dual-VET programmes to at least 6 000 for the years 2025-27 cumulatively, and increasing the number of students in dual-higher education programmes to at least 600 for 2025-27 cumulatively. Baseline: In the academic year 2024-25, 1 700 students are enrolled in dual VET programmes and 90 students are enrolled in tertiary dual education programmes.	Moldova improves the legal and policy framework for dual-education, including a mechanism of incentives for the enterprises to enter in form of collaboration with the education institutions (at dual-VET and dual-tertiary/higher education levels). Moldova promotes dual education among the youth through information/communication campaigns, aiming at making this learning opportunity more attractive. Source of verification: SIME/EMIS (Information System in Education), Reports of the Ministry of Education and Research, admission reports provided by the HEIs to the MER, consolidated admission report of the MER.

						Ambition Level: Category 1
76	Employment	Improving quality, relevance and inclusiveness of education through improved access to preschool, primary and secondary education	December 2027	Ministry of Labour and Social Protection	Childcare service provision for children aged 0-3 years is strengthened with 2000 new childcare places. – Baseline: No new childcare places for children aged 0-3 years established from the state budget in 2024.	Authorities will oversee the refurbishment and creation of new childcare places for children aged 0-3 years. Source of verification: Reports by the Ministry of Labour and Social Protection. Ambition Level: Category 1
77	Education	Improving quality, relevance and inclusiveness of education through improved access to preschool, primary and secondary education	December 2026	Ministry of Education and Research	The curriculum reform is advanced, with operationalisation of an evidence-based monitoring & evaluation system to assess the progress of students' performance, including sample-based standardised student assessments. Baseline: By December 2024, a review of the national curriculum from the primary to the upper secondary education has been initiated by the Ministry of Education and Research, but no evidence–based system is in place to assess the progress.	Moldova designs and operationalises an evidence-based monitoring and evaluation system to assess the impact of the reform and to produce recommendations for further reviews. The evidence-based system integrates measures to assess the progress of children with special educational needs. Moldova conducts yearly sample-based tests on 4th, 9th and 12th graders, in order to assess the results of implementation of the revised general education curricula. Source of Verification: Report from the Ministry of education and Research (including all evidence of the Curriculum M&E mechanisms in place and documental evidence of the sample-based test conducted), and reports from the ANCE (National Agency for Curriculum Evaluation). Ambition Level: Category 4
78	Education	Improving quality, relevance and inclusiveness of education through improved access to preschool,	December 2026	Ministry of Education and Research	All compulsory subject-curricula for lower-secondary and upper-secondary education are revised and approved, and pedagogical support for their implementation is provided to teachers, with at least 25% of all the teachers of the lower-secondary and upper-secondary levels trained to teach according to	Moldova completes the current curriculum review for all mandatory 28 subjects of lower and upper secondary education and launches in-service teacher training with at least 25% of all teachers having participated in the training (proved by certificate of attendance).

		primary and secondary education			the revised curricula through specific teacher training and mentorships programmes (8 000 teachers out of the total 33 000 teachers of the general education system). Baseline: In 2024, 0% of the teachers of lower-secondary and upper-secondary schools are trained on the new curricula (and curricula-revision still not completed). 28 compulsory subject curricula in place.	Source of verification: Revised curriculum, report of the Ministry of Education on the curriculum review, teacher training reports from the training providers. Ambition Level: Category 1
79	Education	Strengthening education outcomes, quality and integrity of university education	June 2027	Ministry of Education and Research	25% of doctoral level programmes in Moldova Higher Education Institutions are internationally accredited by EQAR (European Quality Assurance Registry) registered agencies further aligning the Country with the standards of the European Higher Education Area (EHEA). Baseline: In December 2024, 0% of doctoral level programmes in Moldova universities are internationally accredited. There are 46 "provisionally authorised" doctoral institutions. While quality assessment mechanisms are in place for bachelor and master programmes, no actions have been taken for doctoral studies. Moreover, no specific methodology for accreditation of doctoral schools is in place in Moldova, and international expertise in the field is needed.	Moldova advances evaluation and accreditation of national doctoral programmes by international agencies for quality assurance (EQAR registered), ensuring transparency and equivalence in degrees between Moldova and countries of the EHEA. At least 25% of the total active doctoral programmes in Moldova are internationally accredited at EQAR. Source of verification: EQAR database of accredited doctoral programmes Ambition Level: Category 1
80	Education	Strengthening education outcomes, quality and integrity of university education	June 2026	Ministry of Education and Research	Robust anticorruption and antifraud measures are implemented in universities, with the adoption of a single national plagiarism-detector software, and at least 50% of Bachelor students in HEIs having attended on-line or off-line trainings and awareness-raising campaigns on ethics and anti-plagiarism	(i) The Ministry of Education uses a single software solution for anti-plagiarism in thesis and dissertations across all levels of higher education from bachelor to doctoral degrees. (ii) Moldova develops the normative and policy framework for integrity/anticorruption in higher education, in collaboration with the National Anticorruption Centre.

					measures with the involvement of the National Anticorruption Centre. Baseline: In December 2024, no advanced antiplagiarism IT tools are in use in Moldovan universities and no regular training and awareness raising campaigns on academic integrity are conducted. Different universities use occasionally antiplagiarism software of different type, usually of low-quality performances and without the necessary continued maintenance. Also, a comprehensive normative and policy framework on academic integrity is missing.	(iii) Moldova installs a single advanced IT software for plagiarism detection in all HE institutions of the country and in the national quality assurance agencies, ensuring also inter-operability with the modules of the HEMIS (Higher Education Management Information System). (iv) Moldova develops and rolls out, in partnership with the National Anticorruption Centre, training modules (online and in-presence) for university students on ethics, transparency, integrity and has launched communication/awareness raising campaigns on academic integrity and the effect of corruption in higher education. Source of verification: Ministry of Education Reports, including yearly approved Anticorruption Plan, documental evidence of the purchase and installation of the antiplagiarism software in all higher education institutions, and documental evidence of the training attendance and the communication campaigns implemented. Ambition Level: Category 3
81	Social protection	Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and population needs	December 2025	Ministry of Labour and Social Protection	The regulations on quality assurance and minimum quality standards for 80% of social services are updated. Baseline: In 2024, improved and updated regulations exist for 10% of social services.	The reform aims to enhance the quality of social services through regulatory revisions on quality assurance and minimum quality standards. The social services covered encompass 47 social services, representing 100% of the total number. Of these, 10% (5 social services - day centre for children at risk, regional centre for integrated assistance for children victims and witnesses of crime, community home for persons with disabilities, free telephone assistance service for persons with disabilities, and free telephone assistance social service for children) already operate under improved and updated regulations. Out of the remaining 90%, 70% (32

						services) are subject for update in accordance with the priorities of the Ministry of Labour and Social Protection, progressing toward the final target of 80% coverage. Source of verification: Ministry website confirming the adoption of the regulation of the quality assurance and minimum quality standards for 80% of social services. Compliance data from the MLSP monitoring social service quality. Ambition Level: Category 2
82	Social protection	Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and population needs	December 2026	Ministry of Labour and Social Protection	At least 30 000 persons are enrolled in case management benefitting from social assistance services. Baseline: In 2024, 3 440 persons were enrolled in case management. No case management for 15 social services in place.	Case management is implemented for 15 social assistance services. Case management, and the related operations manual(s), include case registration, initial evaluation, in-depth evaluation, individual plan development, referral, monitoring and reviewing of individual plan, and closure. Source of verification: Ministry of Labour and Social Protection reports, operation manual(s). Ambition Level: Category 2
83	Social protection	Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum standards and population needs	December 2025	Ministry of Labour and Social Protection	Child protection system is strengthened by recruitment and retention of additional 200 child protection specialists, funded through the state budget. Baseline: 35 child protection specialists employed from the state budget.	Moldova strengthens its child protection system by ensuring recruitment and retention of 200 child protection specialists, funded through the state budget. Source of verification: MLSP recruitment records, report on deployment of the specialists. Ambition Level: Category 4
84	Social protection	Enhanced quality and accessibility of social services meeting minimum	June 2027	Ministry of Labour and Social Protection	The unified Automated Information System for social services (eSocial) is used by the Ministry of Labour and Social protection and social workers.	eSocial is a centralised digital platform that modernises social protection services and replaces outdated paper-based systems with a secure, integrated solution. It serves as a

		standards and population needs			Baseline: The data framework of the Ministry of Labour and Social Protection and subordinated institutions consists of 14 standalone systems and registers that do not talk to each other. The concept for the unified Automated Informational System for social services (eSocial) is approved. Energy Vulnerability Platform (EVRF) is integrated in eSocial.	"single-window" system for managing social benefits and services. The following modules are in use by the authorities: case management, social assistance, disability. (i) The case management module includes case registration, initial evaluation, in-depth evaluation, individual plan development, monitoring and review of individual plan, and closure. (ii) The Social assistance module includes case management for social aid (Ajutor Social) and social services, including application and document flow, eligibility validation, payment management, reporting and analytics dashboards. It also includes integration with child protection and refugee systems. (iii) The disability module includes document flow, analytics dashboard, risk analysis and reporting. Information from eSocial is shared through MConnect with other government systems, such as health, education, and population registry. Source of verification: Ministry of Labour and Social Protection documents confirming the use of eSocial. Ambition Level: Category 4
85	Employment and labour markets	Strengthened active labour market policies and facilitation of	December 2025	Ministry of Labour and Social Protection	The State labour inspectorate is reformed and has the power to conduct unannounced inspection visits while limitations linked to the law 131 of 2012 are	The State labour Inspectorate has the powers and mandate in line with ILO Conventions. Law 131 of 2012 is aligned to the ILO Conventions.

		labour market participation and fighting undeclared work and labour exploitation			eliminated. A monitoring system for inspection visits' recommendations is in place. Baseline: The law 131 on state control is in contradiction with the ILO conventions on labour inspections 81 and 129.	This legislation regarding the mandate of the labour inspectorate is revised in line with international labour standards making unannounced inspection visits possible. A monitoring system is in place including the legislation and the monitoring system for inspection visits' recommendations. Source of verification: Official Gazette, State Labour Inspectorate reports. Ambition Level: Category 1
86	Employment and labour markets	Strengthened active labour market policies and facilitation of labour market participation and fighting undeclared work and labour exploitation	December 2026	Ministry of Labour and Social Protection	A digital registry for day-labourers in agriculture is implemented addressing undeclared work in agriculture. 6 000 workers in agriculture are registered and are paying social contributions. Baseline: 0 workers registered in the digital registry for day-labourers in agriculture.	A national digital registry for day-labourers in agriculture is in use 6 000 workers in agriculture are registered and paying social contributions. This represents 20% of informal workers in agriculture according to the Labour Participation Survey in 2023. Source of verification: Ministry of Labour and Social Protection reports Ambition Level: Category 1
87	Employment and labour markets	Strengthened active labour market policies and facilitation of labour market participation and fighting undeclared work and labour exploitation	December 2026	Ministry of Labour and Social Protection	The number of beneficiaries of active labour market measures implemented is increased by 400% compared to 2024. At least 60% of beneficiaries are women. At least 10% of beneficiaries are persons with disabilities. Baseline: In 2024, a total of 1326 people benefited from active labour market measures. 61.7% of beneficiaries were women. 7% of beneficiaries are persons with disabilities.	Employment agency has four active labour market measures: professional training; subsidising the creation of jobs; support for creation or adaptation of the job/workplace; stimulating labour mobility. Source of verification: Reports provided by the National Employment Agency Ambition Level: Category 1
88	Health	The quality of health service delivery	June 2027	Ministry of Health	As part of the hospital system reform aiming at decentralising specialised medical care, integration of the existent and future specialised regional hospitals	Moldova designs and implements regional integrated referral networks for specialised health care services including a financing mechanism, administrative structures, and

		nationwide is improved			within the hospital network is advanced through the development of an integrated regional referrals network. Baseline: In 2024, a regional referral hospital network exists for just one disease area. Regional referral hospitals networks for other highly specialised health care services do not exist. To-be-constructed regional hospitals in Balti and Cahul are integrated neither into the regional referral networks, nor into strategic and workforce planning, improved service delivery, optimized referrals of the national hospital system.	definition of levels of care based on each hospital's service capacity and bed profile in every region. As a result, at least 10 regional referral hospitals are included in the network. Source of verification: Official government documents confirming the implementation of regional integrated referral networks for highly specialised health care services, with at least 10 referral hospitals being included in the network. Ambition Level: Category 3
89	Health	The quality of health service delivery nationwide is improved	December 2027	Ministry of Health	The national licensing system for health professionals is introduced to ensure that all health workers are qualified to provide quality and safe healthcare services. At least 200 healthcare professionals receive specialised training in modern care models to enable the effective implementation of regional integrated referral networks. Baseline: No authority exists to oversee compliance to licensing and registration/certification requirements.	The national licensing system for healthcare professionals is implemented, to cover the following professions: doctors, dentists, nurses, and midwives. A dedicated service is established to regulate entry into the profession and ensure compliance with certification requirements. To align Moldova's healthcare sector with EU standards, the legal framework governing entry and practice in healthcare professions is updated, at least 200 healthcare professionals receive specialised training in modern care models. Source of verification: Official publication of the decision to establish a national authority to oversee compliance to licensing and registration/certification requirements. Administrative records documenting the structure, staffing, and operations of the authority. Reports from the newly established licensing authority detailing its activities, issued licenses, and compliance monitoring. Official publication confirming the update of the legal framework governing entry and practice in healthcare professions. Documents confirming capacity building of 200 healthcare professionals.

						Ambition Level: Category 2
90	Health	Integrated tools for digital transformation are in place to ensure better access and quality of healthcare	December 2027	Ministry of Health	The digitalisation of the health sector is strengthened through the implementation of electronic health records (EHR) for 40% of the insured population. Baseline: In December 2024, Electronic Health records are not in place.	healthcare services are improved through the implementation of electronic health records (EHRs), that replace paper-based medical records with a secure, digital system that allows doctors, hospitals, and healthcare providers to access and update patient information (a complete medical history, including diagnoses, treatments, test results, and prescriptions) in real time. Following the approval of the National eHealth Strategy, EHRs are implemented and populated for at least 40% of the insured population. To ensure effective use, technical staff from regulatory institutions and healthcare professionals receive training on EHR. Source of verification: Official Gazette, system specification for EHR, deployment records, statistical data from EHR, training records from the Ministry of Health. Ambition Level: Category 2
91	Health	Integrated tools for digital transformation are in place to ensure better access and quality of healthcare	December 2026	Ministry of Health	Health sector services are digitalised through the implementation of a medicines stock monitoring system. Baseline: In December 2024, medicines stock monitoring system is not in place. Concept note and architecture are developed.	The medicines stock monitoring system is operational allowing suppliers and healthcare providers to report medicine stocks regularly, while the National Medicine Agency monitors availability and takes proactive measures to prevent shortages. Source of verification: Reports of Ministry of Health Ambition Level: Category 3
92	Health	Increased access to novel treatments for high burden of diseases patients	December 2026	Ministry of Health Ministry of Finance	Moldova revises the Law on Medicines in line with EU pharmaceutical standards and includes at least two innovative medicines in the positive reimbursement list. Regulations are revised to allow for risk-sharing agreements.	Moldova revises the Law on Medicines in line with EU pharmaceutical standards and uses the existing health technology assessment process to guide decisions on including innovative medicines in the positive reimbursement list. At least two innovative medicines are included in the

					Baseline: Law on Medicines is outdated. No innovative medicines are included in the positive reimbursement list. Regulations do not allow for risk sharing agreements.	positive reimbursement list. Regulations are revised to allow for risk sharing agreements to ensure efficient resource allocation for innovative drug purchases. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 2

Pillar 5 Green transition/natural capital

Step #	Subarea	Title of the reform	Implementation Deadline	Institutions	Payment condition and baseline	Description and clear definition of what each step entails
93	Environment protection and climate actions	Establishing the environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon development	June 2026	Ministry of the Environment Environmental Inspectorate Environmental Agency	Environmental regulatory and enforcement field is substantially strengthened with implementation of key functions of Ministry of Environment, the environmental inspectorate and environmental agency, enforcement of environmental control/regulation function, and functions arising from horizontal legislation Directives (including Environmental Impact Assessment, Strategic Environmental Assessment) ensuring relevant staffing for an effective implementation. Baseline: Lack of clear institutional framework with defined roles (e.g., missing competencies in chemicals management, not sufficient competencies to fully implement EIA, climate actions)	Environmental Inspectorate: (i) A permanent fast response capacity to environmental incidents by the inspectorate is established – integrating eco-alert platform into the control system of the Environmental Inspectorate; (ii) Effective 24/7 year-round response capacity to environmental incidents is established together with a method for tracking the handling of environmental complaints – response staff is available, i.e. contracted on a 24/7 year around basis to register alerts; (iii) Rules to increase efficiency in response times to environmental complaints are adopted to ensure a maximum 24h response; (iv) Inspection results are transparent and publicly accessible (publishing depersonalised inspection reports and acts); (v)Enforcement policy guidance document is adopted and made publicly available – control questionnaires and checklists developed; (vi) Inspection planning including development of clear risk categories, methodology for planning and holding inspections in line with EU standards is adopted. Legislation is adopted approving minimum criteria for Environmental Inspections. Environmental Agency: (i) Clarified competencies to ensure efficient environmental implementation and monitoring, permitting system; (ii) Mechanism to check self-monitoring reports is established;

						(iii) Methodologies for private sector reporting requirements are developed. Institutional mechanism for consultation of private sector is established; (iv) A unified, easily accessible, database of environmental permits is established and updated on a regular basis; (v) Responsibility for permits and monitoring of chemicals, GHG emissions has been assigned to Environmental agency; (vi) Environmental impact assessments are carried out for all major investments and strategic environmental assessments are carried out for all major plans and programmes; (vii) Agency approves the revised organisational chart, and minimum additional 40 staff members the Environmental Agency are hired. Ministry of Environment: (viii) Strategic environmental assessments are carried out for all major plans and programmes according to the provisions of the national SEA legislation. Source of verification: Official Gazette, Environmental Agency reports, Environmental Inspectorate reports. Ambition Level: Category 3
94	Environment protection and climate actions	Environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon development	December 2025	Ministry of the Environment	The reform of the National Environmental Fund is completed, in particular by ensuring adequate funding, publishing calls for Proposals/ Funding opportunities, adopting clear and transparent rules and selection criteria for projects, establishing an evaluation committee and disclosure of projects to be funded and of already funded projects as well as reporting on project implementation. Baseline: Limited institutional and technical framework and capacity to implement clear and	Calls for proposals are published in official gazettes and media platforms, evidence of dissemination to relevant stakeholders (including NGOs, businesses, research institutions). Ministry of Environment approves transparent funding guidelines through ministerial order (to include stakeholder consultation reports demonstrating the involvement of civil society and experts in drafting the rules), funding criteria are made available on the official website. Ministry of Environment approves the establishment of an independent evaluation committee and regular publication of selected projects, including budget allocation and expected

					transparent rules for funding allocation with the National Environmental Fund	outcomes, regular reports on fund disbursement and project implementation progress (every 6 months). Source of verification: ONIPM website, Ministry of Environment website, ministerial order on the evaluation committee Ambition Level: Category 3
95	Environment protection and climate actions	Environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon development	June 2026	Ministry of the Environment	The enforceability of the new Law on Environmental Liability is ensured in line with Directive 2004/35/EC. Baseline: Law on environmental liability and environmental liability practice currently not in place.	(i) Legal framework necessary to comply with standards on environmental liability is established, including rules on penalties/fines applicable to infringements of the legal framework, as well as measures necessary for enforcement are applied. (ii) A clear methodology for damage assessment and financial environmental guarantee is established and criteria for remediating the damage as well as technical guidelines and assessment protocols for environmental authorities are approved. (iii) Entry into force of the Environmental Liability Law. (iv) Trainings are provided for inspectors and relevant personnel on damage assessment. Source of verification: Official Gazette. Ambition Level: Category 2
96	Environment protection and climate actions	Environmental playing field through modernising environmental governance and promoting low carbon	June 2027	Ministry of the Environment	An updated system of payments for environmental pollution and taxes for the use of natural resources is established. Baseline: The current system of payments is outdated and does not reflect the core principles of environmental taxation – polluter pays principle, economic efficiency, social equity addressing key	An updated system of payments for environmental pollution and taxes for the use of natural resources is established in line with EU standards: (i) A compliance and enforcement system for the new payments and taxes is established, including penalties for non-compliance. The legal framework and effective enforcement mechanisms are established. (ii) Adoption of the new pollution payments and taxes Law

		development			taxation areas – energy taxation, transport taxation, pollution taxation, resource use taxation	through participatory decision-making. (iii) Revenue collection reporting and guidelines on how payments are calculated and collected are approved. (iv) Sector-specific charges for water use, emissions, and waste disposal are introduced (e.g., water abstraction fees, CO_2 taxes, landfill taxes). Source of verification: Official Gazette on new pollution payments/taxes, public consultation reports, approved guidelines Annual reports on revenues collection and their allocation for environmental purposes. Ambition Level: Category 1
97	Environment protection and climate actions	Monitoring and data gathering system to help shape environmental policies	December 2027	Ministry of the Environment	To ensure public access to environmental information, a single environment information platform is prepared with IT specifications for the development of the integrated information system completed and the procurement process is launched. Baseline: In December 2024, no integrated environmental data system is in place.	Environmental monitoring systems are aligned with the EU standards, in particular with the European Environmental Agency reporting obligations. Elaboration and approval of the technical concept of a single environmental information platform on which all environmental data and information is integrated. External evaluation of the integrated system's compliance with EU standards is completed with positive feedback. The procurement process of IT systems 100% aligned with national and EU procurement standards has started. Source of verification: Official Gazette, external evaluation report of compliance; technical specifications published. Ambition Level: Category 2
98	Environment protection and climate	Halting biodiversity loss and protecting biodiversity and natural	December 2027	Ministry of the Environment	The inventory of the national forest fund is institutionalised and completed (100%) in line with amended legal basis, a methodology for a continuous forest inventory is established.	The forest is managed as a continuous forest inventory (CFI) utilising systematic sampling. This approach combines repeated measurements in permanent sample plots with measurements in temporary sample plots. It operates a two-stage forest inventory, involving forest assessments and

	actions	ecosystems			Baseline: In 2024 0% of Forest inventory is completed.	measurements on orthophoto maps, followed by field measurement. The forest inventory encompasses the entire territory of the country. Data collected and verified for the total forest area. Internal verification process completed with cross-checking of field measurements and remote sensing data (to include independent third-party verification and validation). Forest Research and Management Institute (ICAS) has been appointed as separate public institution directly under Ministry of Environment and assigned responsibility for the forest fund inventory. At least 75% of ICAS personnel responsible for forest inventory has been trained to carry out and maintain a continuous forest inventory. Source of verification: Interim progress reports including remote sensing (orthophoto maps) verification reports demonstrating coverage and accuracy) Ambition Level: Category 2
99	Environment protection and climate actions	Halting biodiversity loss and protecting biodiversity and natural ecosystems	December 2026	Ministry of the Environment	A separate institution responsible for the management of all protected areas and ensuring adequate resources for their management is established and is operational, including legal basis, premises allocated, operational guidelines and procedures for the authority are approved and 50% of minimum staff recruited. Baseline: No separate institution for the management of protected areas exists, competencies related to protected areas are assigned to Moldsilva (forming a conflicting set of competencies) and other institutions. Systematic approach and implementation of policy on protected areas is absent.	A new authority responsible for implementing state policy in the protection and management of all protected areas is established and is operational. This authority performs state management functions, including monitoring and protecting natural values related to landscape and biological diversity, preparing strategic planning documents for protected areas, and overseeing activities within these areas. It is also responsible for preparing Moldova for the NATURA2000 network. Minimum staff required is 20 staff members. Source of verification: Official Gazette, 2027 budget, official organigram. Ambition Level: Category 2

100	Environment protection and climate actions	Halting biodiversity loss and protecting biodiversity and natural ecosystems	December 2027	Ministry of the Environment	Moldova's Proposal for Natura 2000 sites (Bird and Habitat Directive) is approved in line with scientific criteria and submitted to the European Commission. Baseline: No such proposal exists.	Detailed habitat mapping and species population data are made available for potential sites. Proposal is approved and submitted to the European Commission. Source of verification: Ministry of Environment report Ambition Level: Category 2
101	Environment protection and climate actions	Strengthening resource productivity and circularity including waste management	December 2026	Ministry of the Environment	The Environmental Reference Laboratory (ERL) is operational on all environmental components for which it is responsible: water, air, soil, waste, environmental radioactivity. The ERL implements a public database or reporting system where environmental monitoring data and laboratory results are shared with the public and relevant stakeholders in a transparent manner. Baseline: Equipment and methods do not permit investigations according to EU standards. The database exists but is not user friendly.	Environmental Agency Laboratory is accredited in accordance with relevant ISO standards and is operational, including on waste component. The number of accredited parameters is increased to by at least 10%. It is capable of performing routine environmental monitoring tasks (e.g., water, air, soil quality tests, hazardous waste investigations) as per EU standards. The ERL implements a public database or reporting system where environmental monitoring data and laboratory results are shared with the public and relevant stakeholders in a transparent manner. Source of verification: Access to the monitoring database on the Environmental Agency; ERL technical capacity building report Ambition Level: Category 3
102	Environment protection and climate actions	Strengthening resource productivity and circularity including waste management	December 2027	Ministry of the Environment	A Hazardous Waste Management Centre is established, a decision on the premises is made and budget allocation for 2028 is approved. Baseline: No centralised hazardous waste management centre exists, and hazardous waste is managed through ad hoc measures	The Hazardous Waste Management Centre (HWMC) is institutionalised, a legal framework for the establishment of Waste management centre for environmentally sound management of hazardous waste is in place. This centre manages hazardous materials in compliance with environmental regulations and safety standards, protecting public health and the environment. Selection and designation of a specific land for the establishment of a facility dedicated to the handling of hazardous waste. This process includes planning, land approval and obtaining the necessary permits.

						Identification and allocation of financial resources in the budget law or in the agreement with financial institutions. Funding from the 2028 annual budget is allocated for establishment of the HWMC. Source of verification: normative act for the establishment of HWMC published in Official Gazette; Permissive acts for the development of the Centre and the decision of the Local Public Authorities for the allocation of land issued. Ambition Level: Category 3
103	Environment protection and climate actions	Strategic planning in environment protection and climate actions	June 2027	Ministry of Environment Ministry of Digitalisation and Economic development Ministry of Education and Research	As per its Environmental Strategy, the outstanding programmes with costed action plans shall be adopted. Baseline: Moldova's Environment Strategy for 2024-2030 was approved in 2024. The strategy establishes the progressive implementation of environmental sectoral measures and activities with clearly defined objectives until 2030. The implementation of the strategy is to be carried out in stages, depending on the available resources, prioritising measures with immediate impact on public health and ecosystem protection, with the aim of achieving the sustainability and compliance with European standards.	The following costed action plans shall be adopted: - Integrated Environmental Monitoring System Development Programme - Air quality plans and plans to maintain air quality in areas and agglomerations - Air pollution control programme with measures to prevent pollution and protect atmospheric air - Programme for the Sustainable Use of Mineral Resources - Programme on combating desertification, restoration of degraded land and soil - Biodiversity Programme for the years 2024-2030 - National Programme on Greening Small and Medium-sized Enterprises - New Waste Management Programme 2028-2032 - Six Environmental education and training programmes together with the Ministry of Education - Five Fundamental and applied research programmes in the field of environmental protection and climate change together with the Ministry of Education

						Source of verification: Official Gazette. Ambition Level: Category 3
104	Environment protection and climate actions	Climate actions and decarbonisation	June 2026	Ministry of Environment Environmental Agency	Moldova adopts relevant regulatory framework to align with the Energy Community MRVA (Monitoring, Reporting, Verification and Accreditation) Acquis. Baseline: As of April 2025, the regulatory framework for monitoring, reporting and verification system for GHG is not completed and the system is not operational.	Moldova adopts relevant regulatory framework to align with the Energy Community MRVA Acquis allowing for the implementation of the MRVA system to start in January 2027. This includes adjusting the regulatory framework on GHG permits, monitoring plans as well as specific requirements applicable to the accreditation of verifiers of emission reports. The regulatory provisions require for the covered installations to start monitoring their emissions from 1 January 2027, to submit their monitoring plans to the competent authority in 2026 or early 2027 and to report verified data by installation by end March 2028. Source of verification: Official Gazette. Ambition Level: Category 3
105	Environment protection and climate actions	Climate actions and decarbonisation	December 2026	Ministry of Environment Environmental Agency	A monitoring, reporting, and verification system for the greenhouse gas emissions aligned with the Energy Community requirements is operational. Baseline: As of April 2025, the regulatory framework for monitoring, reporting and verification system for GHG is not completed and the system is not operational.	Full implementation of Monitoring, Reporting, Verification and Accreditation (MRVA) by building institutional and market readiness. The MRVA system is operational and ready for use. Source of verification: Ministry of Environment reporting. Ambition Level: Category 2

Pillar 6 Energy security and efficiency

Step #	Subarea	Title of the reform	Implementation Deadline	Institutions	Payment condition and baseline	Description and clear definition of what each step entails
106	Energy	Open and competitive electricity market	December 2025	National Agency for Energy Regulation (ANRE) Transmission System Operator Moldelectrica	National terms and conditions for the balancing are established in line with the provisions of EBGL and other Energy Community acquis. Baseline: No terms and conditions for the balancing market.	The establishment of the national terms and conditions for balancing in line with EnC acquis notably, the Electricity Integration Package, which includes the Regulation (EU) 2019/943 on the internal market for electricity and Commission Regulation (EU) 2017/2195 establishing a guideline on electricity balancing (EBLG). The Law should be adopted by the Parliament, then on the basis of the law, EBGL should be adopted by ANRE and on that legal ground Moldelectrica should adopt terms and conditions for balancing as they are a requirement under Article 18 of EBGL. This will ensure a fair, non-discriminatory and transparent conditions for balancing service providers and balance responsible parties, thus a level playing field for all participants in the balancing. It will contribute to development of new investments into balancing services and development of competition in the balancing market which is currently lacking. It will also allow for harmonisation with EU rules as one of preconditions for joining EU Balancing platforms. Source of verification: EBGL approved by ANRE; terms and conditions for balancing approved by ANRE Ambition Level: Category 3
107	Energy	Open and competitive electricity market	December 2025	National Agency for Energy	The public procurement tenders are launched for balancing services from new capacities (by Moldelectrica).	Tenders should be launched by September 2025, what will be verified in December 2025. Procurement tenders are necessary to unblock investments in

				Regulation (ANRE) Transmission System Operator Moldelectrica	Baseline: No tender launched.	balancing capacities. Source of verification: Tender framework published on Moldelectrica's website. Ambition Level: Category 4
108	Energy	Open and competitive electricity market	December 2025	Ministry of Energy National Agency for Energy Regulation (ANRE) Transmission System Operator Moldelectrica	System services market is in place. Baseline: No balancing services market.	The balancing market to be in place requires: - Establishment of a regulatory and contractual framework for market-based procurement of balancing services including both capacity and energy. - ANRE approves the launching of balancing market by the decision according to the existing law. If this is not the case, ANRE should approve the rules submitted by Moldelectrica. - Moldelectrica is responsible for establishing and operating balancing market including procurement and operationalisation of the IT platform (linked to the Investment Plan: procurement of the MMS system). Balancing market is operational when regulatory and contractual framework adopted and published and supporting balancing market platform is in place so that interested market participants can conclude balancing service provider contract and place their offers to Moldelectrica for balancing capacity/energy. The opening of the balancing market (capacity and balancing energy) will enable Moldelectrica to improve system balancing by procuring and using balancing services from the existing facilities that have passed the prequalification procedure (including cross-border providers (e.g RO, UA). Source of verification: Decision of ANRE is published is published in the Registry of ANRE's Board Decisions,

						Balancing market operational with prequalification procedure, balancing market rules and BSP contract approved by ANRE and published on the website of Moldelectrica. Transmission network tariff including costs of procurement of balancing services ex-ante approved by ANRE. Ambition Level: Category 1
109	Energy	Open and competitive electricity market	June 2025	National Agency for Energy Regulation (ANRE) Moldovan Energy Market Operator (OPEM)	Nominated Electricity Market Operator designated. Baseline: currently no NEMO is designated.	NEMO is designated to perform tasks related to single day-ahead and single intraday coupling in line with Commission Regulation (EU) 2015/1222 establishing a guideline on capacity allocation and congestion management (CACM). Source of verification: Decision on NEMO designation adopted by board of ANRE is Decision is published in the Registry of ANRE's Board Decisions in the Registry of ANRE's Board Decisions. Ambition Level: Category 4
110	Energy	Open and competitive electricity market	December 2025	Ministry of Energy Ministry of Finance National Agency for Energy Regulation (ANRE) Moldovan Energy Market	Day ahead and intraday markets are launched. Baseline: No functioning day ahead and intraday market in place.	The launching of market in practical terms require that power exchange will announce the first go-live date in advance and will start registering market participants. As of that the day for which they announced the first auctions they will initiate the platform and all registered market participants will get a possibility to place their offers for the next day. After the auctions will be closed, power exchange will publish the results of the trading. The existing law is conditioning the launching of the day-ahead and intraday market by the decision by ANRE. DAM and IDM will provide transparent price signal, allow market participants to trade and balance their positions close to real time and reduce trading risk which should result in lower electricity prices. Operational DAM and IDM are also prerequisite to market coupling.

				Operator (OPEM) Transmission System Operator Moldelectrica		Source of verification: ANRE decision/operational procedures of the electricity market operator. Ambition Level: Category 3
111	Energy	Open and competitive electricity market	June 2027	National Agency for Energy Regulation (ANRE) Moldovan Energy Market Operator (OPEM) Transmission System Operator Moldelectrica	Progressing with the requirements for market coupling and preparing a draft application to the Market Coupling Steering Committee (MCSC). Baseline: Moldova has no readiness to submit an application to the MCSC.	(i) Entry into force of the legislation aiming at transposition of Directive (EU) 2019/944, and implementation of Regulation (EU) 2019/943, Regulation (EU) 2019/941, Regulation (EU) 2019/942, Commission Regulation (EU) 2016/1719, Commission Regulation (EU) 2015/1222, Commission regulation (EU) 2017/2195, Commission Regulation (EU) 2017/1485 and Commission regulation (EU) 2017/2196 and submission to the Commission. (ii) Draft application for adherence to the Market Coupling Steering Committee (MCSC) is shared with the Commission before the official submission. Source of verification: The Official Gazette; draft application to the Market Coupling Steering Committee Ambition Level: Category 2
112	Energy	Open and competitive electricity market	December 2025	Ministry of Finance	Moldova VAT Law harmonised with the EU legislation, is adopted by the Parliament. Baseline: Existing draft law non-harmonised with EU VAT law.	Harmonisation of Moldovan VAT legislation with those of the EU is necessary to eliminate, to the maximum extent possible, factors which may distort conditions of competition in the market, and which may lead to legal uncertainty. In particular, integration into SDAC, SIDC and EU Balancing platforms requires a high level of harmonisation of applicable regimes of VAT in order to prevent non taxation, double taxation, tax evasion and tax fraud. This harmonised VAT reverse taxation regime is also envisaged by the EU-Moldova

						Association Agreement as one of the preconditions to create a level playing field between all market participants in the Moldovan electricity and gas market. Source of verification: Draft law approved by the Parliament. Ambition Level: Category 2
113	Energy	Increasing energy security by reducing dependence on energy imports, diversifying energy suppliers and strengthening energy efficiency measures	December 2025	Ministry of Energy National Agency for Energy Regulation (ANRE)	Large industrial gas consumers procure gas on open gas market. Baseline: existing legal framework: Gas law 2016/108.	Moldova government phases out the existing PSO for large industrial consumers. Moldova Gas market opened as of 1 October 2025 to all large industrial gas customers. There are 452 big customers, out of which 87 switched so far (19%), so there is room for further market opening. Source of verification: The amendment is adopted by the Parliament. Ambition Level: Category 1
114	Energy	Increasing energy security by reducing dependence on energy imports, diversifying energy suppliers and strengthening energy efficiency measures	December 2025	Ministry of Energy National Agency for Energy Regulation (ANRE)	The supplier of the last resort/universal gas supplier is appointed by ANRE, based on the transparent and non-discriminative procedure. Baseline: Existing legal framework.	ANRE organises a tender, in a transparent and non-discriminatory manner, with price of the activity as the main input for a supplier of last resort/universal gas supplier and selects the winner. Source of verification: Decision of ANRE is published Ambition Level: Category 3

115	Energy	Guaranteeing energy security	December 2027	Ministry of Energy National Agency for Energy Regulation (ANRE)	Gas storage obligation of 15% of the total consumption of Moldova is secured on annual basis. Baseline: Existing legislation.	The Law ensuring that the gas storage will be maintained, by using market-based instruments defined by the government of Moldova in consultation with the EU and the Energy Community Secretariat, is adopted. Moldova secures gas storage for 15 % of total consumption at the beginning of the heating season for years: 2025, 2026 and 2027 Source of verification: ANRE monitoring data. Ambition Level: Category 1
116	Energy	Guaranteeing security of supply	December 2025	Ministry of Energy National Agency for Energy Regulation (ANRE)	ANRE takes a decision concerning re-submitted Opinion of the Ministry and considers re-opening of the certification on Vestmoldtransgaz in regards the transmission system ownership. Baseline: Existing opinion.	ANRE takes a decision by Quarter 3 2025, on transferring the ownership of the network from Moldovagaz, to an entity not related to supply, trade, or distribution of gas. Source of verification: Opinion of the Ministry of Energy on the security of supply situation; ANRE's certification Decision published on the website. Ambition Level: Category 5
117	Energy	Guaranteeing security of supply	December 2025	Ministry of Energy Transmission System Operator Moldelectrica	Moldova finalises the construction of 400 kV line Vulcanesti – Chisinau to secure its power system. Baseline: No power line.	New internal line 400 kV from Vulcanesti to Chisinau allows direct transmission of electricity imported from Romania to reach Moldovan capital and secure the system in a case of possible outages of 400 kV line Vulcanesti – MGRES (partially crossing the border with Ukraine) or 330 kV line MGRES – Chisinau. Source of verification: Power line is functional and compliant with all necessary regulations. Ambition Level: Category 1

118	Energy	Guaranteeing security of supply	June 2026	Ministry of Energy	Moldova will progress on increasing its energy supply by the entry into force of the law aiming at transposing the EU Directive on oil stocks (Directive 2009/119/EC). Baseline: No specific legislation in place.	Entry into force of the law aiming at transposing the Directive 2009/119/EC on imposing an obligation on Member States to maintain minimum stocks of crude oil and/or petroleum products. The specific law will provide for the creation and maintenance of petroleum stocks as an essential instrument for strengthening security of supply and improving the resilience of the domestic market, establishing the primary legal framework governing such stocks, including the rules on their establishment, maintenance, monitoring and use. Source of verification: Official Gazette. Ambition Level: Category 3
119	Energy	Guaranteeing security of supply	December 2026	Ministry of Energy	The tender for granting the status of a Large Eligible Producer for investors developing onshore wind Power Plants is finalised. Baseline: No investors are designated with the Large Eligible Producer status for developing onshore wind power plants.	The government adopts the decision declaring the winners and granting the large eligible producer status to the investors developing onshore wind power plants with a supported capacity of up to 170 MW together with the obligation to install in the free market a minimum electricity storage capacity of 0.25 MWh for each MW of the supported capacity of the wind Power Plant. Source of verification: Government decision Ambition Level: Category 2

120	Energy	Advancing energy efficiency	December 2025	Ministry of Energy National Centre for Sustainable Energy (CNED)	Residential Energy Efficiency Fund (REEF) operational, providing incentives for multi-apartment residential buildings and individual houses, including vulnerable households to increase energy efficient. Baseline: No such instruments are operational.	Scaling up of REEF, needed for faster delivery of energy efficiency targets. The fund will: - undertaken the obligatory assessment, for additional subsidies - provide incentive for - energy efficient refurbishment - contribute to shift from gas heating systems to renewable systems - energy efficient stoves, - contribute to renovate and cost-effective transformation for specific number of nearly zero-energy building level. Source of verification: Yearly public reports of the CNED. Ambition Level: Category 4
121	Energy	Advancing energy efficiency	December 2026	Ministry of Energy	Roll out of energy efficiency measures. Baseline: As of January 2025, no government funded renovations or energy efficiency measures under REEF were conducted.	Roll out of energy efficiency requires: - Conduct at least 400 energy audits or similar energy evaluation reports across various residential building types, including apartment buildings, and individual houses. - Develop at least 10 technical designs for energy efficiency interventions for multi-storey residential buildings, either contracted or completed. - Sign financing contracts with at least 15 homeowners' associations for the renovation of multi-storey buildings. - Sign financing contracts for at least 400 individual houses to implement energy efficiency measures. - REEF to support the renovation of at least 8 multi-apartment residential buildings, either contracted or completed. - REEF to support the renovation of at least 200 individual houses, either contracted or completed.

						- A government decision on the Energy Efficiency Obligation scheme (mobilising resources for the residential sector). - Establish an Implementation Unit for the Guarantee and Compensation Fund to accelerate access to financing for Condominium Owners' Associations. Source of verification: Public reports of CNED. Ambition Level: Category 2
122	Energy	Advancing energy efficiency	December 2027	Ministry of Energy	Roll out of energy efficiency measures. Baseline: Measures implemented under the step 121.	Roll out of energy efficiency measure requires: - Develop at least 10 additional technical designs for energy efficiency interventions in multi-storey residential buildings, either contracted or completed. - Sign financing contracts with at least 10 additional homeowners' associations for multi-storey building renovations. - REEF to support the renovation of at least 10 additional multi-apartment residential buildings, either contracted or completed. - REEF to support the renovation of at least 300 additional individual houses, either contracted or completed. - A government decision on the REEF programme (to run at least until 2030) Source of verification: Public reports of CNED. Ambition Level: Category 2
123	Energy	Advancing energy efficiency	December 2027	Ministry of Energy Ministry of Infrastructure	The energy performance of building legal framework (related to energy performance certificates issuing) is in place. The tool for energy performance of buildings certificates is operational.	Government adopts the legal framework for energy performance certificates. System for delivering energy performance certificates for buildings is operational.

				and Regional Development (MIDR) National Centre for Sustainable Energy (CNED)	Baseline: No such system in place and no certificates are issued as of 2024.	Source of verification: The tool/system for issuing of energy performance of buildings certificated is in place. Public report by CNED on issued Energy Performance Certificates. Ambition Level: Category 2
124	Energy	Advancing Energy Efficiency	December 2025	Ministry of Energy National Centre for Sustainable Energy (CNED)	Eco-voucher programme is scaled up. Baseline: Savings realised with the distribution of Eco-Vouchers as of 31/12/2024.	Savings realised with distribution of EcoVouchers as of 31/12/2024 compared to savings realised with the distribution of ecoVouchers between 1/01/2025 and 31/12/2025. Source of verification: CNED reports on provided eco-vouchers Ambition Level: Category 3
125	Energy	Thriving market for renewable energy	December 2025	Ministry of Energy National Agency for Energy Regulation (ANRE) National Centre for Sustainable Energy	The Action Plan for the deployment of renewable energy, and energy storage continues to be implemented. Baseline: 580 MW of renewable capacities at the end of 2024	The Action Plan is implemented by will be monitored to make sure that it includes: - reflecting on the outcomes of the first auction; - launching of the new renewable (and energy storage*) auctions in 2025, specifying the allocated capacities for each technology, with a view to fast-track renewables energy deployment. Source of verification: Publish the announcement of the auction, including tender documentation, on the official website of the Ministry of Energy. Ambition Level: Category 3

126	Energy	Thriving market for renewable energy	June 2026	Ministry of Energy Ministry of Economic Development and Digitalisation Ministry of Finance	Launching of the Energy Storage support mechanism for the residential sector and for businesses. Baseline: There is no support mechanism for consumers for purchasing battery storage systems.	The mechanism supporting residential sector and businesses with acquiring battery storage systems is launched. For 2026, this is achieved by extending the scope of the existing financing programs for renewable energy and energy efficiency from the state budget. Source of verification: Adoption of the relevant decision(s). Ambition Level: Category 3
127	Energy	Thriving market for renewable energy	December 2027	Ministry of Energy	The legal framework establishing sustainability criteria for biomass, biofuels, and greenhouse gas emission reduction criteria is in place. Baseline: No related legislation in force. The Government does not report any use of biofuels by the country's transport sector.	Moldova needs to accelerate the implementation of policies promoting the consumption of renewable energy in the transportation sector, with an emphasis, to the extent possible, on the local biofuel production industry. Source of verification: Legislation on sustainable criteria for biofuels and criteria for GHG reduction emission. By December 2027 ANRE and CNED will provide the reports on the use of biofuels, as blended with fossil fuels in 2026. Ambition Level: Category 2
128	Energy	Thriving market for renewable energy	December 2025	National Agency for Energy Regulation (ANRE) Ministry of Energy	Electronic registry for issuance, transfer and cancellation of guarantees of origin for electricity is established. Baseline: No registry in place.	Moldova joined the Energy Community initiative to establish a regional system for guarantees of origin (GO). The national electronic registry for GO in Moldova was created and can be utilised as soon as energy regulator, the designated issuing body, signs an agreement with the service provider. Source of verification: Agreement with the service provider is signed and electronic registry is operational.

						Ambition Level: Category 4
129	Energy	Thriving market for renewable energy	December 2027	Ministry of Energy Ministry of Environment Ministry of Infrastructure and Regional Development (MIDR) Ministry of Economic Development and Digitalisation National Agency for Energy Regulation (ANRE)	Streamlined permit-granting procedures for renewable energy is facilitated by the single point of information platform. Baseline: No single point for information and no guidance for the investors in renewable energy.	The single point for information and guidance for investors is operational. An online platform is established and accessible to investors. Source of verification: Ministry of Energy reports. Ambition Level: Category 3

				National Centre for Sustainable Energy (CNED)		

Pillar 7 Fundamentals

Step #	Subarea	Title of the reform	Implementation Deadline	Institutions	Payment condition and baseline	Description and clear definition of what each step entails
130	Fight against corruption	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework.	June 2027	Ministry of Justice General Prosecutor Office	Track record of effective and efficient investigations, prosecutions, and final judgments in corruption, including high level corruption cases, is improved. Statistical definition of different crime categories is revised and aligned with international standards Baseline: Average for 2021-23 for investigations, prosecutions and final judgments in corruption cases, including high-level corruption, as reported in the e-platform data: 395 investigations/year, 199 indictments/year, 158 final judgements/year.	An overall positive trend in the track record, covering investigations, prosecutions and final judgments in corruption, including high level corruption cases is demonstrated. Statistical definition of different crime categories is revised to align with international standards and EU legislation. Source of verification: reference value -2025 e-platform data. Ambition Level: Category 2
131	Fight against corruption	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework	December 2026	National Integrity Authority	100% of available declarations of assets and personal interests are migrated to and processed electronically in the new version "e-Integrity" IS, the sole system where declarations are submitted. The red flagged ones are allowed to be randomly distributed through the system to integrity inspectors within the National Integrity Authority (NIA). Interoperability with other platforms is ensured through the MConnect platform.	(i) The regulatory framework for the operation of the new version of the "e-Integrity" IS is approved. (ii) The new version of the "e-Integrity" IS is populated with the latest declarations of assets and personal interests (for 2025) and ensures automatic verification based on established risk criteria of declarations. The declarations marked by the system with red flags are automatically and randomly assigned to the integrity inspectors within the National Integrity Authority.

					Baseline: No current system in place that can perform the automatic checks and assignments above.	(iii) Interoperability with other platforms is ensured through the MConnect platform, in particular with the State Tax Service, State Transport Registry, State Registry of Legal Entities, the State Population Registry and the Real Estate Registry. Source of verification: Relevant legal and technical documents and statistics Ambition Level: Category 2
132	Fight against corruption	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework	June 2026	National Anticorruption Centre	100% of National Anticorruption Centre's (NAC) recommendations on corruption risks mitigating measures are addressed in the final draft laws. If some of the recommendations are not accepted, a written justification should be made. Baseline: In 2020-2024: 76% of NAC recommendations are reflected in the final draft laws.	NAC ensures the ex-ante evaluation of risks of corruption for draft legislations. It evaluates the risks of corruption in draft laws and presents an assessment report to the relevant public authority which developed the draft law. The report is then made public. The relevant authority is legally obliged to consider this assessment and integrate NAC's comments. When the institutions cannot follow the NAC recommendations due to legislative constraints, they must provide written justification. Source of verification: Report by NAC on accepted and implemented recommendations. Ambition Level: Category 2
133	Fight against corruption	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework	June 2026	National Anticorruption Centre	95% of National Anticorruption Centre's (NAC) integrity assessment recommendations are integrated into the local integrity plans of evaluated institutions and at least 85% of recommendations are implemented. Baseline: In 2020-2024, 75% of integrity assessment recommendations are implemented by the evaluated institutions	NAC is responsible for institutional integrity testing. It consists in evaluating institutions, identifying risks of corruption and formulating recommendations to address these risks and improve the integrity environment. NAC provides public annual reports on the implementation of its recommendations. Source of verification: published report by NAC on accepted and implemented recommendations.

						Ambition Level: Category 2
134	Fight against corruption	Improve the effectiveness of the prevention and repression of corruption, including by improving the institutional and legislative framework	December 2026	Ministry of Justice	Through strengthening of the legal framework on a dedicated anti-corruption adjudication infrastructure, Moldova achieves a 40% reduction in disposition time for corruption and related cases compared to 2024 and increases the clearance rate by 10% for these cases compared to 2024. Baseline: In 2024, the disposition time for corruption in Chisinau District Court was 775,28 days. The clearance rate was 30.1%.	Related cases are conflict of interest, abuse of service, abuse of power etc. – these are defined in Moldova's legislation as corruption connected crimes. Source of verification: Chisinau District Court annual activity report, SCM decisions on regular monitoring of the court cases. Ambition Level: Category 1
135	Judiciary and prosecutorial system reform	Strengthening independence, accountability, and integrity of the justice system	June 2026	Ministry of Justice Superior Council of Magistracy	All members of the Superior Council of Magistracy (SCM) specialised boards are appointed and all of them have been previously vetted. Baseline: As of April 2025, SCM Disciplinary Procedures Board had 5 vetted members (out of 7 members in total). SCM Selection and Evaluation Board had 6 vetted members (out of 9 members in total).	The SCM specialised boards are responsible for disciplinary procedures and selection and evaluation procedures for judges. They are composed in total of 7 members and 9 members, respectively. Source of verification: Decisions of the Vetting Commission on vetting and the decisions of the SCM (organised competition and selected candidates). Ambition Level: Category 3
136	Judiciary and prosecutorial system reform	Strengthening independence, accountability, and integrity of the justice system	December 2025	Ministry of Justice	100% of sitting judges of three Courts of Appeal are vetted to be subsequently appointed. Baseline: As of February 2025, 1 Court of Appeal judge is sitting and has already been vetted, out of 27 sitting judges to be vetted in total. 18 judges in the Central Court of Appeal are being vetted and 8 judges are in other two Courts of Appeal.	The vetting process verifies the ethical and financial integrity of top judges and prosecutors in Moldova. The vetting of Courts of Appeal judges follows the law 252 of 17.08.2023. The vetting is carried out by the Judicial Vetting Commission, with international and national members, and the evaluation report is then examined by the Superior Council of Magistracy. Source of verification: Decisions of the Judicial Vetting Commission on vetting, and the decisions of the SCM (organised competition and selected candidates). Ambition Level: Category 1

137	Judiciary and prosecutorial system reform	Strengthening independence, accountability, and integrity of the justice system	June 2027	Ministry of Justice Superior Council of Magistracy	At least 50% of the vacant positions in the Courts of Appeal are filled with vetted judges, and 18 members of the Supreme Court of Justice are appointed from vetted candidates. Baseline: As of April 2025, there are 32 vacancies out of 40 positions for the North and South Courts of Appeal and 38 vacancies out of 57 positions in the Central Court of Appeal (total: 70 vacancies/97 positions). The Supreme Court of Justice (SCJ) has 5 vetted permanent members appointed out of 20 members, thus 15 positions are vacant.	Source of verification: Decisions of the Vetting Commission on vetting and the decision of the SCM (organised competition and selected candidates). Ambition Level: Category 2
138	Judiciary and prosecutorial system reform	Strengthening independence, accountability, and integrity of the justice system	December 2026	National Institute of Justice Ministry of Justice	A new strategic plan for the National Institute of Justice (NIJ) aligned with the 2022 TAIEX Peer review recommendations is adopted and a significant part of it is implemented. Baseline: As of April 2025, there is no strategic plan for the NIJ.	The NIJ is responsible for the training of judges and prosecutors. A new Strategic Plan on the activities of the National Institute of Justice is approved ensuring its improved functioning including alignment with the TAIEX Peer Review recommendations. The European Commission is consulted on the elaboration of the Strategic Plan. Source of verification: The National Institute of Justice reports, TAIEX Peer Review Reports, Official Gazette Ambition Level: Category 3
139	Judiciary and prosecutorial system reform	Building further a more efficient, modern, digital and user-friendly administration of the justice sector	December 2027	Ministry of Justice Agency for Digitalisation in Justice and Court Administration	To increase transparency and efficiency of the justice sector, the E-File application is operational in all first instance courts and at least 15% of all cases submitted and processed through this application. The integrated case management system (ICMS) is operational with 100% of all cases covered and all data accessible in electronic form and connection with seven information systems is ensured. Baseline: E-File application is piloted for use in all courts but the coverage is 0,4% of all cases. ICMS is	The E-file system is used to create and manage electronic court case files with access granted to trial participants. At least 15% of all cases (criminal, civil, contraventional) are submitted and processed through the E-File application. The ICMS is an application for automated documentation, record and control of the activity of electronic management of files and other procedural materials issued by courts. It is connected with seven national informational systems to ensure smooth exchange of data. Interoperability between systems is applied at all stages of the examination of cases.

					applied since 2009 across all courts but it is still at a piloting stage as it has not been rolled out.	Source of verification: reports of the Agency for Digitalisation in Justice and Court Administration, statistical reports from ICMS and E-Court File solution. Can also be verified through an extract or on the spot checks. Ambition Level: Category 3
140	Judiciary and prosecutorial system reform	Building further a more efficient, modern, digital and user-friendly administration of the justice sector	December 2027	Superior Council of Magistracy	A 30% reduction in disposition time for administrative cases is achieved in first instance courts compared to 2023. Increase the clearance rate to 110% for civil and commercial cases, and 100% for administrative cases in first and second instance courts. Baseline: As per 2024 CEPEJ report, 2023 data: Disposition time for administrative cases in first instance courts in 2023: 544 days. Clearance rate for civil and commercial cases: 98% (first instance) and 96% (second instance) in 2023. Clearance rate for administrative cases: 76% (first instance) and 96% (second instance) in 2023.	Disposition time compares the number of resolved cases and the number of unresolved cases during the observed period. 365 is multiplied by the number of pending cases divided by the number of resolved cases at the end, so as to be able to express it in the number of days. The ratio measures how long it takes for a type of case to be resolved. Clearance rate is the ratio between the resolved cases and the received cases within a period, in percentage. Source of verification: Justice scoreboard. Ambition Level: Category 1
141	Anti money laundering and financial crime investigations	Creating level playing field for business by fighting economic crime and money laundering	December 2025	Public Service Agency	The central register of beneficial ownership (BO) is fully operational and updated, including effective sanctions for breaches, ensuring a transparent access for competent authorities, FIUs, and obliged entities. 90% of active businesses filed the BO declaration. Access granted to (i) all competent authorities and FIU, (ii) obliged entities in the framework of CDD and (iii) any person/organisation that can demonstrate a legitimate interest. Baseline: As of December 2024, about 75% of active legal entities declared the BO and 88% of large taxpayers have declared BO. 164.905 for profit legal entities were registered, while 83978 already filed the BO declaration. As of Dec 2024, more than 43.000 of companies have no cash-flow.	Active entities are legal entities who register lucrative activities. The inactive ones are those without activity. Access granted to 18 public competent authorities and reporting entities and 18 private and non-governmental entities (financial institutions, investigative mass-media) according to 308/2017 law on AML. Source of verification: Registry of Legal Entities (SRLE) Ambition Level: Category 3

142	Anti money laundering and financial crime investigations	Creating level playing field for business by fighting economic crime and money laundering	December 2026	Anti-Money Laundering Office	A national certification system on AML is established and operational, with at least 500 AML professionals certified. Baseline: No national certification system on AML	AML training centre provides certification for a three-year period for at least 500 professionals. AML certification process meets FATF standards and AML-certified professionals renew their certification every three years. AML training includes financial fraud detection in EU-funded projects. Source of verification: FIU annual reports Ambition Level: Category 2
143	Anti money laundering and financial crime investigations	Creating level playing field for business by fighting economic crime and money laundering	December 2026	Ministry of Justice Agency for Digitalization in Justice and Judicial Administration (ADJAJ) Ministry of Internal Affairs General Prosecutor Office National Anti-corruption Centre State Tax Service	Track record in investigations, indictments, court decisions and convictions for money laundering (including standalone money laundering) is improved. Baseline: Data 2023 on money laundering (e-platform) - New investigations: 25 - New indictments: 7 - Final court decisions: 4 - Final convictions: 4 Data 2022 on money laundering (e-platform): - New investigations: 49 - New indictments: 8 - Final court decisions: 1 - Final convictions: 1 Data 2021 on money laundering (e-platform): - New investigations: 10 - New indictments: 5 - Final court decisions: 3 - Final convictions: 1 Average 2021-2023: - New investigations: 28	The average number of investigations, indictments, final court decisions and convictions for money laundering cases is improved in comparison to the averages for 2021-2023. Source of verification: E-platform Ambition Level: Category 2

				State Customs Service Office for Prevention and Fight against Money Laundering	- New indictments: 6,7 - Final court decisions: 2,7 - Final convictions: 2	
144	Fundamental rights	Level of gender-based violence and domestic violence is decreased and access to justice and services for victims are improved	December 2027	Ministry of Labour and Social Protection End Violence Against Women (EVAW) Agency	To address gender-based violence (GBV) and human trafficking, a centralised one-window GBV database on gender-based violence cases is made operational by the EVAW Agency. The network of GBV shelters is extended to reach a total of 260 places, of which at least 53 new places are established with government funding. Baseline: In December 2024, there was no centralised one-window GBV database while there were 182 places in shelters for victims.	The centralised GBV database is used by the EVAW Agency. The network of GBV shelters is extended to achieve a cumulative total of 260 places for victims of gender-based and domestic violence, following the requirements of the Istanbul Convention and Directive (EU) 2024/1385 on combating violence against women and domestic violence. Additional places are established through the creation of new facilities in the repurposed public buildings and by expanding the capacity of existing shelters respecting the minimum infrastructure standards. GBV shelters deliver integrated and specialised support services, including emergency housing, health referrals, legal, psychological, and economic empowerment support services for victims of GBV. The minimum infrastructure standards include safe and secure facilities with private consultation rooms, sleeping areas, child-friendly spaces, accessibility features for individuals with disabilities. Source of verification: Documentation confirming that the GBV database is used the EVAW Agency. Reports generated from the GBV database showing data inputs, system usage, and performance metrics. Reports from the Ministry of Labor

						and Social Protection, confirming the establishment, capacity (number of additional places) and operational status of the new GBV shelters, including number of beneficiaries and types of services delivered. GREVIO report, if available Ambition Level: Category 3
145	Border management	Integration system and border management is strengthened.	December 2027	Ministry of Internal Affairs	Border control system is reinforced in accordance with EU standards, in particular through the consolidation of the second-line checks at the international border crossing points. Border surveillance capabilities are enhanced including through biometric control capabilities as well as fixed and mobile surveillance systems. Baseline: By December 2024, Moldova had 0% second-line checks performed in accordance with EU standards; Biometric control capabilities – 0%; Fixed surveillance systems – 13 systems; Mobile surveillance systems – 9 systems.	100% of the international border crossing points are equipped with the necessary equipment for the first and second-line checks in accordance with EU standards. Moldova increases the biometric capabilities and the number of fixed and mobile surveillance systems. Source of verification: Ministry of Internal Affairs reports, Border police reports. Ambition Level: Category 3
146	Visa policy alignment	Aligning visa requirements with EU standards	December 2027	Ministry of Internal Affairs Ministry of Foreign Affairs	Aligning the list of Moldova's visa required countries with EU Regulation 2018/1806 for at least three countries which are visa required for the EU. Baseline: In December 2024, Moldova's visa policy is not aligned with that of the EU.	Moldova is further aligned with EU Regulation 2018/1806 with at least three countries which are visa required for the EU. Source of verification: Moldovan Ministry of Foreign Affairs reports Ambition Level: Category 3
147	Fight against organised crime	Asset recovery and management	December 2026	National Anticorruption Centre Ministry of Justice	A mechanism to socially reuse the confiscated assets and a mechanism for civil confiscation are introduced. 20% of the assets recovered in the previous year are re-used for social purposes or in the public interest. Baseline: 0% of recovered assets is used for social reuse or in the public interest.	Legislative framework is introduced to socially reuse confiscated assets and for civil confiscation. 20% of assets recovered in the previous year are re-used for social purposes or in the public interest. Source of verification: Official Gazette, annual activity report of the National Anti-Corruption Centre

						Ambition Level: Category 2
148	Fight against organised crime	Asset recovery and management	December 2026	National Anticorruption Centre, General Prosecutor's Office	An increase in the overall value of freezing and confiscations of the proceeds of crime compared with the three-year average in 2021-23. The share of parallel financial investigations in the total number of profit-generating criminal cases is increased. Baseline: Average of three years 2021-23, Temporary freezing/seizure: 44,135,755 EUR – Confiscation: 3,944,853 EUR, data from the E-platform. The share of parallel investigations in 2024: 0.1% of total number of cases (262/2784 cases). Values of frozen/ confiscated assets: 2023: Temporary freezing/seizure: EUR 98 256 469 – Confiscation: EUR 8 890 219. 2022: Temporary freezing/seizure: EUR 7 682 760 – Confiscation: EUR 568 967 2021: Temporary freezing/seizure: EUR 26 468 036 – Confiscation: EUR 2 375 374 Average: Temporary freezing/seizure: EUR 44 135 755 – Confiscation: EUR 3 944 853	A positive track record in number and value of seizures, freezing and confiscation of the proceeds of crime compared to the three-year average in 2021-23. The share of parallel financial investigations in the total number of profit-generating criminal cases initiated by law enforcement authorities and prosecutors is increased. Source of verification: Statistical data from COM led the E-platform. Ambition Level: Category 2
149	Fight against organised crime	Asset recovery and management	December 2025	National Anticorruption Centre General Prosecutor's Office Tax Service Superior Council of Magistracy	The centralised electronic Register of Seized Criminal Assets is populated with data, fully functional and generates and disseminates relevant statistical data on assets. Baseline: In 2024, the registry of seized assets was established but not populated; links to law enforcement bodies are not established and relevant data is not produced/disseminated.	100% of frozen, seized and confiscated assets are registered in the registry with information being accessible by all authorised users. A system to generate statistical data on the number of restraining and confiscation orders is operational, estimated value of seized and recovered property, number of requests formulated/executed in another Member State, and the value of goods reused for social purposes. Registry to be populated with access to be provided to all relevant law enforcement bodies. Source of verification: The annual activity report of the National Anticorruption centre. Ambition Level: Category 2

				National Union of Bailiffs Ministry of Internal Affairs Customs Service		
150	Fight against organised crime	Fighting organised crime	December 2027	Ministry of Internal Affairs General Prosecutor's Office Office for Prevention and Fight against Money Laundering	Improved track record of effective and efficient investigations, prosecutions, and convictions in cases of serious and organised crime. Baseline: Average figures for 2022-24 on investigations, indictments and convictions in serious and organised crime cases, as reported in the e-platform data. Averages for 2022-24 for serious crimes: Investigations: 448, Indictments: 303, Final court decisions: 391, Final convictions: 60. Averages for 2022-24 for organised crimes: Investigations: 99, Indictments: 88, Final court decisions: 74, Final convictions: 65.	An overall positive trend of the track record, covering investigations, prosecutions and convictions is demonstrated. Serious crimes are, among others, money laundering, cybercrime, production and trafficking of drugs, firearms related offenses, terrorism, trafficking in human beings and smuggling of persons. Source of verification: Reference value e-platform data. Ambition Level: Category 1
151	Statistics	Increase production and dissemination of official statistics aligned with EU requirements	December 2027	National Bureau of Statistics	The National Bureau of Statistics (NBS) produces and disseminates key macroeconomic indicators in line with ESA 2010, as well as the Harmonised Index of Consumer Prices (HICP) and data collected within the European Comparison Programme. Baseline: In December 2024, limited data production, dissemination and transmission to Eurostat of EU aligned macroeconomic indicators, HICP and data within the European Comparison Programme.	Production and dissemination of key national accounts aggregates (at least five tables with data) aligned with ESA 2010 is increased. Data consistency of key national accounts aggregates with the ESA 2010 is strengthened. The Harmonised Index of Consumer Prices (HICP) is produced and disseminated. Data collection is conducted by NBS within the framework of the European Comparison Programme for at least 11 statistical surveys.

						Source of verification: NBS reports Ambition Level: Category 3
152	Statistics	Increase production and dissemination of official statistics aligned with EU requirements	December 2026	National Bureau of Statistics	The National Bureau of Statistics (NBS) processes and disseminates the 2024 Population and Housing Census data according to the census topics and their breakdowns to ensure comparability with the EU Member States. Baseline: In December 2024, Census results are not disseminated.	2024 Population and Housing Census final results are disseminated in two stages, according to the dissemination programme (by 35 topics and their breakdowns according to EU Regulation No. 2017/543). A statistical geo-database is set up and made functional on the basis of the 2024 Population and Housing Census. Data on selected topics (at least six according to the Annex I to EU Regulation No. 2018/1799) and their breakdowns of the 2024 Population and Housing Census results geocoded to the 1 km² grid level are disseminated. Source of verification: NBS reports Ambition Level: Category 3
153	Statistics	Increase production and dissemination of official statistics aligned with EU requirements	June 2027	National Bureau of Statistics	Moldova adopts the normative act on the agricultural census in line with EU standards. Baseline: No normative act on the organisation of the agricultural census is adopted.	The normative act on the organisation of the General Agricultural Census to take place in the 2030 round is adopted. Source of verification: Official Gazette Ambition Level: Category 3